

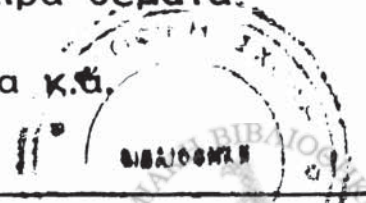
Σ' ὄλο τὸν κόσμο ξαστεριά, σ' ὄλο τὸν κόσμο ἥλιος (Δημοτικό)

Ἀριθ. εἰ985 . 1980

22-30

Θ Ε Μ Α Τ Α :

- Ἡ φυσικὴ καὶ λαϊκὴ ὠφελιμιστικὴ τέχνη
- Ἀνέκδοτα παγκόσμια καὶ ἑλληνικὴ ποίηση
- Κριτικὲς μελέτες καὶ διηγήματα
- Ἱστορικὲς ἀποκαλύψεις τοῦ Κ. Λῶρενς
- Τὸ σύγχρονο ἀσιατικὸ διήγημα
- Τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ στὴν εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ
- Γιὰ μιὰ νέα τέχνη μορφῆς καὶ περιεχομένου
- Βιβλιοκριτικὴ καὶ χρέος κριτικῶν
- Παρατηρήσεις στὴν ἀντιστασιακὴ ποίηση
- Φιλοσοφικοὶ στοχασμοὶ
- Ἕνας συγγραφέας τῆς ἠττοπάθειας
- Αἰσθητικὲς ἀναλύσεις θεατρικῶν ἔργων
- Ἐρωτήματα καὶ ἀπορίες γιὰ τοὺς («χαρτιστές»)
- Δεκάδες βαρυσήμαντα σχόλια σ' ἐπίκαιρα θέματα
- Μηνύματα στὸ «Ἐλεύθερο Πνεῦμα»
- Πνευματικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ γεγονότα κ.ά.

Πρωτότυπη Ἐπιθεώρηση ἀγωνιστικῆς λογοτεχνίας καὶ κριτικοῦ προβληματισμοῦ. Μαχητικὸ ὄργανο διαφώτισης καὶ πνευματικῆς καλλιέργειας τοῦ λαοῦ

“Ὅσα σημειῶνω, τὰ σημειῶνω γιὰτὶ δὲν ὑποφέρω νὰ βλέπω τὸ ἄδικο νὰ πνίγει τὸ δίκαιο

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΑΕΩΔΗ ΠΟΗΣΗ:

- Δύο ποιήματα (Σπ. Παπαδιαντώνη)
- Ἀνάσταση (Ἀντ. Κυριακόπουλον)
- Ὀλυμπιακή παρέλαση (Λούλας Κοιν-
σταντινίδου)
- Ὁρθή γραφή (Κ. Πηγαδιώτη)
- Μικρές ἀγγελίες (Μαφ. Παναγόπουλον)

ΚΤΡΙΟ ΑΡΘΡΟ:

Ἡ φυσική καὶ λαϊκή ἀγγελισμική τέ-
χνη (Λάμπρου Μάλαμα)

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΠΟΙΗΣΗ:

- Ἀπὸ Ρουμανία (Μετ. Ρίτας Μποιίμη)
- » Ἰταλία (Μετ. Α. Μάλαμα)
- » Χιλή (Μετ. Μάγας Ροΐσου)
- » Βουλγαρία (Μετ. Ρίτας Μποιίμη)
- » Πολωνία (Μετ. Ν. Χατζηνηκολά-
ου)
- » ΕΣΣΑ (Μετ. Ζ. Σκάρου)
- » Τουρκία (Μετ. Στ. Μαγιάπουλον)
- » Γερμανία (Μετ. Ντ. Κοΐγκουλον)
- » Η.Π.Α. (Μετ. Στ. Κατσίκια)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ:

- Ὀικογενειακὸ Δείπνο (Γ. Παναγιώ-
πουλον)
- Σάν... (Θ. Κ. Τρουπῆ)
- Τὰ λάβαμα (Γ. Ν. Κάρτερ)
- Ἀπορία (Σ. Διαβάτη)
- Δίκαιοι κριτὲς (Γιάν. Καραβίδα)
- Ἐλεγείο (Ντ. Βλαχογιάννη)
- Τ' ἀψοῖα (Σ. Μοισαλίμη)
- Τρία ποιήματα (Ἄλ. Χρισσοστομίδη)
- Γενιά εὐλογημένη (Στ. Τηλικίδη)
- Προληπτικά μέτρα (Λημ. Σκυλίτση)
- Ἡ μικρὴ ψυχὴ (Νικ. Νικήτα)
- Στῆς ρουλέτας τὸ βάραθρο (Γ. Σμυφ-
νώτη)

ΝΕΟΙ ΠΟΙΗΤΕΣ:

- Σύντροφος (Γ. Κεντροπῆ)
- Ἔοσις (Κατ. Ἀγγελιοπούλου)
- Ἐπινίκιος Χρησμός (Στέλλας Ἄλ-
μπάνη)
- Ἑλληνες (Στ. Π. Γιωβάννη)
- Οἱ Μῆδοι δὲν ξαναδιαβαίνουν (Ν. Ὀ-
λίμπου)

ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ:

- Γυμνὰ κόκκαλα (Στεφ. Χατζημιχαλάκη)
- Ἡ δεύτερη παρουσία (Ἐφφ. Βλάχ-
πη)
- Τὸ παράνομο (Πέτρο. Μ. Σερβετᾶ)
- Προσμονὴ καὶ ἀγάπη (Ἀνθ. Α. Ζόλδερ)
- Εἰσαγωγή στὸ σύγχρονο ἀσιατικὸ διη-
γημα (Νικ. Β. Λώλη)
- Γιὰ μιὰ νέα τέχνη μορφῆς καὶ περιεχο-
μένου (Γ. Π. Ἀναγνωστοποῦλον)
- Ἀσκησιὶς διδλοκριτικῆς καὶ χρέος κρι-

- τικῶν (Φαν. Μοῦλιου)
 - Τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ σὲ εἰρωνεπαικὴ μοι-
σική μεταγωγή (Κ. Μπίρκα)
- σελ. 513
σελ. 514
σελ. 514
σελ. 514
σελ. 511
- ΙΣΤΟΡΙΑ:
- Ἀποκάλυψη τοῦ Κ. Λώρενς σὲ συνερ-
γάτη του τὸ 1943
 - Γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῶν Γιαννίνων
(Α. Μάλαμα)
- σελ. 542
σελ. 544
σελ. 545
σελ. 546
- ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ
- Παραδόσεις, εἰρήνευλα, μῦθοι, παρι-
μῦθοι (Χ. Σκανδάλη)
- σελ. 547
- ΜΕ ΤΟ ΣΦΤΡΙ ΣΤΑ ΚΑΜΩΜΑΤΑ
- Διάφορα σχόλια ἀπὸ τὴν πνευματικὴ
καὶ λογοτεχνικὴ κίνηση (Ἄλκη
Φωτεινοῦ)
- σελ. 550
- ΠΟΛΙΤΙΚΟΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΕΝΤΡΙ-
ΣΜΑΤΑ
- Διάφορα σχόλια (Στέλιου Κεντροῦ)
- σελ. 555
- ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ
- Κριτικὲς σημειώσεις (Α. Μάλαμα)
- σελ. 560
- Ἀπὸ τὴν ποίηση τῆς Ἀντίστασης (Κ.
Χατζῆ)
- σελ. 567
- Ἐρωτήματα καὶ ἀπορίες γιὰ τοὺς χαρ-
τιστὲς (Στ. Κεντροῦ)
- σελ. 570
- ΜΗΝΤΜΑΤΑ ΣΤΟ «ΕΛΕΤΘΕΡΟ
ΠΝΕΤΜΑ»
- σελ. 573
- Πνευματικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ γγο-
νότα
- σελ. 575

ΕΛΕΤΘΕΡΟ ΠΝΕΤΜΑ

Ἰδιοκτήτης - ἐπιβήτορας - ἐκδότης
ΛΑΜΠΡΟΣ ΜΑΛΑΜΑΣ

Δίναση σύμφωνα μὲ τὸ νόμο:

Ε. Βεηζέλου 188 - Γιάννινα

Τηλ. 0651)22.030

Τιμὴ τεύχους Δρχ. 50

Χρονατικὴ συνδρομὴ ἰσοτεροικοῦ Δρχ. 200

Φιλική Δρχ. 400

Ἐξωτερικοῦ δολλάρια 10

Ὄργανισμοί, Νομ. Πρόσωπα,

Ἰδρύματα, Δήμοι, Κοινότητες Δρχ. 500

Ἔλη - ἀλληλογραφία - ἐμβάσματα στὸν

ἴδιο. Χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται. Φιλο-

ξενοῦνται μόνο ἀδημοσίετες συνεδριαστές.

Ἐκτίπωση:

Τυπογραφεῖον «Η ΛΩΛΩΝΗ»

Κοιτίσης 195 - τόμμα Ἄνω Τοίματος

Τηλ. 920.610 - Θεσσαλονίκη

Τὸ περιοδικὸ μας π ω λ ε ῖ τ α ι:

Στὴν Ἀθήνα στὰ περίπτερα τοῦ Γιάννη

Παπαδημητρίου, Πατησίων 44 καὶ γωνία

Ἀκαδημίας καὶ Κάνιγγος

Στὴ Θεσ)νίκη βιβλιοπωλεῖο Π. Ραγια

Νικ. Χατζηκρίτου (Βεηζέλου 14) κ.ἄ.

ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΠΝΕΥΜΑ

Β' έκδοτική περίοδο
Στ' χρόνος 23ο τεύχος
Γενάρης - Φλεβάρης -
Μάρτης 1977

Έρευνα - Στοχασμός - Τέχνη - Κριτική
Ίδρυτής - Διευθυντής: ΛΑΜΠΡΟΣ ΜΑΛΑΜΑΣ

ΔΥΟ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Του ΣΠΥΡΟΥ ΠΑΠΑΔΑΝΤΩΝΗ

Δικιωμός

Τὸ πιὸ ἀκριβὸ ποὺ κερδίσαμε
παίζοντας τὴ ζωὴ μας σ' ἀντίδρομο πάλαιμα
(π' ὄλο καὶ μπήχναν ταφόπετρες γύρω μας)
ξεπήδησε μὲς ἀπ' τὰ στήθια μυριάδων συντρόφων.

Ὅθε γῆς καὶ μᾶς ἔφτανε ἀκράτηχτο σύφλογο
ὁ ἀναπαλμὸς τους
νὰ φωτεινιάζει βαθύπνοο τραγούδι
τοὺς δρόμους μας μέσα στὴ νύχτα.
Καταλαγιάζοντας τὶς πληγές μας
ὡς νὰ στεγνώσει τὸ δάκρυ.

Ἐμεῖς τότε νιώθαμε
πὼς θὰ προλάβουμε ὅπου καὶ νὰ ἴναι
τὰ κελαηδήματα τῶν παιδιῶν μας.
Νὰ ξεδιπλώνουν τὰ καταματωμένα μας λάβαρα
ξέστηθοι ἀγνάντια στὸν ἥλιο
οἱ νέοι μας σύντροφοι.

Μνήμη

«Ψυχὴ, βαθιά!»
Μακρυγιάννης

Κάθε ποὺ τύχει νὰ σμίξουμε
παλιοὶ σύντροφοι τῆς φυλακῆς
ὡς δένουμε τὰ χέρια
ἀνατέλλει χαμόγελο ὀλόφωτο στὶς ματιές μας.

Στ' ἀμίλητο θάμπος τοῦ ἀνθεῖ
ἀνέσπερη εἰκόνα
οἱ θανατοποινίτες τ' ἀδέρφια μας.

Πὼς συννεφιάζαμε νὰ δένεται κόμπος
ἢ ἀνάσα μας ὅπως περνούσαμε πλάι τους.
Ἐκείνων
στρεφόταν τὸ πρόσωπο ἠλιόλουστο πάνω μας
ἢ λάμψη τοῦ ἀγκάλιαζε τὰ δικά μας.
Καὶ προχωροῦσαν
μὲ βλέμμα καθάριο καὶ στέριο
κοφτὸ
ὅπως ὁ λόγος τοῦ Μακρυγιάννη.

Ἄνσταση

ΑΝΤΩΝΗ ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Ἡ ἀλήθεια τὸν κόσμον θ' ἀλλοζει.

Κι ὁμως, τὸ εἶπανε τὰ δάκρυα
τῆς Πολωνίας οἱ νεκροί.

Τοῦ Μπούχελδαντ
τοῦ Στάλιγκραντ
τοῦ Μίνσκ.
Τοῦ Δέλα Μεκόνγκ οἱ κάταστροι
πού ἀνθίζουνε σταυροί:
— Ἀγάπη, φίλοι μου, ἀγάπη,
ἀλλὰ... κι ἀλήθεια στὴ ζωή.

Νὰ γλυκοφέξουν ἐπιτέλους
τὰ μεσάνυχτα —
νὰ σκορπιστοῦν τὰ τέρατα
νὰ γίνει « ἀνάστασι, στὴ γῆ. »

Ἡ ἀνάστασι τοῦ Ναζωραίου
ἀπὸ τῆ λαϊκῆ τέχνη
Σταμ. Λαζάρου

Ὀλυμπιακὴ παρέλασι

ΛΟΥΛΑΣ Δ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

Βῆμα τὸ βῆμα, μιὰ πινακίδα, μιὰ ἐπιγραφή
βῆμα τὸ βῆμα, μιὰ χώρα, ἕνας λαός.
Πολὺ κοντὰ ὁ ἕνας στὸν ἄλλον.
Χέρι τὸ χέρι ἂν ἀπλωνε θεὸς νὰ ἴσμιγε μὲ τ' ἄλλο.
Κι ὡς κατεβῆκανε οἱ ἐπιγραφές
ὄλοι μαζί στὸν ἴδιο χῶρο, γενήκαν ἕνα.
Ἀνθρώποι μοναχά, πού εἶχαν ὄλοι μιὰ καρδιά!
Σιωπηλοὶ σὲ στάση προσευχῆς ἀτένιζαν.
— Μὲ τὴν ἀσθηστὴ τὴ «θλόγα» στὴ ματιά —
Τὴν ἔπαρση μιᾶς μοναδικῆς Σημαίας,
ἐκείνης πού κυμάτιζε κι ἀνέβαινε,
ἀνέβαινε πέρ' ἀπ' τὸν ἰστό...
Κι ὄλη τὴν πλάση ἀντίκρυζε.

Ὅρθὴ γραφή

ΚΟΣΤΑ ΠΗΓΑΔΙΟΤΗ

Μὲ πλάγια γραφή
δὲ γράφεται ποτὲ
ἢ λέξη — ἐλευθερία —.

Μικρὲς ἀγγελίες

ΜΑΡΙΑΣ ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ

Ζητεῖται ἐπείγοντως
ζυγὸς ἀκριβείας
γιὰ τὸ βάρος τῶν λέξεων

Ἀπευθυνθεῖτε:
Ὁδὸς ἀπομονώσεως
— πάροδος πρώτη ἀριστερὰ
τῆς λεωφόρου «ἐπικοινωνίας» —.

≡ Ἡ φυσικὴ καὶ λαϊκὴ ὠφελιστικὴ τέχνη ≡

Τοῦ ΛΑΜΠΡΟΥ ΜΑΛΑΜΑ

Ἡ ἀπλή, φυσικὴ καὶ ἀβίαστη τέχνη, εἶναι καὶ πηγαία καὶ γνήσια, καὶ σωστὴ καὶ πρωτότυπη. Ἡ ἔκφραση τῆς λαϊκῆς φύσεως στὴν τέχνη μὲ τὰ συγκεκριμένα σχήματα καὶ τὶς καθάρεις ἀποχωώσεις, εἶναι ἡ ἴδια ἡ ἐκφραστικὴ ἐντέλεια τῆς φύσεως. Αὐτὴ πειτχαίνει τὶς πρὸς αὐθόρμητες καὶ νομοτελειακὰς δημιουργικὰς συντεταγμένους τῶν πολιτισμικῶν μας ἀγαθῶν. Ἡ ἀπλή καὶ φυσικὴ τέχνη ξανοίγει τὶς πρὸς πλατιῆς καὶ ἀούλλητες διαστάσεις. Αὐτὴ ξετυλίγει τὰ πολύπτυχα καὶ ἀμέτρητα παράγωγα τῆς ὁμορφιάς καὶ τῆς ἀσκήμιας τοῦ βίου. Αὐτὴ διαποτίζει τὰ πρὸς πολύδροσα καὶ καρπερὰ περιβάλλια τῆς ἀνθρώπινης εὐφορίας. Αὐτὴ μᾶς μεταφέρει οἰοῦντες πρὸς φωτεινοὺς καὶ μαγικοὺς ὁρίζοντες, καθὼς ὅλα τὰ πράγματα στὴ ζωὴ καὶ στὴ φύση γεννιοῦνται μὲ θριαμβικὰς προοπτικὰς καὶ γάνονται δειλὰ καὶ θλιβερά, μὲ τὴν ἀέναον καὶ ποικιλόμορφη κίνηση καὶ χορεία τῆς ὕλης, σὲ ἕνα θανατοῦ τελεολογικὸ προσορισμὸν.

Ἡ μεγαλύτερη τιμὴ γιὰ ἕνα ἀληθινὸ συγγραφέα εἶναι νὰ ὑπηρετεῖ μὲ τὴν ἀδέσμευτη φύση τοῦ μὲ ἀπλοὺς τρόπους, εὐκολονόητες λέξεις, καὶ καθαρὰς εἰκόνες τὴν ἀλήθεια τῆς ζωῆς, τὴν ἀντικειμενικὴν πραγματικότητα καὶ κάθε ἠθικὴ ἀναγκαιότητα τῆς κοινωνίας. Ἐποὶ διαμορφώνει καὶ σφυριλατεῖ ἀτομικὴ καὶ ὁμαδικὴ συνείδηση, σὰν βασικὴ προϋπόθεση γιὰ κάθε ἐπιτυχία. Πέρα ἀπὸ τὸ μεγάλο Ἀριστοτέλη πρὸς τῆς δίνει τὴν παιδευτικὴν ἀποστολὴν τῶν ἠθικῶν καὶ ἀκέραιων χαρακτήρων, καὶ ὁ ἐπικούρειος ὁρισμὸς γιὰ τὴν τέχνη εἶναι: «νὰ δουλεύει αὐτὸ πρὸς ὠφελεῖ τὴ ζωὴ». Ἡ φυσικὴ καὶ λαϊκὴ τέχνη διευρύνει τὰ κοινωνικὰ της ὄρια καὶ πειτχαίνει ἀνάλογα τὶς ἐπιδιώξεις της διὰ τὴν ἀραβάει «εὐθεία πρὸς τὸ σκοπὸ τῆς» ὅπως θὰ ἔλεγε καὶ ὁ Τουργκένιεφ.

Ἀντίθετα, ἡ ἀντιφυσικὴ, ἡ παραφυσικὴ, στροφὴ καὶ γριφώδικη τέχνη, δηλαδὴ ἡ δύσκολη, πρὸς τὰ ψυχαγωγεῖ τὴν ἐλίτιδα τάξιν, ὑπηρετεῖ καὶ αὐτὴ ἕνα σκοπὸ ἀτομικιστικὸ, εὐρύτερα, ἀντικοινωνικὸ, μιὰ παρακμιακὴ πολιτικὴ στάσις καὶ πολλὰς φορὰς μιὰ σνοκώσιον τῆς ἀληθινῆς καὶ λυτρωτικῆς φυσικῆς καὶ κοινωνικῆς τέχνης. «Ἡ ἀληθινὴ τέχνη ἀκολουθεῖ τὴ φύση, ὅπως ὁ μαθητὴς τὸ δάσκαλό του» ἔλεγε ὁ Δάντης. Μπορεῖ σὲ περιόδους τῆς ἀρχαιότητος, οἱ καλλιτέχνες νὰ μὴ πρόσφεραν ὅσα ἦσαν σὲ θέση νὰ ἐπιτελέσουν πρὸς ὄφελος τῆς κοινωνίας. Μπορεῖ νὰ ἐκφράσανε σιενόχωρες καὶ ἀντιφατικὰς ἀπόψεις γιὰ τοὺς ποιητὰς ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἐπίκουρος. Ὅμως ἡ πλειάδα τῶν μεγάλων θάρδων καὶ φιλόσοφων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας, ὅπως ὁ Ὅμηρος, ὁ Ἡσίοδος, ὁ Σόλων, ὁ Ἀρχίλοχος, ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Ἱπποκράτης, ὁ Αἰσχύλος, ὁ Σοφοκλῆς, ὁ Εὐριπίδης, ὁ Ἀριστοφάνης καὶ ἴσοι ἄλλοι, δημιουργοῦσαν, καθιέρωσαν, ἐγκωμίασαν καὶ ἀφιέρωσαν τὸν εὐεργετικὸν καὶ ὠφελιστικὸν ὁλοῦ τῶν ἐργασιῶν τῆς τέχνης σὲ κάθε κοινωνία. Γιατὶ κάθε τι πρὸς ἡ φύση ὁρίζει στὴ ζωὴ, ἔχει ἀπαραίτητα καὶ ἕνα σκοπὸ. «Ὅ,τι φτιάχνει τὸ ἀνθρώπινον χέρι, ὅ,τι καλοπλάθει τὸ μυαλό τ' ἀνθρώπου εἶναι βοηθητικὸ καὶ χρήσιμον στὸ βίον του. Ἄν δὲν εἶχαμε τοὺς συγγραφεῖς καὶ τοὺς καλλιτέχνες πρὸς περισώζον τὶς ἀξίες, τὶς ἀρετὰς καὶ τὰ κατορθώματα, ἡ ἀνθρωπότητα θὰ ἦταν μιὰ ἀπέραντη ζούγκλα θηρίων.» Ἐλεγε παλιότερα ὁ βυζαντινὸς λόγιος Βησσαρίων. Στὸν δικὸν μας αἰῶνα, οἱ προσοδευτικοὶ δημιουργοὶ καὶ φορεῖς τοῦ πολιτισμοῦ πρὸς βρίσκονται στὸ πλάι καὶ μέσα στὸ λαὸν καὶ στὰ αἰτήματα τοῦ καιροῦ τους, μὲ τὰ ἔργα τους κηρύττουν ἕμμεσα τὸν ἀνθρωπισμὸν, ἡμερεύουν τὰ πάθη καὶ ἀγωνίζονται νὰ φέρουν τὴν ἰσορροπία, τὴν χαρὰ καὶ τὴν γαλήνην στὸ θλιβερὸν καὶ ταραγμένο ἀνθρώπο τῆς ἐποχῆς μας. Βοηθᾶνε στὴ λύση προβλημάτων. Δὲν παραχαράζουν τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἐποχὴν τους. Συζητοῦν εὐκρινὰ καὶ ἰμια. Εἶναι ἀφοσιωμένοι στὴ διακονία τῆς ἀλήθειας. Ἐσκεπάζουν θαρραλέα τὰ ἄτοπα καὶ τ' ἄδικα. Φωτίζουν συνειδήσεις καὶ ἐνισχύουν

τη φυσική ευγενική θέληση για καθολική πρόοδο και ειρήνη. Ἀποαλώνουν τὴν πίστη τῶν ἀτόμων για τὴ δημιουργική δουλειά, τὴν εὐτυχία και τὸ μέλλον. Ἡ ἀπλή και φυσική τέχνη ποὺ μπορεῖ νὰ εἶναι: ὄχι μόνο ἐκλαϊκευμένη για τὶς ἐργαζόμενες μάζες, ἀλλὰ και για τοὺς καλλιτεργημένους και ἀπαιτητικούς, με ὄλο τὸ ζωϊκό της λαϊκό πλοῦτο οὐ μορφές και περιεχόμενα, ἀσκεῖ τερφάτια ἐπίδραση σὶὰ πνεύματα και τὶς καρδιές τῶν ἀνθρώπων. Και τοῦτο θέβαια, γιατί ὁ λαός κατανοεῖ και ταυτίζεται με τὴν ἀπλή και φυσική του τέχνη. Συγκινεῖται ἀμεσα ἀπὸ αὐτή. Τὴ νιώθει δίωμα, κομμάτι ἀπ' τὴν ψυχὴ του. Τὴν ἐπιμάει, τὴν ἀγαπάει και τὴ λαχταράει οὖν «ἀριο ἐπιούσιο». Τὴ θέλει οὖν ἠθική ιονωτική δύναμη τοῦ δίου και τῆς ὑπαρξῆς του. Στὴν τέχνη ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸ λαό, τὴ φύση, τὴν ἀλήθεια, ἐπίδρα διάχυτη ἢ ὁμορφιά, ἢ γοητεία, ἢ συμβολὴ κ' ἢ ἀχτινοβολία της στὴν ἀρισιοτέλεια κάθαρη, στὴ θουκιδίδεια εὐψυχία και στὴ γενική εὐδαιμονία. Ἡ ἀλήθεια ἀπορρέει ἀπὸ τὴ φύση και τὴν πιστὴ ἀπεικόνιση προσώπων και πραγμάτων. Γιαυτό, ἐπιθεβαιώνεται κι ὁ λόγος τοῦ Μποναλῶ δι: ἡ ὠραιότητα τῆς τέχνης ὀρίσκειται μόνο μέσα στὴν ἀλήθεια. Ἡ φύση εἶναι σοφή και τέλεια. Και διαν παραβαινομε τοὺς νόμους της, πληρώνουμε ἀκριβὰ τὸ τίμημά της. Ὅ,τι προέρχεται ἀπὸ τὸ λαό, εἶναι ἀνεπιτήδευτο κι ἀγνό τὸ καμαρώνουμε και τὸ χαιρόμαστε. Οἱ «διαφωτιστές» στὴ Γαλλία τὸ 18ο αἶωμα, «ἐπικύρωσαν τὴν ἀρχὴ τῆς λαϊκότητας στὴν τέχνη». Για τὸν Χέγκελ αὐτὴ ἢ λαϊκότητα σὶάθηκε «τὸ πὸ σποιδαῖο κριτήριο για τὴν ἀξία τῶν καλλιτεχνικῶν ἐργων και τῶν καλλιτεχνῶν». Κάθε ἀνθρωπος τοῦ λαοῦ, πρέπει νὰ χαιρεται τὴν καλλιτεχνική δημιουργία και οὖν ἀτομικό και οὖν κοινωνικό ἰδανικό. Ὁ Ρουσσῶ ἀξιώνει «τὸ λαϊκό θέατρο οἱ θεατὲς νὰ εἶναι ταυτόχρονα και ἠθοποιοί». Ἡ ἀληθινὴ τέχνη ποὺ οὖντάρχει με τὴ ζωὴ, εἶναι ἢ οὐσιαστική πολιτισμική της ὑπόσταση. Εἶναι οὖντφασμένη με τὶς κοινωνικές σχέσεις, με τοὺς ταξικούς ἀγῶνες τῶν λαῶν. Τὴν ὀποια τέχνη (ποίηση, λογοτεχνία, μουσική, θέατρο, ζωγραφική, γλυπτική, ἀρχιτεκτονική) πρέπει και δικαιούνται νὰ τὴν ἔχουν δλ' οἱ ἀνθρωποι οὖν παραμάνα ποὺ τρέφει και θερμαίνει τὶς ψυχές και τὰ πνεύματα ποὺ ἐκπολιτίζει, ἐνώγει, ἀδερφώνει, κι ἀνεβάζει τὰ ἀτομα οὐ ὑψηλὰ ἐπίπεδα αὐτογνωσίας, ἀξιοπρέπειας, σεβασμοῦ και θαυμασοῦ για τὸ εἶδος και τὸ γένος, για τὴ μορφή, τὴν πρωτοτυπία, τὸ ἀποτέλεσμα, για τὴ δημιουργική χαρά και τὴν αἰσθητική ἀπόλαυση. Στὴν ἐποχὴ μας και στὴ χώρα μας, ἐπιβάλλεται ἢ πλαιύτερη διάδοση τῆς οσοιῆς τέχνης με τὴ λαϊκότητα και τὴν ἀπλή κι ἄτεριτη ὁμορφιά, για νὰ καλλιτεργεῖ και ξεκουράζει, νὰ παρηγορεῖ και ν' ἀλλάζει τὸ ψυχρὸ και ἐπώδυνο κλίμα τῶν ψυχῶν. Ὁ Σίλλερ ἔλεγε δι, «με τὴ λαϊκότητα τῆς τέχνης, θ' ἀνεβάσομε ὄλους τοὺς ἀνθρώπους οὐ ἐπίπεδα ποὺ νὰ μποροῦν νὰ χαιρονται τὰ ἀγαθά». Και ὁ Λέσοιγκ ὑποστήριξε δι «ἢ τέχνη πρέπει νὰ ἔχει τὶς ρίζες της σὶὸ λαό. Ὁ καλλιτέχνης νὰ ἐπεξεργάζεται και νὰ οὖνταιριάζει τὰ στοιχεῖα τῆς λαϊκῆς δημιουργίας με τὶς προσοδευτικές ἰδέες». Ἐτοι ὁ συγγραφέας ποὺ προσφέρει φυσικολαϊκὴ τέχνη και πιστεύει στὴν ἀποτελεσματικότητά της, οὖντελεῖ στὴν πραγματοποίηση τῶν ἀντικειμενικῶν στόχων τῆς κοινωνίας, και φωτίζει τὸν ἀγωνιστικό δρόμο ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων σὶὸ φυσικό και εὐδαιμονικό τους προσορισμό. «Λαϊκὴ εἶναι ἢ τέχνη ποὺ ὀδηγεῖ τὴν κοινωνία στὴν πρόοδο, στὴν ὀλοκληρωμένη ἀτελεινθέρωσή της» κήρυξε ὁ Μελίροκη και ἰόνισε τὴν ἀνάγκη τῆς γοιμότητας τοῦ καλλιτέχνη «νὰ προσιτρέχει στὶς πηγές τῆς λαϊκῆς δημιουργίας...» ἐκεῖ ὀπου, τὴν ἀξία και τὴν προσοφορά τῆς φυσικολαϊκῆς τέχνης, «δύσκολα δὰ τὴ φτάσει ἢ ὑψηλὴ τέχνη». Ἐνας λαός οὖν τὸ δικό μας ποὺ ἀγωνίζεται ἀπὸ τὸ 1821 για τὴν ἀξέρια λευτεριά και ἔθνηκή του ἀνεξαρτησία και ποὺ ἀκόμα (παρὰ τῆς ἑκατόμβες θνοιῶν και τοὺς ποιαμούς αἱμάτων) δὲν τὶς κατὰχτησε, πῶς νὰ οὖνμειτάσχει οὐ μιὰ λεύτερη, ἀπρόσοκτη κι ἀδιάκοπη ποιοτική κουλτούρα, με τ' ἀναγκαῖα αἰσθητικά του μέτρα και σταθμά; Οἱ περισσοότεροι Ἐλλήνες σήμερα, εἶναι αἰχμάλωτοι τοῦ χρόνου, τῶν ἐπαγγελματικῶν περιοπισμῶν, τῆς ἀγωνίας κι ἀπληστίας τῶν νόθων και παρείσοατων στοιχειῶν ἐνός ἀχαρου κι ἐμβόλι-

Παγκόσμια ποίηση

ΡΟΥΜΑΝΙΑ

Λιμναῖο

ΓΚΕΟΡΓΚΕ ΜΠΑΚΟΒΙΑ

(1881—1957)

Μεταφράζει: ἡ Ρίτα Μπούμπ—Παπᾶ

Ἐπὶ νύχτες ὀλόκληρες ἀκούω τὴ βροχή.
Ἄκούω τὴν ὕλη ποὺ κλαίει καθὼς τὴ δέρνει...
Εἶμαι μονάχος κι ἡ σκέψη μου ἐκεῖ
στῆς λίμνης τὰ χαμόσπιτα μὲ φέρνει.

Κοιμᾶμαι σὲ σανίδια πάνω ὑγρά,
θαρρῶ κύμα τὴ ράχη μου χτυπᾶ.
Σκιρτῶ ἀπὸ φόβο στ' ὄνειρό μου: χτύπος.
Ἔβγαλα καλὰ τὴ γεφυρούλα; ἢ μήπως...

μου νεοπολιτισμοῦ. Γιὰ ν' ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ αὐτά, χρειάζεται οργανωμένη ἐπιστροφή σιτὴ θεικὴ καὶ ριζοβόλα ἐθνικολαϊκὴ παράδοση, κι αὐτόχθονη πολιτιστικὴ ζωὴ. «Ὅποιος εἶναι σκλάβος τῆς ζωῆς του καὶ δὲ μπορεῖ νὰ ὑψωθεῖ πάνω ἀπὸ τὸ ἐπίπεδο τῆς δουλειᾶς του, ὅποιος δὲ μπορεῖ νὰ τὴ συνδέσει μὲ τὴ σκέψη καὶ μὲ τὴ χαρὰ, μὲ τὸ σύνολο τῆς ἀνθρώπινης κίνησης, δὲ μπορεῖ νὰ προσεγγίσει ἀληθινὰ τὴ ζωὴ τῆς τέχνης» διαπίστωνε ὁ Ζὰν Ζωρὲς. Ὅφειλουμε λοιπὸν νὰ δώσουμε τέχνη κάθε εἴδους, προπάντων φυσικὴ καὶ λαϊκὴ, ἔξω ἀπὸ ἐπιτηδευμένες ἀναζητήσεις γιὰ μορφὲς μὲ κενὰ περιεχόμενα, μιὰ τέχνη ποὺ νὰ ἐνδιαφέρει ἄμεσα, σιενά, τὰ πλατιὰ κοινωνικὰ σιρώματα.

Γιατὶ λέμε διὴ ἡ τελειότερη ποίηση βρῖσκεται σιὰ δημοτικὰ τραγούδια; Διότι μέσα σ' αὐτὰ τὰ παραδοσιακὰ μνημεῖα τοῦ λαϊκοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ νεώτερου ἑλληνισμοῦ, βρῖσκει κανεὶς ὅλα τὰ ἄδολα κι ἀνώτερα αἰσθήματα καὶ τὰ πονεμένα καὶ ἠθοσοφικὰ βιώματα τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων, μειουσιωμένα, αὐθόρμητα σὲ δημορικὲς εἰκόνες καὶ διατονικὲς ἁρμονικὲς φόρμες, ὅπου ἡ λέξη γίνεται μελωδία καὶ τὸ σχῆμα ρυθμός, ἡ ἰδέα συνειδήση γιὰ λύτρωση, τὸ συναίσθημα κίνητρο ἀνανεωτικῆς προῆς, ἡ ἔξαρση δημιουργικὴ χαρὰ, τὸ δίδαγμα ἠθικὴ θωράκιση καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ψυχικὴ ἀνάταση, ὑπέριστη εὐτυχία.

Γιατὶ ὁ μῦθος σιτὴ λογοτεχνία ποὺ εἶναι ἡ ἴδια ἡ ὑπόθεση, τὸ εὔρημα, ἡ πλοκή, ἡ σπονδυλικὴ σιτὴλη καὶ τὸ θάθηρο τοῦ ἔργου, ἀσκεῖ τόση γοητεία, ἀντλεῖ μὲ τὰ πρόσωπα καὶ τὴ δράση σὸν ἓνα ἐνιαῖο σύνολο τόση συγκίνηση καὶ χαρίζεται τόση διδαχὴ; Ἀκριβῶς γιὰτὶ εἶναι ἡ ἴδια ἡ σοφία καὶ ἡ ψυχόρμητη δύναμη τοῦ λαοῦ, τῶν ποιητῶν καὶ τῶν καλλιτεχνῶν του· καὶ τῆς ἴδιας τῆς διαλεχτικῆς πορείας τῶν ἀποκαλυπτικῶν καὶ πολύπλοκων παραγωγικῶν του ἀντιθέσεων.

Τέλος, ὅτι παράγει ὁ λαὸς εἶναι οπουδαῖο, συγκινητικὸ καὶ θαυμασιὸ κι ὠραῖο. Ἡ φυσικὴ καὶ λαϊκὴ τέχνη πρέπει νὰ εἶναι προσιτὴ σὲ ὄλους, πολύμορφη καὶ πολύχυμη, νὰ διαποτίζει τὸ εἶναι τους, νὰ ἐξευγενίζει τὴν ψυχὴ τους, νὰ τοὺς δυναμώνει τὰ αἰσθήματα, νὰ θαθαίνει τὴ σκέψη τους, ν' ἀναφιερώνει τὸ ἠθικὸ τους καὶ νὰ τὴν ἀγαποῦνε ὄλοι σὰ λυτρωτικὴ πηγὴ, σὸν «ἔξεδιράσιρα κρήνη» γιὰ κάθε χαρὰ καὶ προκοπὴ καὶ εἰρήνη.

Α. ΜΑΛΑΜΑΣ

Τῆς ἱστορίας τὸ νερὸ ἀπλώνεται... Καὶ νὰ ἴμαι
 Ξανά στὴ μαύρη τρύπα αὐτῆ, μὲ τὰ νερά πού μπάζουν...
 Κάτω ἀπ' τὴν ἀσταμάτητη βροχῆ, αἰσθάνομαι
 τοὺς βαριοὺς πάσσαλους σὰ νὰ θουλιάζουν.
 Ἐπὶ νύχτες ἀτέλειωτες ἀκούω τὴ βροχῆ.
 Σκιρτῶ, καὶ σκεθρωμένος καρτερῶ.
 Εἶμαι μονάχος, κι ἡ σκέψη μου ἐκεῖ
 στὸ πατρικὸ παρόχθιο μὲ πάει χωριό...

Σημ.: Ὁ Μπακόβια, ὁ πιὸ σημαντικὸς λιφικός τῆς νεώτερης Ροιμανίας. Ἐξῆσε καὶ πέθανε μέση στὴ φτώχεια, στὶς στερήσεις καὶ στὴν ἀθλιότητα.

ΙΤΑΛΙΑ

Ὁ Ἄγγελος τοῦ φτωχοῦ

ΓΚΙΟΥΖΕΠΕ ΟΥΓΚΑΡΕΤΤΙ

Μεταφράζει: ὁ Λ. Μάλαμας

Τώρα πού ξεπορθήσαμε
 τὰ σκοτεινὰ τὰ πνεύματα
 βαστάτε πιὸ τραχιά
 τὴ θλιθερῆ εὐλάβεια
 τοῦ αἵματος τῆς γῆς μας!
 Τώρα πού μάς ἐμέτρησαν
 τὰ δνεῖρα, τὰ χτυποκάρδια
 καὶ τὴ σιγαλιά τῶν τόσο
 ἀδικοσκοτωμένων ἀδερφῶν μας!
 Τώρα μάλιστα ἐξεγερμένοι
 στοῦ φτωχοῦ τὸν ἄγγελο
 ἢ εὐγένεια τῆς ψυχῆς
 ἄς ἐπιζήσει!...
 Μ' ἄκοπα κατορθώματα
 στὰ λαϊκὰ κι αἰώνια.
 Γενιά καὶ ρίζα κεφαλῆ
 τοῦ γέρικου λαοῦ μας,
 ἐνάντια πάντα στὰ μισὰ
 καὶ στὰ βαθιά σκοτάδια.

ΧΙΛΗ

Θύελλα μὲ σιωπῆ

ΠΑΜΠΛΟ ΝΕΡΟΥΝΤΑ

Μεταφράζει: ἡ Μάγια - Μαρία Ρούσου-Ράπη

Βροντάει πάνω ἀπ' τὰ πεύκα
 τὸ πηχτὸ σύννεφο μάδησε τὰ τσαμπιά του,
 χύθηκε τὸ νερὸ ἀπόλον τὸν ἀμετρο οὐρανό,
 ὁ ἀνεμος σκόρπισε τὴ διαφάνειά του
 γέμισαν τὰ δέντρα μὲ δαχτυλίδια,
 μὲ περιδέραια, μὲ δάκρυα περιπλανώμενα.
 Σταλαματιὰ - σταλαματιὰ
 ἢ βροχῆ ἔσμιξε
 γι ἄλλη μιὰ φορὰ μὲ τὴ γῆ.

“Ένας μονάχα κεραυνός φτεροκοπᾶ
πάνω ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ τὰ πεῦκα,
ἕνας κεραυνός θολός, σκοτεινός,
μιὰ κίνηση ὑπόκωφη:
Εἶναι ἡ ἐπίπλωση τοῦ οὐρανοῦ
ποῦ σέρνεται.

Ἄπὸ σύννεφο σὲ σύννεφο πέφτουν
τὰ πιάνια τῶν αἰθέρων
οἱ ντουλάπες οἱ γαλανές
τὰ καθίσματα καὶ τὰ κρυστάλλινα κρεβάτια.

“Ὅλα τὰ τραντάζει ὁ ἄνεμος.
Τραγουδάει καὶ μετράει ἡ βροχή.
Τὰ ψηφία τοῦ νεροῦ πέφτουν
θρυμματίζοντας τὰ φωνήεντα
πάνω στὶς στέγες. “Ὅλα
ἦταν ἕνα χαμένο χρονικό,
μιὰ σονάτα σκορπισμένη στάλα - στάλα:
ἡ καρδιά τοῦ νεροῦ καὶ τὰ γραφτά του.
Τέλειωσε ἡ θύελλα.
Ἄλλὰ ἡ σιωπὴ εἶναι κάτι ἄλλο.

Γράφτηκε στὸ Ting Tao τῆς Κίνας

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Ἡ Ἀλήθεια

ΓΚΕΟΡΓΚΙ ΤΖΑΓΚΑΡΟΦ
(1925—)

Μεταφράζει ἡ Ρίτα Μπούμπ-Παπᾶ

Πατᾶς τὴ χλόη, ἀγαπητέ μου,
θαρρώντας πῶς τὴν ἔχεις ὑποτάξει,
μὰ νάτην πάλι ὀρθια στὸ χῶμα
πιὸ ζωηρὴ πρὶν ἀπ’ τὸ πάτημά σου.

Αὐτὴ πίνει τὸ φῶς, ροφᾶ
τὴ θαλπωρὴ καὶ μυστικά, βουβᾶ
ὀρθώνεται, τεντώνεται ξανὰ
καὶ μ’ ἕνα πράσινο βελόνι
σ’ ἀγκυλώνει.

Πίστη

ΝΙΚΟΛΑ ΣΤΕΦΑΝΟΦ

Μεταφράζει: ὁ Γιῶργος Ν. Κάρτερ

Καλπάζουνε δυὸ ἄλογα
δυὸ δόλοευκα ἄλογα
τρέχουνε γιὰ τὴν πηγὴ
χωρὶς καβαλάρη
χωρὶς χαλινάρι
ὅμως μὲ μάτια

πιστὰ στὶς δυὸ ἀπαλές παλάμες
ποῦ μένουν ἀνοιχτές σὰν τριαντάφυλλα
...
Ποτίστε τα
μὲ τὴν ἀλήθεια τῆς δροσιάς.

ΠΟΛΩΝΙΑ

Φωτισμός

ΤΕΡΕΣΑ ΦΕΡΕΝΤΣ

Μεταφράζει: ὁ Ν. Χατζηνικολάου

Εἶμαι διάφανη
γιαυτὸ βλέπεις
σὲ μένα τὸν ἑαυτό σου,

στὴν ἀπληστη ἀγάπη
σὲ ρούφηξα ὀλόκληρο.
Τόσο μ’ ἐπιθυμοῦσες

κάθε βράδυ
 πού φωτίστηκα με σένα
 σὰ λάμπα,
 τὴν ἔχω μέσα μου
 κι ἔξω ἀπ' τὸ κορμί μου.
 Ὅλα τὰ τριαντάφυλλα
 καὶ τὰ ὄνειρα ὠρίμασαν.
 Ἐδῶ ὁ φράχτης
 πρὸ πέρα ὁ λάκκος

πρέπει νὰ βρῶ δύναμη
 γιὰ τοὺς καρπούς καὶ τὴ διάρκεια.
 Τὸ καλύτερο πού μᾶς μένει
 εἶναι ἡ γαῖση
 ἀπὸ τὴ σύναξη τῶν καρπῶν.
 Ἄκόμα κι ἂν πείσεις
 χίλια δέντρα
 θὰ σηκώσουν τοὺς σπόρους σου.

ΕΣΣΔ

Ἡ Μπάμπω ἡ Μαρριούλα

ΝΤΙΜΙΤΡΙ ΤΣΕΝΤΡΙΝ

Ἐλεύθερη ἀπόδοση ἀπὸ τὰ ρωσικὰ
 τοῦ ΖΗΣΗ ΣΚΑΡΟΥ

Τὸ βράδι ἀργὰ πού ἐδιάθη ἡ μέρα
 κι ἀποκοιμήθηκεν ἡ γῆ
 στὸ ρέμα πῆγα ἀλάργα πέρα
 τὸ στοιχειωμένο καὶ βαθύ
 τὴ γριά τσιγγάνα νὰ ρωτήσω.
 — τὴ γριά τὴ μπάμπω τὴ Μαρριούλα
 τὸ βράδι ἀργὰ μὲ τὴ νυχτούλα —
 νιὸς πῶς μπορῶ νὰ γίνω πίσω.
 Κεῖ κάπου ὅπου ἀναβαν πολλές
 τρελές τσιγγάνικες φωτιές
 κι ἀπάνω ἀγρίκαες νὰ βουίζει
 κουνούπι - σύγνεφο πηχτό,
 βρίσκω τὴ μπάμπω νὰ καπνίζει
 στὴν τέντα πῆγα ἀπὸ πηλό
 καὶ πρὶν ἀκόμα πῶ ἐγὼ λέξη
 (γιατί ἕνας σκύλος μοχτηρὰ
 στὰ πόδια μου ἀξαφνα εἶχε μπλέξει)
 τὴ μπάμπω ἀκούω νὰ λέει βραχνά:
 — Καὶ ποιὸς ὠραίγε μου δὲν ξέρει
 κοντὰ στὴ γριά τί σ' ἔχει φέρει;
 Μὴ τσιγγουνεύσῃς καὶ νὰ
 στὸ χέρι στάξῃ τὸν παρὰ
 κι ὅπως ἡ σκόνη στὸν ἀγέρα
 ἔτσι κ' ἡ ὠραίγια ὅλη μέρα
 σὲ σένα θὰ ῥχεται κοντὰ
 μὲ τὰ ροδένια μαγουλάκια
 — πωπῶ, πωπῶ γλυκὰ μεράκια!...

καὶ πλάι στὰ χεῖλη τὴν ἑλιά.
 — Δὲν ἦρθα ἐδῶ, τῆς λέω, γι' αὐτό.
 Τὰ χρόνια κείνα πού 'ναι τώρα!...
 Κι ὡς εἶπα εὐτύς στὸν οὐρανὸ
 τρεμόσβησε ἄστρο λαμπρὸ
 κι ἐχάθη πέφτοντας μὲ φόρα
 πίσω ἀπ' τὸ δάσος τὸ μικρό.
 — Σὺ μάγισσα καὶ χαρτοριχτρα
 τῆς μοίρας ἄξια κυβερνήτρα
 μονάχα μὲ τὸ κοκκαλάκι
 τῆς νυχτερίδας, πού κατέχεις
 τ' ἀπάτεχα κι ὡς ἄκουσα ἔχεις
 μὲ μόνον λόγια ἕνα κουτάκι,
 γιὰ κάτσε δίπλα νὰ τ' ἀνοιξοῖς
 καὶ τὴ σοφία σου νὰ μού δείξεις:
 Τὰ νιάτα μου πού ἀφήνω πίσω
 πῶς τάχατες θὰ τὰ κερδίσω;
 Μακριὰ ταξίδερα πολὺ
 καὶ γύρισα τὴν ἀνθρωπότη
 κανεὶς δὲ μπόρεσε νὰ βροῖ
 πού πῆγε ἡ νιότη μου ἡ πρώτη.
 Κ' ἡ μπάμπω λέει τότε ἡ Μαρριούλα.
 — Γι' αὐτὸ πού θέλεις νὰ σοῦ πῶ
 δὲ θὰ μπορέσω μῆτε ἐγώ.
 Εἶδες τ' ἀστέρι στὸ βουνό
 πού γλίστρησε σὲ ποιά πάσι βόθῃ;
 Ἐκεῖ κ' ἡ νιότη σου ἐχάθη...

ΤΟΥΡΚΙΑ

Ἄνατολή
 (Ἀπόσπασμα)

ΑΛΗ ΓΙΟΝΤΖΕ

Μεταφράζει: ὁ Στέλιος Μαγιάσπουλος

.....
 Ἡ ἀνεξαρτησία ἡ θάνατος
 ἀντάρτη καρδιά,

Ἄνατολή τυχερὴ ἀμάχη.
 Ἄπὸ τῆ φάμπρικα ὁ δουλεφτῆς
 συνδυάζει ἀπεργία.
 Ματωμένη Σούσα.
 Μολύβια, ρόπαλα, αἵματα καὶ φωνές
 Τὰ κόμματα τῶν ἀγάδων
 ἀχυροβελόνες σὲ ταμεῖα ποντικῶν
 μαῦρο μίσος σὲ γκέμια δασκάλων.
 Οἱ ἀστραπὲς τ' οὐρανοῦ
 πόννοι στὴ γῆ μας τυφλοί.
 Πάει νὰ σκάσει ἡ φυλακὴ
 καθὼς εἶναι ἡ Ἄνατολή μας
 γκαστρωμένη στὸ φῶς.

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Στὸν Μπάϋρον
 (Ἄ π ὁ σ π α σ μ α)

Γ. ΒΟΛΦ. ΓΚΑΙΤΕ
 (1749—1832)

Μεταφράζει: ὁ Ντ. Κούγκουλος

.....
 Σ' αὐτὸν ποὺ τὸν ἴδιο του ἑαυτὸ
 μέσα βαθιά του ἀμφισβητεῖ
 σκληρὰ συνηθισμένος
 πόννο βαθύτερο κυοφορεῖ.

Δυνατὸς ἀπ' τὸν Φάουστ
 ἐπιδέξιός στὴ συμβουλή,
 ἀγαπάει τοὺς Ἕλληνες πολὺ,
 μ' ἀντρίκιο λόγο, πράξη καλή,
 λύπη γεμίζει τὸ μάτι περισσή.
 Ἄγαπάει τὸ ξίφος, τὸ σπαθὶ
 χαίρεται τὰ ὄπλα
 ἡ ψυχὴ του ὀρέγεται νὰ ἰδεῖ
 μὲ θαρραλέο στρατὸ νὰ χτυπηθεῖ.
 Ἄφηστε τον στὴν ἱστορία
 δαμάστε τὴ δική σας πεθυμιά,
 σ' αὐτὸν μένει αἰώνια ἡ δόξα,
 σὲ μᾶς τὰ στεγνωμένα δάκρυα!

Η.Π.Α.

MICKEY MC GREW
 (Ἄ π ὁ σ π α σ μ α)

LEE MASTERS
 (1869—1950)

Μεταφράζει: ὁ Στυλ. Κατοίκας

Ἦταν σὰν τ' ἄλλα τῆς ζωῆς συμβάντα.
 Κάτι ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ μου μὲ τελμάτωσε.
 Ὁ πατέρας μου μ' εἶχε ἀνάγκη
 κ' ἔγινε στὴν πόλη τοῦ Spoon River

«ὁ ἄνθρωπος γιὰ ὅλες τὶς δουλειές».
 Σάν ἔφτασε ὁ καιρὸς τὸ ὑδραγωγεῖο νὰ καθαρῶ
 οἱ κάτοικοι μ' ἓνα γερὸ σκοινὶ
 ἑβδομήντα πόδια μὲ ἀνύψωσαν
 καὶ στὸ κατόπι τὸ ἄλυσαν ἀπ' τοὺς καρπούς
 κι ἄφησαν τὰ χέρια μου γελώντας
 πάνω στῆς χαλύβδινης κορφῆς τὰ χεῖλια
 μὰ τούτα ἀχαρα κυλίστηκαν
 στοῦ σκοταδιοῦ τὴν ἀβυσσο.

Ἑλληνικὴ ποίηση

Οἰκογενειακὸ δείπνο

Τοῦ ΓΙΩΡΓΟΥ ΠΑΝΑΓΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ

Δὲν ἀπομένει παρά ἡ παραίσθησις
 πὼς ὑπήρξαμε ὡραῖοι κάποτε
 Ὅχι... Σηκῶστε τὰ λάθαρα
 ὁ κίνδυνος εἶναι μίᾳ σιγανῆ βροχῇ
 ἓνα ὑποταγμένο φανάρι στὸ σκοτάδι
 ἓνα τραπέζι εὐτυχισμένου οἰκογενειακοῦ δείπνου
 ἀνάμεσα σὲ κάννες
 πού ἐνεδρεῦουν πίσω ἀπ' τὶς πόρτες.
 Ἐκεῖ
 γράφεται τὸ συγκλονιστικὸ σας μέλλον
 μὲ γιρλάντες χάρτινων ὀνείρων
 πού καμουφλάρουν τὰ τύμπανα.
 Ἐνεδρεῦει
 ὁ ἑαυτὸς σας θαμμένος στὴ μοιρολατρεία καὶ στὴ θλίψη
 γιὰ νὰ θυθῆσιν τ' ὄραμά σας στὴν ἀπόγνωσις
 εἶναι δικὸς σας καὶ δίκαιος
 καὶ φτερουγίζει ὅπως ὁ προστάτης σας ἄγγελος
 πού ξέρει τὴν ἀντίστροφη μέτρηση τοῦ θανάτου σας.
 Μὲ χαμηλὲς ἡμέρες
 μέσα στὴν ὀμίχλη τῆς ἐπιβραβευμένης θυσίας
 σηκῶστε τὰ λάθαρα
 γιὰ τὴν ἀρνήσις τῆς ἐπικῆς πλεκτάνης
 τοὺς μάθατε.
 εἶναι ἡ μαυλιστικὴ βροχῇ
 τὸ ἀπολυτήριο μὲ ἄριστα
 ἡ πόρτα πού σβῆνει τὸ κερὶ σάν τὸ φάντασμα
 οἱ θόρυβοι πού φτάνουν ἀπ' τὸ καθαρτήριο τῶν δρόμων
 καὶ γιὰτὶ πάντα ὄλο μὲ σύμβολα
 «Ὁ πατριωτισμὸς πού εἶναι τὸ καταφύγιον
 τῶν ἀπατεῶνων».
 Σηκωθεῖτε.
 γίνετε δραπέτες τοῦ εὐτυχισμένου οἰκογενειακοῦ δείπνου
 ἀρνηθεῖτε τὴ διακόσμησις
 τὴ σκηνοθεσία, τὴν ἀτμόσφαιρα
 τὰ ἠλεκτρικὰ κερὰ πού παγιδεύουν τ' ὄραμά σας

μέ μιὰ μοναδική σπίθα
 σ' ὄλη τὴν καταραμένη στάχτη.
 Τώρα γράφεται τὸ συγκλονιστικὸ σας μέλλον
 μέ θάνατο, πολὺ θάνατο
 μέ τὴ στέρηση ποὺ φέρνει τὴν ἐλπίδα
 στὸ λόφο τῶν δηλητηριασμένων δέντρων
 νὰ γυρεύει φύλλα.
 Πολὺ θάνατο
 μᾶς ὑπόσχεται ἡ ἀριθμητικὴ ὑπεροχὴ
 τοῦ χάλκινου ἀνέμου
 μέ νεκρὲς πεταλοῦδες
 νεκρὰ σύμβολα.
 Κι ἡ παρένθεση
 εἶναι μιὰ νεκρὴ πολυτέλεια
 πῶς ὑπῆρξαμε ὠραῖοι
 Κάποτε...

Σάν...

Θ. Κ. ΤΡΟΥΠΗ

Σάν δὲν μπορεῖς νὰ καρπωθεῖς τὸν ἰδρωτὰ μου'
 Κι ἔχω - δὲν ἔχω στὸ σπῖτι μου γαλήνη καὶ ὑγεία'
 Τί νὰ τὴν κάνω τὴν ἀγάπη σου;
 Σάν θὰ σταθεῖ ὁ νόμος ὁ ἀνθρώπινος
 πιστὸς νυχτοήμερα φρουρός μας'
 τί νὰ τὴν κάνεις τὴν ἀγάπη μου;
 Σάν δὲν μποροῦν νὰ μᾶς ὀπλίσουν
 καὶ νὰπραματευτοῦν τὸ αἷμα μας
 τότε ἡ ἀγάπη θὰ 'ναι
 μονάχα τοῦ Θεοῦ καθήκον.

Τὰ λάβαρα

ΓΙΩΡΓΟΥ Ν. ΚΑΡΤΕΡ

Στὴ λεωφόρο τῶν λαθάρων ποὺ περπάτησα
 τὴν πρώην ἐποχὴ μου
 στὰ χρόνια τῆς αὐτοπροσωπογραφίας μου
 ὅταν ἐξέδωκε ἡ ἀστυφυλακὴ τὴν ταυτότητά μου
 εἶδα τίς προκλήσεις ν' ἀνεμίζουν λέξεις τοῦ εὐαγγελίου
 εἶδα τοὺς σταυροφόρους τῆς πίστεως τὴν ὥρα τῆς μισθοδοσίας τους
 εἶδα νὰ ἐκθέτονται πρῶινά δνειρα στὴ συναλλαγὴ
 εἶδα τίς κάμερες ν' ἀπαθανατίζουν τὰ χέρια τοῦ ψυχαμοιβοῦ

 κι ὕστερα θούτηξα στὴν καρδιά μου ἓνα πανί
 νὰ τό 'χουνε γιὰ λάβαρο οἱ συμπολίτες.

Ἄπορία

Τοῦ Σ. ΔΙΑΒΑΤΗ

Τί 'ναι ἐκεῖδ' ποὺ μᾶς λείπει
 καὶ δὲν βρίσκουμ' ἀγάπης λιμάνι;

Ποιός αλλάζει τις χάρες με λύπη,
 ποιός φαρμάκι στην κούπα μάς θάνει;
 Τί 'ναι αυτό πού τ'α σπλάχνα μας τρώει
 και μάς σπρώχνει ένάντια στον ήλιο;
 μάς μαραίνει για πάντα σαν χαμού φυλλορόη,
 και χτυπούν οι καμπάνες στών παθών την ύψηλιο;
 Τί χτυπούν οι καμπάνες, μοιρολόι, όδύνης;
 Και τί θγαίνει σαν πούμε πώς μάς καίνε φωτιές,
 άφού χέρι βοήθειας πιά κανείς μας δέν δίνει.
 Τό νά μάχεσαι ξέρεις; "Άσε τί λές.

Δίκαιοι κριτές

ΓΙΑΝΝΗ ΚΑΡΑΒΙΔΑ

"Όσοι διψάσαμε με τó νερό χυμένο
 δίπλα στη δίψα μας.
 "Όσοι πεινάσαμε με τó ψωμί μας πατημένο
 δίπλα στην πείνα μας.
 "Όσοι πασχίσαμε νά κλείσουμε και πάλι στό πετσί μας
 τά ξεχυμένα σωθικά μας.
 "Όσοι άνήκουμε στους τραγικούς τής σιωπής,
 σπουδάσαμε σωστά τó δίκιο.
 "Έτσι,
 σέ μάς ταιριάζει νά δικάσουμε τόν τύραννο.
 Δίκαιοι κριτές δέν είναι όσοι τούς νόμους εφαρμόζουν
 είναι αύτοί πού έπιστρέφουν άπ' τó θάνατο...

Έλεγείο

ΝΤΙΝΟΥ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ

(Στόν Γιάννη Θλιώσιο)

Κάθησε πάλι στό θρανίο μου κοντά
 για τά βιβλία, για τόν Πήγασο νά πούμε.
 Έξω σκοτεινίασε κι άστράφτει και θροντά
 κι είναι φοβέρα στη θροχή νά ξεχαστούμε!...
 Πές μου και πάλι τó τραγούδι για ξωθιές
 κι άς περπατήσουμε τόν κάμπο στη Νεμέα!...
 Πόσες φωνές τά θράδια άκούσαμε βαθιές
 καθώς όδεύαμε τή στράτα τή μοιραία!...
 Ξεριζωμένοι στά γραφεία μας σκυφοί,
 παίρναμε σέλινο νά πλέξουμε στεφάνι.
 Μιλούσε μέσα μας ό στίχος, τó χαρτί
 τούς πόνους όλους μας προσπάθησε νά γιάνει.
 "Όμως μου γύρισες τά νώτα και τραβάς,
 μονάχος στον άσφοδελό τώρα λειμώνα.
 Πώς έγινε μεσοστρατίς νά μάς ξεχνάς
 και νά λυγίσεις ξαφνικά θαριά τó γόνα;
 Στις χρυσές δέλτους της ή Κόρινθο άφνειός
 και τής γραφής σου καταχώρισε τή φήμη

καὶ τὸ Ζαπάντι ἢ Νεμεάτης, ὁ Ἄσωπὸς
κυλᾶν ποτάμια στὴ δική σου αἰώνια μνήμη!...

Ἄθῆνα 24-12-76 .

Τ' ἄψοϊκι

(Λ α ο γ ρ α φ ι κ ὸ)

ΣΠΥΡΟΥ ΜΟΥΣΣΕΛΙΜΗ

Καθάλλα σὲ ψαρήδες, σὲ γρίβους, σὲ ντορῆδες
σαμαροστολισμένους μὲ πέρπερα κιλίμια,
γι' ἄλλαργινὸ ἐξωχώρι, λεθέντες καὶ νταῆδες,
ξεκίνησαν ἄψοϊκι, νὰ πᾶν νὰ πάρουν νύφη.
Οἱ θλάμηδες μὲ φούρια τὰ φλάμπουρα ἀνεμίζουν
ἀπάνου σὲ κοντάρια μὲ μῆλα στολισμένα.
Καὶ στὸ ξεκίνημά τους ἀράδα ντουφεκίζουν
κεῖνοι ποὺ τὸ μεσάλι πομείναν νὰ ἐτοιμάσουν.
Δικοὶ καὶ συγγενῆδες εὐχιοῦνται «ὥρα καλή σου
γαμπρέ, καλὰ στεφάνια, νὰ ζήσεις, νὰ προκόψεις»
καὶ τοῦ νουνοῦ φωνάζουν «δῶσε του τὴν εὐχή σου,
κόπιασες μὲ στεφάνια, γρήγορα καὶ μὲ λάδι.»

ΤΡΙΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΑΛΕΚΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΙΔΗ

I

Μεταμόσχευση

Ἄγιε Μπάρναρντ
δὲ θέλω νὰ μοῦ μεταμοσχεύσεις
μιὰ καρδιά
σκοτωμένου...
Γιατὶ
νὰ παρατείνω τὴ θλίψη μου;

Ἀλήθεια...
Πότε θὰ κυκλοφορήσουν
καρδιὲς ἀπὸ ἀτσάλι;
Κάθε χτύπος τῆς
μόνο
γιὰ μένα...

II

ἌΟνειρο

Ὁ Γιορτάσης
δέκα χρόνια δούλευε στὶς μπίγες...
Κι ἀπὸ ψηλὰ
τὴ γαλάζια θάλασσα θωρούσε.
Δέκα χρόνια περίμενε!
Κι ὄλο σ' ἓνα μῆνα γιὰ νὰ φύγει!...

ἄκουγε τὰ πλοῖα νὰ σφυρίζουν...
Ξᾶφνικὰ ἓνα μεσημέρι
βρέθηκε στὸ πλακόστρωτο.
Τὸν σήκωσαν σκοτωμένο...

Στὴ βαλίτσα του
ἀγωνίες καὶ ὄνειρα!
Κι ἀπ' τὴν ψηλὴ τὴ μπίγα

Πλαΐ του
ἢ βαλίτσα γεμάτη μὲ ὄνειρα,
ποὺ πέθαναν μαζί του.

III

Παράπονο

Ἄνοιξα τὰ θεμέλια
νὰ χτίσω τὸ ὄνειρο...
Κι ἦρθε ὁ Μολῶχ
ντυμένος ἐργολήπτης.

Ὁ ἰδρώτας μου,
ἔγινε πακτωλός,
γιὰ νὰ ξεδιψᾶσει τὸν ἀπληστο.

Γενιά εύλογημένη...

ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΤΗΛΙΚΙΔΗ

Δέν είστε σεις κάποιασ γενιά,
μές στους αιώνας, είστε ή αμιά
κ' εύλογημένη».

Δικό σας τ' αύριο τής ζωής
κ' ή μοίρα τής πατρίδας - γής,
π' άργοπεθαίνει.

Αίωνων άνομα, ντροπές,
άπ' τή γενιά σας, προκοπές
ζητούν και δίκια.

Άπ' τή γενιά που δέ βλογά
τ' άπρεπα χτές και μολογά
μόνο τ' άντρίκια.

Μέ την επειθύσ ή τή γροθιά,
άναμερείστε τή νυχτιά
που σās κυκλώνει.
Θρέψτε μ' άγάπη τήν καρδιά,
για επαναθρώπινη φιλιάσ
και ξημερώνει.

Προληπτικά μέτρα

ΔΗΜΗΤΡΗ ΣΚΥΛΙΤΣΗ

Μόλις μαθεύτηκε στη γειτονιά
ότι άνθίζουσε στον κήπο του
κόκκινα τριαντάφυλλα,
γαρύφαλα και παπαρούνες,
χλώμιασαν άπ' τόν μίσος·
ρώτησαν τούς σπιούντους τους
κι είδαν τόν φάκελό του.
Μήτε βουλγαρογράφτηκε στην Κατοχή

μήτε τούς Γερμανούς καλόπισσε.
Υποπτα, όλα ύποπτα.
Είδαν τά ροζιασμένα χέρια του,
τά ρούχα του που μύριζαν
άσβέστη και μπετό...
Κι' έμπρός — είπανε — δέστε τον
και στείλτε τον στη Γιούρα...

Ή μικρή ψυχή

ΝΙΚ. ΝΙΚΗΤΑ

Μου 'λειφαν οι φίλοι,
μου 'λειφεσ έσύ,
μου 'λειφε τόν σπιτί,
που 'χα γεννηθεί.
Μου 'λειφε εκείνο
που τόν λέν πατρίδα,
που βαθιά έντός μου
βρίσκεται κλειστό
πάντα φωτεινό...
Τής ψυχής μου πάθη,
που μ' ακολουθάτε
όπου κι άν πηγαίνω,
όπου κι άν βρεθώ...
Τά βουνά, οι κάμποι
και ό ούρανός,
τόσο πιό μεγάλος,
πάντα γαλανός,
τά καλά τά χρόνια,
μου 'λειφαν πολύ,
μου 'μεινε ώστόσο
ή μικρή ψυχή...

Στής ρουλέττας τόν βάραθρο

ΓΟΥΛΛΑΣ ΣΜΥΡΝΙΟΤΗ

Πείνα σέ νήπιου σάρκα,
πείνα σέ σκέλεθρο γέρου κουφάρι
φρικιαστικό κι άνέντιμο μαστίγιο!
Φρικιαστικό
κι άνέντιμο μαστίγιο κι ή φθορά
τής άφραγκης άρρώστιας
πάνω σ' έρείπια νιάτα.
Κι είναι μέ τόν δικό σου χέρι στή ρουλέττα,
τόν άδερφό σου που χτυπάει, σαδιστή!
Μέ τόν δικό σου χέρι!
είναι που, τόν θριαμβικό λαχάνιασμα
του καταχθόνιου βούρδουλα,
μέ γέλιο τρανταχτό του σατανά
χαιρέκακα τραχύ, μπερδεύεις,
φωμί και φάρμακα πετώντας,
μισάνθρωπε,
στής ρουλέττας τόν βάραθρο.

Νέοι ποιητές

Σύντροφος

Τοῦ ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΕΝΤΡΩΤΗ

Ἡ φωνή σου συντρίβει τὸν ὑμένα τῆς νύχτας.
 Ἡ γροθιά σου μπαλασμώνει τὴν πληγὴ τοῦ ἀνέμου.
 Ἡ ματιά σου... ζητωκραυγὴ τῆς συνείδησής σου.

Σωπαίνεις· σωπαίνουν τὰ πουλιά.
 Κλαῖς· κλαίει κι ἡ γῆ σιμά σου.
 Μιλᾶς· ἡ ἐπίβουλη ρευστότητα τοῦ χρόνου στερεοποιεῖται.
 Τραγουδᾶς· χορεύει ἡ ἀνοιξη.

Σωπαίνεις... κλαῖς, μιλάς, ζεῖς, ἔχουμε ἀνοιξη...
 Τὸ τραγούδι σου ἀδερφέ μου δὲν τελειώνει...

Ἔσεῖς

ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ

Ἔσεῖς, οἱ λιποτάχτες τῆς ζωῆς
 ποὺ γνιάζεστε γιὰ τὴν ἐλευτερία
 καὶ τὴ ζητᾶτε στὴ φυγή.
 Δὲ θὰ τὴ βρεῖτε πουθενά,
 ἂν μέσα σας δὲν τινε κουβαλᾶτε.
 Εἶδα τὴ λευτεριά στὰ κρατητήρια,
 σὲ μιὰ παράγκα ἐργατική,
 στὸν ἔρωτα, στὸ ποίημα
 σ' ἓνα μωρὸ ποὺ γεννιέται
 γιὰ νὰ ὀδηγήσει τὴν ἱστορία.
 Μὰ σεῖς, ξένοι ἀπ' αὐτὰ
 φορτωμένοι βαθμοὺς καὶ διπλώματα
 κι ἓνα σπίτι μὲ σαλόνι,
 τραπεζαρία, κρεββατοκάμαρα,
 μπάνιο, κουζίνα καὶ ὑπόληψη.
 Θὰ δεχτεῖτε τὸν κύριο τάδε
 καὶ τὴν τάδε κυρία.
 Ἔσεῖς, ποὺ καμώνεστε πὼς εἶστε ἀσυμβί-
 βαστοὶ

παραδέρνετε ἀτέλειωτα
 τοῦ συμβιβασμοῦ τὰ χωνευτήρια.

Ἐπινίκιος χρησμός

ΣΤΕΛΛΑΣ Λ. ΑΛΜΠΑΝΗ

Μὲ τὰ κορμιά τους τὰ λιγνὰ
 — σπασμένες δωρικές κολῶνες —
 γυρνοῦσαν ἀπ' τὸν πόλεμο.
 Στὰ χεῖλη τους
 ἡ πίκρα τοῦ θανάτου κρεμασμένη
 καὶ στὰ σθησμένα μάτια τους
 ὁ ματωμένος κOURνιαχτὸς τῆς νίκης...
 Σύρε, καμπούρα, γριὰ σελήνη
 στὸ μακρυνὸ μαντεῖο
 καὶ ζήτησε γιὰ χάρη τους
 χρησμὸ ἀπ' τὴν Πυθία...
 Πυθία δὲν ὑπῆρχε πιά,
 μὰ πᾶ' στὸ σκουριασμένο τρίποδα
 — σὰ ρώτησε ἡ σελήνη —
 τρεῖς χουφτες βόλια 'πίθωσε
 τὸ χέρι τοῦ Ἀπόλλωνα
 καὶ μιὰ γαλάζια σπίθα!
 (Ἐκείνη τὴ στιγμή
 στὶς δελφικὲς ἐλιές
 χιλιάδες σκοτωμένοι
 κάπνιζαν τὸ τσιμπούκι τους
 μελένια μπαρουτόσκονη!...).

Ἕλληνες

ΣΤΑΥΡΟΥ Π. ΓΙΩΒΑΝΝΗ

Ἕλληνες
 θάψαμε τὴν ὑπαρξὴ τῆς λευτεριάς
 παραμερίσαμε τοὺς προδότες
 στήσαμε Παρθενῶνες καὶ δικέφαλους
 καὶ γκρεμίσαμε τείχη...

Τώρα ποῖος πιάνει τὸ σφυγμὸ μας;
 Δεκτοὶ οἱ ξενόδουλοι ἀπορροφιοῦνται
 καὶ συλλαβίζουν τὴ ζωὴ μας
 στὴ φθορὰ καὶ στὸ θάνατο.

Μυθιστόρημα

(Ἀνέκδοτο)

Γυμνά κόκκαλα

(Ἀπόσπασμα)

ΤΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΧΑΤΖΗΜΙΧΕΛΑΚΗ

— Κάθε τόσο, μιά καλή μέρα τοῦ Θεοῦ, σὰ καλὰ καθούμενα, βλέπουμε τοὺς λαοὺς νὰ στρώνονται ἕνας κατὰ τοῦ ἄλλου γιὰ τὸ μεγάλο ραβάλι...

— Ἐφημερίδες, ραδιόφωνα, ρήτορες καλεσθέντες σὲ κοινοβούλια, ἀξιολάβοι δῆθεν ἐπιστήμονες καὶ σοφοί, καθηγητὲς καὶ διανοούμενοι, ἡμεῖς, ὁ κληρὸς, ἀπὸ τοὺς ἀμβωνὰς τῶν ἐκκλησιῶν τοὺς ξεστηκώνομε σὲ κάθε μακελιῶ.

— Λαγοὺς μὲ πετραχεῖλια, παχειὰ λόγια τοὺς ξεστομάμε, τοὺς ὑποσχόμεστε... Τὸ «Ἔθνος κινδυνεύει!» — Τὸ «Ἔθνος πρέπει νὰ μεγαλώσει!» — Ἐκέρ Βωμῶν καὶ Ἐστιῶν! — Ἐἰς οὐρανὸν ἀριστος ἀμύνεσται περὶ Πατρίδος! καὶ ἄλλα πολλὰ τέτοια ποὺ δὲν τελειώνουν...

— Ἔτσι ἢ ἄλλοιῶς, τὰ ἴδια συνθήματα, πέφτουν σ' ὅλους τοὺς λαοὺς, μ' ἄλλα λόγια βέλαια, μὲ διαφορετικὰς τρέψεις, ἀπὸ ἄλλους πολιτικούς, σὲ κάθε γεωγραφικὸ πλάτος, στὶς γλώσσας ὅλες, διὰ τὰ χρώματα...

— Καὶ τὰ κοκάδια, οἱ στρατιῆς τῶν σαρκόβωρων, γιομίζουν τὰ πεδία τῶν μαχῶν... Γιὰ νέους φρεσ, νὰ δικαιωθῶν καὶ νὰ ἐθνικὰ σύνορα...

— Τί ἔγιναν, λοιπόν, τὸ ὅς χύσεις αἷμα ἀνθρώπου, διότι ἐν τῷ αἵματι ἐστὶν

Οἱ Μῆδοι δὲν ξαναδιαβαίνουν

ΝΙΚΟΥ ΟΛΥΜΠΙΟΥ

Σιωπὴ ἐφιάλτες, σιωπὴ ριψάσπιδες.
Μπορεῖ νὰ πέρασαν οἱ Μῆδοι,
μὰ τὰ σύνορα τῆς προδοσίας κλείσανε
μὲ τ' ἀκρωτηριασμένα κορμιά τῶν νεκρῶν μας.
Κρυφτεῖτ' ἀσπάλακες, κρυφτεῖτε σήμερα
νὰ μὴ σὰς κάψουν οἱ φωτιές π' ἀνάβουν τὰ τραγοῦδια μας.
Σήμερα, ἀφήστε μας νὰ θυμηθοῦμε, νὰ γελάσουμε, νὰ κλάψουμε.
Μὴν τὴ μολύνετε τὴν ἁγία τούτη μέρα.
Εἰστε μικροὶ κι ἀνήμποροι νὰ φτάσετε τὸ μπόι τῆς.
Σήμερα ἡ φωνὴ σας δὲν ἀκούγεται,
τὰ φαρμακερά σας βέλη σημαδεύουν τὰ προσκυνημένα μέτωπά σας.
Σήμερα ἡ ἱστορία ἐκδικεῖται τοὺς κακούργους,
τοὺς καταδικάζει γιὰ νὰ μὴν τὴν ξαναδιάσουν.
Σιωπὴ, ἐφιάλτες, φυγόμαχοι σιωπῆ.
Οἱ Μῆδοι δὲν ξαναδιαβαίνουν.
Νικήθηκαν στὸ Μακρονήσι, στὸν Ἄη - Στράτη.

ἢ ζωῆ». Τὸ «Ἀγαπᾶτε Ἄλλήλους». «Ἐκαμιν ὁ Κύριος ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν Ἕθνος ἀνθρώπων»...

— Ποῦ πήγανε οἱ κόποι μου, τῶν χρόνων, τὰ κηρύγματά μου, οἱ λόγοι μου γιὰ εἰρήνη, τὰ διαβασιατά μου, ἡ γνώση μου, ἕνας βίος δλάκερος. Τοῦ βρόντου!... Στὸ τίποτα!...

Τὰ λόγια τοῦ δεσπότη, πέφτανε σφυριές στ' αὐτιά μου...

Ἀπαλὸ τὸ φῶς, στὴν ἡσυχία τοῦ δεσποτικοῦ, ἔμπαινε ἀπὸ τὰ δυὸ παράθυρα τοῦ γραφείου, ἡρεμικὸ, αὐτὴ τὴ μεσημεριὰτικὴ ὥρα, μὲ τὸ ξεφάντωμα καὶ τῆς λιακάδας, δῆξω, ἔπεφτε καὶ στὸ ὠχρὸ τοῦ γέροντα πρόσωπο καὶ τοῦ ἔδινε ἀκόμα μεγαλύτερη ὠχρότητα.

Μερικὲς κλάρες τῶν ἀψηλῶν κυπαρισσιῶν, θροῖζανε καὶ οἱ σκιές τους, πηγαινορχότανε στὸ πάτωμα, κάνοντας σχέδια, σὲ δυὸ στενόμακρες πλάκες ἡλίου ποῦ εἶχε χυθεῖ μέσα...

Φρέσκο ἀέρι τ' ἀπόβροχου, ἀνακατωμένο μὲ λιθάνι καὶ ἀνθόνερο, ἀγκάλιαζε τὴν αὐστηρὴ φυσιογνωμία τοῦ γερο - Λευτῆ, ἀσπρίζε ὄλο καὶ πιὸ πολὺ τὰ μαλλιά του, συνέπαιρνε τοὺς τόνους τῆς φωνῆς του, γιὰ νὰ τοὺς μαλακώσει σὲ στεναγμὸ, παράπονο νεροῦ ποῦ τρέχει θρύσης, καὶ φῶς καὶ ἀέρι μαζί, νὰ τοῦ δίνουν, σὲ μάτια καὶ στόμα, τὴ θλίψη καὶ τὸν κατατρεγμὸ, λιθοβολημένου ἀγίου, μάρτυρα ποῦ θέλει νὰ ξομολογηθεῖ...

— Παπὰς τοῦ στρατοῦ καὶ στὸν ἄλλο πόλεμο... Μάλιστα! Λοχαγὸς - παπὰς... Τί ἔκανα;

Μὲ τὸ σταυρὸ στὸ χέρι κι ὁ κλῆρος, ἔστελνε στὸ σφαγεῖο ἀνθρώπους... νὰ σκοτώσουν ἢ νὰ σκοτωθοῦν, νὰ καταστραφοῦν ἢ νὰ καταστρέφουν, νὰ ἐρημώσουν ἢ νὰ ἐρημωθοῦν... Κι αὐτὸ τὸ λέγαμε, «ἀγιασμὸ τῶν ὄπλων»...

— Παπὰς τῆς μεραρχίας κι ἐγώ, τί ἄλλο ἔκανα;... Γυροῦσα τὰ ἔμπεδα, τοὺς στρατῶνες, τοὺς καταβλυσμούς, τ' ἀμπριά, γιὰ νὰ «εὐλογῆσω τὰ ὄπλα» καὶ αὐτὸ θὰ πεῖ, νὰ σπρώξω ἀνθρώπινες ὑπάρξεις στὸ θάνατο... Ζητοῦσα τὴ θεία παραμυθία, γιὰ φαντάρους τραυματισμένους, σὲ νοσοκομεῖα καὶ κινητὰ ἰατρεῖα, παρακαλώντας τὸ Θεό, νὰ γίνουν καλά, γιὰ νὰ ἐκτελέσουν τὸ καθήκον τους, δηλαδὴ νὰ ξανασκοτώσουν...

— Λουλούδια τῶν ἀγρῶν, σὰν χώναιμε στὸ μαῦρο χῶμα, σ' ἀπόσκια καὶ ἀψηλές κορφές, σ' ἄξενα μέρη, σὲ τρυφερὴ χλόη, ἀμίλητα γιὰ πάντα καὶ παραπονεμένα, δεόμενα στὸν Ἰψιστο, νὰ συγχωρέσει ψυχές, «πεθαμένων δούλων» ποῦ ποτέ, γιὰ τίποτε, δὲν ἔφταιξαν, δὲν εἶχαν τὴν εὐθύνη...

— Καὶ «ἐν μοναῖς δικαίων, κατατάξαι, Κύριε...» ὅσους γιὰ τὴν πατρίδα καὶ τὸ ἔθνος, τὴν ἐθνικὴ τιμὴ τῶν ὄπλων...

— ...σταυρὸς καὶ ξίφος, ἀδελφωμένα στοὺς πολέμους... Ἀπὸ χρυσάφι ὁ πρῶτος, ἀπὸ ἀσῆμι τὸ δεύτερο... Ἐκκλησία καὶ κράτος πάντα, μπροστάρηδες, μαστόροι καὶ καλύτεροι, σ' ὄλα τὰ πολεμικὰ φουσατά, τὰ σφαγεῖα καὶ τὰ μακελειά...

— Κανεῖς μας, μὰ κανεῖς, δὲν ἔπραξε αὐτὸ ποῦ εἶναι ἀλήθεια, αὐτὸ ποῦ θέλει ὁ Θεός...

Ἐδῶ, σταμάτησε, τὸν εἶχε πνίξει ἕνας λυγμὸς...

Ἀναβοηθήθηκε νὰ γυρίσει τὸ κάθισμά του, σηκώθηκε, ἔφερε δυὸ βόλτες στὸ δωμάτιο, ἔμεινε γιὰ λίγα λεπτὰ σιωπηλός, νὰ κοιτᾷ τὴν αὐλὴ τοῦ δεσποτικοῦ. Ἐνακαθῆσε τώρα στὸν καναπέ, σιμὰ σὲ μίνα, μὲ κυττοῦσε φοβισμένα, εὐσπλαχνικὰ καὶ μοῦ ἔπε:

— Ἀπιαστὴ ἀκόμα ἢ ἐπιδίωξη, μακρινὸ ὄνειρο τῶν ἀνθρώπων, τὸ «Ἐπὶ γῆς εἰρήνη... ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία...»...

— Ὅταν τελειώσει ἕνας χαλασμός, αὐτὸς προετοιμάζει τὸν ἄλλο ποῦ ἔρχεται καὶ πᾶμε ἀλυσίδα... Καὶ στὰ μικρὰ διαστήματα τῆς εἰρήνης, δὲν κάνουμε τίποτις ἄλλο, μὲ τίς πράξεις καὶ τὰ ὀρθόσια τῶν σκοπῶν μας, παρὰ στὸ πολυδαίδαλο ἀργαστήρι τῆς κοινωνίας, νὰ ἐργαζόμαστε γιὰ ἄλλον ἕνα ἐρχόμενο πόλεμο... Θεριὰ καὶ στὴν Εἰρήνη!... Ἄς μᾶς φωτίσει τὸ ἔλεος τοῦ καλοῦ δημιουργοῦ...

μους νὰ τὴ φωνάξεις, τότε εἶναι τὸ κακό. Ποτὲ ὅμως δὲν πέρασε ἀπ' τὸ νοῦ τοῦ Βλάση νὰ κάνει κάτι τέτοιο. Κι ἄς ἦταν τὸ μεροκάματο ποῦ τοῦ 'δινε ὁ Μπουζιῶνας, τ' ἀφεντικό του, μεροκάματο πείνας. Αὐτὸς ἦταν ὑπάκουος στοὺς νόμους τοῦ κράτους καὶ πιότερο ὑπάκουος στοὺς νόμους τῆς θρησκείας, γιατί ἡ ἐκκλησία μετὰ ἀπὸ ἓνα, τέτοιο θάνατο, σοῦ δίνει κι ἓνα συγχωροχάρτι γιὰ τὸν παράδεισο. Τὸ 'ξερε καλὰ ὁ Βλάσης πὼς ὁ παράδεισος φτιάχτηκε ἀπ' τὸ Θεό, γιὰ τοὺς πεινασμένους τῆς γῆς.

Βέβαια ὑπῆρχαν καὶ ἄλλοι, ποῦ ὑποστήριζαν τ' ἀντίθετα. Πολλὲς φορές τὸν πλησίασαν, χαμένος κόπος. Ὁ Βλάσης δὲν ἔλεγε νὰ ξεστρατήσει.

Ἡ αἰτία ποῦ τὸν ταρακούνησε ἀπ' τὴ θέση του καὶ τὸν ἔβαλε σὲ δοκιμασία, ἦταν ἓνα ἔγκλημα.

Δυὸ ἀδέρφια λογομάχησαν γιὰ ἓνα χωράφι· καὶ κεῖ μπροστὰ στὰ μάτια τοῦ πατέρα τους, ὁ ἓνας πῆρε ξαφνικὰ ἓνα μαχαίρι καὶ τὸ κάρφωσε στὴν καρδιὰ τοῦ ἄλλου. Καὶ δὲν ἔφτανε ποῦ ὁ δόλιος πατέρας βρέθηκε ἀπροσδόκητα, μ' ἓνα παιδί νεκρὸ καὶ μ' ἓνα δολοφόνου, ὁ Θύμιος κι ὁ Σταῦρος ποῦ ἦταν μαζί με τὸ Βλάση ἐπίτροποι στὴν ἐκκλησία, τὸν ἔβγαζαν καὶ φταίχτη, καὶ τὸ διαλαλοῦσαν παντοῦ, κι ἔλεγαν πὼς σὰν πατέρας ἔπρεπε νὰ προλάβει τὸ ἔγκλημα, ποῦ ἔγινε κάτω ἀπ' τὴ μύτη του.

Πὼς τοῦ 'ρθε τοῦ Βλάση καὶ συνέδεσε τὸ φόνου αὐτὸ μ' ἓναν ἄλλο πανάρχαιο, ὅταν ἀκόμα ἡ γῆ ἔλαμπε ὀλοκαίνουργια κι εἶχε τὴ μυρουδιά τοῦ φρεσκοχτισμένου σπιτιοῦ, ἀπειραχτη κι ἀμόλυντη ἀπ' τὰ καυσαέρια κι ἦταν χαρὰ σου νὰ τὴ βλέπεις νὰ στήνεται, ὀλόγυμνη σὰν κοπελιά, κατάντικρυ στὸν ἥλιο. Σὲ τούτη τὴν παρθενικὴ γῆ, πάνω στὴ ρόγα τοῦ βυζιοῦ της, ὁ Κάιν σκότωσε τὸν ἀδερφό του τὸν "Ἄβελ.

— Τέσσερα ὄλο κι ὄλο τὰ πλάσματά του στὴ γῆ κι ὁ Θεὸς πατέρας δὲν μπόρεσε νὰ σταματήσει τὸ ὀπλισμένο χέρι τοῦ Κάιν. Πὼς ἐμεῖς ζητᾶμε, ἀπ' αὐτὸν τὸν ἀνθρωπάκο πατέρα νὰ τὸ μπορούσε.

Αὐτὰ τοὺς εἶπε μετὰ τὸ σχόλασμα τῆς ἐκκλησίας τὴν ὥρα ποῦ μέτραγαν τῶν κεριῶν τὸ τζίρο.

Ἐκεῖνοι τὸν λοξοκοίταξαν ἄγρια, ἔκαναν τὸ σταυρὸ τους καὶ τὸν ἀποπῆραν γι αὐτὴ του τὴ βλαστήμια. Καὶ δὲν ἔφτανε μόνο αὐ-

τό, μετὰ ἀπὸ λίγες μέρες ἦρθε καὶ διαταγὴ ἀπ' τὴ μητρόπολη νὰ τὸν πάψουν κι ἀπὸ ἐπίτροπο.

Στεναχωρέθηκε ὁ δόλιος γι αὐτὸ ποῦ τοῦ 'γινε. Μέσα του ἦρθε καὶ φώλιασε ἡ πίκρα. Μιὰ πίκρα στιφὴ, μόνιμη, μιὰ πίκρα ποῦ τσάκιζε τὴν ὑπαρξή του.

Τὸ πρῶτὴ τῆς Κυριακῆς τράβηξε ὅπως πάντα γιὰ τὴν ἐκκλησία, στὰ μισὰ τοῦ δρόμου ὅμως σταμάτησε. Σκέφτηκε πὼς μόλις θὰ 'μπαινε μέσα, ὀλονῶν τὰ δλέμματα θὰ πέφταν πάνω του θὰ τὸν κοίταζαν, θὰ κρυφομιλοῦσαν. Τ' ὄνομά του θὰ τριγύριζε στὴν ἐκκλησία σὰν ἀντίδωρο. Ὁ ἐπίτροπος ποῦ διώχτηκε, ὁ βλάστημος, καὶ ποιὸς ξέρει τί ἄλλο θὰ ἔσυραν ἀπὸ πίσω του ὁ Θύμιος κι ὁ Σπύρος. Αὐτὲς οἱ σκέψεις τὸν ἔκαναν ν' ἀλλάξει δρόμο. Τράβηξε γιὰ τὸ καφενεῖο.

Ἐκεῖ τὸν βρῆκε ὁ Ἀνέστης. "Ἄλλη φορὰ τὸν ἀπόφευγε, ἦταν ἀπὸ κείνους τοὺς ἀντίθετους. Τώρα ὅμως στὴν ψυχικὴ κατάσταση ποῦ δρισκόταν τὸν ἄφησε νὰ καθήσει. Σὲ κάποιον ἤθελε νὰ μιλήσει, νὰ πεῖ, τὸν πόνου του, ν' ἀδειάσει, νὰ ξεθυμάνει. Παράγγειλαν οὐζο. Τὸ πρῶτο ὁ Βλάσης τὸ 'πιε μονορούφι, λύθηκε ἡ γλώσσα του κι ἄρχισε νὰ μιλά σὰ νὰ ξομολογίωταν. Ὁ Ἀνέστης τὸν ἤξερε τὸ Βλάση, δὲν ἦταν ξένοι, γνωρίζονταν ἀπ' τὰ μαῦρα χρόνια τῆς κατοχῆς. Παιδιά τότε ἀγωνίζονταν νὰ διώξουν τὸν κατακτητὴ, πότε γράφοντας συνθήματα στοὺς τοίχους, καὶ πότε σὰ σύνδεσμοι βοηθώντας τοὺς μεγάλους. Κάποια μέρα ὁ Βλάσης χάθηκε δὲν ἦρθε στὸ ραντεβού τους. Ἀργότερα ἔμαθε ὁ Ἀνέστης πὼς τὸν πῆραν οἱ γονεῖς του κι ἔφυγαν, νὰ ζήσουν στὸ χωριὸ τοῦ παπποῦ τους. Ἀνταμώθηκαν μετὰ ἀπὸ χρόνια. "Ὅσο ὅμως κουβέντιαζαν καὶ ξεδίπλωναν τὶς ιδέες τους, τόσο ἀπομακρύνονταν ὁ ἓνας ἀπ' τὸν ἄλλον. "Ὡσπου ὁ Βλάσης ἄρχισε νὰ τὸν ἀποφεύγει. Γι αὐτό, ὅταν τὸν ἄφησε νὰ καθήσει στὸ τραπέζι, κατάλαβε ὁ Ἀνέστης πὼς κάτι πολὺ σοβαρὸ συνέβαινε στὸν παλιό του φίλο. Τὸν ἄκουγε νὰ μιλά κι ὅπου κόμπιαζε τὸν βοήθαγε νὰ συνεχίσει. Τὸν βοήθαγε νὰ ξεφορτώσει τούτη τὴν πίκρα του, ν' ἀλαφρώσει. Σὰν τέλειωσε ὁ Βλάσης καὶ δὲν εἶχε νὰ πεῖ ἄλλα, ἦρθε κι ἡ σειρὰ ἡ δική του. Ὁ Βλάσης ἄνοιξε τ' αὐτιά του, αὐτὲς τὶς καστρόπορτες, ποῦ τὶς εἶχε σφαιλιστὲς τὸν ἔκαναν ν' ἀφήσει γιὰ πρῶτη φορὰ τὸν καινούργιο λόγο νὰ μπεῖ μέσα

του. Κι όταν σταμάτησε ο 'Ανέστης, τὸν κοίταξε καλὰ στὰ μάτια ὁ Βλάσης καὶ τὸν ρώτησε.

— Εἶσαι σίγουρος γι αὐτὰ πού λές; Πῶς ὅλα τούτα πού πιστεύουμε εἶναι παραμύθια τῶν Ἑβραίων.

— Σίγουρος.

— Καὶ δὲν εἶναι ἄμορφα, ἔστω κι ἔτσι ὅπως τὰ λές, αὐτὰ τὰ παραμύθια;

— Εἶναι.

— Τότε γιατί δὲν πρέπει νὰ τὰ πιστεύουμε;

— Ἐξαρτᾶται ἀπ' τὸ πῶς τὰ πιστεύει ὁ καθένας.

— Ἐκεῖ εἶναι ἡ διαφορά;

— Ἐκεῖ.

— Κι ἀπὸ πού τὰ ξέρεις ἐσύ αὐτά? Ποιὸς στὰ εἶπε!

— Τὰ διάβασα.

Ὁ Βλάσης δὲν ἀπάντησε. Ἐμεινε σκεπτικὸς καὶ χτυπούσε ἀφηρημένα τὰ δάχτυλα πάνω στὸ τραπέζι. Μέσα του γινόταν μάχη. Ὑστερα εἶπε τὴ σκέψη πού νίκησε.

— Θέλω νὰ τὰ διαβάσω κι ἐγώ.

— Νὰ τὰ διαβάσεις, τ' ἀπάντησε ὁ Ἀνέστης.

Οἱ γνώσεις πού κατείχε γιὰ τὸν κόσμον ὁ Βλάσης, στάθηκαν ἀδύνατες νὰ κρατήσουν τὴ φουρτούνα, πού τοῦ ἔφεραν τὰ βιβλία τοῦ Ἀνέστη. Διάβαζε μὲ τὶς μέρες, μὲ τοὺς μῆνες, διάβαζε καὶ ζητοῦσε νὰ βρεῖ κάποια διέξοδο, κάποιο νόημα, πού θὰ τὸν ἔβγαζε ἀπ' αὐτὸν τὸν λαβύρινθο, πού δρέθηκε χωρὶς νὰ τὸ καταλάβει.

Πρῶτα πίστευε πῶς τὰ ἔξερε ὅλα. Ἡ Ἁγία Γραφή, τὸ μόνο βιβλίο πού διάβαζε, εἶχε τὴν ἀρχή, εἶχε καὶ τὸ τέλος. Τὰ βιβλία αὐτὰ τὸν ὀδήγησαν σ' ἕνα δρόμο, πού οἱ ἄνθρωποι τὸν ἀνοίγουν μὲ ἰδρώτα καὶ αἷμα, σ' ἕνα δρόμο μακρινὸ πού δὲν εἶχε τέρμα.

Πολλές φορές κουραζόταν καὶ μετάνοιωνε, πού ἄφησε τὸν ἑαυτό του νὰ τὸν παρασύρει αὐτὴ ἡ καταιγίδα, αὐτὴ ἡ ἀναζήτηση. Μετάνοιωνε πού ἔμπλεξε μὲ τὸν Ἀνέστη. Μετάνοιωνε πού μίλησε ἔτσι, κείνη τὴ μέρα στὸ Θύμιο καὶ τὸ Σπύρο. Ποιὸς διάβολος, γιατί διάβολος ἀσφαλῶς, τοῦ ἔβαλε τὴ σκέψη νὰ ταυτίσει τὸ ξεχασμένο κείνο φωνικὸ μὲ τὸ τώρα. Ἐχασε τὴ θέση τοῦ ἐπιτροπου, ἔχασε καὶ τοὺς φίλους του, καὶ μόνο τὴ δουλειά του πού δὲν ἔχασε. Τί τὸν ἔνοιαζε ὁμως τὸν Μπουζιῶνα, πού θὰ ἔβρισκε

καλύτερο δούλο, γιατί ἐργάτης φαινόταν στὰ χαρτιά, στὶς καταστάσεις, στὴν πραγματικότητα ἦταν δούλος, ὄλες τὶς δουλειές τῆς ἀποθήκης καὶ τοῦ σπιτιοῦ τοῦ Μπουζιῶνα, αὐτὸς τὶς ἔκαμνε χωρὶς ἕνα κίχ, νὰ βγάξει γιὰ διαμαρτυρία, πιστὸς στὰ λόγια τῆς ἐκκλησίας ἐὼν ἀγαπᾶ ὁ Θεὸς παιδεύει».

Σ' αὐτό, ὅταν τὸν ἀκουγε νὰ τὸ λέει, ἀγαναχτοῦσε ἡ γυναῖκα του ἢ κυρα Χρῦσα. Μ' ὄλο πού ἦταν καὶ τοῦ λόγου τῆς θρησκείας ἀγαναχτοῦσε.

— Τούτο τὸ λές, γιὰ νὰ δικαιολογῆς τὴ συνείδησή σου, σ' ἐμεταλλεύεται κἄνος ὁ Μπουζιῶνας καὶ σὺ δὲν τολμάς νὰ τοῦ ζητήσεις, ἔστω καὶ μιὰ μικρὴ αὔξηση. Τὰ χνῶτα μας μυρίζουν ἀπ' τὴν πείνα, δὲν λυπόσαι τὰ παιδιὰ σου;

Τότε ὁ Βλάσης, ἀντὶς γιὰ ἀπάντηση, ἔπαιρνε τὴν Ἁγία Γραφή καὶ τῆς διάβαζε τὴν περικοπὴ τοῦ Ἰωβ.

Τώρα τὰ ἔχε χαμένα. Νὰ 'ταν στ' ἀλήθεια ὄλο αὐτὸ τὸ φέροσμο του μιὰ δικαιολογία!

Ἐκεῖ πού καθάριζε τὸ πατάρι ὁ Βλάσης, ἀποκαμωμένος ἀπ' τὴν κούραση, τὸ μάτι του ἔπεσε πάνω σὲ μιὰ ἀποξεχασμένη ὑδρόγειο σφαῖρα. Τὴν πῆρε ἀπ' τὸ ράφι, τὴν ξεσκόνιζε, τὴν ἔβαλε μπροστά του, ἄναψε τσιγάρο καὶ συλλογίστηκε. Νά, ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς θὰ ἔχει τὴ γῆ μπροστά του, ἔτσι, ὅπως ἔχει αὐτὸς τὴν ὑδρόγειο. Καὶ θὰ τὰ βλέπει ὄλα, δὲν μπορεῖ, σὰ Θεὸς πρέπει νὰ τὰ βλέπει ὄλα. Ὅλες αὐτὲς τὶς ἀδικίες πού γίνονται δὴ κάτω στὴ γῆ. Ἡ γῆ μοιάζει μ' ἀερόπλοιο πού ἔπιασε φωτιά. Ἐκεῖ στὴ Μέση Ἀνατολή οἱ ἔμποροι τοῦ θανάτου προσπαθοῦν νὰ πνίξουν μέσα στὸ πετρέλαιο τὴν εἰρήνη τοῦ κόσμου. Παντοῦ σκοτωμοί, αἵματα, φωτιές. Τὰ πυρηνικά ὅπλα ἔχουν τὴ μυρουδιά τῆς παραφροσύνης, ὁ πόλεμος τὴ μυρουδιά τῆς καταστροφῆς. Τί κάνουν οἱ ἡγέτες τοῦ κόσμου. Τί κάνουν οἱ ἄγιοι; Τί κάνει ὁ Θεός; Σίγουρα ἄγιοι, Θεὸς καὶ ἄνθρωποι ὄλοι τους εἶναι συναχωμένοι, ὄλοι τους. Βγάξει ὁ Βλάσης τὸ μαντήλι καὶ φυσᾶ νευριασμένος τὴ μύτη του. Μετὰ βάζει τὴν ὑδρόγειο πάλι στὴ θέση τῆς καὶ συνεχίζει τὴ δουλειά του.

Δὲν μπορεῖ ὁμως νὰ δουλέψει ἡσυχος, τὸ κεφάλι του μερμηγγιάζει ἀπὸ σκέψεις παραδελές κι ἀνόμοιες, πού συγκρούονται με-

ταξύ τους. Είναι αὐτὰ πού ἤξερε καὶ αὐτὰ πού διάβασε, κάτι καινούργια καὶ ἀλόκοτα πράγματα, πού ὅμως βγαίνουν σωστά. Τὰ διασταυρώνει μὲ τὶς ἀνθρώπινες πράξεις, μὲ τὴν πραγματικότητα καὶ τὸν πείθουν πιότερο γιὰ τὴν ἀλήθεια τους. Κι ὄχι μόνο αὐτό, τὸν κάνουν νὰ βγάζει συμπεράσματα, νὰ μπορεῖ νὰ καταλαβαίνει αὐτὸ πού ἔρχεται, αὐτὸ τὸ καινούργιο πού ἔρ-

χεται, ἄσχετα ἂν εἶναι καλὸ ἢ κακὸ, τὸ καταλαβαίνει.

Κι ὅλα αὐτὰ τὰ χρωστοῦσε στὰ βιβλία, κι ἐνῶ τὸν πρῶτο καιρὸ βρισκόταν μέσα στὸ χάος κι ἔμοιαζε μὲ διαστημόπλοιο, πού ξεύφευγε ἀπ' τὴν τροχιά του, ἄρχισε σιγά - σιγά νὰ νοιώθει πὼς βρῆκε τὸν προορισμό του. . .

(Ἡ συνέχεια καὶ τὸ τέλος
στὸ ἐπόμενο τεῦχος)

Διήγημα

Τὸ παράνομο

ΠΕΤΡΟΥ ΜΕΝΕΛ. ΣΕΡΒΕΤΑ

Ἀπόψε τὰ χτίζανε στοῦ Μηνᾶ. Κάνανε ὅλοι κούρα ἀπ' τ' ἀπόγιομα γιατί τὸ βράδυ δὲν ἦτανε γι ἄστεϊα. Ἔπρεπε νὰ ρίξουν τὴν ταράτσα σὲ τέσσερις ὥρες, ὅπως ἔγινε καὶ μὲ τὰ δικά τους χαμόσπιτα. Ὁ Μηνᾶς ἦταν φίλος καὶ βόηθησε κι αὐτὸς γιὰ ὅλους. Ἦρθε πρὶν πέντε χρόνια στὴν Ἀθήνα, ἀπὸ ἓνα χωριὸ τῆς Ἡπείρου. Κουβάλησε μαζί του τὴ φτώχεια του, τὴ γυναίκα του, τὰ παιδιά του κι ὄρεξη γιὰ δουλειά. Νοίκιασε ἓνα σπίτι στὴν περιφέρεια καὶ δούλευε σὰν σκύλος γιὰ νὰ τὰ βγάλει πέρα. Κλέβοντας μπουκιές ἀπ' τὸ στόμα τῶν παιδιῶν του, ἀγόρασε ἓνα χωράφι ἐκεῖ στὴν Πετρούπολη, πού τ' ἄρεσε νὰ λέει οἰκόπεδο. Ἦθελε σὲ τοῦτο τὸ χωράφι νὰ χτίσει ἓνα δωμάτιο, νὰ κρύψει τὴ δυστυχία του καὶ νὰ γλυτώσει ἀπ' τὰ νοίκια. Αὐτὸς ἤθελε. Τὸ «σχέδιο πόλεως» δὲν ἤθελε. Κι ἐπειδὴ τὸ χαρτί εἶναι κλεισμένο στὸ φάκελο, ἐνῶ αὐτὸς στὴν κάπνα τῆς φάμπρικας, τὸ σπίτι δὲν γίνεται. Τὸ λέει κι ὁ νόμος. Ὁ νόμος εἶναι χωροφύλακας ἀπ' αὐτοὺς πού δὲν ἀστεϊεύονται. Σὰν εἶδε ὅμως τοὺς γείτονες νὰ χτίζουν τὴ νύχτα ἓνα δωματιάκι κρυφὰ ἀπ' τὸν χωροφύλακα πῆρε θάρρος. Σχεδίασε, ἔσθησέ, ἔγραψε πίσω ἀπ' τὰ πακέτα μὲ τὰ τσιγάρα, τὸ συζήτησε μὲ τοὺς φίλους κι ἀποφάσισε. Ἀπόψε χτίζανε.

Μόλις τὸ σκοτάδι ἄρχισε νὰ σκεπάζει τὴν παρανομία τῶν φτωχῶν, ἡ ἡσυχία ἔγινε ἀστραπή καὶ μπουμπουνητό. Γλήγορες κινήσεις, τσιμεντόπετρες ἢ μιὰ πάνω στὴν ἄλ-

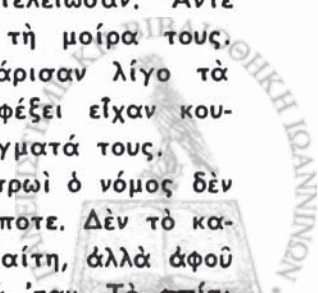
λη, τσίλιες στὶς γωνίες, ἀγωνία στὰ πρόσωπα. Ἡ Καίτη, ἡ γυναίκα τοῦ Μηνᾶ μὲ τὸ πιὸ μικρὸ στὴν ἀγκαλιά, ἔβλεπε τὸ ὄνειρό της νὰ χτίζεται νύχτα. Νύχτα ὅπως τόσες φορές πού τό 'κανε. Κρυφομίλαγε μόνη της καὶ πέταγε στὰ οὐράνια. Τὸ 'βλεπε τελειωμένο. Τὸ ὠραιότερο σπίτι τοῦ κόσμου. Τὸ δικό τους.

Θὰ τ' ἀσβεστώνω. Θὰ τὸ καθαρίζω. Σὲ τούτη τὴ γωνιά θὰ βάλω τὰ παιδιά. Ἀπὸ κείνη τὴ μεριά τῆς πόρτας, θὰ βάζω τὴν καρέκλα τ' ἀπόγιομα, πού θὰ καρτερῶ τὸν Μηνᾶ. Θὰ 'ρχονται οἱ γνωστοί. «Περάστε στὸ σπίτι μας». Καὶ θ' ἀνοίγω τὴν πόρτα πάντα. Σ' ὅλους. Ἄς εἶναι καὶ τέλος τοῦ μηνᾶ. Θ' ἀνοίγω. Δὲν θὰ 'ναι γιὰ τὸ νοίκι. Θὰ 'ναι φίλοι.

Ὁ Μηνᾶς καταϊδρωμένος, πιὸ γλήγορος ἀπ' ὅλους στὴ δουλειά, ἔτρεχε ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεί, κουβάλαγε τσιμέντο, ἔχτιζε. Κάθε τόσο ἔριχνε μιὰ ματιὰ στὴ γυναίκα του. Πρῶτη φορά τὴν ἔβλεπε ἔτσι φχαριστημένη. Καὶ κείνη τοῦ χαμογέλασε.

Ἄντε λίγο ἀκόμα καὶ τέλειωσαν. Ἄντε λίγο ἀκόμα κι ἄλλαξαν τὴ μοίρα τους. Ἐριξαν τὴν πλάκα, καθάρισαν λίγο τὰ χοντρά καὶ πρὶν ἀκόμα φέξει εἶχαν κουβαλήσει καὶ τὰ φτωχοπράγματά τους.

Κλεισμένους μέσα, τὸ πρῶτὸ ὁ νόμος δὲν μπόραγε νὰ τοὺς κάνει τίποτε. Δὲν τὸ καταλάβαινε καλὰ αὐτὸ ἡ Καίτη, ἀλλὰ ἀφοῦ τό 'λεγε ὁ Μηνᾶς ἔτσι θὰ 'ταν. Τὸ σπίτι θὰ τοὺς φύλαγε ἀπ' τὸ κρῦο, ἀπ' τὴ βρο-

χή κι απ' τὸ νόμο. «Μὰ τί σόι σπίτι εἶναι τοῦτο; Γι' αὐτὸ φαίνεται τὸ λένε «παράνομο» σκέφτηκε.

Ὁ ἥλιος τοὺς βρῆκε πού σκούπιζαν καὶ συγύριζαν ὅ,τι μπορούσαν. Εἶχαν σχεδὸν τελειώσει, ὅταν ἀκουσαν μιὰ δυνατὴ φωνὴ ἔξω απ' τὸ δρόμο.

— Ἐ, σεῖς, ποῖος μένει ἐδῶ;

Βγήκε ἀμέσως στὴν πόρτα ἡ Καίτη καὶ γύρισε γλήγορα νὰ φωνάξει τὸν Μηνᾶ. Τὸ χαμόγελο εἶχε πετρώσει στὰ χεῖλη της. Ἦταν ὁ νοματάρχης τῆς χωροφυλακῆς πού 'μενε δυὸ δρόμους παρακάτω καὶ πῆγαινε κείνη τὴν ὥρα στὸ γραφεῖο του. Πετάχτηκε ἔξω ὁ Μηνᾶς ἀνήσυχος καὶ σὰν νὰ τὰ 'χασε ἀποκρίθηκε.

— Σὲ μᾶς φωνάζετε;

— Ἄμ σε ποῖον θέλεις νὰ φωνάξω. Πότε χτίσατε τοῦτο τὸ καλύδι; Ξέρετε ὅτι εἶναι παράνομο;

— Ἀπόψε τὸ χτίσαμε, καὶ τώρα εἶναι τὸ σπίτι μας. Τὸ λέει κι ὁ νόμος. Χτίστηκε ὅπως ὅλα ἐδῶ. Φτωχοὶ ἄνθρωποι εἴμαστε καὶ δὲν βγαίνουμε πέρα μὲ τὰ νοίκια.

— Τί ξέρεις ἐσὺ ἀπὸ σχέδια καὶ χτίξεις; Πῶς τὴν καταστήσατε ἔτσι μωρὲ τὴν Ἀθήνα; Δὲν ξέρεις ὅτι δὲν πρέπει νὰ χτίξεις ἐκεῖ πού δὲν προβλέπει τὸ «σχέδιο πόλεως»;

— Μη μού λές τέτοια ἐμένα κυρ-νοματάρχη. Δὲν ξέρω ἐγὼ απ' αὐτά. Ἐτοῦτος ὁ τόπος εἶναι δικός μου. Τὸν ἀγόρασα κι ἔχτισα. Ἐχω γυναῖκα καὶ μικρὰ παιδιὰ. Κακὸ ἔκανα πού τὰ ἔκλεισα σὲ σπίτι; Ἐσὺ δὲν ἔχεις παιδιὰ κυρ-νοματάρχη;

Ἐχω καὶ γὼ παιδιὰ, ἀλλὰ ἐγὼ κάνω ὅτι λέει ὁ νόμος. Ὅχι ὅ,τι θέλω, ἀποκρίθηκε κοφτὰ καὶ αὐστηρὰ ὁ νοματάρχης.

— Θὰ πεῖ ὅτι ἐσεῖνα σὲ λογάριάζαν ὅταν ἔκαναν τὸ νόμο. Ἐμένα, ποῖος μὲ ρώτησε ἐμένα; Ποῖος; Ξέρουν αὐτοί, ὅλα τὰ ξέρουν. Διάβασαν καὶ βιβλία καὶ χαρτιά καὶ δεφτέρια. Τὴ φτώχεια τὴν ἔζησαν κυρ-νοματάρχη; Τὴν ἔζησαν; Δὲν τὴ λένε τὰ βιβλία αὐτή. Τὴν ζοῦμε ἐμεῖς καὶ τὰ παιδιὰ μας. Καὶ μεῖς δὲν ξέρουμε νὰ τὴν γράψουμε τὴ φτώχεια. Δὲ μᾶς ἀφήνει ἡ φτώχεια.

— Τί σχέση ἔχει τώρα ὁ νόμος μὲ τὴ φτώχεια σου; Ξέρεις τί λές;

— Μωρ' ἐγὼ ξέρω τί λέω. Ἐσὺ δὲν ξέρεις ν' ἀκούς. Γιατί ἂν ἤξερες, θὰ σκέφτου-

σαν τώρα, καὶ δὲ θὰ μού μίλαγες ἔτσι.

— Γιὰ πρόσεχε πῶς μιλάς ρέ. Πολλὰ εἶπες.

Προχώρησε ὁ νοματάρχης καὶ ἔκοψε τὴν κουβέντα. Ἀπότομα σταμάτησε καὶ κουνώντας τὸ χέρι μὲ τὸν δείκτη τεντωμένο, εἶπε γυρίζοντας.

— Πρόσεχε πῶς ἔτσι κι ἀλλάζει ὁ νόμος τὸ καλύδι σου θὰ γίνει χωράφι.

— Μωρ', αἰ στὸ διάβολο μουρμούρισε ὁ Μηνᾶς καὶ μπῆκε μέσα.

Πέρασε καμιά βδομάδα ἀπὸ τότε, ἴσως καὶ παραπάνω καὶ ἡ οἰκογένεια τοῦ Μηνᾶ απ' τὴν Ἠπειρο ἀρχισε νὰ μαθαίνει στὸ καινούργιο σπίτι. Κάθε μέρα ὁμορφαινε καὶ πλειότερο. Ἡ Καίτη δὲν σταμάταγε οὔτε λεπτό. Καθάριζε, ἀσβέστωνε, σφουγγάριζε τὸ παλατάκι της.

Ἡ εἶδηση κείνο τ' ἀπόγιομα ἀπλώθηκε σὰν κατάρρα ἀπὸ στόμα σὲ στόμα, στὴ φτωχογειτονιά. «Θὰ ριζοῦν τὰ παράνομα». Πρῶτα τὸ ἔλεγον ἔπειτα χλώμιαζαν καὶ μαρμάρωναν.

— «Θὰ ριζοῦν τὰ παράνομα». Τὸ ἔπε τὸ ράδιο. Τὸ γράφει καὶ ἡ ἔφημερίδα. Θὰ τὰ ριζοῦν αὖριο.

— Ποῖος τὸ ἔπε; Γιατί τὸ ἔπε; Πῶς θὰ τὰ ριζοῦν; Μένουν παιδιὰ μέσα. Δὲν εἶναι δυνατόν. Λάθος γίνεται.

— Τὸ διάβασα ἐγὼ σοῦ λέω. Θὰ τὰ ριζοῦν. Τ' ἀποφάσισαν αὐτοὶ πού ξέρουν. Χτίστηκαν, λέει, ὅπως νὰ 'ναι κι αὐτὸ εἶναι κακὸ γιὰ τὴν πόλη.

— Γιατί ἀντίς νὰ μᾶς ἐμποδίσουν τότες νὰ χτίζουμε, δὲ μᾶς ὁρμήνευσαν πῶς νὰ τὰ χτίσουμε; Τί θὰ κάνουμε τώρα; Ποῖος θὰ μᾶς ξαναφτιάξει τὰ σπίτια μας;

Ἐβριζαν οἱ ἄνδρες, ἔλεγαν οἱ γυναῖκες. Τὴ νύχτα ἐκείνη κανένας δὲν ἔκλεισε μάτι.

Τὸ μηχανήμα πού ἦρθε τ' ἄλλο πρωὶ μὲ τοὺς χωροφύλακες καὶ τοὺς καλοντυμένους κυρίου πού κράταγαν χαρτιά, βρῆκε τοὺς ἄνδρες στὴ δουλειά. Ἦταν θεόρατο μηχανήμα μὲ φαγάνες καὶ γερανοὺς. Προχώρησε ἀργὰ μὲ πολὺ θόρυβο καὶ εἶχε στὸ πλάι μεγάλα ξένα γράμματα. Δὲν χρειάζονταν νὰ ξέρεις τί ἔγραφε. Ἐφτανε νὰ περιμένεις λίγο γιὰ νὰ δεῖς τί δουλειὰ ἔκανε.

Ὅταν γύρισε ὁ Μηνᾶς τὸ μεσημέρι βρῆκε τὴν καταστροφή. Ἡ Καίτη κάθονταν στὰ σκονισμένα πράγματά τους πού τὰ 'χαν κάνει σωρὸ στὸ χωράφι. Τίποτα. Ἀπ' τὸ πα-

λάτι τους δὲν ἔμεινε τίποτα. Ἀγκάλιασε τὴ γυναίκα του, πού δὲν μπόραγε νὰ μιλήσει ἀπ' τοὺς λιγμούς καὶ χάιδεψε στὸ κουρεμένο κεφάλι τὰ παιδιὰ του.

— Ἔλα νὰ μαζέψουμε τὰ πράγματα καὶ θὰ δοῦμε τί θὰ κάνουμε, τῆς εἶπε καὶ τραβήχτηκε ἀπότομα, γιὰ νὰ μὴ προφτάσει νὰ τὸν δεῖ στὰ μάτια.

— Γιατὶ μᾶς τό 'ριξαν Μηνᾶ; Τί τοὺς πείραξε; Ρώτησε σιγὰ ἡ Καίτη κι ἔκανε νὰ σηκωθεί.

— Φαίνεται ὅτι ἀπαγορεύεται νὰ 'χουμε σπίτι ἐμεῖς Καίτη. Ἄμα καλομάθουμε μὲ σπίτι θ' ἀρχίσουμε νὰ ζητᾶμε κι ἄλλα. Κι ἐμεῖς δὲν πρέπει νὰ ζητᾶμε. Ἐμεῖς πρέπει νὰ περιμένουμε νὰ μᾶς δώσουν, νὰ φχαριστᾶμε τὸν ἀφέντη καὶ τὸ Θεὸ γιὰ τὸ χάρισμα καὶ νὰ βλαστημᾶμε τὴν τύχη.

— Γιατὶ μᾶς τό 'ριξαν Μηνᾶ; Ξανά 'πε καὶ βούρκωσε ἡ Καίτη.

— Δὲν καταλαβαίνεις τί λέω; Μᾶς τό 'ριξαν γιὰ τὸ φτιάξαμε μὲ τὰ χέρια μας. Γιατὶ δὲν μᾶς τό 'δωσαν ἐκείνοι. Ἦταν παράνομο, κατάλαβες;

— Καὶ πότες θὰ μᾶς δώσουν σπίτι ἐκεῖνοι;

— Ποτές. Ξέρεις κανένα νόμο πού νὰ λέει

ὅτι νὰ μᾶς δώσουν σπίτι;

— Πῶς θὰ ζήσουμε τώρα Μηνᾶ;

— Θὰ ξαναφτιάξουμε πάλι μόνοι μας σπίτι ἀγάπη μου. Θὰ μαζευτοῦμε ὅλοι μαζί οἱ ξεσπίτῳτοι καὶ θὰ φτιάξουμε ἓνα θεόρατο σπίτι πού νὰ μὴν τὸ κουνᾶνε τὰ μηχανήματα.

— Καὶ δὲν θὰ 'ναι παράνομο;

— Ὅχι γιὰ τὸ οἱ νόμοι θὰ βγαίνουν μέσα ἀπ' αὐτό. Θὰ τὸ χτίσουμε μὲ θυμὸ. Θὰ δέσουμε τὶς πέτρες του μὲ αἷμα, ἂν χρειαστεῖ, κι αὐτὸ θὰ παγώσει καὶ δὲν θὰ σπάζει μὲ τίποτα. Πᾶμε τώρα νὰ βροῦμε τοὺς ἄλλους.

Ἀγκαλιάστηκαν κι ἀπομακρύνθηκαν μὲ τὰ παιδιὰ κοντὰ τους.

Ἐκαναν λάθος. Τὰ χτίσματα δὲν γίνονται τὴ νύχτα μὲ φόβο. Γίνονται μέρα, μὲ φῶς. Κοστίζουν ἀλλὰ κρατᾶνε.

Σημ.: Ὁ Π. Σερβετᾶς εἶναι νεώτατος. Πρῶτη φορὰ βγαίνει στὴ δημοσιότητα. Τὸ διήγημα τοῦτο ὑποβλήθηκε πρόσφατα στὸ διαγωνισμὸ τῆς Ἑπειρο. Στέγης Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν καὶ ἡ τριμελὴς ἐπιτροπὴ πού ἔκρινε «ἀφ' ὑψηλοῦ» τὸ πέρασε ἀπαρατήρητο. Ἄς βγάλει ὁ ἀναγνώστης τὸ συμπέρασμά του.

Προσμονὴ καὶ ἀγάπη

(σὲ γαλέρα στοχασμῶν)

ΑΝΘΟΥΛΑΣ Α. ΖΟΛΔΕΡ

Μέσα στὴ γαλέρα τῶν στοχασμῶν, φόρτωσα τὰ λευκὰ φτερουγίσματα τῆς ψυχῆς γιὰ νὰ χαρῶ τὸ μεγαλεῖο μιᾶς ἀτέλειωτης, συγκλονιστικῆς προσμονῆς.

Μέσα στὴ σκέψη, στὸ γαλάζιο ὄνειρο, στὰ χλωμὰ ἀστέρια, νιώθω τὴν ψυχὴ μου σὰ νὰ 'ναι χίλιες ψυχὲς ἐνωμένες καὶ καρτερῶ... Ὑπάρχω! Τίποτε δὲν κοιμάται μέσα μου! Μελίσσι πολύβοο ἢ νοσταλγία μὲ κρατᾶ στὰ δυνατὰ της ἀρπάγια μὲ τὶς χρυσοφτέρουγες σκέψεις στὸν ἱριδισμό τους, καὶ στοὺς ἴσκιους χιλιόπαλμων ὀνείρων.

Χάνομαι μέσα στὴν ἀτέλειωτη χαρὰ τῆς προσμονῆς, νιώθω τ' ὠραιόπαθο ρίγος της, μὲ συγκλονίζει ἡ πίστη της. Βηματίζουν οἱ ὄνειρόδετες στιγμὲς της μέσα στὴν ἄρνηση τοῦ παντός, στὴν προσήλωσι τῆς ἀπαντοχῆς.

Μέσα στὴ γαλέρα τῶν στοχασμῶν χάνομαι στὴν ἔκσταση καὶ τὴ μεταρσίωση πού γεννᾶ ἡ θεία προσμονή, καὶ πλανεύει τὴν ψυχὴ μὲ συντροφιά τὶς ὠκεάνιες ἐλπίδες. Τέτοιες στιγμὲς ἡ ψυχὴ μετεωρίζεται μέσα σ' ἓναν ὠραῖο κόσμον καὶ χαρούμενη ὀδεύω στὸ αἰώνιο... Ὅλα μοῦ χαμογελοῦν μέσα στὴν ἀείρρη, δημιουργικὴ ζωὴ. Τί κι ἂν πολλὰς φορὲς νιώθω τὴν ἀνελέγητη χιμαϊρικὴ αὐταπάτη; Τί κι ἂν πολλὰς φορὲς χάιδεῦω τὴν αἴσθησι τοῦ χαμοῦ μέσα στὴν ἀπελπισία τῆς μόνωσης; Βγαίνω πάντα ἓνας ἀλλοιώτικος ἄνθρωπος μέσα ἀπὸ τὴ μήτρα μιᾶς εὐφρόσυνης, ἀγνωρῆς χαρᾶς καὶ τότε, μύστης μιᾶς ἄλλης

Εἰσαγωγή στο σύγχρονο άσιατικό διήγημα

ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ Β. ΛΟΛΗ

1. Ιστορική άναδρομή στις πηγές τοῦ διηγήματος

Ἡ Ἀσία είναι ἡ πατρίδα τοῦ διηγήματος. Ἐκατοντάδες, καὶ σὲ μερικές περιπτώσεις χιλιάδες χρόνια προτοῦ ὁ Γκί ντε Μολασάν, ὁ Ἄντων Τσέχοφ καὶ οἱ ἄλλοι Εὐρωπαῖοι καὶ Ἀμερικανοὶ διηγηματογράφοι γράφουν τὰ ἀριστοτεχνήματά τους, ποὶ ἔκαμαν τοὺς κριτικούς τοῦ διηγηματικοῦ κόσμου νὰ παραδεχθοῦν τὸ διήγημα «ὡς μὴ καθιερωμένη μορφή λογοτεχνίας», ἀφηγήσεις ποὶ ἦταν διηγήματα μὲ τὴ σύγχρονη ἔννοια τοῦ ὄρου ὄχι μόνον λέγονταν ἀπὸ στόμα σὲ στόμα στὰ παζάρια τῆς Ἀνατολῆς, ἀλλὰ εἶχαν πόλας καταγραφῆ στὴν ἀρχαία Αἴγυπτο καὶ στὶς ἄλλες χώρες ποὶ τώρα μιλοῦν ἀραβικά, στὸ Ἰσραήλ, στὶς Ἰνδίες, στὴν Κίνα καὶ στὴν Ἰαπωνία.

Ὁ πλοῦτος τῶν κλασικῶν διηγημάτων τῆς Ἄπει Ἀνατολῆς είναι ἀκόμα, κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος του, ἄγνωστος στὴ Δύση. Ἐνῶ ὁ Ἕλληνας ἀναγνώστης, καθὼς ἐπίσης καὶ ὁ ἀναγνώστης τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, γνωρίζει καὶ ἀπολαμβάνει δύο περίφημες ἀνθολογίες, οἱ ὁποῖες, ἂν καὶ διαφέρουν χαρακτηριστικὰ μεταξὺ τους, ἔχουν περιελάβει μεγάλα τμήματα τοῦ θησαυροῦ τῶν διηγημάτων τῆς Μίσης Ἀνατολῆς. Οἱ ἀνθολογίες αὐτές εἶναι ἡ Βίβλος, ὅπου πρέπει νὰ περιληφθοῦν καὶ τὰ Ἀπόκρυφα, καὶ Οἱ Χίλιες καὶ μὴά νύχτες.

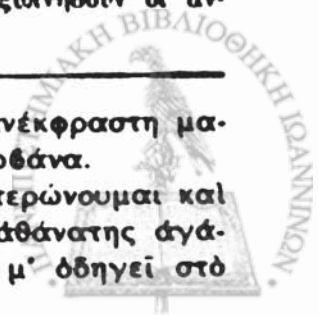
Ὁ ἱερός χαρακτήρας τῆς Βίβλου καὶ ἡ δισυνοπία σήμερα γλώσσα, στὴν ὁποία εἶναι γραμμένη, ἔχουν ἀπὸ καιρὸ ἀμειψώσει τὸ γεγονός ὅτι πολλὲς διηγήσεις, ὅπως ἡ Ἱστορία τῆς Ροίθ, ἡ Ἱστορία τῆς Σοιζάννας, ἡ Ἱστορία τοῦ Ἰωνᾶ καὶ ἄλλες, πέραν ἀπὸ τὴ μοναδικὴ ἀξία τους ὡς κείμενα ἐφηλῆς ἠθικῆς διδασχῆς, εἶναι τέλεια μικρὰ κομφοτεχνήματα τῆς τέχνης τῶν διηγηματογράφων. Ἐπίσης, πολλὰ ἀπὸ τὰ παραμύθια ποὶ περιέχονται στὶς «Χίλιες καὶ μὴά νύχτες», ὅταν ἀπογυμνωθοῦν ἀπὸ τὴν καθαρουνικάνηκη γλώσσα τοῦ 19ου αἰῶνα στὴν ὁποία ἔχουν μεταφραστεῖ, θὰ ἀποδειχθοῦν ὅτι εἶναι ἀριστοτεχνηματικά διηγήματα, ποὶ ἂν γραφόταν σήμερα γιὰ πρώτη φορὰ, θὰ ἔπαιρναν τὴν πρώτη θέση σὲ μὴά ἀνθολογία διηγήματος, ὡς τὰ καλύτερα διηγήματα τῆς χροιάς.

Ἄν θεωρήσουμε τὴν Ἀσία ὡς σύνολο, μποροῦμε νὰ ποῖμε ὅτι ἀπὸ τὰ πὴο παλιὰ χρόνια μέχρι σήμερα, τὸ διήγημα δὲν πέθανε ποτέ. Συγκεκριμένα δὲ στὴν Κίνα ἰσχύει μὴά συνεχῆς ἐξέλιξη διὼ χιλιάδων χρόνων ἀπὸ τὰ ἀνέκδοτα, τὰ παραμύθια, τοὺς μύθους καὶ τοὺς θρύλους τῆς ἀρχαιότητος μέχρι τὰ ὀλοκληρωμένα διηγήματα τοῦ 20οῦ αἰῶνα.

Ὅπως χαρακτηριστικὰ ἐξηγεῖ ὁ Λὴν Γιουτάγκ στὴ συλλογὴ του «Μεγάλια Κινεζικὰ Διηγήματα», ἂν καὶ ἰσῆρχαν πολλὰ παραμύθια καταγραμμένα καὶ σὲ προηγούμενες ἐποχές, ἡ ἀρχὴ τοῦ γροπτοῦ διηγήματος ὡς μὴά μορφή τέχνης, πρέπει νὰ τοποθετηθεῖ στὴ δυναστεία τῶν Τάγκ, καὶ πὴο συγκεκριμένα στὸν 8ο καὶ στὸν 9ο αἰῶνα. Ἡ δὲ μεγαλύτερη ἀνθιστὴ τῶν παραμυθίων τῶν ἐπαγγελματιῶν παραμυθιάδων τῶν κινεζικῶν παζαριῶν, συνέβη στὴν ἐποχὴ τῶν δυναστειῶν τῶν Νοτίων Σούγκ καὶ τῶν Μίγκ ἀπὸ τοῦ 12ου μέχρι καὶ τοῦ 17ου αἰῶνα. Στὴν κυριολεξία, ἑκατοντάδες ἀπὸ ἐξαιρετικὰ διηγήματα συντάχτηκαν τὴν ἐποχὴ αὐτὴ καὶ δημοσιεύτηκαν σὲ ἀνθολογίες ὅπως «Διηγήματα γιὰ νὰ ξυπνήσουν οἱ ἀνθρώποι» καὶ «Οἱ Παράξενες Ἱστορίες τοῦ Λιάο-Τσέ».

ζωῆς, ὀδεύω καὶ πάλι πρὸς τὸ αἰῶνιο ἀφήνοντας πίσω μου, σὲ ἀνέκφραστη μακαριότητα τὴν ὀδύνη! Πλανιέμαι μέσα σὲ μὴά θουδδιστικὴ νιρβάνα.

Πανευφρόσυνη χαρὰ μὲ ζώνει. Σὲ οὐράνιους παλμούς ἀναφερώνομαι καὶ ζῶ τὴ συγκλονιστικὴ ἀποκάλυψη ποὶ χαρίζει ἡ σύζευξη μὴας ἀθάνατης ἀγάπης μὲ τὴν προσμονὴ ποὶ γίνεται ἕνα γλυκὸ ἀφύπνισμα καὶ μ' ὀδηγεῖ στὸ ταξίδι τῆς αἰωνιότητος μέσα στὴ γαλέρα τῶν στοχασμῶν...

Στους άλλους μεγάλους άσιατικούς πολιτισμούς, και συγκεκριμένα στις 'Ινδίες και την Περσία, πού είναι κληρονόμοι του ίδιου άρχαίου ινδο-ευρωπαϊκού παρελθόντος μαζί με τους Έλληνες, τους Λατίνους, τους Κέλτες, τους Σλαύους και τους Γερμανούς, ή διηγηματογραφία αναπτύχθηκε κατ' άρχάς σε άλλα είδη του λόγου, όπως είναι ή έπική ποίηση, ο μύθος και τó δράμα. Είναι δέ έξακριβωμένο ότι ή πηγή των άραβικών «Χίλιες και μιά νύχτες» βρίσκεται στις ινδικές και τις περσικές συλλογές παραμυθιών όπως είναι ή «Πανχατράντα» και τά «Χίλια Παραμύθια». Παρ' όλα αυτά όμως, οί δυό αυτές χώρες μόλις τά τελευταία χρόνια, παρουσίασαν πραγματικά διηγήματα με τή σύγχρονη έννοια του ύφρου.

2. Γεωγραφικές και γλωσσικές ένότητες τής 'Ασίας

Ποιά είναι ή 'Ασία; Η άπάντηση δέν είναι εύκολη, άφου άκόμα και οί γεωγραφικοί όρισμοί διαφέρουν σημαντικά μεταξύ τους. Είναι δυνατό νά διακρίνωμε τήν 'Εγγύς 'Ανατολή από τή Μέση 'Ανατολή; Ποϋ σταματά ή Νότιος 'Ασία και πού άρχίζει ή Νοτιο-ανατολική 'Ασία; Εϋτυχώς όμως πού υπάρχει μιά σύγχρονη τάση σε μερικά μέρη τής ίδιας τής 'Ασίας νά διακρίνουν τήν ήπειρό τους σε Δυτική 'Ασία, Νότιο 'Ασία, και 'Ανατολική 'Ασία, πράγμα πού είναι και τó λιγότερο. Για Βόρειο 'Ασία δέν γίνεται λόγος, άφου αυτή ή περιοχή είναι γνωστή σαν Σιβηρία και άκολουθεί τή ρωσική πολιτιστική παράδοση.

'Αλλά γιατί σ' αυτή τή μελέτη πρέπει νά περιλάβωμε και τή Δυτική 'Ασία πού είναι περισσότερο γνωστή σαν 'Εγγύς 'Ανατολή;

'Η Τουρκία έχει στρέψει όριστικά τήν πλάτη της πρós τήν 'Ανατολή και σήμερα αποκλίνει με όλο της τó βάρος πρós τήν Εϋρώπη, στο έδαφος τής όποιας στηρίζονται τά δάχτυλα του ποδιού της, παρά πρós τή Μικρά 'Ασία όπου βρίσκεται τó σώμα της. "Επειτα, οί χώρες πού περικλείουν τή Μεσόγειο στα άνατολικά και στα νότια έχουν περισσότερα κοινά σημεία με τις βόρειες και τις δυτικές μεσογειακές χώρες, παρά με τους μακρινούς πολιτισμούς τής 'Ανατολικής 'Ασίας. Και πió συγκεκριμένα, τά άραβικά δέν περιορίζονται στην 'Ασία, πού είναι ή κοιτίδα τους, αλλά έχουν καταλάβει και δλόκληρη τή Βόρειο 'Αφρική. 'Η Αίγυπτος πού άποτελεί τó κέντρο των άραβικών σπουδών, είναι χώρα άφρικανική και όχι άσιατική. 'Ακόμα, υπάρχουν και άλλες άμφισβητήσεις για τά όρια τής 'Ασίας.

Τήν άπάντηση για τόν καθορισμό των όρίων τής 'Ασίας, είναι ίσως εύκολότερο νά τή δώσωμε αν ρίξουμε μιά ματιά στις γλωσσικές ένότητες τής περιοχής.

Για τήν 'Ιαπωνία και τήν Κίνα, φυσικά, δέν γεννάται θέμα ότι άποτελούν χώρες τής 'Ασίας, όπως επίσης δέν άμφισβητεί κανείς ότι 'Ασία είναι και ή ύπο-ήπειρος των 'Ινδιών. 'Η έπίσημη γλώσσα του Πακιστάν και μιά από τις έπικρατέστερες γλώσσες τής 'Ινδίας είναι ή Ούρντου (URDU). 'Η λέξη αυτή είναι περσική και τουρκική και σημαίνει στρατόπεδο και στρατός. 'Η Ούρντου, λοιπόν, είναι ή γλώσσα του στρατοπέδου πού εισήχθηκε στη Βόρειο 'Ινδία από τους Πέρσες εισβολείς, αλλά πού διαμορφώθηκε εκεί σε μιά ώραία ποιητική γλώσσα. "Ετσι, μιλώντας για διηγήματα γραμμένα στη γλώσσα των ούρντου, λογικό είναι νά σκεφτούμε και τήν περσική, πού είναι ο άμεσος πρόγονός της. Και άφου μιλήσαμε για τήν περσική, γιατί νά μη μιλήσωμε και για τή γειτονική της τουρκική, πού και αυτή έχει σαν πρόγονό της τήν περσική. 'Αλλά αυτό μās οδηγεί στο πió δυτικό όριο πού θά έδινε κανείς για νά προσδιορίσει τήν 'Ασία.

'Η κλασική άραβική γλώσσα, πού κρατήθηκε ζωντανή από τó Κοράνιο, είναι γνωστή σ' όλο τó μήκος τής όδοϋ από τή δυτική βόρειο 'Αφρική μέχρι τήν άνατολική 'Ινδονησία, δηλαδή περίπου στο μισό τής περιμέτρου τής γής. Σάν γλώσσα τής σύγχρονης λογοτεχνικής έκφρασης τά άραβικά αναπτύχθηκαν περισσότερο εκεί πού δέν υπάρχει άλλη τοπική γλώσσα, εκεί πού ο πληθυσμός και ο πλούτος είναι μεγαλύτερος. Κάθε χώρα τής δυτικής 'Ασίας όπου μιλούν τά άραβικά μπορεί νά μās δώσει ώραία σύγχρονα διηγήματα, τά καλύτερα όμως δείγματα θά τά πάρουμε από τήν αριθμητικά μεγαλύτερη άραβική χώρα, πού βρίσκεται στη βόρειο 'Αφρική, και πού είναι ή Αίγυπτος.

Κατά περιεργο τρόπο, μιά από τις άρχαιότερες γλώσσες, πού ενδιαφέρει τó μελετητή

τοῦ σύγχρονου Ἀσιατικοῦ διηγήματος, ἔχει μᾶλλον τὴν νεώτερον λογοτεχνίαν. Ἡ δημοσι-
λῆς σύγχρονη ἑβραϊκὴ λογοτεχνία στρέφεται πρὸς τὰ διττικά, μαζί με τὴν τουρκική. Ἄλλὰ
εἶναι τόσο ἀπρόσιτη στοὺς Εὐρωπαίους καὶ τοὺς Ἀμερικανούς, ὅσο εἶναι καὶ οἱ ἄλλες ζων-
τανές γλώσσες τῆς Ἀσιατικῆς λογοτεχνίας.

Προτοῦ κλείσωμε τὸ γλωσσικὸ θέμα, θὰ ἀναφέρωμε καὶ κάτι γιὰ τοὺς ἰδιοματισμούς.
Σὲ πολλὰς Ἀσιατικῆς γλώσσες, ἡ γραπτὴ χρῆσις τῆς ἰδιοματικῆς προζας γιὰ τὴν διηγημα-
τογραφίαν εἶναι ἐντελῶς πρόσφατη, καὶ ἀναπτύσσεται πρὸς τὰ πίσω ὄχι περισσότερο ἀπὸ πε-
νήντα μετὰ ἑκατὸ χρόνια. Σὲ μερικὰς γλώσσας ἀκόμα εἶναι τόσο συντηρητικὸν τὸ νὰ ἐκφράζε-
ται κανεὶς στὴν ποίησιν, ὡς καὶ στὴν προζα, ὄχι μόνον σὲ λογοτεχνικά θέματα, ἀλλὰ καὶ
στὴν πολιτικὴν καὶ σὲ ἄλλα πρακτικὰ ζητήματα. Ἴσως αὐτὸ νὰ ἀντικατοπτρίζῃ τόσο τὴν
ἀγάπην πρὸς τὴν γλῶσσαν, ὅσο καὶ τὴν κατανόησιν τῶν προβλημάτων τῆς ἐπικοινωνίας. Ἐκεῖ
ποῦ ἐπιζωοῦται ἡ ἀγραμματοσύνη καὶ ἡ καινοφροσύνη συγγραφικῆ - δημοσιογραφικῆς ἐργασίας, ἀπαγ-
γέλλεται κινήσις, παρὰ διαβάλλεται σκωπικῶς, ἡ ποίησις ποῦ φαίνεται προτιμότερη, ἐπειδὴ
εἶναι περιεκτικὴ καὶ οἰκονομικὴ καὶ ἀποστηθίζεται εὐκολότερα.

3. Τὸ Ἀσιατικὸν διήγημα καὶ ἡ διττικὴ λογοτεχνία

Ἡ διηγηματογραφία, δυνατὸν νὰ καταγέται ἀπὸ τὴν Ἀσίαν. Τὴ συναντᾶμε ἀκόμα στὰ
παζάρια τῆς Ἀνατολῆς. Ἄλλὰ στὴ σύγχρονη ἐποχὴ ἡ Εὐρώπη ξοφλοῦσιν τὴν ὀφειλὴν τῆς.
Ἢδὴ σὲ πολλὰ Ἀσιατικὰ διηγήματα εἶναι καταφανὴς ἡ διττικὴ ἐπίδρασις. Τὸ ἴσος στὰ διη-
γήματα αὐτὰ σχετίζεται περισσότερο πρὸς τὰ σύγχρονα εὐρωπαϊκὰ διηγήματα παρὰ πρὸς
τὴν παραδοσιακὴν Ἀσιατικὴν λογοτεχνίαν. Καὶ οἱ συγγραφεῖς τοὺς ἔχουν μελετήσει τὴν σύγ-
χρονον εὐρωπαϊκὴν λογοτεχνίαν, τουλάχιστον αὐτὴ τοῦ 19ου αἰῶνα.

Βέβαιον, ὑπάρχει πληθώρα ἀπὸ σύγχρονα Ἀσιατικὰ διηγήματα, λιγότερον ἐπηρεασμένα
ἀπὸ τὴν διττικὴν λογοτεχνίαν, καταφανέστατα «Ἀσιατικὰ». Τὰ διηγήματα ὁμοίως αὐτὰ, δὲν
εἶναι δυνατὸν νὰ διαβαστοῦν καὶ νὰ χαρίσῃν ἀπολαυστικὰς στιγμὰς στὸν Εὐρωπαῖον ἀνα-
γνώστην. Γιατί ὁ Εὐρωπαῖος ἀναγνώστης εἶναι θύμα τῶν δικῶν του περιορισμῶν, τῶν δι-
κῶν του ὀφειλῶν τῆς ζωῆς.

Μπορεῖ κάποιος νὰ γράφῃ σκωπτικὰ σὲ μίαν γλῶσσαν ποῦ δὲν τὴν ἔμαθε σὲ νηπιακῆ ἡλι-
κίᾳ, μίαν γλῶσσαν ποῦ δὲν ὁμιλεῖται γενικὰ στοὺς δρόμους τοῦ χωριοῦ του; Ὁ λόγος βέβαιον
γίνεται ἐδῶ γιὰ τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν, καὶ ἡ ἀπάντησις εἶναι, προφανῶς ναί. Ἡ ἀγγλικὴ
ἔχει καταστῆναι γλῶσσα ἀρκετὰ διαδομένη σὲ ὁρισμένῃ κοινωνικὰ στρώματα στὶς Φιλιππίνες
καὶ στὴν Ἰνδία τόσο, ὥστε μποροῦμε νὰ περιμένωμε περισσότερο καλὸν γράψιμον σ' αὐτὴ
τὴν γλῶσσαν καὶ ὄχι λίγα μόνον δείγματα. Παρὰ ταῦτα, φυσικὰ, ἡ μεγάλῃ κλεισθησιὰ τῶν
Ἀσιατικῶν συγγραφέων θὰ χρησιμοποιοῦν τὴν δικήν τους μεγάλην γλῶσσαν καὶ θὰ εἶναι
πρόσιτοι σὲ μᾶς μόνον διὰ μέσον τῶν μεταφράσεων, καὶ ἰδιαίτερα γιὰ τὸν Ἕλληνα ἀνα-
γνώστην, διὰ μέσον μεταφράσεων ἀπὸ μίαν δευτέραν γλῶσσαν, τὴν γαλλικὴν ἢ τὴν ἀγγλικὴν.

Ἐπάρχει μεγάλη ἐπίδρασις στοὺς σύγχρονους Ἀσιατικὰς συγγραφεῖς τῶν Εὐρωπαίων καὶ
Ἀμερικανῶν διασκάλων τοῦ εἶδους, ἀλλὰ ἡ ἐπίδρασις τῆς τοπικῆς παράδοσις εἶναι ἐξ ἴσου
ἰσχυρὴ.

4. Οἱ σύγχρονοι Ἀσιατικὲς διηγηματογράφοι καὶ τὰ θέματά τους

Ποιοὶ εἶναι οἱ συγγραφεῖς τῆς Ἀσίας καὶ γιὰ τί γράφουσιν; Οἱ ἀπαντήσεις δὲν εἶναι δια-
φορετικῆς ἀπὸ ἐκεῖνες ποῦ δίνονται καὶ γιὰ τὸν ἰσλαμικὸν κόσμον.

Οἱ σύγχρονοι Ἀσιατικὲς διηγηματογράφοι εἶναι ἄνδρες καὶ γυναῖκες — ἡ Ἀσία ἔχει
ἀρκετὰς γυναῖκες ποῦ εἶναι διακεκριμέναι συγγραφεῖς — ποῦ κερδίζουν τὴν ζωὴν τῶν ἐργα-
ζόμενων πᾶν δάσκαλοι, δημόσιοι ὑπάλληλοι ἢ δημοσιογράφοι. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς εἶναι συγ-
κριτικὰ καλὰ ἐκπαιδευμένοι. Μόνον σὲ ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις μπορεῖ νὰ βρεθῆι κάποιος ποῦ
μπορεῖ νὰ ζῆσιν ἀπὸ τὴν δημοσιογραφικὴν συγγραφικὴν του ἐργασίαν, ἂν καὶ ἡ μικρὴ ἀμοιβὴ ποῦ
πληρώνουσιν οἱ ἐφημερίδες στὴν Ἀσίαν, οἱ περισσότερες ἀπὸ τὴν ὅποιαν δημοσιεύουσιν διηγή-

ματα, μπορεί νά είναι σημαντική γιά ἕναν ἄνθρωπο πού ἡ ζωή του είναι ἐξαιρετικά ἀπλή. Ἐλάχιστοι προέρχονται ἀπό πλούσιες οἰκογένειες, σπουδάζουν σέ ξένα πανεπιστήμια, ζοῦν καί πεθαίνουν κατὰ λαμπρό τρόπο. Μερικοί είναι ἀποτραβηγμένοι ἀπό τή ζωή ἐπαρχιωτές. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὅμως είναι ἄνθρωποι πού ζοῦν μιὰ ἥσυχη ζωή τῆς μεσαίας ἀστικής κοινωνίας, οἱ ὁποῖοι γράφουν γιατί ἔχουν κάτι νά ποῦν, γιατί ἀγαποῦν τή γλώσσα τους καί ἀπολαμβάνουν τὸ θρίαμβο τοῦ νά ἐκφράζουν τοὺς ἑαυτοὺς των ἀληθινά, γιατί ἔτσι θά μπόρουν νά φτάσουν τὴ δόξα καί τὸν πλοῦτο, ἀναγνωριζόμενοι ἀπὸ τοὺς συνανθρώπους τους.

Τὰ θέματα στὰ διηγήματα τῶν συγχρόνων Ἀσιατῶν διηγηματογράφων είναι, ὅσον ἀφορᾷ τὸ χρόνο, τόσο γνωστά σέ μᾶς, ὅσο οἱ καθημερινοὶ τίτλοι τῶν ἐφημερίδων, καί τόσο ἔξω ἀπὸ μᾶς, ὅσο ἡ Κόλαση τῶν Βουδδιστῶν. Βρίσκεται σ' αὐτά, πλημμυρισμένα ἀπὸ δύναμη καί ἐγκαρδιότητα, ἡ μεγάλη κλίμακα τῶν ἀνθρωπίνων συναισθημάτων καί ἐνδιαφερόντων — ἀπελπισία, θρησκευτικότητα, συμπάθεια, πατριωτισμός, μίσος, πικρὸ χιοῦμορ, χοντρό χιοῦμορ, πολιτική, ἀγάπη, παιδοποιία, ἐπιθυμία, τὸ ὑπερφυσικὸ καί ἡ ἐγκληματικὴ ζήλεια.

Οἱ ἄνθρωποι στὰ διηγήματα αὐτὰ διαφέρουν ἀπὸ μᾶς στὴ γλώσσα, στὴ θρησκεία καί στὴ σωματικὴ διάπλαση, ὅμως οἱ ὁμοιότητες στὶς ἐπιθυμίες, στὰ προβλήματα καί στὶς ἐμπειρίες τῶν ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων είναι σημαντικὰ μεγαλύτερες ἀπὸ τὶς διαφορές, καί μᾶς κάνουν νά αἰσθανόμαστε μεγάλη εὐχαρίστηση ὅταν διαβάζουμε γιά συμπαθεῖς ἀνθρώπους καί γνωστὲς καταστάσεις.

Δὲν εἶπαμε τίποτα ἐδῶ γιά πολλὰ ἀπὸ τὶς ποικίλες πλευρὰς τῆς ἀσιατικῆς ζωῆς, γιά τὴν κοινὴ ἐμπειρία τῆς σύγχρονης ἐποχῆς τῆς ἀποικιοκρατίας καί τῶν ἐθνικιστικῶν κινήματων, γιά τὴ φτώχεια καί τὸν ὑπερπληθυσμὸ, γιά τὶς πνευματικὲς ἀξίες σέ μιὰ ὑλιστικὴ ἐποχή, καί γιά τὴν ἀναγέννηση πού συγκλονίζει χῶρες πού ἦταν σέ παρακμὴ ἐπὶ αἰῶνες.

Σκοπὸς μας ἦταν νά κάνουμε ἐδῶ μιὰ μικρὴ εἰσαγωγὴ στὸ σύγχρονο ἀσιατικὸ διήγημα. Καί ἄς μὴ ξεχνᾶμε ὅτι, ἡ συμβολὴ τῶν Ἀσιατῶν διηγηματογράφων στὸ κοινὸ ταμεῖο τῆς παγκόσμιας λογοτεχνίας, ὑπῆρξε, καί θά συνεχίσει νά είναι σημαντικὴ.

Γιὰ μιὰ νέα τέχνη μορφῆς καί περιεχομένου

τοῦ Γ. Π. Ἀναγνωστόπουλου

Ὁ ἄνθρωπος βιώνει τὴν ἱστορία του ἢ μέσα ἀπὸ τὴν πράξη πού τοῦ δίνει ὕλικὸ νά κάνει τέχνη ἢ μέσα ἀπὸ τὴν τέχνη πού τὸν ὀδηγεῖ στὴν πραγματικότητα δημιουργώντας του σύγχρονα τὴν ἐπιθυμία νά τὴν μεταβάλλει. Στὴ μία περίπτωση ἡ ζωή δίνει τὸ ὕλικὸ τῆς δημιουργίας. Ἐδῶ ὁ δημιουργὸς, ἀπὸ τὴν ὕλη, τὴν πραγματικότητα, ὀδηγεῖται στὴν ἰδέα. Στὴν ἄλλη, μέσα ἀπὸ τὴν τέχνη, μὲ τὴν ἰδέα ὀδηγεῖται στὴν πραγματικότητα καί ἔχει τὴν αἴσθησιν μᾶς κατάκτησης πέρα ἀπὸ διαδικασίες φθοροποιῆς καί ἐπιφανειακῆς. Ἡ τέχνη ἐπενεργεῖ ἐπαναστατικὰ καί στὴ δευτέρῃ ἐνεργοποιεῖται ἐπαναστατικὰ. Στὴν πρώτη ὁ ἐπαναστάτης ὑπάρχει καί στὴ δευτέρῃ δημιουργεῖται. Ἐτσι ὁ ἄνθρωπος - δημιουργὸς παίρνει στάση κριτικὴ ἐναντι τῆς ζωῆς. Μόνο πού οἱ κρίσεις του ἢ οἱ πίστες του

περνώντας ἀπὸ τὸ καμίνι τῆς αἰσθητικῆς του ὑπόστασης, βγαίνουν μὲ πρωτόγνωρες μορφές καί μὲ νέα ποιότητα.

Τοῦτες οἱ παρατηρήσεις σύγχρονα μᾶς κάνουν νά σκεφτοῦμε πὼς ἡ ἱστορία σὰν μιὰ συλλογικὴ πράξη, σὰν μιὰ προοπτικὴ καθημερινῆς πάλης είναι ἀλληλένδετη μὲ τὴν τέχνη. Είναι δυὸ ὑπάρξεις πού ἡ μία γεννάει τὴν ἄλλη. Κάθε τέχνη μέσα τῆς κρύβει τὴν ἐποχὴ τῆς καί κάθε ἐποχὴ κρύβει μέσα τῆς τὴν τέχνη τῆς.

Ἐτσι μποροῦμε νά ὑποψιαστοῦμε τὴν πορεία τῆς τέχνης μας, νά βάλουμε ἐρωτήματα καί νά ὀρίσουμε τὰ χρέη μας. Καί ἔχουμε χρέος, νά συλλάβουμε τὴν ἱστορικὴ καί πνευματικὴ πραγματικότητα σέ ὅλες τῆς τῆς δομῆς, ἔτσι πού νά ὀδηγοῦμαστε στὴν περιοχὴ τοῦ ἱστορικοῦ γίνεσθαι μὲ ὀδηγὸ τὴν ἀλήθεια.

Ἔτσι ποῖ νὰ ἐξασφαλίζεται μὰ θεβαιότητα γιὰ τὴν πνευματικὴ καὶ ἱστορικὴ μας πορεία. Πρέπει νὰ φροντίσουμε νὰ μάθοιμε τί ζητοῦν, τί ἔχασαν οἱ ἄνθρωποι καὶ ποῦ γελάστηκαν οἱ δημουργοί.

Ἄλλὰ ὡς ἔχοιμε στό νοῦ: Ἡ ζωὴ γεννάει τὴν τέχνη καὶ ἡ τέχνη δημιοφγεῖ μὰ νέα ζωὴ. Ὅμως ἡ κάθε μὰ, ἔχει τοὺς δικούς της νόμους. Ἡ τέχνη δὲν ἐξισπηρετεῖ μόνο τὸ παρὸν ἀπ' ὅλου γεννηταί.

ἔχει σκοπὸ νὰ δημιοφγήσει νέες ἀνάγκες καὶ ὄχι μόνο νὰ ἱκανοποιήσει αὐτὲς ποῦ ὑπάρχοιν. Ἄλλοιῶς ἡ τέχνη γίνεται ἓνα ἐμβατήριο γιὰ μὰ πράξη, μὰ παρόρμηση σιγμαιία καὶ μὰ ἀκομφη ἱπηρετία της σκολιμότητας ἢ ὄργανο της κομφης διανοητικοπολιτικῆς κάστας.

Ἔχω τὴν ἐντύπωση πὼς ὁ ἔλληπισμὸς, σὺν μὰ ἱδεατὴ σίνθεση, πνευματικῶν ρολῶν καὶ προοπτικῶν, σὺν μὰ ὄντοτητα ἱστορικὴ μὲ τὴν ζικνή, φιλετικὴ καὶ οἰκονομικὴ συγκρότησή του, ἔρρισκεται σὲ νέες ἐπιλογές καὶ προοπτικὲς ποῦ πηγάζοιν ἀπο νέες σχέσεις καὶ ἀπο δυνατότητες νέων σχέσεων. Ἐναι φανερὸ πὼς ὁ ἔλληπισμὸς ἔχει ἀνάγκη ἀπο καθαρόαιμες ἐπιλογές. Χρειάζεται «αὐτοφεις» λύσεις καὶ «αὐτοφνή» ὄραματα ἔτσι ποῖ νὰ ἐπιτύχει τὴν πολιτικὴ καὶ πνευματικὴ του ἐλευθερία. Ἐποτεῦμαι λοιπὸν μὰ τέχνη ποῦ θὰ ἐκφράσει τὴν κατάχτηση, τὴ φιλία της μὲ τὸν κόσμο καὶ τὴν ἀφομώση τῶν ρολῶν του. Ἐὰ θιμηθεῖ τοὺς μίθους μας καὶ θὰ γυφῆνει ἓνα νέο πνευματικὸ καὶ ἔλικὸ ἀναδιασμὸ της ζωῆς μας. Ἐὰ λιπηθεῖ γιὰ τις ἀσκολες ἢ προδοτικὲς ἀναλώσεις τοῦ ἔθνικοῦ μας δυναμικοῦ, θὰ χιυπήσει τὸν ἱπηρετικὸ ρεαλισμὸ της σκέψης μας καὶ της πράξης μας.

Ἔτσι ὅταν ἡ τέχνη ἐκφράσει τις νέες προοπτικὲς της ζωῆς ἢ τις προοπτικὲς ποῦ θὰ θέλαμε νὰ ὑπάρχοιν, ὅταν ἐκφράσει τις ἱστορικὲς δυνατότητες ὄχι αὐτὲς μόνο ποῦ ὑπάρχοιν, ἀλλὰ καὶ ἐκείνες ποῦ θὰ μπορούσαν νὰ ὑπάρχοιν, ἀποκτᾶ αὐτόματα νέο περιεχόμενο καὶ ἡ μορφὴ της θὰ προσαρμοσθεῖ σὲ νέο της περιεχόμενο. Μιὰ μορφὴ ποῦ θὰ ἐκφράσει τὴ διάσπληση καὶ τελολογικὰ τὴ σίνθεση, μὲ λέξεις, εἰκόνες, μύθους, παραστάσεις ποῦ θὰ βγαῖνοιν μῆσαι ἀπο τὴ ζωὴ καὶ

ποῦ θὰ σμλεῖνοινται στὴ θεομοκρασία τοῦ ὄντος, ὀπλοδὴ της θέλησης καὶ της ἐπιθυμίας. Ἡ τέχνη ἔχει χροῦς νὰ γεμίσει τὰ κενὰ ποῦ ἀφήνει ἢ ἀφῆσει ἢ ἱστορία καὶ νὰ δημιοφγήσει νέες προοπτικὲς.

Τοῦτα τὰ λόγια βγαῖνοιν ἀπο τὴν ἐπισκόπηση της ζωῆς μας καὶ τῶν δυνατοτήτων τῶν πραγμάτων μας. Γεγονότα ὑπάρχοιν πολλὰ, ἀλλὰ ξεφετόγιοι τὴν ἔλλειπτικὴ παροισίαση τοῦ θύματος. Μῆπως εἶναι ἐπιθυμίες μοι ποῖ θέλοιν νὰ βροθῆ στίγηγμα στὰ πράγματα; Ἄς εἶναι. Ἄρκει νὰ βροθκοιν ἀνταπόκριση σ' αὐτὰ.

Ἐσκηση διβλιοκριτικῆς καὶ χρέος κριτικῶν

ΤΟΥ ΦΑΝΗ ΜΟΥΛΙΟΥ

Ἔχοντας ὑπ' ὄψη τὸ κῆλωμα, συγγραφῆς, διβλίο, ἀναγνώστης, θὰ πρέπει νὰ τὸ δοῦμε σὺν ἓνα συσχετισμὸ δυναμειν πάνω σ' ἓνα ὑποθετικὸ ποσοστὸ ὅπου οἱ συγγραφῆς θὰ ἔπρεπε νὰ καλύπτοιν ἓνα γύρω στὰ 20%, οἱ ἀναγνώστες τὸ 78% ἀφήνοντας κ' ἓνα περιθώριο ἢ ἔως 2% γι' αὐτοὺς ποῦ θ' ἀσκούσαν κριτικὴ.

Αὐτὸ σημαίνει πὼς ἀνάλογη θὰ ἔπρεπε νὰ ἦταν καὶ ἡ κίνηση τοῦ διβλίου ἢ ὀποῖα κατὰ τὰ παραπάνω θὰ ἔπρεπε νὰ καλύπτεται τὸ 50% τοῦ ἀναγλωστικοῦ κοινού ὑπολογίζοντας πὼς ἓνα 30% περίπου δανεῖζεται τὸ διβλίο μὴ ἔχοντας τὴ δύναμη νὰ τ' ἀγοράσει.

Ὅλα αὐτὰ βέβαια θὰ ἦταν δυνατό νὰ συμβοῦν ὀπουδῆποτε ἀλλοῦ ἐκτὸς ἀπο τὸν τόπο μας ὀπου, πάνω στὸ θέμα ἐπικρατεῖ τὴση τάξη, ὄση καὶ στίς στάσεις τῶν λεωφορειῶν. Ἔτσι ἀπο τὴν ὀποψη αὐτὴ δὲν θὰ ἦταν ὑπερβολὴ νὰ ποῦμε πὼς στὴν Ἐλλάδα οἱ μισοὶ Ἐλληνες γράφομε, διαβάζομε τὰ 2% καὶ κριτικάρομε τὰ ἄλλα πενήντα τοῖς ἔκατό. Θὰ ἔταν ἀστεῖο νὰ ὑποστηρίξει κανεῖς ὄτι ἡ ἀνάγλωση ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν ἀποτελεῖ στοιχεῖο κρίσης, ἐνῶ ἀπο τὴν ἄλλη, δὲν πρέπει νὰ λογαριάζεται σὺν τέτοια ἢ ἀγορὰ ὄρισμένων διβλίων καὶ ἡ ἐναπόθεσή τους στίς διβλιοθήκες ἀπλῶς γιὰ διακόσμηση. Ὅσοι ἀπο μᾶς γράφομε ὄς ἀναλογιστοῦμε τὸ «τιράζ» τῶν διβλίων μας.

Θα δικαιώσουμε έτσι την παραπάνω άποψη. 'Ωστόσο θα ξέφευγα από αυτό που ήθελα να πω κατά κύριο λόγο αν έμενα στη σχέση βιβλίου ανάγνωσης που είναι συνάρτηση πολλών παραγόντων και πάνω απ' όλα έθι-σμού, καλού βιβλίου και κατ' άκολουθία παιδείας και πολιτιστικών ενδιαφερόντων γενικά. "Αν σ' αυτά προστεθεί το κόστος ενός βιβλίου ή στενότητα της γλώσσας μας και το ότι οι έφημερίδες καλύπτουν ένα μεγάλο μέρος αναγνωστικού κοινού, τότε αυτόματα εμφανίζεται στο άλλο κύκλωμα, ανάλογο δραχνοκύκλωμα. Οί ελάχιστες εξαιρέσεις που κατόρθωσαν να ξεπεράσουν τα σύνορα του τόπου μας πέρα από ότι έπαληθεύουν τον κανόνα, θαρρώ πως είναι άποτέλεσμα εκτός των άλλων και τύχης. "Έτσι δέν μπορούμε να μιλάμε γι' αυτές.

Είπαμε πιο πάνω πως κανονικά και σε μιá φυσιολογική κατάσταση θα έπρεπε στο όλο κύκλωμα, ή κριτική ν' αντιπροσωπεύεται από ένα έως δύο τοίς εκατό το πολύ. Καί βάζω αυτό το ποσοστό επειδή βλέπω την κριτική σά φάρμακο που όσο μικρότερο αριθμό μιλιγκράμ περιέχει τόσο άποτελεσματικότερο είναι. 'Αντ' αυτού ό,τι βλέπει κανένας στο χώρο του βιβλίου και έννοώ του λογοτεχνικού, ή κριτική είναι άνύπαρκτη, γεγονός που βγαίνει άβίαστα άπ' το ότι το πενήντα τοίς εκατό αυτών που έχουν σχέση με το βιβλίο, όλο και κάποια κριτική θα 'χουν κάνει, ή κάνουν σε κάποιο περιοδικό τέχνης και γραμμάτων ή άκόμα και έφημερίδα. Το γεγονός αυτό μοιάζει με κατοχικό πληθωρισμό και οί πιο πολλές κρίσεις έχουν τόση σχέση με την άληθινή κριτική, όση άξία έχουν τα πληθωριστικά χαρτονομίσματα. Αυτό δέν είναι άσχετο, αντίθετα μάλιστα, με την πενιχρή κίνηση του βιβλίου και το μικρό ποσοστό του αναγνωστικού κοινού. Κάτω όμως άπ' αυτή την πραγματικότητα τα πράγματα άπλοποιούνται φαινομενικά μπερδεύονται τις πιο πολλές φορές περισσότερο (μιάς και ή άνευθυνότητα, πλην ελάχιστων εξαιρέσεων) άσυνείδητα ή και ήθελημένα καταλήγει σ' άλληλολιβάνισμα, με άμεσο άποτέλεσμα το θαυκάλισμα κρίνοντος και κρινομένου, πράγμα που μάς θυμίζει το μόνιμο σλόγκαν άνεύθυνων ραδιοπειρατικών σταθμών «άπό μένα για σένα, κι άπό σένα για μένα». "Έτσι μ' ελάχιστες εξαιρέσεις, οί γραφόμενες κρι-

τικές, είναι λιθωνωτός, και αν ό κρίνων άποφασίσει να πάρει στα σοβαρά το ρόλο του, καταλήγει σ' αντίθετο άποτέλεσμα. Κάποτε μάλιστα, ή δήθεν άντικειμενικότητα γίνεται άδίκη φρασεολογία για το συγγραφέα και πολλές φορές άγγίζει τα όρια του ποινικού νόμου όπως πολλές φορές παρατηρήθηκε σε θεατρικές στήλες έφημερίδων κ.λπ.

Προσωπικά άντιλαμβάνομαι την κριτική σαν λειτουργήμα αλλά και σαν φάρμακο που άλλοτε ενεργεί κατασταλτικά κι άλλοτε θεραπευτικά. Κάτω άπ' αυτό το πρίσμα, θα 'λεγα ότι ό κριτικός πρέπει πάνω άπ' όλα να διαθέτει πλατειά παιδεία σαν περίβλημα και κατ' άκολουθία ειδίκευση. "Έτσι π.χ. μπορεί να 'σαι σύγχρονα κριτικός θεάτρου, εικαστικών τεχνών και λογοτεχνίας έφόσον έχεις την κατάλληλη ύποδομή, το φυσικό ταλέντο, την πείρα την άσκηση. 'Η ιστορία της τέχνης και της λογοτεχνίας, σε συνδυασμό με τα ιστορικά γεγονότα κατά χρόνο και τόπο που ξετυλίγεται το έργο, θα έπρεπε να είναι άπ' τα βασικά έφόδια ενός κριτικού και ειδικότερα της λογοτεχνίας, δοθέντος ότι όσο και αν ή ανέλιξη της τείνει στην άπομυθοποίηση δέν παύει ν' άντανακλά άμεσα ή έμμεσα την εποχή της. Αυτό άποκτá ιδιαίτερη σημασία για την άποστολή της κριτικής, μιάς και ή κριτική δέν είναι τέχνη αλλά «γνώμη άποφαινομένη περι τινός ή διακρίνουσα το όρθον ή σφαλερόν των κρινομένων».

'Ο Κριτικός πρέπει πάρα πέρα να είναι εύσυνείδητος. Αυτό σημαίνει ότι διάβασε ή προσπάθησε να διαβάσει σωστά το κείμενο και «έπιασε» το συγγραφέα. "Αν του μένουν ελάχιστες έστω άμφιβολίες πάνω σ' αυτό είναι προτιμότερο να προσπεράσει το βιβλίο. "Αν δέν το κάνει, τότε θα 'χει πρδώσει άμετάκλητα την άποστολή του, μιάς και ή ρίζα της ιδιότητάς του δρίσκεται στο ρήμα κρίνω που σημαίνει δικάζω. Καί θα 'ταν κρίμα να άποφανθεί καταδικαστικά για κάτι που δέν κατάλαβε.

'Η καλή πίστη και ή άντικειμενικότητα του κριτικού άποτελεί σπουδαίο παράγοντα σωστής άσκησης του λειτουργήματός του. Αυτό σημαίνει ότι πρώτο δέν παραγνωρίζει τον πνευματικό μόχθο του συγγραφέα και δεύτερο ότι παρατηρώντας ύποδεικνύει το σωστό, όντας σίγουρος ότι το ξέρει.

Τά πάθη του Χριστού σέ εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ μυσταγωγία

ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΜΠΙΡΚΑ

Ὅποιος δὲν νιώθει μέσα του μουσικὴ καὶ δὲν τὸν συγκινεῖ τῶν ἤχων ἢ ἁρμονία, κάνει γιὰ δόλο, γιὰ κλεψιά, γιὰ προδοσία. Τοῦ νοῦ του τὰ σαλέματα βαριά εἶναι σὰν τὴ νύχτα, κι οἱ πεθυμίες του μαῦρες σὰν τὸ ἔρεβο.

Σ α ἰ ξ η ρ

Εἶχα τὴν τύχη κάποτε, νὰ ἀπολαύσω στὴ Δρέσδη τῆς Ἑλβετίας τὴ νεοκλασικὴ μουσικὴ δημιουργία τοῦ Μπάχ «Τά πάθη τοῦ Χριστοῦ». Ἦταν ἀλήθεια μιὰ καταπληχτικὴ κι ἀληθινὴ μυσταγωγία. Οἱ συγκινήσεις μὲ τίς ἐντυπώσεις ἀπὸ τὸ χῶρο καὶ τὴ συναυλία, ἔσμιγαν ἁρμονικὰ μὲ τὸ βαθύτερο νόημα τῶν Παθῶν. Καὶ τὸ Α' καὶ τὸ Β' μέρος τῶν καλλιτεχνικῶν παραστάσεων, ἀνάβλυζαν ἕνα χεῖμαρρο αἰσθημάτων πού ἔφτανε σὲ κορυφώσεις καὶ σὲ μιὰ ἀνείπωτη ψυχικὴ ἀγαλλίαση καὶ εὐφορία. Ἐνιωθες ἕνα τόσο πλούσιο καὶ πολύτονο «ἔνθεο» μουσικὸ ἀκρόαμα πού δὲν μπορούσες νὰ τὸ κατατάξεις σὲ κοινὰ αἰσθητικὰ μέτρα. Ἡ τεράστια ἀμφιθεατρικὴ αἴθουσα τῆς Δρέσδης «Κρόιτσ-κίρχε» ἔδινε ἕνα θεαματικὸ ντεκόρ τοῦ χώρου τῆς συναυλίας, πλασιωμένο ἀπὸ τρεῖς χιλιάδες ἀκροατές. Ἦταν χαρακτηριστικὴ ἡ ἡσυχία καὶ ἡ ἔναρξη μὲ τὰ ἔντυπα λιμπρέττα τῶν ἔργων στὰ χέρια, μιὰ ἐπιβλητικὴ σιωπὴ πού προ-έρχονταν ἀπὸ γενικὸ σεβασμὸ κι ἀνώτερη καλλιτεχνικὴ ἀγωγή τοῦ κοινοῦ, τόσο πρὸς τὸ ἔργο τοῦ Μπάχ, ἄλλο τόσο καὶ πρὸς τὸ συγκρότημα τοῦ «Κρόιτσκορ» φημισμένο σ' ὅλο τὸν κόσμον.

Ἔτσι, μέσα σ' αὐτὸν τὸ διάκοσμο καὶ τὴν κατανοητικὴ ἀτμόσφαιρα, βλέπουμε τὸν μαέστρο Μάρτιν Φλάιμινγκ νὰ σηκώνει τὴ μπαγκέτα, ν' ἀρχίζει ἡ συναυλία, ν' ἀντηχοῦν γλυκύτατοι οἱ πρῶτοι ἤχοι τοῦ «Χινγκάνγκορν» στὸ κἀν-το τοῦ τενόρου σολλιστ — «ἐκφωνητῆ» τοῦ ἔργου πού ἔψαλλε:

Βέβαια καλὸ εἶναι ὁ κριτικὸς νὰ ἔχει προσωπικὲς ἐμπειρίες γραφῆς, ὅσοις ἂν εἶναι ἐπιτυχεῖς ἢ ὄχι, γιὰ τὸ σὲ τελειοτάτῃ ἀνάλυση χρησιμεύει καὶ σὰ μέτρο κρίσης. Θὰ ἔταν λάθος ὅμως νὰ πούμε ὅτι ὁ ὁποιοσδήποτε συγγραφέας ὅσο καλὸς κι ἂν εἶναι, εἶναι καὶ κριτικὸς ὅπως καὶ τ' ἀντίθετο. Εἶναι ὅμως δυνατό ἕνας συγγραφέας νὰ ἐξελιχθεῖ σὲ ἄριστο κριτικὸ, ἔχοντας κοντὰ στὰ ἄλλα καὶ τὴν αἴσθησι τοῦ ὀρθοῦ, τοῦ μέτρου.

Ἄν σ' ὄλα αὐτὰ προστέσουμε τώρα καὶ τὴν αὐτογνωσία, τότε βρισκόμαστε μπροστὰ σ' ἕνα πραγματικὸ κριτικὸ.

Σημαίνει δὲ αὐτογνωσία τὸ ἀγνώθῃ σ' γαί.

αὐτόν». Σκόρπιο μάζεμα γνώσεων καὶ παράθεσι τους στὸ κείμενο τῆς κριτικῆς ἂν δὲν ἀποτελεῖ ἐνσυνείδητο συγκριτικὸ μέτρο, εἶναι φανφάρα καὶ κομπορημοσύνη, μ' ἄλλα λόγια βιτρίνα. Ἐνας ἀληθινὸς κριτικὸς δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπ' τὴν ὁποια παράθεση τέτοιων γνώσεων πού μόνο ἐντυπωσιάζουν καὶ δὲν καθοδηγοῦν.

Τέλος θὰ ἔταν παράλειψη νὰ μὴ πούμε πὺς ὡς ἕνα σημεῖο ὁ κριτικὸς πέρα ἀπ' τὴν ἀντίληψη νὰ συλλαμβάνει τὸ πραγματικὸ νόημα ἐνὸς ἔργου, πρέπει, ὅπως κι ὁ ἀληθινὸς συγγραφέας, νὰ ἔχει καὶ τὴν αἴσθησι τοῦ ὀρθοῦ καὶ τοῦ μέτρου, γιὰ νὰ καθοδη-

«Ἐσὺ ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ,
σπλαχνίσου μας Ἰησοῦ!»

Γιὰ ν' ἀκολουθήσει ἡ θλιμμένη ἱστορική ἀπάντηση τοῦ Ναζωραίου:

«Ἀληθῶς σὰς λέγω: Ἐνας ἀπὸ σὰς θὰ με παραδώσει αὐτὴ τὴ νύχτα!...»

Τὸ μέγα ἀνθρώπινο δράμα ποὺ συνεχίζεται σὲ πολλές κοινωνίες ἴσαμε σήμερα, καὶ σὲ διάφορες μορφές. Ἡ προδοσία τὸ στίγμα τῶν ἀλλοτριωμένων καὶ πουλημένων συνειδήσεων. Καὶ ὕστερα τὸ λιμπρέττο μέσα σ' ἓνα μουσικὸ διάλογο μεταξύ κόρου ὀρχήστρας καὶ σολίστ. Ἀκολουθεῖ ὅλη ἡ χορεία τοῦ θείου δράματος, μὲ τὴν προφητεία (τῆς ἀπάρνησής του) πρὸς τὸν Πέτρο. Τὰ λόγια τοῦ δάσους τῶν Ἐλαιῶν πρὸς τοὺς μαθητὲς («ἀγρυπνεῖτε») καὶ ὁ ἄφατος πόνος τοῦ Ἰησοῦ τίς ὦρες πρὶν ἀπὸ τὴ σύλληψή του:

«Περίλυπος ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου!»

Τὸ θεῖο δράμα κυλάει. Ἀνεβαίνει σκαλί-σκαλί πρὸς τὸ μοιραῖο τέρμα του. Καὶ οἱ θεῖες μελωδίες τοῦ μεγάλου Μπάχ, τυλίγουν τὴν κάθε φάση καὶ τὴν κάθε φράση αὐτοῦ τοῦ δράματος, ἀπὸ τὴν προδοσία καὶ τὴ σύλληψη, ὡς τὴ σταύρωση καὶ τὸ γολγοθᾶ. Καὶ στὸ μεταξύ τραγουδᾶνε χορωδία καὶ ὀρχήστρα. Ἡ πρώτη ἔχει ἑκατὸ νεανικὲς φωνές σὲ 4 κλιμακωτὲς σειρὲς παιδιῶν ἀπὸ 10 ἕως 16 χρονῶν. Πότε τὸ ἓνα μέρος τῆς τὸ πρῖμο, πότε τὸ ἄλλο τὸ βαρύτονο καὶ πότε ὀλόκληρη ἡ χορωδία σὲ ὅλο τὸ πολυφωνικὸ τῆς φόρτε. Ἀντηχεῖ γλυκὸν ὁ χεῖμαρρος τῶν παιδικῶν ἀγγελικῶν φωνῶν, οἱ μελωδίες κ' ἡ ὑπόκρουση ἀπ' τὰ κοπανιασμένα τῶν ὀργάνων... Τραγουδάει δεῦτερο ἡ συμφωνικὴ ὀρχήστρα, καὶ δεκάδες βιολιά, βιολοντσέλα καὶ πασαβιόλες, ἄρπα, πιάνο κι ἄρμόνιο, μὲ σολίστα τοῦ κόρου ξεχύνουν φωνές γλυκὲς ἀπαλές ποὺ κυλοῦν σὰν «πνοές ἀπ' τίς αὔρες ἐνὸς παραδείσου». Τραγουδᾶνε τρίτο, σολίστ, βαρύτονοι, σοπράνο καὶ τενόρος, καὶ τέλος ὀλόκληρο τὸ πολυάνθρωπο καὶ πολύφωνο συγκρότημα, 230 ἄτομα, ποὺ ὅταν ἀνέβαινε στὴ διαπασῶν τραντάζονταν οἱ τσιμεντένιοι στύλοι· κι ὅταν ἀνέβαινε σὲ πιανίσιμο ἀντάντε, ἔμοιαζε μ' ἓνα ὀμαδικὸ «μποῦς φερμὲ» νόμιζες καὶ κυλοῦσε ἓνα γλυκόσυρτο γάργαρο ρυάκι ἀνάμεσα σὲ πράσινο λιθάδι. Μέσα σ' αὐτὸν τὸν καταρράχτη ἀγγελικῶν φωνῶν καὶ μαγικῶν ἤχων, ἀκουγες τὰ θεῖα λόγια τοῦ Χριστοῦ:

«Ἡλί ἡλί λαμὰ σαβαχθανί!...»

Καὶ τότε ἡ στροφή τοῦ κόρου ποὺ θρηνεῖ τὸν «γλυκὸ ἀμνόν»:

«ᾠ γλυκύ μου ἔαρ
ποῦ ἔδει σου τὸ κάλλος!...»

Μὲ τὴν αἴσθηση τῆς ἀκοῆς καὶ τῆς ψυχῆς τὰ σύνδρομα, ἐνιωθα τὸ ἀνοδικὸ δράμα τοῦ Ναζωραίου ὅπως τὸ εἶχαμε διδαχθεῖ καὶ τὸ ζήσαμε μ' ἄλλες μορφές ἀπὸ τὰ παιδικὰ μας χρόνια. Ἔτρεχε ὁ νοῦς ἴσα σὲ παλιές θύμησες καὶ βιώματα. Τὸ δράμα τοῦ Ἰησοῦ μὲ τοὺς φαρισαίους καὶ ἀρχιερεῖς διώκτες του, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀντίστοιχα τῶν λαῶν ποὺ στενάζουν καὶ κονταροχτυπιοῦνται μὲ τοὺς σύγχρονους φαρισαίους καὶ Ἡρώδηδες, τὴν αἰώνια μοιραία πάλη στὴν ταξικὴ κοινωνία. Πόσο ἐνιωθε κανεὶς ἀλήθεια τὴν ὁμοιότητα πρὶν 2 χιλιάδες χρόνια τοῦ θείου δράματος ποὺ μελοποίησε τόσο συγκινητικὰ ὁ Μπάχ, μὲ τὰ σημερινὰ τῶν ἑκατομμυρίων σκλάβων σ' ὅλη τὴ γῆ! Ὅλες οἱ φωνές, ἀλλὰ καὶ ξέχωρα τοῦ Ἄρμεν Οὔντε ποὺ εἶχε τὸ σόλο τοῦ «Ἐβανγκελιστ» τοῦ ἐκφωνητῆ τοῦ ὄλου ἔργου, ἦταν ἀπὸ γλυκύτητα καὶ λυρισμὸ ἓνα ἀπαλὸ χᾶδι γιὰ τὴν ἀκόη κι ἓνα πραῦντικὸ ρευστὸ γιὰ τὴν ψυχὴ. Ὁ Μπάχ θαρροῦσες κι εἶχε γραμμένο τὸ λιμπρέττο του γιὰ τὸν ἀσύγκριτο ἐκεῖνο βετεράνο καλλιτέχνη τῆς Δρέσδης. Ἔτσι ὁ εὐαγγελιστής, ποὺ ἔγραψε «Τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ» δὲν θὰ μπορούσε νὰ φιλοδοξήσει ἓναν πιὸ ἐμπνευσμένο μελοποιὸ ἀπὸ τὸν Μπάχ, καὶ ὁ Μπάχ τέτιους τραγουδιστὲς καὶ ὀρχήστρες.

Άπό τὰ παραλειπόμενα τῆς Ἱστορίας

Ἐποκαλύψεις τοῦ Κ. Λώρενς σέ συνεργάτη του τό 1943

Ἐνα συγκλονιστικό κείμενο τοῦ Κ. Λώρενς κατά τῶν Ἑγγλων φονιάδων του καί τοῦ ΕΔΕΙ τόν Ἰούλη τοῦ 1943, ἔρχεται γιά πρώτη φορά σέ φῶς ἀπό τό ἀνέκδοτο ἔργο τοῦ Γ. Δημητριάδη «Χρονικά καί μαρτυρίες ἀπό τήν Ἀντίσταση ἐνός Δωδωναίου».

Ὁ Κ. Λώρενς ὑπῆρξε σπουδαία καί μεγάλη ἀντιστασιακή φυσιογνωμία, συγκεκριμένη καί ἀδικημένη ἕως τώρα. Πολλοί Ἕλληνες, γνωρίζουν μόνο τή σατανική βολοφονία του ἀπό τοὺς ἄτιμους Ἑγγλους πράκτορες τῆς κατοχῆς, ὅπως μέ τήν τραγική ὑπόθεση τοῦ Πόλη καί τόσων ἄλλων!... Τόν Λώρενς τόν ἐδικήθηκαν καί νεκρόν ὅπως τόν Θ. Καίρη τοῦ 1821 καί ἄλλους πρωταγωνιστές καί ἔθνομάρτυρες τῆς λευτεριάς, ἀπό τήν πρώτη κιόλας φάση τῆς Ἀντίστασης τό 1943. Ὁ Ἑγγλος λοχαγός Σπάικ μέ μιά ὀμάδα ἰεσοίτες τόν συνέλαβαν, τάχα γιά νά τόν προστατεύσουν(!) Καί τόν συνόδεψαν ἀπό τή Δωδώνη ἕως τό Λούρο γιά νά... τόν ἐξοτιώσουν! Αὐτή ἡ πλεκτάνη καί ἡ σύλληψη μέ τήν προσποίηση καί τήν ἀπάτη, θυμίζει κάπως Λυσία στόν «Κατά Ἐρατοσθένους» πού ἄν μπορούσε νά μιλήσει τό θῦμα ἀπό τόν τάφο του, θά τοὺς ἔλεγε: «Ὁ ἀθλιότατοι ὄλων τῶν ἀνθρώπων... ἀντιλέγατε διὰ νά μέ σώσετε καί σέ συλλάβατε διὰ νά μέ φονεύσετε(!)...».

(1) Γ. Δημητριάδης ἀφηγεῖται:

Ἐρωτώντας γιά τὰ αἰτία τῆς σύλληψῆς του τόν Λώρενς, μοῦ ἀπάντησε:

«Θυμάμαι: τίς δύο ἐπιστολές πού ἔστειλα στά Γενικά Στρατηγεῖα τοῦ Ε.Λ.Α.Σ. καί τοῦ Ε.Δ.Ε.Σ. Τήν ἐπιστολή, γιά τό Στρατηγεῖο τοῦ Ε.Λ.Α.Σ. τήν παρέδωσες ἐσύ στό 15 Συν/γμα στόν 8/τῆ Καρπούζι, νά τήν προωθήσει καί γιά τό Γενικό τοῦ Στρατηγεῖο, καί τήν ἐπιστολή, γιά τό Στρατηγεῖο τοῦ Ε.Δ.Ε.Σ., τή στείλαμε μέ τόν ἀντάρτη, τῆς ὀμάδας σου Δ. Βασιλείου ὁ ὅποιος τήν παρέδωσε στόν ταγ/ρχη Παπαπάνου στό χωριό Φορτσίσι;... Ἐ λοιπόν, αὐτή εἶναι μιά ἀπό τίς βασικές αἰτίες τῆς συλλήψεώς μου γιὰτί μέσα σ' αὐτά τὰ γράμματα κατάγγελα τήν ἀντεθνική δράση τοῦ Μύλλερ πάνω στό ζήτημα τῆς παράδοσης τῶν Γιαννίνων ἀπό τοὺς Ἰταλοὺς». Κουβεντιάζοντας βγήκαμε ἔξω ἀπό τό χωριό καί φτάσαμε σ' ἀμπέλι μου ὅπου καθήσαμε νά ξεκουραστοῦμε. Ἐκεῖ ὁ Λώρενς μοῦ διηγήθηκε τὰ ἀκόλουθα:

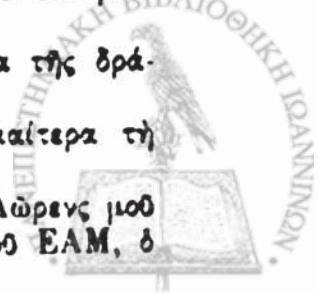
«Ἐχεις προσφέρει Γιώργο πολύτιμες ὑπηρεσίες στόν κοινὸν συμμαχικό ἀγῶνα καί γι'αυτό ἔχω ὄλη τήν ἐμπιστοσύνη σέ σένα, γιά νά σοῦ ἀποκαλύψω μερικά πράγματα. Ἄκουσέ με λοιπόν. Ἀνίχω στήν ὑπηρεσία τῆς Ἰντέλιτζενς Σέρβις, καί τῆ ἀποστολή μου στήν Ἑλλάδα συνίσταται στά ἑξῆς καθήκοντα:

1) Νά παρακολουθῶ τίς κινήσεις τοῦ ἐχθροῦ καί νά δίνω ἀκριβῆ στοιχεῖα γιά τοὺς στρατιωτικούς στόχους, τίς ἀποθήκες καί τοὺς καταβλυσιμούς, γιά τήν ἀκριβῆ δύναμη καί γενικά τῆ συμπεριφορά του καί τὰ ἐγκλήματα πού διαπράττει σέ βάρος τοῦ λαοῦ.

2) Νά παρακολουθῶ τήν ἑλληνική πολιτική κατάσταση, στόν τομέα τῆς δράσης μου καί ἄν εἶναι δυνατόν σέ ὄλη τήν Ἑλλάδα.

3) Νά παρακολουθῶ τήν ἀγγλική στρατιωτική ἀποστολή, καί ἰδιαίτερα τή δράση τῶν Ἑγγλων συνδέσμων».

Σέ ἐρώτησή μου πάνω στό δεύτερο καθήκον τῆς ἀποστολῆς του ὁ Λώρενς μοῦ ἀπάντησε: «Βλέπω μέ μεγάλη μου χαρά ὅτι χάρη στήν Ὄργάνωση τοῦ Ε.Α.Μ., ὁ κόσμος βρίσκει τόν πραγματικό του δρόμο γιά δύο πράγματα:

1) "Ότι με την προθυμία που βλέπω να κατατάσσονται οι καλύτεροι Έλληνες στον ΕΛΑΣ, πολύ γρήγορα θα γίνουν θαύματα και θα ξεσκλαβωθεί ή χώρα μια ώρα αρχύτερα, και 2) μεταπολεμικά ή Ελλάδα θα γίνει προοδευτική και ζηλευτή και ο λαός της θα ζήσει στο μέλλον ειρηνικά κι ευτυχισμένα. "Όλοι αυτοί που πήνε στον ΕΛΑΣ, θα μπορούσαν να πήνε στον ΕΔΕΣ, που πληρώνει άδρά και οι Άγγλοι τον βοηθούν και τον ενισχύουν με πολλά χρήματα και μ' όλα τὰ έφοδια. Μά αυτό ακριβώς με κάνει να θαυμάζω τὸ ΕΛΜ, παρὰ τις ύλικές του έλλείψεις κατορθώνει να κρατάει στὰ χέρια του τις καρδιές και τὸν παλμό του λαού. "Όλα αυτά τὰ έκανα γνωστά στην ύπηρεσία μου. "Ήδη μου τηλεγράφησαν να στείλω τὸν ακριβή αριθμὸ τῶν δυνάμεων του ΕΛΑΣ και του ΕΔΕΣ. Και τούτο γιατί τὸ Κάιρο έχει τὴν πληροφορία ὅτι ὁ ΕΔΕΣ έχει 30.000 άντάρτες για τὸς δποίους και στέλνει τὰ ανάλογα ποσὰ και πυρομαχικά. Δίνουν ψευδεις αριθμους κι εξαπατουν τὸ Κάιρο. Ένω συμβαίνει τὸ αντίθετο. "Ο ΕΛΑΣ έχει τὴ μεγάλη δύναμη και δέν έχει ούτε έπλισμὸ για τὸς άντάρτες του!... Οι Άγγλοι σύνδεσμοι κρατουν στις αποθήκες τους μεγάλες ποσότητες δπλων και πυρομαχικῶν για να χρησιμοποιήσουν στην κατάλληλη στιγμή μετὰ τὴν άπελευθέρωση...

Και επειδὴ ἔλ' αυτά τὰ έκανα γνωστά, ὁ Μύλλερ διέταξε τὴ σύλληψή μου. Αὐτὸς είναι ὁ κύριος ύπεύθυνος τῆς καταστάσεως. Και ὅσο πλησιάζει ἡ προθεσμία τῆς 23 'Ιουλίου που ἔθεσα στὰ δύο Στρατηγεία για να μου άπαντήσουν ύπεύθυνα για τις άνταρτικές δυνάμεις που διαθέτουν, τόσο ὁ Μύλλερ λυσσᾷ και προσπαθεῖ να με βγάλει από τὴ μέση. Γιατὸ πρέπει με κάθε τρόπο να επικοινωνήσω με τὸ Κάιρο και να τὰ καταστήσω ὅλα αυτά γνωστά στην ύπηρεσία μου...».

"Ο Κ. Λῶρενς ἔμως δέν πρόφτασε... Τὸν δολοφόνησε ὁ Σπάικ με τὸν Μύλλερ στὴ Λαγκιώτισσα (άπέναντι από τὸ Έμιν Άγᾶ), με διαταγή του Έντυ και του Μπάρνς στις 23.8.43.

Λ.Μ.

Για τὴν άπελευθέρωση τῶν Γιαννίνων

Οι έπίσημοι κύκλοι κατὰ τὰ «είωθότα» Δέν άνάφεραν ποτὲ κι άπόκρυψαν συστη- γιορτάζουν πάντα με τὰ ἴδια σύμβολα και ματικά κατορθώματα άπλῶν ήρώων του λα- φεύτικά εἶδωλα, ὅπως συμφέρει σε κάθε κα- ού στρατιωτῶν άνταρτῶν και συνδέσμων τεστημένο. Ποτὲ τους δέν είδαν και δέν θέ- στο Μπιζάνι, στην Τσούκα, στὴ Σαντοβί- λησαν να έρευνήσουν και να κοιτάξουν κατά- τσα, στο Γαρδίκι, στην Καστρίτσα κι άλ- ματα, άντικειμενικά τὰ πραγματικά ιστο- λου. Αὐτὸ βέβαια άνάγεται σε κείνο που λόγανε από τὸ '97 άκόμα οι φανφαρόνοι τῆς βασιλοφροσύνης «σκοτρωθεῖτε να δοξα- στούμε». Δέν μίλησαν ποτὲ για τὸς γεν- νά, τὰ σκόπιμα ένταφιάσματα και τις γε- ναίους κι άνδρείους προοδευτικούς άξιωμα- νικότερες άδικίες. Για τὴν άπελευθέρωση τῶν τούχους εκείνου του άνισου και σκληροῦ Γιαννίνων στις 21.2.13 οὔτε έγραψαν επί- άγωνα, σαν τὸν ταγματάρχη Διονύση Πα- σημα και οὔτε δίδαξαν ποτὲ τὴν άντικει- παδόπουλο που μπήκε πρώτος με τὸ τάγμα μενική άλήθεια τῶν γεγονότων. Καθιέρω- του από τὸν νότιο τομέα (Κουραμπᾶ) στὰ σα δρισμένα στοιχεία ταμποῦ κυρίως περι Γιάννινα ἡ για τὸν όπλαρχηγὸ Σπ. Κρομύ- Κωνσταντίνου Γλύξμπουργκ του «στρατη- δα ὅπου κι εκείνος ύπερφαλάγγισε τὸς λάτη», ελάχιστα περι Βενιζέλου και για με- Τούρκους από τὸ βόρειο τμήμα (Καραβα- ρικούς βασιλόφρονες άξ)κούς τῆς έποχῆς. τιά) και μπήκε στην πόλη τὴν κρίσιμη έ-

«Τὸ βιβλίο — τὸ ἀπλὸ τοῦτο καὶ γνωστότατο σὲ ὄλους πράμα — εἶναι ἀλήθεια ἓνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα καὶ μυστηριοδέστερα θαύματα τοῦ κόσμου... Τὸ βιβλίο εἶναι ἴσως τὸ πολὺπλοκο, τὸ πιὸ ἐκπληχτικὸ ἀπὸ τὰ θαύματα ποὺ δημιούργησε ὁ ἄνθρωπος στὸ δρόμο του γιὰ τὴν εὐτυχία καὶ τὴν κατάχτησιν τοῦ μέλλοντος».

Μ. Γκόρκυ

Πάνω στὴν τάση τῶν ἀνθρώπων γιὰ ὑλικὴ εὐημερία εἶναι χτισμένος ὁλος ὁ πολιτισμὸς τῆς ἀνθρωπότητος.

Γκόρκυ

Δὲν ὑπάρχει βιβλίο τόσο εὐανάγνωστο ὅσο ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου.

Γκαίτε

Δύο ἀποφθέγματα
ποῦ μετέφρασε ὁ Ντ. Κούγκουλος

Στὴ συζυγικὴ ζωὴ, ὀφείλει τὸ ζευγάρι νὰ συνομολογεῖ ἓνα μοναδικὸ ἠθικὸ πρόσωπο ποὺ μὲ τὴ λογικὴ τοῦ ἀντρα καὶ τὸ γούστο τῆς γυναίκας θὰ ἐμψυχώνεται καὶ θὰ διοικεῖται.

Ἐμμ. Κάντ
(1724—1804)

Ἡ ποίηση γιastreύει τὶς πληγὲς ποὺ ἀνοίγει ἡ νοημοσύνη.

Νοβάλις
(1772—1801)

Οἱ πράξεις τῶν βασιλιάδων εἶναι τρομερές. Σπάνια ἐλεγχόμενοι καὶ ἐνεργοῦντες αὐθαίρετα στὰ περισσότερα ζητήματα, μὲ μεγάλη δυσκολία παραμερίζουνε τὰ πάθη τους. Εἶναι προτιμότερο νὰ ζεῖ κανεὶς ἀπλά. Μακάρι νὰ μὴ ζήσω μὲς στὰ πλούτη, ἀλλὰ στὴν ἡσυχία καὶ μακριὰ ἀπ' τοὺς κινδύνους. Ἡ μετριότητα δίνει ἀσφάλεια κι εἶναι μεγάλο καλὸ. Τὰ μεγαλεῖα δὲν κρατάνε πολὺ κι ἔφεραν μεγάλες συμφορὲς σὲ πολλὰς οἰκογένειες, ὅταν ὀργίσθηκε ὁ Θεός.

Εὐριπίδης

Ἡ ἐκπαίδευση πρέπει νὰ διαμορφώνει τὸν ἄνθρωπο, ἔτσι, ποὺ νὰ τὸν ἐγκλιματίζει στὴν ἐποχὴ του, νὰ τὸν ὀπλίξει μὲ πρακτικὸ πνεῦμα, δίχως νὰ τὸν ξεστρατίζει ἀπὸ τὴ μεγαλειώδη ἐμφυτὴ τάση τοῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ τῆς ἀλληλεγγύης.

Μαρτί Χοσέ
1853—1895

Οἱ παλιάνθρωποι ἐνώνονται ὡς τὶς σάπιες σταφίδες.

Λασκαράτος

Ρίζα πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαργυρία.

Ἁγία Γραφή

Αὐτὸ ποὺ μονάχα ἔχει ἐνδιαφέρον, εἶναι ν' ἀποτινάξουμε τὶς ματαιότητες τοῦ κόσμου, ἔστω καὶ γιὰ μιὰ στιγμή, νὰ συναιστανθοῦμε τὸ μὴδὲν τ' ἀνθρώπου καὶ τὸ αἶσθημα τῆς δικαιοσύνης.

Τολστόη

κείνη νύχτα τῆς 20ῆς πρὸς 21ῆ Φλεβάρη τοῦ 1913. Ἀλλὰ, καὶ γιὰ τόσα ἄλλα. Ὁ ἱστορικὸς Γ. Ρούσος νὰ τί γράφει στὰ «Νέα» τὶς 26.2.77: «...Ἀφήστε πιά τὴν παραχάραξη ἀθέλητη ἢ ἐνσυνείδητη ποὺ γίνεται γύρω ἀπὸ τὸ ἐορταζόμενο ἱστορικὸ γεγονός. Τί εἶπαν γιὰ τὴν προχθεσινὴ ἐπέτειο ἢ τί δὲν εἶπαν, τί κρύφανε οἱ ἐπίσημοι ρήτορες;» Δηλαδή γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση μᾶς στοίχισε τριπλάσιο αἷμα ἀπ' ὅτι θὰ ἔπρεπε ἐπειδὴ ὁ τότε διάδοχος Κων)νος γιὰ νὰ ρεζιλέψει τὸν στρατηγὸ Σαπουντζάκη, ἀρνιότανε ἐπὶ μῆνες νὰ

στεῖλλει στὸ Μπιζάνι μιὰ - δυὸ μεραρχίες ἀπὸ αὐτὲς ποὺ κρατοῦσε κοντά του σὲ ἀδράνεια; Εἶπε κανεὶς ὅτι ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς «στρατηλατικῆς» ζήλειας καὶ φθόνου, παρὰ λίγο νὰ χάσουμε τὰ Γιάννινα; Εἶπαν γιὰ τὰ τόσα ἄλλα μικρόφωνα κι ἀνεκδιήγητα πράγματα ποὺ σχετίζονται μὲ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Ἠπείρου; Ὅχι βέβαια. Ἡ ἐπίσημη ἱστορία, αὐτὴ ποὺ μαθαίνουμε στὰ σχολεῖα κι αὐτὴ ποὺ ἀκούμε ἀπὸ τοὺς ἐπίσημους ρήτορες, κρύβει πολλὰς ἀλήθειες καὶ προβάλλει ἀρκετὰ φέματα...».

Λ. Μάλαμας

Λαογραφικές σελίδες

Παραδόσεις, εὐτράπελα, μύθοι, παραμύθια

(Ἀπὸ τὸ χῶρο τῆς Ἡλείου καὶ μεῖ ἐπαινο Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν 14.12.74)

Τοῦ ΧΡΗΣΤΟΥ ΣΚΑΝΔΑΛΗ

«Νὰ τὰ βάλουμε ἀπ' κάτ' γύφτσα...

Κρύωνε ὁ γύφτος, ἡ γύφτσα καὶ τὰ γυφτάκια. Εἶχαν ὄλο κι ὄλο ἓνα τραγότσιολο, ἓνα ρέντζελο.

— Τί νὰ τὰ κάνουμε τὰ πιδιά γύφτσα, λέει ὁ γύφτος.

— Νὰ στρώσουμε τὸ τσιόλ' νὰ βάλουμε τὰ πιδιά καὶ νὰ τὰ πλακώσουμε ἔμεις ἀπὸ 'πάν' νιὰ καὶ δὲν ἔχουμε σκέπασμα, λέει ἡ γύφτσα.

Κι ἔτσι ἔκαναν. Ἀποκοιμήθηκαν ὅμως καὶ τὰ πούμπωσαν τὰ παιδιά...».

Ἀπὸ τὸ Κρυφοβό. Λένε τὸ εὐτράπελο γιὰ νὰ περιπαίξουν τοὺς γύφτους. Τὸ λένε μικροὶ καὶ μεγάλοι.

«Ἡ χαζὴ γυναίκα

Μιά φορὰ κι ἓναν καιρὸ ἦταν ἓνας νοικοκύρης κι ἔξυπνος. Μὰ εἶχε γυναίκα χαζὴ κι ἀνεπρόκοπη. Ὁ ἄντρας τῆς ἔβγαλε λίρες. Τὶς ἔβαλε σ' ἓναν τενεκὲ καὶ τὶς ἔκρυψε στὸν ὄστρέχα. Μιά μέρα δὲν ἦταν ὁ ἄντρας στὸ σπίτι. Εἶχε πάει γιὰ δουλειά. Ἡ γυναίκα τοῦ ἔμεινε στὸ σπίτι. Πέρασε ἓνας πραγματευτῆς γυρολόγος, ποὺ πουλοῦσε κρεμάστρες γιὰ ροῦχα.

— Κρεμάστρες καλὲς κρεμάστρες γιὰ ροῦχα! Πάρτε γυναίκες νὰ κρεμάστε τὰ ροῦχα! Φώναζε ὁ γυρολόγος. Βγαίνει καὶ ἡ χαζὴ γυναίκα.

— θέλω κι ἐγὼ κρεμάστρες τοῦ λέει.

— Ἐχεις λεφτά; τῆ ρωτᾷ.

— Οὐ! ὄσα θέλεις! ἔχει ὁ ἄντρας μου λίρες στὸν ὄστρέχα.

— Φέρτες, νὰ σοῦ δώσω κρεμάστρα. Τοῦ τὶς δίνει τὶς λίρες. Τῆς δίνει δέκα κρεμάστρες. Σὰν τὴν εἶδε τόσο χαζὴ ὁ γυρολόγος τῆς λέει.

— Δὲ μοῦ δίνεις καὶ τὶς κότες; Τοῦ τὶς δίνει κι αὐτές.

— Μοῦ δίνεις καὶ τὸ ζαγάρι νὰ τὶς φυλάει νὰ μὴ τὶς τρώει ἡ ἀλεπού; Τοῦ τὸ δίνει κι αὐτό.

— Μοῦ δίνεις καὶ τὸ ντουφέκι τοῦ ἄντρα σου νὰ σκοτώνω τὴν ἀλεπού νὰ μὴ μοῦ τρώει τὶς κότες; Τοῦ τὸ δίνει καὶ τὸ ντουφέκι.

Ἦρθε κι ὁ ἄντρας τῆς τὸ θράδου.

— Ἄντρα, τοῦ λέει, ἔδωσα ὅλες τὶς λίρες ποὺ εἶχες στὸν ὄστρέχα καὶ νὰ δεῖς τί κρεμάστρες ποὺ πῆρα καὶ κρέμασα τὰ ροῦχα!

— Τί μωρὴ σκύλα, τῆς λέει, τὶς λίρες εἶπες ἔδωσες;

— Ἄ! τὴν ἔδωσα καὶ τὴ σκύλα, τοῦ λέει!

— Τί μωρὴ θὰ μάς φάει ἡ ἀλεπού τὶς κότες!...

— Τὶς ἔδωσα καὶ τὶς κότες ἄντρα, τοῦ λέει.

— Τί μωρὴ! τὸ ντουφέκι νὰ σὲ σκοτώσω, τώρα!...

— Τὸ ἔδωσα καὶ τὸ ντουφέκι ἄντρα, τοῦ λέει,

Μετά ὁ ἄντρας πήγε κι ἀγόρασε μιὰ γίδα. Τὴν ἔφερε στοῦ σπίτι. Τί εἶναι αὐτὸ πού ἔφερές τοῦ λέει ἡ γυναίκα του ἢ χαζή.

— Σοῦτ, σῶπα, τῆς λέει ὁ ἄντρας τῆς. Κι ἐκείνη πήγε στὴ γειτονιά κι ἔλεγε:

— Λάτε νὰ δεῖτε. Ὁ ἄντρας μου ἔφερε ἕνα σοῦτ - σῶπα...

Κι' αὐτὰ πού λέτε πάθαινε ὁ ἄντρας μὲ τὴ χαζή γυναίκα».

Γράφτηκε ὅπως λέγεται στοῦ Κοικλίου. Τὸ λένε μικροὶ καὶ μεγάλοι γιὰ νὰ γελάσουν. Λέγεται καὶ σ' ἄλλα χωριά.

«Καὶ τὴν πορδούλα...

Οἱ γυναικοῦλες μιὰ βουλὰ — καὶ τώρα ἀκόμα — δὲν κατάλαθαν τί ἤθελαν νὰ ποῦν «τὰ γράμματα τῆς ἐκκλησιάς» πού λέγαν ὁ παπάς κι οἱ ψάλτες. Κι ὅταν ὁ παπάς μιὰ φορά εἶπε:

«Καὶ κλάσας τῷ ἀρτῶ...», οἱ γυναικοῦλες σταυροκοπήθηκαν λέγοντας:

— Προσκυνοῦμε καὶ τὴν πορδούλα σου Χριστέ!...»

Τὸ γράψαμε ὅπως λέγεται στὰ Γιάννινα μέσα. Τὸ λένε γιὰ νὰ γελάσουν καὶ νὰ περιπαίξουν τὴν ἀμάθεια τοῦ κοσμάκη πού δὲν καταλαβαίνει τίποτε ἀπὸ «τὰ γράμματα τῆς Ἐκκλησίας». Καὶ σήμερα ἀκόμα παραξενεύονται σὰν ἀκοῖν τίς λέξεις, κλάσας, ἀρτοκλασά κλπ. Τὰ παιδιά ὅπωςδήποτε γελοῦνε πάντα.

«Μὲ πλάκωσε ἡ φακὴ

Μιὰ φορά ἕνας ξένος νύχτωσε καὶ πήγε σ' ἕνα σπίτι νὰ περάσει τὴ θραδιά. Ἐκεῖ στοῦ σπίτι ἦτανε μιὰ μάνα μὲ τὴν κόρη τῆς. Μόλις μπήκε ὁ ξένος στοῦ σπίτι ἡ γριά ἀνακάτευε τὴν κατσαρόλα πού ἔβραζε στὴ φωτιά. Μύρισε ἡ φακὴ πού ἔβραζε σὰν τὴν ξεκούπωσε ἡ γριά.

— Φακὴ θράζεις, φακὴ, θειά τῆς λέει ὁ ξένος.

— Λίγο φακὴ, ψυχὴ μου λίγο φακίτσα, τί ἄλλο νὰ ἔαζα;...

Ἐβαλαν μετὰ νὰ φᾶνε. Ἐφαγαν μὲ τὴν ψυχὴ τους ὅλοι φακὴ.

Ξέχασα νὰ σᾶς πῶ. Τὸν ρώτησε γληγορότερα ἡ γριά.

— Πῶς σὲ λένε παιδί μου;...

— Φακὴ μὲ λένε, τῆς λέει ὁ ξένος.

Καὶ τὸν φώναζαν φακὴ σὰν κουθέντιαζαν καὶ ἔλεγαν πολλὰ καὶ διάφορα.

Ἐπεσαν νὰ κοιμηθοῦν. Ἄλλου ὁ ξένος ἄλλου ἡ μάνα καὶ σ' ἄλλο κρεβάτι ἡ κοπέλα. Ὁ ξένος δὲν ἦτανε καλὸς ἄνθρωπος καὶ ζήλεψε τὴν κοπέλα. Τὴν νύχτα πού κοιμότανε, σηκώθηκε σιγά - σιγά καὶ πήγε ψηλά στὴν κόρη. Ἡ κόρη φώναζε τὴ μάνα τῆς.

— Μάνα, μάνα μὲ πλάκωσε ἡ φακὴ, μάνα μὲ πλάκωσε ἡ φακὴ...

— Σκάσε — τῆς λέει — γιατί νὰ φᾶς πολὺ φακὴ, νὰ σὲ πλακώσει. Δὲν τὸ ξέρ'ς πῶς ἡ φακὴ εἶναι βαρὺ φαί!...

Ὁ ξένος ψηλά στὴν κόρη κι αὐτὴ φώναζε.

— Μάνα λέω μὲ πλάκωσε ἡ φακὴ, δὲν ἀκοῦς;...

— Νὰ σκάσεις, γιατί ἔτρωες πολὺ!)

Καὶ ἡ μάνα τὴ μάλωνε νὰ μὴ ξυπνήσει τὸν ξένο. Ὅσο νὰ καταλάβει ἡ μάνα τί γίνηκε, ἦτανε ἀργά. Ὁ ξένος ἔκανε τὴ δουλειά του κι ἔφυγε. Κι ἔτσι μὲ τὴ φακὴ τὴν ἔπαθε ἡ κόρη».

Λέγεται σὲ ὅλα τὰ χωριά. Γράψαμε τὸ εἰτρόπελο ἀπὸ τὸ Κριφοδό. Τὸ λένε καὶ σὰ μῦθο. Λέγεται μεταξὺ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Τὸ λένε καὶ τὰ παιδιά μεταξὺ τους.

«Κουκίν'σα τώρα μάνα...

Μιά φορά μιὰ μάνα εἶχε μιὰ κοπέλα, κουτή, κιτριτιάρα κι ἀρρωστιάρα καὶ δὲν μποροῦσε νὰ τὴν παντρεύει. Κάθε ὑποψήφιος γαμπρὸς ποὺ ἐρχόταν σὰν τὴν ἔβλεπε ἔτσι κιτριτιάρα ἔφευγε χωρὶς νὰ γίνει τίποτε. Τί νὰ κάνει κι ἡ μάνα. Τὴν ἔβαλε κοντὰ στὸ τζάκι στὴ φωτιά νὰ πυρώνεται στὸ πρόσωπο, νὰ φανεῖ κόκκινη στὸ γαμπρό. Ἡ μάνα ὑποδέχτηκε τὸ γαμπρὸ στὸ ἄλλο δωμάτιο καὶ τὸν κουβένταζε ὅσο νὰ κοκκινίσει ἡ κόρη της.

Ἡ κόρη ἀφοῦ πυρώθηκε, πυρώθηκε φώναξε:

— Μάνα! νὰ ῥθω τώρα, κουκκίν'σα!...

Σὰν τ' ἄκουσε ὁ γαμπρὸς ἔφυγε καὶ δὲ ματαγύρισε».

Τὸ λένε τὸ εὐτράπελο μεγάλοι καὶ μικροί. Γιὰ νὰ γελάσουν μὰ καὶ γιὰ νὰ κοροϊδέψουν καμὰ κιτριτιάρα κι ἀρρωστιάρα νέα. Τὸ λένε σὲ πολλὰ χωριά. Τὸ γράψαμε ἀπὸ τὸ Κρυφοδό. Λέγεται καὶ σὰ μῦθος «Τὸ ῥαθε σὰν ἐκείνη ποὺ κάθονταν στὴ φωτιά νὰ κοκκινίσ'».

«Σὰν τὸ χότζια μὲ τὴν τσάπα...

Βγῆκε ὁ χότζας μιὰ βραδιά μὲ φεγγάρι νὰ χ...

— Ἄχ! γυναίκα, τῆς φωνάζει ἀπ' ἔξω, φεγγαριὰ πού ῥναι! Γιὰ κλέψ'μου εἶναι...

— Χέ... κῶλε κι ἔλα μέσα, τοῦ λέει ἡ χότζαινα ἀπὸ μέσα.

Κάνει πιὸ πέρα ὁ χότζας. Τάγκ! τὸν πετυχαίνει στὴ μπάλα! Φωνάζει καὶ σκούζει.

— Ἄχ! τί ἔπαθα! μὲ μακέλεψε στὴ μπάλα ἡ τσάπα...

— Καλὰ νὰ πάθεις, τοῦ φωνάζει ἐκείνη, δὲ σοῦ ῥπα ἐγὼ χ... κῶλε κι ἔλα μέσα!...

Εἶχε πατήσει τὴν τσάπα στὸ σίδηρο καὶ γύρισε τὸ στυλιάρη καὶ τὸν χτύπησε στὴ μπάλα ὅπως ἔσκυψε κάτω».

Ἐνα ἀπὸ τὰ πολλὰ εὐτράπελα ποὺ λέγεται γιὰ τὸ χότζα. Τὸ λένε γιὰ νὰ γελάσουν. Ἀλλὰ τὸ λένε ἀκόμα, ὅταν κάποιος χτυπήσει μὲ γεωργικὸ ἐργαλεῖο, τσάπα, σκαπάνη, δικέλι, παίρνοντας ἔτσι ἀφορμὴ. Λέγεται ἀπὸ ἄντρες, γυναῖκες καὶ παιδιά. Ἡ παρέα στοὺς πολλοὺς σιακάδες - μουραμπάδες θὰ πει κι ἕνα εὐτράπελο γιὰ τὸ χότζα. Ἀκόμη καὶ σὰ μῦθος: «κόϊτα μὴ τὸ πάθεις σὰν ὁ χότζας μὲ τὴν τσάπα».

«Πέρδικες στὰ στάρια...

Οἱ παπάδες ὅπως κάθονταν στὰ τραπέζια καὶ στὰ γλέντια κι ἔτρωγαν κι ἔπιναν, λερώνονταν στὰ γένια. Μόλις ἔβλεπε ὁ ἕνας παπάς τὸν ἄλλο νὰ λερώνεται καὶ δὲν τὸ καταλάβαινε, ἡ ὁ Ἀναγνώστης τὸν παπά, ἔλεγε:

— Πέρδικες στὰ στάρια!...

— Χαρὰ στὸν κυνηγό, ἀπαντοῦσε ὁ παπάς καὶ φρούπ μὲ τὸ χέρι καθάριζε τὰ γένια. Χωρὶς νὰ καταλάβουν οἱ ἄλλοι τί εἶπε ὁ ἕνας καὶ τί ἔκανε ὁ ἄλλος».

Τὸ γράψαμε τὸ εὐτράπελο ὅπως τὸ εἶπε ἕνας παπάς ἀπὸ τὸ Γεροπλάτανο. Τ' ἀκούσαμε καὶ σ' ἄλλα χωριά. Τὸ ῥχουν οἱ παπάδες σὰν ἔξυπνο κόλπο, γιὰ νὰ μὴ λένε ὁ ἕνας στὸν ἄλλο π.χ. λερώθηκες στὰ γένια, καθαρίσου.

«Ἐγχέλεις τεταρικευμένους...

Μόλις γύρισε ἕνας νεαρὸς ἀπὸ τὰ γράμματα, ἴσια ὁ δεσπότης τὸν κάλεσε νὰ δεῖ τί ξέρει. Τὸν ρώτησε νὰ δεῖ τί ξέρει ἀπὸ τὰ ἐκκλησιαστικά.

Μὲ τὸ σφυρὶ στὰ καμῶματα

Ἀλλότρια - συναφῆ καὶ παράταιρα

Τοῦ ΑΛΚΗ ΦΩΤΕΙΝΟΥ

Φελοὶ μανοῦσῶ καὶ ἀηδόνια

Ἡ σωστὴ κριτικὴ καὶ αἰσθητικὴ ἀνάλυση τῶν μορφῶν καὶ τῶν ἔργων τέχνης, ἀπαιτεῖ μὰ κλίμακα διαβάθμισης ἀξιῶν. Γιατὶ στὶς συνθήκες ποὺ ζοῦμε καὶ στὴν κοιτικὴ στάθμη τῶν χαρακτήρων, οἱ μετριότητες καὶ οἱ φελοὶ ἐπικλύουν στὴν ἐπιφάνεια. Ἐνῶ ὅσα ἔχουν βάρος ἀξίας, πίστη καὶ ἐπίγνωση στὸ ἔργο τους καὶ στὸ λαό, ἀντογνωσία καὶ τιμότητα καὶ μετριοφροσύνη στὸ χαρακτήρα, ποὺ τηροῦν αὐτὲς τὶς ἀρχές, μένουν στὸν πάτο, στέκουν στὸ βιθὸ ἢ στὸ περιθώριο. Ἔτσι ἀπὸ τὴ γήνη τους, αἶν τὸ μανόσῶ ποτὸ μοσχοβολάει κριμμένο μὲς στὴν τούφα, ἢ τὸ ἀηδὸν μὲς στὴ φυλλωσιά του. Πολλὲς φορὲς τὰ μάτια τοῦ νοῦ τῶν ἀνθρώπων δὲν βλέπουν. Τ' αἰτία τους παρασίφονται ἀπὸ τὰ βοῦκινα τῆς ψευτιᾶς, τῆς ἱπερβολῆς, τοῦ φτηνοῦ ἐμπορίου, τῆς ἀπάτης καὶ τῶν πρόσκαιρων διαφημιστικῶν ἐπιδείξεων. Τ' ἀηδόνια κριθονται σεμνὰ καὶ εὐγενικά, καὶ σκορπᾶνε τὴ γλυκειὰ τους μελωδία. Ἀλλὰ οἱ κοιφῶνες, οἱ κερικάξες καὶ οἱ κόρακες, ἔχουν ἀ-

χαλίνωτο θράσος καὶ ξεχωρίζουν ἀπὸ τ' ἄγρια καὶ ἀντικαισθητικὰ κρωξίματά τους. Τεράστια ἢ διαφορὰ καὶ στοὺς δημιουργοὺς τῆς τέχνης. Ἐχοῦμε κατώτερους, μέτριους, καλούς, ἀνώτερους καὶ δυνατοὺς καὶ ὑπερόχους. Ἐδῶ στὴ χώρα μας, ἄπως φαίνεται, προβάλλονται καὶ ἐπιδείχονται περισσότερο οἱ μέτριοι, οἱ συμβατικοί, οἱ καιροσκοποὶ, ποὺ μορεὶ ὀρισμένοι νὰ εἶναι καὶ καλοὶ στὴ δουλειά τους. Οἱ μέτριοι μοροφιλοδοξοῦν καὶ ἐπιβάλλονται μὲ κάλπικες ἀξίες, φτηνὲς συναλλαγές καὶ ἐλαφρὰ ἔργακια. Ὅμως μὰ παράταση δίνει ἢ ἐπιτήθεια μεγαλοκρίση στὸ λιγόχρονο βίον. Αὐτοὶ ἀνησυχοῦν γὰ τὴν ἐπισηφελὴ ἀθανασία τους, γιατί ξέροῦν ὅτι ὁ χρόνος εἶναι σαρωτῆς ἀμείλιχτος. Τὰ κατώτερα μέταλλα σκοιφιάζου ἀχως ἀξία. Ἡ σήψη καὶ ἡ ἀχρηστία μεταδίδονται γρήγορα στ' ἀσθενικά καὶ ἀδύναμα ἱσποροῦντα.

Ἡ Ἀντίσταση, τὸ «Ἰπλὸ βιβλίον» καὶ οἱ εὐνοῖες

Τριαντατρία ὀλόκερα χρόνια ἀγωνίζεται

— Δὲ μοῦ λές τί θὰ πεῖ «τά σά ἐκ τῶν σῶν;»

Τὸ παιδί ἀρχισε νὰ τοῦ δίνει τὴν πραγματικὴ σημασία. Τὸ διέκοψε.

— Σταμάτα νεαρέ γραμμαντζοῦμενε, τίποτι δὲν ξέρ'ς. Διάκο! Ἐλα βέω!... Ἦρθε ὁ Διάκος.

— Τί θὰ πεῖ τά σά ἐκ τῶν σῶν;...

— Φάει τὰ μ'σὰ κὶ μένα νόμ', λέει ὁ διάκος.

— Τ' ἀκουσες παιδί μου! δὲν ξέρεις τίπουτις...

Φεύγει τὸ παιδί. Μετὰ ἀπὸ καιρὸ λαβαίνει ἕνα γράμμα ὁ δεσπότης ἀπὸ τὸ πατριαρχεῖο τοῦ ἔγραφε: «Ἀποστείλατε ἐγχέλεις τεταριχευμένους καὶ καλῶς ἐσκευασμένους, τάχιστα».

Ἐσπασαν τὰ κεφάλια τους ὁ δεσπότης μὲ τὸ διάκο, μὰ δὲ μποροῦσαν νὰ τὸ ξηγήσουν. Φωνάζουν τὸν γραμματισμένο νεαρό. Τότε κὶ αὐτὸς τοὺς τὴν ἔσκασε.

— Θὰ πεῖ, τοὺς λέει, νὰ στείλετε στὸ Πατριαρχεῖο ἀρχ... γαιδάρου ἀλατισμένα καὶ καλὰ συσκευασμένα.

Ἰσια ὁ δεσπότης στέλνει τὸ διάκο. Ἀγοράζει ἕνα γαιδούρι, τοῦ τὰ κόψανε, τὰ ἀλάτισαν καὶ τὰ ἔστειλαν στὸ Πατριαρχεῖο».

Γραμμένο ἀπὸ τὸ Ἰεροπλάτανο. Τὸ λένε γιὰ νὰ περιπαίξουν πατάδες καὶ δεσποτάδες.

ὁ πολύπαθος λαός μας μετὰ τὴν ἠθικὴ παλικαριά του, νὰ ἀναγνωριστῆ ἐπίσημα ἡ Ἐθνικὴ του Ἀντίσταση, στὴ μόνη ἀδικημένη χώρα τῆς Εὐρώπης. Χωρὶς τὴ μεγάλη ἐκείνη καὶ ἐφάμιλλη τοῦ 1821 ἐποποιΐα του, δὲν μπορεῖ νὰ γραφτεῖ ἡ ἀληθινὴ ἀγωνιστικὴ ἱστορία του. Μόνον ἔτσι θὰ δικαιωθοῦν οἱ ὑπέρτατες θυσίαι του, οἱ ἥρωες καὶ οἱ μάρτυρες του. Ὁ Δ. Χατζῆς, συγγραφέας τῆς ἡττας, τῆς ἀπελπισίας, τῆς δειλίας, τῆς ἀπογοήτευσης, τοῦ πεσσιμισμοῦ καὶ τοῦ νιχιλισμοῦ, ἀναδειγμένος ἀπὸ τὴν τύχη, τὶς περιστάσεις, τὸ ἀνάλογο πατρωνάρισμα καὶ τὶς εὐλογίες ἀνθρώπων τοῦ προοδευτικοῦ κινήματος στὴ χώρα μας, μετὰ δυνατότητες καὶ στέγες δημοσιότητας, μετὰ τοὺς «Ἀνυπεράσπιστους», κατεχόμενος ἀπὸ τὰ ἴδια πλέγματα ἡττοπάθειας καὶ ἄλλες ἰδιοσυγκρασιακὰς ψυχικὰς ἀδυναμίας, ἔγραψε καὶ τὸ λεγόμενο «Διπλὸ βιβλίον» πού οὔτε λίγο, οὔτε πολὺ, ἀδικεῖ κατάφωρα — σὲ τελευταία ἀνάλυση — τὴν Ἐθνικὴν μας Ἀντίσταση. Ἔτσι, δὲν τὴν ἀρνεῖται ἀπλῶς, ἀλλὰ προσπαθεῖ νὰ τὴν κλονίσει ἀπὸ τὰ δάθρα της, πού τὴν στερίωσαν γιὰ πάντα τὸ αἷμα καὶ τὰ κόκκαλα τῆς ἀπαράμιλλης σὲ αὐτοθυσία καὶ ὑπέροχης ἐκείνης γενιάς τοῦ λαοῦ μας τὸ 1940—'50. Ἴσως γιὰ τὸ ἴδιον κατὰ ὁμολογίας πολλῶν βετεράνων τῆς Ἀντίστασης, δὲν μάτωσε καὶ δὲν καπνίστηκε ποτέ του στὴν πρώτη γραμμῇ. Δὲν πετυχαίνει λοιπὸν ὅχι τὸ μηδενισμό τῆς, ἀλλὰ οὔτε τὴν παραμικρὴ τῆς μείωση. Στὸ διπλομονὸ αὐτὸ βιβλίον του, πού οἱ διαφημίσεις τῶν κερδοσκοπῶν ἐκδοτῶν, τῶν φίλων του, οἱ ἐφημερίδες καὶ τὰ περιοδικὰ πού τὸν ἀβαντάρουν καὶ ἀσχολοῦνται καθημερινὰ μ' αὐτόν, οἱ συζητήσεις, ἡ Τ.Β. καὶ ὅλα τὰ μέσα τῶν διακρίσεων καὶ τῶν παραπροβολῶν πού τὸ κατάντησαν γιὰ τοὺς Ἀθηναίους «νερὸ Καματεροῦ» γράφει στὴ σελ. 138: «... Ἦταν στραβὸς ὁ δρόμος πού πήραν αὐτοί». Καὶ ἀλλοῦ: «Ποῦ μπορούσαμε νὰ θυγοῦμε; Ποιὸς μπορούσε νὰ μᾶς ὀδηγήσει; Ἐκεῖνοι πού ὀδήγησαν αὐτούς; Πληρώνουμε ἀκόμα τὴν ἡττα τους...» Αὐτὸ εἶναι ἓνα μικρὸ παράδειγμα κατὰ τῆς Ἀντίστασης. Ὁ Δ. Χατζῆς ἀκόμα καὶ μετὰ τὴν τραγωδία τῆς «Νιάλας» στὴν ὀρεινὴ Ρούμελη τὸ '47 διαστρέφει τὴν ἀλήθεια καὶ διαστρεβλώνει τὴν πραγματικὴ ἐπαναστατικὴ ψυχολογία τοῦ λαοῦ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη. Πρῶ-

τος ἀρνήθηκε ἀπὸ τὸ «Βῆμα» τὸ «Διπλὸ βιβλίον» τοῦ ὁ καθηγητῆς πανεπιστημίου Μανώλης Ἀνδρόνικος. Ἐπειτα ἀκολούθησαν πολλοὶ ἄλλοι σοβαροὶ κριτές. Ὁ Β. Γεωργίου στὸν «Ρ» τὸν χτυπάει λέγοντας π.χ. «νικημένος πιά ὁ συγγραφέας του καὶ γιὰ αὐτὸ τὸ βιβλίον, δὲν ὑπάρχει, ξεφτίδια μένου μοναχά». Ἀλλὰ καὶ τὸν λυπᾶται σὰν παλιὸς του φίλος, πού πρέπει λείει νὰ τοῦ συμπαρασταθοῦμε γιὰ νὰ συνέλθει. Νὰ δώσουμε μ' ἄλλα λόγια καραμελίτσες στὸ ἄρρωστο παιδί τῶν 65 χρόνων γιὰ νὰ τὸ συνεφέρουμε(!) Ἀγνοοῦν τόσοι καὶ τόσοι κριτές πού τὸ συζητήσαν δημόσια καὶ τοῦ ἔγινε δίχως ν' ἄξιζε καὶ πολὺ, τόση κατανώθηση, ὅτι, ὅπως ὅλοι οἱ ἄνθρωποι μετὰ τὶς πράξεις καὶ τὰ ἔργα τους ἢ ἐκτιμῶνται καὶ δοξάζονται; Ἡ αὐτοκαταδικάζονται καὶ περιφρονῶνται; Τὸ λαὸν μας βέβαια τὸν ποτίζουν ψέμα καὶ ὄπιο. Ὁ Χάμψουν ἀφότου πέρασε στὸν χιτλερισμὸν ἔπεσε σὲ ἀνυποληψία. Ὁ Στάιμπек ὅταν τάχθηκε μετὰ τοὺς πολεμοκάπηλους τοῦ Βιετνάμ ξέπεσε καὶ λησμονιέται. Ἀναφέραμε δυὸ χτυπητὰ παραδείγματα. Ἐδῶ στὴν περίπτωσι Δ. Χατζῆς συμβαίνει τὸ ἀντίθετο. Ὁ συγγραφέας βέβαια δείχνει ἀχαριστία καὶ ἀγνωμοσύνη στὴν Ἀντίσταση πού τὸν ἀνάδειξε. Αὐτὸ καὶ μόνον. Κατὰ τὰ ἄλλα μπορεῖ νὰ ἔναι καθαρὸς. Κανεὶς δὲν τοῦ ἀμφισβητεῖ τὸν κατὰ δύναμη στὸ παρελθὸν ἔμπραχτο πατριωτισμὸν καὶ τὸ κατὰ δύναμη γράψιμό του. Ὅμως ἀπὸ τὴν ἔλλειψη ἀξιωματικῆς καὶ αὐθεντικῆς κριτικῆς γνώμης, γιὰ σωστὴ ἀποτίμησι βιβλίων καὶ συγγραφέων, ὁ κόσμος κερνιέται μετὰ τὸ κρασί τῆς πλάνης καὶ τῆς σύγχυσης καὶ οἱ περισσότεροι ἐκδότες τὸν ἐξαπατοῦν. Περνᾶν δεκάδες χρόνια νὰ ξεκαθαρίσει τὶς ἀλήθειαι· καὶ πολλὰς φορὰς δὲν τὸν φτάνουν μιὰ καὶ δυὸ ζωές. Τὸν Χατζῆς τὸν ἔκαναν εἶδωλο τρεῖς - τέσσερις ἐκδότες καὶ μερικοὶ δημοσιογράφοι. Περιπερᾶστε, πάρτε κι ὁ λῶτος γυρίζει καὶ στέκει στὰ νοῦμερα τῆς εὐνοίας. Ὑπάρχουν ταλέντα πού γράφουν ἀριστουργήματα καὶ περνῶν ὀλότελα ἀπαρατήρητα. Ἀλλὰ τὸ ἂν ἔχει ἓνα κρίμα ὁ Χ. ἀπέναντι στὰ ἡρωικότερα παλικάρια τοῦ κόσμου τὸ '40—'45 πού ἀνοιξαν δρόμους λυτρωμοῦ καὶ σ' ἄλλους λαούς, πού ἔπασαν μετὰ τὴν πίστη ἀκλόνητα στὰ ἰδανικά τους, ἢ ἔστησαν τὴν ὠραία ζωὴ τους στὰ 6 μέτρα σὰν ὁ ὑπέροχος

άδελφός του Άγγελος... για να καλοζει σήμερα στην καρδιά της Ευρώπης και της Αθήνας ο κ. Τάκης και να γράφει άποκηματα μιάς Ισόβιας ψυχοφοβίας και άπαισιοδοξίας, όπωσδήποτε την Μεγάλη Έθνική μας Αντίσταση θα τη γράφουν μονάχα οι γενναίοι, οι μπαρουτοκαπνισμένοι και οι αισιόδοξοι άγωνιστές και ένσαρκωτές της. Ο κ. Χ. έχει βλέπετε τὸ δικαίωμα και μόνο τὸ δικαίωμα δ,τι κι άν γράφει, να φημίζεται, να συζητιέται, να προβάλλεται, να πουλιέται και να διαβάζεται! Και άλλοι Γ-σως δημιουργικότεροι, αληθινότεροι, φορτώνονται μόνο με ύποχρεώσεις να εργάζονται νύχτα - μέρα, να ταλαιπωρούνται με τις εκδόσεις τους, να δημιουργούν άθόρυβα και να μὴν αναγγέλλονται καν τα έργα τους κι όχι να κριτικάρονται ή ν' αναλαμβάνουν εκδότες τὴ διάδοσή τους, αυτό πάει πολύ! «Έχεις μαχαίρι, τρώς πεπόνι». Αὐτές είναι οι άφόρητες άντινομίες και οι άδικες και άδικες μεταχειρήσεις άνάμεσα στους ανθρώπους τών γραμμάτων στην Ελλάδα. Βρέθηκε άνθρωπος ή δημοσιογραφικό συγκρότημα να σε προωθήσει, και μέτριος να 'σαι γίνεσαι εμεγάλος». Σου χαμογέλασε ή τύχη, ή σου 'λαχε ή άνωϊκή περίσταση ή δρέθηκε ο εκδότης, επιπλέεις και άξιοποιείς τις δυνατότητές σου, επιτελείς τὸν προορισμό σου. Άλλιώς, χάνεσαι.

Τὰ «έγώ» τών ποιητῶν

Τὰ φιλολογικά σαλόνια της Αθήνας έχουν και τ' άστρία τους άν και άμφισβητοῦνται τὰ δήθεν σοβαρά. Ένας ποιητής ποι' δλοικς και δλα τὰ άρνείται τελευταία, προβάλλοντας μονάχα τὸ ήρωοποιημένο «έγώ» του, άντιμετωπίζει ένα γιοίχα γενικό. «Οχι βέβαια από τὴν έντιμωσιακή και φρωόλογη ποιήση του, αλλά από τὴν ούτασία, τὴν ύπεροψία και τὴν άκόρεστη και φλύαρη περαιοτολογία του πὸν είναι ξεφρενη και θαιρετή. Τὸ ύπεροτροφικό «έγώ» του, άλλους ποιητές δέν παραδέχεται. Κι όταν τὸν ρωτοῦν πειραχτικῶς «ποιός είναι ο μεγαλύτερος ποιητής του κόσμου» άπαντάει δελαπατρίδικα: «Έγώ». Δέν είναι άπορίας άξιο πὸς κληρονομήθηκε μιά τέτλια σκελιάνεια ύπεροψία, άυταρέσκεια, ναρχισσιμὸς και... κλασαιχνεισμὸς(!) Η ένδελέχεια ήταν άναπόφευκτη... Τὰ συγγενικά στοιχεία ακολουθοῦν γενιές δεκατέσσερεις. Έτσι ο άκρατος έγωκεντρισμὸς, γίνεται άη-

δία και άποστροφή. Και δέν είναι μόνο ο ένας, σχεδόν γνωστός... στοῦς επαροικούντες» τὴν ποιητικὴ Ίερουσαλήμ... Άλλά είναι και μερικοί άλλοι, ποι' θα λέγαμε ποιητικά: Δέν τοῖς φτάνει δέν τοῖς φτάνει τ' δλοιο άγραελιάς στεφάνι κι άς ιδρώνει τοῖς ο πόλος λίγος τόπος τόσος κόπος. Σουφής δέ φτάνει, μήτε Σκόκος και ζητοῦν... Άριστοφάνη!...

Μια άτυχη τηλεοπτική ταινία

Ένα σωστό κι αληθινὸ έργο τέχνης, βασίζεται σε δυὸ λέξεις: φυχή και γλώσσα. Τὸ 1821 δέ δόθηκε άκόμα στη λογοτεχνία μας. Και τούτο γιατί, 155 χρόνια δέν άνοήθηκε από τὴ μοῖρα ένας μεγαλόπνοος δημιουργὸς να τὸ μετουσιώσει πιστά, αληθινὸ κι άντικειμενικά. Έκτὸς βέβαια από τοῦς Ιστορικούς πὸν έχουμε μιά καλή πλειάδα, έδωσαν και σε θεατρικὴ μορφή κομμάτια από τὸ Είκοσιένα ο Ρώτας, ο Μελάς, ο Ρούσος, ο Φωτιάδης κ.ά. Στη φετινὴ επέτειο, είδαμε μιά τηλεοπτικὴ ταινία από τὸν «Δαίμονα» του κ. Περάνθη στην YENEΔ, πὸν δέν ήταν παρά, ένα φιλολογικὸ και άχαρο κατασκευάσμα, πὸν δέν είχε ούτε πειθὼ ούτε συγκίνηση. Ήταν ένα άνόμοιο έτερόφωτο, μονταρισμένο και φκισιδωμένο ύλικὸ, χωρίς τὰ φυσικά του ξετυλίγματα, χωρίς δραματικές, ψυχολογικές συγκρούσεις και μεταπτώσεις, χωρίς ένιαίο και ταιριαστό γλωσσικὸ ύφος, χωρίς αὐθεντικὴ Ιστορικὴ ένσάρκωση, σύμφωνα με τὴν άπλή, τὴ μαλλιάρη και ντρόμπρα ρωμέικη λαλιά τών άγωνιστῶν του Είκοσιένα. Έδῶ οι προχειρότητες και οι σολικισμοὶ περισσεύσαν. Ένα άτυχο τηλεοπτικὸ κατασκευάσμα, πὸν βέ συγκρίνεται καν, με τὴν έπιτυχημένη κι έξαιρετη ταινία από τὸ «Ρήγας» του Μελά πὸν προβλήθηκε κι αὐτὴ κατά τὸν ένθικό γιορτασμό. Όποιος συγγραφέας συγγενεύει διωματικά με τὸν προγονικὸ λαὸ του '21 και τὸν ξεσηκωμό του, είναι μόνο σε θέση να μπει στο αίμα, στο πνεῦμα και στην φυχή του Δυσσέα Άντρούτσου (κι όχι Δυσσέου) γιατί ο λαός μας σαν ο μεγαλύτερος ποιητής έχει σωστὴ αἴσθηση του όρθου λόγου. Ο κ. Περάνθη δέν έζησε και δέ βίωσε δσο χρειαζόταν τὸν άπλό λαὸ για να μπορεί ν' άφομοιώνει ύφος και ήθος λαϊκό για ν' άποπειραθει να δώσει τὸν αληθινὸ

Ἄντρούτσο, ἕναν ἀπὸ τοὺς 4—5 μεγάλους, φυσικοὺς καὶ λαϊκοὺς στρατιωτικοὺς ἡγέτες τοῦ '21. Ἄν θὰ τὸ κατόρθωνε, θὰ ἔφερε ὅτι: οἱ μπαρουτοκαπνισμένοι καὶ λεριασμένοι γίγαντες πολεμιστῆς τοῦ '21, τὸ «πόστο» καὶ τὰ «πόστα» τὰ ἔλεγον καρπούλια καὶ νισάνια κι ἀμπριά καὶ ντάπιες. Τὸ «δῆμα» τὸ ἔλεγον πῆδο, περπατησιά, πατημασιά, δρασκέλι ἢ δρασκελιά. Οὔτε πρόφερναν οἱ λαϊκοὶ καπεταναῖοι τὸ «σύνεση» καὶ «φρόνηση» καὶ «πρόσεχε» παρὰ σὰν μαλλιαροί, κοφτοὶ καὶ σταράτοι ἔλεγαν «φρόνιμα» ἢ «νά ἴσαι ἀγρυπνος» ἢ «ἔχε τὸ νοῦ σου» ἢ «τὰ μάτια σου ἀνοιχτὰ καὶ δεκατέσσερα». Κι οὔτε ὁ Ὅμηρ - Βρυώνης στὸ Χάνι τῆς Γραβιάς μιλοῦσε σὰν ποιητῆς ὅπως τὸν θέλει ὁ κ. Π. π.χ. «μοῦ θέρισαν ὀρὲ τὰ παλικάρια σὰν τὰ στάχυα» τάχα ἔλεγε στὸν προδότη Παλάσκα πού τὸν εἶχε κοντά του καὶ ὁ Παλάσκα τοῦ ἔκανε καὶ κουμάντο(!) Οὔτε ψυχὴ λοιπὸν καὶ οὔτε γλώσσα πειστικὴ ἔχει «Ὁ δαίμονας» παρὰ, μιὰ γλυκανάλατη παραφιλολογία. Ποιὸς ξέρει ὅμως πόσα χρήματα ξοδεύτηκαν γιὰ τὴν ἀτυχη ἐκείνη ταινία... Ὅσο γιὰ τὸν Κολλάρο... αὐτὸς τὰ ἔπιασε ἀπὸ τὴν ἔκδοση, γιατί, ὅσο νὰ ἴναι, ἔχει μιὰ ντιλετάντικη καὶ σνομπάριστικη παραδοσιακὴ πελατεία, πού ψωνίζει «τυφλοῖς ὄμμασι» τὶς ἐκδόσεις του. Ἔχει ἄλλωστε καὶ τὴ βάση καὶ τὴν ἀδάντα τῶν βραβαιοαγορῶν τοῦ κ. Πετροχάρη.

ΕΟΚ καὶ ἐκδόσεις

Τὸ πρόβλημα τῶν ἐπιπτώσεων πού θὰ προκίψει μὲ τὴ σύνδεσή μας στὴν ΕΟΚ στοὺς συγγραφεῖς καὶ μικροεκδότες, δὲν τὸ ἀντιλήφθηκαν ἴσως πολλοὶ σινάδελφοι τὸν τελευταῖο καιρὸ. Οἱ συνέπειες θὰ εἶναι βαριές καὶ ἀλλοτριωτικές. Θὰ ἀχρηστεύονται πολλὰ γνήσια ταλέντα. Πρῶτος ὁ ἀξιὸς ἱστορικός συγγραφέας Γ. Δ. Καρανικόλας ἔθιξε μὲ παρορησία καὶ ἀνάλυσε τὸ θέμα, σὲ συνέλευση στὴ Στέγη Γραμμάτων τὶς ἀρχὲς Φλεβάρη. Λίγοι τὸ κατάλαβαν καὶ ἐπικρότησαν τὶς ἀπόψεις τοῦ ὁμιλητῆ. «Τὰ μεγάλα ψάγια ἐδῶ, θὰ γᾶνε τὰ μικρά». Οἱ μεγιστάνες θὰ τυποποιήσουν τὶς ἐκδόσεις. Θὰ ἐξελιχθεῖ βτσι ἢ ὑπόθεση σὲ εὐνοιοδοτικὴ καὶ εὐνοιοκρατικὴ βιομηχανοποίηση καὶ τῶν πνευματικῶν μας προϊόντων. Οἱ τίμοι κι οἱ ἀληθινοὶ θὰ ἀπουρλίπνται, ἀπὸ τοὺς ἐπιτήδειους καιροσκόπους καὶ κερδοσκόπους τῶν ἀσυναγώνιστων

(σὲ συμβιβασμούς, χαρτιὰ πολυτέλειας, εἰκόνες καὶ λουσα) ἐκδόσεων. Δὲν ξέρομε τί ἔκβαση θὰ πάρουν τὰ πράγματα μὲ τὴν Κοινὴ Εὐρωπαϊκὴ Ἀγορά. Πάντως τὸ γενικότερο σύστημά της πού σβῆνει τὶς μικρὲς καὶ τίμιες παραγωγικὲς μονάδες μᾶς κάνει ν' ἀνησυχούμε.

Ἀφιλοτιμίες καὶ ἀδιαφορίες

Ὁ Στρατῆς Δούκας, 82 χρονῶν καὶ ἄρρωστος ἄνθρωπος μὲ ἥθος καὶ καλὸς λογοτέχνης, τώρα στὰ τέλη τῆς ζωῆς του, ἐκδήλωσε σὲ φίλους πού τὸν ἐπισκέφτηκαν πικρότατο παράπονο, πού μέχρι σήμερα δὲ δρέθηκε ἕνας φιλότιμος ἐκδότης ἢ χρηματοδότης νὰ τοῦ ἐκδώσει ἕνα βιβλίο του. Ἔτσι ὁ συγγραφέας τοῦ ἀντιπολεμικοῦ ἔργου «Ἡ ἱστορία ἐνὸς αἰχμάλωτου» τοῦ 1929, θὰ φύγει πληγωμένος ἀπὸ τὴν ἀδιαφορία τῶν ἐκδοτῶν καὶ τὴν ἀγνοία τοῦ γύρω του κόσμου γι' αὐτόν, ἀφήνοντας στὸ ἔλεος τίνος (;) καὶ πολλὰ ἴσως σημαντικὰ ἀνέκδοτα ἔργα του, ὅπως ἔφυγε πέρυσι ἕνας ἄλλος τίμιος κι ἐκλεκτὸς τῆς πνευματικῆς ἐπαρχίας, ὁ Γιάννης Ἀναπλιώτης, παλεύοντας στὰ τυπογραφεῖα τῆς Καλαμάτας νὰ ἐκδώσει ἕνα μεγάλο ἱστορικό του ἔργο γιὰ τὸν Καποδίστρια. Αὐτὰ πρὸς δόξα τῆς μακάρια καὶ ἰσόβια κοιμώμενης γεροντοακαδημίας Ἀθηνῶν, τῶν τε Πετροχάρηδων θανατογνοστών καὶ ἡμιθανῶν χαμομηλάκηδων καὶ μὴ ἐξαιρετέας καὶ τῆς ταυτὸσημης χορείας τῶν ὑπουργῶν πολιτισμοῦ καὶ κάθε...ισμοῦ. Στὴ λογοτεχνία τῆς χώρας μας, δὲν εἶναι τὸ πρόβλημα τί καὶ πῶς θὰ γράψεις. Εἶναι τὸ μέγα ἀγχος πῶς θὰ ἐκδώσεις καὶ πῶς θὰ διαθέσεις γιὰ νὰ φτάσεις στὸ κοινὸ καὶ ν' ἀξιωθεῖς, νὰ διαβαστεῖς, νὰ νιώσεις μιὰ χαρὰ καὶ μιὰ ἱκανοποίηση σὰν δημιουργός, ἢ τὴν κοινωνικὴ κατάφαση πού ἀναζητεῖς σὰν καλλιτέχνης. Κι ἔπειτα σοῦ λέει ὁ Ἰσοκράτης: Κάθε ἐπίσημη πολιτεία ὀφείλει νὰ δείχνει ἐκτίμηση στοὺς ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν, «διότι περιποιοῦν τιμὰς εἰς τὴν πόλιν»!

Ψητὰ καὶ γύμνιες

Γιὰ τὸν περιστασιακὸ πρόεδρο τῆς γερουσίας τῶν γραμμάτων χιμαιροσχυρηγὸ κ. Πετροχάρη πού ἡ γάση του εἶναι καινοιατοῦ

και τριχιά σαν από πέτρα σιουρνάρι, άνακα-
λίβπτομε με τον καιρό δλο και νέα στοιχεία
για την έλλειφράδα, την έπιτηδεύτητα και τή
τοιμηπέλεια του στις μεγαλοκυρίες εσοπου να
μει στην άκλιητάμει των θνητών. Πάντως
δοσι τον έγνώρισαν τσίταδο από το 19ο τρέ-
χος του περιοδικού μας, έφαγαν φητά, λου-
κόματι κατσακάκι. Πίβαια δέν τοδ θγάλαμο
δλα τ' άσκημι και τ' άλλια στη φόρα, γα-
τί τονε λυποήμαστε πόλας. Π.χ. δέν είλαμι
οβτε για τό γισάχα που είσήραξε από έπι-
τοντάδες βμογενείς διαν πήγε στις ΗΠΑ
και τόλμησε εκεί σάν έπιγγεσματίας κόλακας
νά έξιμηήσει τον περιοήητο 'Ιάκωβο(!)..
Δέν είλαμε οβτε καν για μία γιλία διάλεξη
για τον Ερωτα (καθότι κλονησεμπειρομής ά-
πό τή νάατα του) που είχε δώσει στη Γιάννη-
νι, και άνηθιμήταιν γιογαλιστικά... ήσους
τουδ Καυκαλίτσι και τουδ Τραυλιαντιώνη ποτ
κοιτοόσαν τά γιμνά από τις κλειδαρότρου-
πες(!) "(ημω έμεις τον στήκαμε κομμάτι ά-
ληθινό μπροστά στον κηθρόφτη και φάνημε
κάποις ή γύμνα του για να τή μάθουν οι
νεώτεροι" και τό 'χοιμε δέβαιι κι άλλα εράμ-
ματα για γοθνεσ και λαθράκι μάλιστα από
τον καιρό της δικτατορίας... όμως γ' άλλη
φορά. "Αχ που είλαι καημένη Σίμωνα Σίνι,
νά κημιριόσεις τός άσχικόλακας και τός
λαθροπηθήτες στο μάγαρό σου! Ποδ άλλμο-
νο, άν ήξερες τί άπολιθώματα θή στήγης,
ήθ θή τό δόραζες ποτέ.

Παρνασσός και χάιτ πάρκ

"Οποιος (άν και κανένας) δέ γνώρισε
τούς εάντιήρωες» κι ούτε καν έκεινοι που
θράβευσαν τον άγοπεριφερόμενο κατασκευα-
στή τους, χάρη δέβαια στα άλμπερόνεια
γλιφίματά του, έπρεπε να πάει να γνωρί-
σει — στα μέσα του θλεδάρη — δχι θέα-
τρο σέιτο, αλλά εάντιθέατρο» στο μημηόσυ-
νο του συχωρεμένου Τάκη Δόξα στον Παρ-
νασσό. Μημηένος ό κατακαμηένος ό άχυρο-
λόγος όμιλητής Δ.Γ. από τούς εάντιήρωές»
του, έξέλαβε τό βήμα του ιδρύματος αυτού
για «Χάιτ - πάρκ» και πιτσιλίσε τούς λί-
γους άκροατές του με κούφιας φουσκομπουρ-
βολογίες και παραγκιόζικες χειρονομίες,
μπάφες και μούτες δσοες να πείτε. Τέτιοι
όμιλητές της πυρκαγιας και της πεντάρας
δέν είχαν ποτέ τσίπα, και δέ σέβονται πο-
τέ μήτε τό δποιο κοινό, και μήτε και τον
ανάλογο χώρο. Τί σου 'μελε καμηέμε Δόξα

με τέτιον όμιλητή ν' άγιάσεις... και σύ του
λόγου Παρνασσέ... τή σοβαρότητα να χό-
σεις!...

«Δουλειές με φούντες»

— Τι κάνουν οι βαρβάνι κι έπιτήδεια έκ-
δότες;

Δουλειές με φούντες και κλονίζουν.

— Γιατί τό λίγο άναγνωστικό κοινό άφί-
σκειται στη μάφα, στο φέμα, στην άεάτη
και παρασύρεται από τις διαφημίσεις;

— Γιατί τά βαρλότα των διαφημίσεων ή-
ναι της μάδας(!)

— Έλοχή διαφημίσεων «καταναλωτικής
κοινωνίας» από Μαροβζε φίλε μου. Κόσμος
της οκλάμας(!) Κάφτιον εθολα τά φοό-
μαρα οι άφελείς. Σνήθισαν στο τί και πός
διαφημίζεται, στην άγορά, κι άφίσιονται στα
σκάγια και στις φοόσκες. Κι εσοπου να πό-
ρουνε χαμπάρι... παραφουσκώνουνε τά πορ-
τοφόλια των φεντεμπόρον, κηλοόλια και
προκαόλια(!)

«Στώμεν καλώς»

Ένα άρθρο του θ Διομήδη - Πετσάλη λί-
γο πριν γίνει άκαθηραιοός, γραμμένο από
τον ίδιο και ύπογραμμένο από άλλον άγνω-
στο... μάς θύρισε πώς αυτοπεινώνονταν
και προουθούνταν σίλουροειδώς παρόφοιοι ό-
καθηραιοοί, σάν τον μακαρίτη Βενέζη και
άλλοι, εθού Κύριε...» εμέ ζένα σφαχτό κό-
νω κι έγώ μπαίράρι» ή εμέ ζένα κόλυθα κό-
νω κι έγώ μημηόσυνο». Χαίρε άκαθηραιοή
ζωή και ζένη όσρη εύχίας, χαίρε εβόζω
μυστικής εύχίας. Χαίρετε δσοι συλλαμβά-
νετε τούς συλληφθέντας ασχρός. Κατά τά
άλλα .. Στώμεν καλώς, στώμεν εύλαδώς, ό-
μήν(!)

Σημείο των καιρών

Η διανοητική και ήθική χρεωκοπία της
άστικής κοινωνίας που βρίσκεται σε κατάστα-
ση κυριαμής, είναι φανερή σε πολλές έκδη-
λώσεις. Η τρέλα δέν πάει στα βουνά. Η
άπυνηνοσηία και ή διχόνοια, οι διασπάσεις
και οι διαστάσεις άνάμεσα σε άτομα, οικο-
γένειες, ομάδες, κόμματα, οργανώσεις κλπ.
θιμίζουν «βηθυλιονίες» και κομφοόζικη διχα-
σμών και έξυφρονησμών των ιδρυτών νταν-
ταισμού και σουρεαλισμού Τρεστέν Ζαρά και
'Αντρέ Μπρετιόν. Σε τίτια σημεία τέλειας
άσθησης και άνατροπής της λογικής έφα-

Πολιτικοκοινωνικά Κεντρίσματα

Τοῦ Στέλιου Κεντρῆ

Ἡ ἀρχαία δημοκρατία

Οἱ ἀγῶνες τῶν ἐκπαιδευτικῶν

Στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα (τοῦ 5ου καὶ 4ου αἰ.) εἶχε γεννηθεῖ καὶ διαμορφωθεῖ στὴν Ἀθήνα ὁ ἰδανικότερος τύπος δημοκρατίας. Μιᾶς δημοκρατίας λαϊκῆς στὴ βάση της καὶ στὴν οὐσία της, ὅπου ὁ λαὸς εἶχε γίνει κυρίαρχος στὴν ἐκλογή τῶν ἀρχόντων, στὸν ἔλεγχο, στὴ διοίκηση, καὶ στὴν ψήφιση τῶν νόμων. Δηλαδή, μετεῖχαν ὅλοι στὰ κοινά, στὰ δημόσια πράγματα. Τὰ ὑπηρετοῦσαν οἱ ἀξιότεροι ἀνεξάρτητα ἀπὸ καταγωγή καὶ ταξικὴ προέλευση. «Ἀπάντων αὐτὸς ἑαυτὸν πεποίηκεν ὁ δῆμος κύριον καὶ πάντα διοικεῖται ψηφίσμασι καὶ δικαστηρίοις ἐν οἷς ὁ δῆμος ἐστὶ ὁ κρατῶν. Καὶ γὰρ αἱ τῆς βουλῆς κρίσεις εἰς τὸν δῆμον ἐληλύθασιν...» τονίζει ὁ Ἀριστοτέλης μὲ ἐμφαση (Ἀθην. Πολιτ.). Σήμερα μετὰ δυόμιση χιλιάδες χρόνια, σ' αὐτὴ τὴ χώρα, ὅπου ἡ Πνύκα γιὰ ἄλλους λαοὺς ἀποτελεῖ φωτεινὸ σύμβολο λαϊκῆς δημοκρατίας, κεφαλὴ καὶ βάση, καύχημα καὶ στήριγμα λαϊκῆς ἐτυμηγορίας, ἐμᾶς σὰν λαοῦ τῶν Ἑλλήνων, δὲν μᾶς πρόσφερε, δὲν μᾶς ἐρμήνευσε καὶ δὲν μᾶς ἐφάρμοσε ποτὲ τέτια δικαιωματικὴ καὶ σωστὴ λυτρωτικὴ δημοκρατία, ἢ ἀπὸ τὸ 1821 καὶ δῶθε ἀμαρτωλὴ καθεστηκυῖα τάξη. Δηλαδή μιὰ δημοκρατία ἰσόνομη καὶ ἰσότιμη, ἀντάξια τῆς ἀρχαίας μας ἐθνικῆς κληρονομιάς.

σε ἡ παρακμὴ τῆς ἀστικῆς κοινωνίας. Ἡ ἱστορικὴ της καταδίκη εἶναι σίγουρη. Καὶ δὲν χρειάζεται ἡ ἐπιβεβαίωση τοῦ Γάλλου ντανταϊστῆ Μισὲλ Φουκῶ νὰ μᾶς πεῖ ὅτι οἱ τρελοὶ εἶναι λιγότεροι κλεισμένοι στὰ ἄστυλα καὶ περισσότεροι πού δροῦν ἀσύδοτα ἔξω στὴν κοινωνία!! Ἄλλωστε αὐτό, τὸ ἔχει πεῖ χαρακτηριστικὰ ἕνας τρόφιμος τοῦ δικοῦ μας Δρομοκαϊτίου πρὶν ἀπὸ χρόνια, διὰ τὸν ρώτησε ἕνας διερχόμενος:

— Πόσοι τρελοὶ εἴσατε αὐτοῦ μέσα; Καὶ ἡ ἀπάντηση:

— Λιγότεροι ἀπὸ σᾶς πού εἴσατε ἔξω(!)

Τὸ «Ἑλ. Πνεῦμα» συγχαίρει τοὺς καθηγητὲς ὅλων τῶν κλάδων γιὰ τὸν ἐπίμονο ἀγῶνα καὶ τὴ διαρκὴ ἀπεργία τους ὅλον τὸ Μάρτη πάνω στὰ δίκαια αἰτήματά τους. Τόσο οἱ καθηγητὲς ὅσο καὶ οἱ δάσκαλοι πού ἐργάζονται γιὰ τὴ φώτιση καὶ τὴ διαπαιδαγώγηση τῶν νέων γενεῶν, ἀπόδειξαν στὸ συνδικαλιστικὸ τους κίνημα σύμπνοια καὶ ἐνότητα. Ἡ στάση ὅμως τῶν κυβερνῶντων ἦταν ἀλόγιστη καὶ ἐπιπόλαιη. Εἶναι δικαίωμα ὅλων τῶν ἐργαζομένων νὰ ἐπιδιώκουν βελτίωση τῶν οικονομικῶν τους συνθηκῶν. Ἄλλωστε, καθυστερούμενα, ἀκρίβειες, πληθωρισμοί, ἀναχρονιστικὴ ἀντιμετώπιση ἀπὸ τοὺς ἰθύνοντες στὰ παιδευτικὰ αἰτήματα, κοροϊδίες καὶ ἐμπαιγμοὶ τοῦ ἀντιδραστικοῦ καὶ συντηρητικοῦ κουβέρνου, ὅλ' αὐτὰ ἀνάγκασαν τοὺς καθηγητὲς νὰ διεκδικήσουν ἀπεργιακὰ τὸ δίκιο τους. Ὁ ὑπουργὸς παιδείας, ἔχει ἀσφαλῶς τοποθετηθεῖ γιὰ νὰ φρενᾶρει καὶ νὰ καθελῶνει τὴν πρόοδο καὶ τὸν ἀγῶνα γιὰ μιὰ σύγχρονη καὶ ἀνθρωπιστικὴ παιδεία πού ἐπιβάλλουν οἱ καιροὶ μας καὶ ἀνταποκρίνεται στὶς ἀπαιτήσεις μιᾶς κοινωνίας, πού ὀφείλε τώρα νὰ εἶναι ἀφομοιωμένη καὶ ἀνταγωνίσιμη μὲ τὶς εὐρωπαϊκὲς. Οἱ μικροπαραχωρήσεις, οἱ δημοκοπίες, ὑποσχέσεις καὶ κολακεῖες, ἀποκαρδίωσαν τοὺς ἐκπαιδευτικούς. Ὅταν οἱ ἄλλες προηγμένες χώρες δίνουν τὰ πάντα γιὰ τὴν παιδεία, ἐμεῖς ἔχουμε τὸ πιὸ ἄνισο κι ἀφόρητο μισθολόγιο καὶ τὸ μικρότερο ποσοστὸ τοῦ προϋπολογισμοῦ γιὰ τὴν παιδεία. Οἱ καθηγητὲς στάθηκαν ἐνωμένοι κι ἀξιεπαινοὶ στὸν ἀγῶνα τους μὲ πλήρη συνείδηση στὰ κοινὰ τους συμφέροντα. Ὁ λαὸς τοὺς συμπαραστάθηκε. Ἡ κυβερνητικὴ ἀκαμψία ὑποχώρησε καὶ δικαιώνει ἀνάλογα μέρος ἀπὸ τὰ αἰτήματά τους. Τὸ ὅτι στηρίχτηκαν μὲ βάσιμη ἐλπίδα στὶς ὑπογραφὰς τῶν ὑπουργῶν οἰκονο-

μικῶν καὶ ἐργασίας, γιατί ἴσως δὲ θὰ ἔχαν ἐμπιστοσύνη στὴν μετὰ τρίμηνο δικαίωση ἀπὸ τὸν κ. Ράλλη. (Ἐἶχαν καὶ τὸ παράδειγμα τῶν δασκάλων). Ἔτσι οἱ καθηγητὲς κέρδισαν κάποια νίκη καὶ ἐκεῖνος κράτησε τὸ ἀπολεσμένο του γόητρο (!). Ἡ ἀντιλαϊκὴ δὲ μως πολιτικὴ νὰ ἀλαφρώσουν ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος καὶ νὰ προσθέσουν τὰ θά-

ρη στὴν καμπύρα τοῦ λαοῦ μὲ αὐξήσεις σὲ διάφορα εἶδη, δείχνει πόσο πονηρὰ γιὰ τὸ λαὸ καὶ ἀνώδυνα γιὰ τὴ μεγαλοαστικὴ τάξη ἐργάζεται ἡ κυβέρνηση τῆς «Ν. Δημοκρατίας»... Ἀπὸ τὸνα χέρι τὰ δίνει σὲ λίγους... κι ἀπὸ τ' ἄλλο τὰ παίρνει ἀπὸ πολλούς.

Σοῦ τὰ δίνω σοῦ τὰ παίρνω
οὔτε χάνω οὔτε παίρνεις.

Διαλογικὰ ἐρωταπαντήματα

— Τί ἔγινε ὁ περιβόητος βεντοῖζας, σκληρὸς καὶ φιλοπόλεμος μάγος τῶν ἐξωτερικῶν ἰσοθέσεων τῶν ΗΠΑ, μὲ τὰ ἀεροδυναμικὰ καὶ πυρηνολογικὰ ταξίδια του, σὺν διεθνῆς ἰσχυροφύλακας τῶν ὁχηματιῶν τοῦ «Ἐλευθέρου κόσμου» κ. Χί...νον Κίσιγκερ;

— Παρέδωσε τὴ σπιτάλη στὸν φιληρησικὸ ἴερακα ποὶ εἴκολε μεταμορφώνεται σὲ ἐρωδιὸ κ. Σάιφο Βάνς, γιὰ νὰ ξεκοιραστεῖ, νὰ ἀφεθοῖν καὶ ξεχαστοῖν οἱ ἀνομίαι, τὰ μεγάλα τοῖς ἐγκλήματα καὶ οἱ λογιὲς ἠθικῆς παρανομίαι· καὶ γιὰ νὰ ἐντείνει ὁ νῆος μετριόπαθης καὶ μαλακὸς Βάνς τὸ... ἀβάνς τῆς τάχα φιλειρηνικῆς πολιτικῆς τῶν ΗΠΑ καὶ γιὰ νὰ ξεκοιριάσουν καὶ λίγο τὸ μακαρθικό λεξιλόγιό τῶν... «ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων» (!) Ἄλλωστε ἔτσι τὸ πάντ' ἐπιβλήθη τοῖς: Μιά φάση πολιτικῆς φιλοπόλεμη μὰ τάχα φιλειρηνική, γιὰ νὰ συγχωρεῖ ἡ δευτερὴ τὰ ἀνομήματα τῆς πρώτης (!) Μιά στά σκληρά, μὰ στά μαλακά. Μιά στὸν κλέψο καὶ στὸ μπάτσο, μὰ στὸ χάδι στὴ σιμόνα. Ἴσορροπία βλέπετε ἀπαραίτητη.. γιὰ τὴν ἐπαβίαση τῶν πολιεθνικῶν ἐταιριῶν, μὲ διάφορες μορφὲς καὶ μάσκες... ἀλλὰ, νό... γιὰ τοῖς ἄλλοις χάσκες (!).

— Γιατί παραδέχτηκαν τόσο ἄργα οἱ ἐπίσημοι τῶν ΗΠΑ τὴν ἀνάμξη καὶ τὴν ἐνοχῆ τους στὴν ἐξόντωση τοῦ Ἀλλιέντε καὶ στὸ προξικέλημα τῆς Χιλῆς;

— Γιατί σὰ μεγάλη χώρα «δημοκρατικὴ» λίγο γκαγκαστερικὴ καὶ λίγο κον - κλοῖξ - κλαν...νική «εὐλικρινὰ» θὰ ὁμολογοῦσε (!) Καί... ἄδικα τὴν κατηγοροῦν πολλὲς φορὲς τὰ διεθνή κοινοεδάκια.

— Ὅχι δὲν εἶναι αὐτό.

— Ἄμ τότε, ποῖ;

— Ὁμολόγησαν γιατί, τὸ ἔπραξαν· κι ὅστερα μετάνιωσαν. Ἔτσι ὡπως κι ὁ Ἰούδας, «ἀνθρώπινο» εἶναι (!) Πρόδωσε, μετάνιωσε

καὶ ἔπειτα κρεμάστηκε σὲ δέντρο, γιὰ νὰ δείξει τὴν εὐλικρινία καὶ τὸν πηρασορμὸ του (!)

— Τὰ ἄτιμα τὰ «δάσκρα» καὶ τί δὲν παίρνουν (!)

— Ἐδῶ ἦταν ἀφορμὴ ὄχι τ' «δάσκρα» ἀλλὰ τὰ κίτρινα κίτρινα τοῦ χαλκοῦ οἱ κατημένοι βεντοῖζας Χένρον, Κόλμπν καὶ CIA παραστέθηκαν. Ἄλλωστε, ἑομολογημένη ἀμαρτία δὲν πάνττει. Καὶ τί ἤθελες νὰ μὴ τ' ὁμολογήσουν τώρα ποὶ κρίσιμος τὸ πράμα; Νὰ ἔχαν τὸ μέγα ἔγκλημα ὅλοι οἱ λαοὶ τοῖμαπανο τῆς CIA καὶ τῆς I.T.T. στὴ Χιλὴ καὶ ἡ γεροσσία τοῦς «κρυφὸ καμάρ»; Καὶ γιατί δὲν καταλαβαίνεις κίτριε ὅτι ἡ ταχτικὴ τῆς πανοπέλειας κερδοσκοπίας τῶν μαφιῶν στὸν κλανήτη εἶναι πάντα ἡ αὐτή;

— Δηλαδή;

— Νά, σὲ σκοτώνω καὶ προστίχομαι καὶ μεταιώνω (!) Αὐτὸ θὰ πει κα «ἐλευθερία» (!) καὶ ὁ θεὸς τῆς σιγγνώμης πρέπει νὰ συγχωρεῖ τοῖς διαβόλους τῶν ἐγκλημάτων, γιὰ νὰ ξαλαφρώσουν οἱ πορῶσεις καὶ νὰ προχωροῦντε γι' ἄλλα. Ἄλλὰ, μπαρντόν, γιατί ἀναμειγνύμαστε σὲ ἐξωτερικὰ ἐπιθέσεις ἄλλων χωρῶν (;)

— Τί κάνει τὸ Πεντάγωνο καὶ ἡ CIA γιὰ τὸ πολιεθρόλητο Κιουρικὸ, τὴν ἀ)φαλοκρινία τῶν πετρελαίων τοῖς καὶ τὴν Τουρκία;

— Ξαναξισταίνει τὰ μαγαζάκια φαγητὰ, τὰ φρεσκογαρνίφει καὶ τὰ καλοστερβίφει μὲ τὰ νέα «χάλα ἔντ» γκαροσάνα τῆς (!)...

— Αὐτὸ εἶναι μπράβο!

— Γιατί ἐδῶ στὴ χώρα μας περιμένουν 55 χρόνια σχεδὸν ἀστεγοὶ ἢ ἡμάστεγοι οἱ πρόσφυγες τῆς Μικρασίας καὶ οἱ διάφοροι ἄλλοι ἐξοσττωμένοι σὲ σιπνὲς καὶ παράγκες;

— Γιατί κίτριε μόνο τὰ σοσιαλιστικὰ καθιστώτα ἔχουν τὴ φροντίδα καὶ τὴ μέριμνα ἀμεση καὶ ταχίτατη γιὰ κάθε πολίτη.

— Εἶσαι θρασύς κουκουεδάρας.

— Ἴδου κύριε παράδειγμα πρόσφατο: Στὴ Ρουμανία 10 μέρες μετὰ τοὺς σεισμούς, δὲν ἔμεινε οὔτε ἓνας ἄστεγος. Ξαναμπήκαν ὅλοι οἱ σεισμοπαθεῖς σὲ δλοκαίνουργα διαμερίσματα καὶ μ' ὅλα τὰ κομφόρ!...

— Τί λένε κάθε Τετάρτη καὶ Παρασκευὴ στὰ «τρογγυλὰ τραπέζια τῆς καημενίτσας μὰς Τ.Β.ούλας;

— Μμ, συναχόλογα καὶ ψωροφιλολογίες γιὰ στάχτη στὰ μάτια καὶ ψευτοπαρηγοριές στοὺς τηλεθεατές... χωρὶς ἀποτελέσματα.

— Δηλαδή;

— Νὰ σοῦ πῶ π.χ. τὰ Σαββατόβραδα τί κάνουν οἱ κ.κ. Χαρδαβέλας καὶ Πιπιλῆ ἄλλο ἀπὸ τὸ νὰ πιπιλίζουν τὶς ἴδιες καραμέλες καὶ τσικλόφουσκες(!) Κι ἀνάμεσα στὰ τόσα πιπιλίσματα καὶ φτηνὰ κουτσομπολιὰ εἶχαν καλέσει ἓνα βράδυ ὡς καὶ τὶς ἰδιαιτέρους... μεγάλων ὀνομάτων, καθὼς καὶ ...φύλακες «ἀμνῶν τε καὶ προβάτων»(!)

— Ξέρεις ποιοὶ εἶναι οἱ Λάμ-Λάμ;...

— Ξέρω, ὁ Λάμα ἡγέτης τοῦ Κ.Κ. Ἰταλίας καὶ ὁ Λάμα Δαλάι τοῦ Θιβέτ.

— Εἶσαι μπουμπούνας, δὲν εἶναι αὐτοί.

Ἄ, τὸ βρῆκα, οἱ β)λάμηδες πὺ λένε Τάτσοι - Μῆτσοι - Κῶτσοι.

Μὰ τί λὲς ἀνοησίες;

— Ἔ τότε;

— Ρὲ οἱ θεόδοτοι Λαμψο - Λαμπριάδες τοῦ Λαμψακιστάν τῆς ΕΡΤ, στὸ περιχαρακωμένο «μούλκι» τῆς λαοπλάνας Τ.Β....

— Γιατί ὁ Μίκυς παραπονέθηκε ἀγανακτισμένος ὅτι ἐνῶ τὸν κάλεσαν στὰ στούντιά τους ὅλες οἱ τηλεοράσεις τοῦ κόσμου, ἡ ἑλληνικὴ τὸν περιφρόνησε μέχρι σήμερα συστηματικά;

— Γιατί ἀπλούστατα, τὸν πίστευαν σὰν μουσικοσυνθέτη καὶ ἀντιστασιακό, ἀλλὰ μὲ τὶς καθημερινὲς μπαλαφάρικες δηλώσεις του, δὲν τὸν πίστευαν σὰν πολιτικό μὲ τὶς τόσες ἀναθεωρήσεις καὶ ἀντιφάσεις του(!)

— Καὶ τὸ σύνθημα «ἡ τάνκς ἡ Καραμανλῆς»;

— Ναί, τότε τὸν εἶχε ἀνάγκη ἡ δεξιὰ πὺ δὲν παύει ταχτικά νὰ ἐπιβεβαιώνει τὴν παροιμία «τρώω τὸ κόττα χ... καὶ τὸ πόρτα». Τὸν Μίκυ τὸν θέλουν φίλο καὶ σύμμαχο, ἀλλὰ αὐτὸς νὰ καρπώνεται μόνο τὶς οὐτοπίες

καὶ τὶς ὑπεροπτικές του ἐπικαρπίες, ὄχι ὅμως καὶ νὰ παραβιάζει τὰ ἄντρα τοῦ κατεστημένου τους(!)... Ἀλλά, ἂς εἶναι γιὰ νὰ συνειστεῖ ἴσως κάποτε ὁ μέγας συνθέτης, ὅτι μὲ τὴ δεξιὰ αὐτοῦ τοῦ εἶδους ἡ κάθε συναυλία... εἶναι γιὰ τὴν ἐν ἁμαρτίαις ξιπασμένη καὶ ἄπιστη λυκοφιλία(!)

— Γιατί μίλησε ὁ κ. ὑπουργὸς ἀμύνης γιὰ τοὺς φοιτητὲς στὶς 21.2.77;

— Γιὰ νὰ ταράξει τὰ λιμνασμένα νερά τῆς λιγοστῆς δικῆς του νεολαίας(;))

— Ὁχι.

— Ἔ τότε;

— Γιὰ νὰ βρῶσιν ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ θέμα γιὰ συζήτηση καὶ οἱ ἀργόσχολοι συνταξιῶχοι του στρ)κοί, πὺ δὲν ἔχουν πῶς νὰ σκοτώνουν τὴν πλήξη τους καὶ σκαρώνουν ὅλο ἐπιστολὲς στὴν «Ἀκρόπολη» καὶ στὸ Σάββα, γιὰ νὰ δείχνουν στὸ λαὸ (πὺ τόσο βαρύνονται ἀπέναντί του) ὅτι ὑπάρχουν, ζοῦν ἀκόμα καὶ δὲν ξόφλησαν. Ἄν καὶ ὁ λαὸς τοὺς θεωρεῖ πεθαμένους, ὅσες κι ἂν κάνουν θεαματικὲς ἐκδρομὲς γιὰ παρηγοριὰ τοῦ «ψωμί κι ἐλιά καὶ Κῶτσο βασιλιᾶ»(!)

— Ἔ δὲν κόβει τὸ ρημάδι σου νὰ καταλάβεις τὸ γιὰτὶ γράφουν οἱ συνταξιῶχοι στρ)κοὶ ἐπιστολές;

— Μὰ πὲς το ἐσὺ ἐπιτέλους.

— Στὸ λέω: Διαμαρτύρονται ἔμμεσα γιὰ τὰ παιδιὰ τους πὺ εἶναι στὴν ΚΝΕ.

— Γιατί κοροϊδεύουν ὀρισμένοι πολιτικάντηδες καὶ μέτοχοι μέσα στοὺς 80 καραβοκύρηδες ἐκμεταλλευτὲς τοῦ Ρίου πὺς τάχα πονᾶν γιὰ τὶς ταλαιπωρίες τοῦ λαοῦ, καὶ γράφουν μετὰ δημοσιογραφικοῦ μπριού;

— Γιὰ νὰ μᾶς τὴ δίνουν μὰ τοῦ ζεστοῦ καὶ μὰ τοῦ κρύου!... Κι ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα;

— Ἔννια σου... «μὰ τοῦ ψεύτη δυὸ τοῦ κλέφτη τρεῖς καὶ τὴν κακὴ του μέρα».

— Πὺς πᾶνε τῆς «νέας δημοκρατίας» τὰ βιλαέτια;

— Χτίζονται ἀπάνω στ' ἀκατάσχετα οὐσφέτια(!)

Ἔνας σοσιαλιστὴς καὶ φιλοκινεζικὸς ἐπίσκοπος

Στὰ «Νέα» τὶς 15.3.77, ὁ ἰδιόρρυθμος ἐπαναστάτης χωρὶς ἐπανάσταση δεσπότης Αὐγουστίνος Καντιώτης, ἔλαβε τόσο τολμηρὲς

πολιτικές θέσεις, που είχε χαρακτηριστεί ότι «Ός προς τα οικονομικά είμαι άριστερότερος των άριστερών...». Και αφού στιγμάτισε τη νεολαία της δύσης που «ανατρέφεται με διαθορά...» αναφέρεται «στο παράδειγμα της Κίνας». «...» Άλλα έθνη έχουν αντιληφθεί την αξία της νεότητας και καταβάλλουν προσπάθειες. Έπάρχουν μάλιστα λαοί που πιστεύουν ότι όσο λιγότερες άντισεις, τόσο περισσότερο εύτιχία δημιουργείται στον άνθρωπο. Και ως παράδειγμα τέτοιου αναφέρω την Κίνα, όπου η νεότης διαπαιδαγωγείται με άσπληρές άρχές. Οι προγραμμαίες σχέσεις απαγορεύονται, ο γάμος είναι σεβαστός, η χειρωνακτική εργασία στα χωράφια είναι για όλους. Γιατί το και ξεπηδάει μία νεότης που είναι ικανή για τα μεγάλα και ύψηλά. Δεν είναι η νεολαία της δύσης που έχει άντισεις και άπολαύσεις και που παλιζεί διαρκώς τη λέξη δημοκρατία, χωρίς να γνωρίζει τί είναι δημοκρατία...». «Όλα αυτά τιμούν τον άγνωστη του σοσιαλιστή Χριστού. Δεν ξέρουμε όμως ο μαχητικός και πουριτανός επίσκοπος αλήθεια τί άπολογία έδωσε στη διαφυλάχτρα των γνωστών άστικων... ήθων της δύσης 'Αρχιεπισκοπή, γι' άντις τις δηλώσεις και κομμουνιστικές άντιλήψεις, και όταν μάλιστα μιλάει πως εή ιδέα της κοινοκτημοσύνης θα έβοηθείτο τα μέγιστα από το ύγιές εβανγγέλιο».

Άμνηστίες και παράπονα

Γιατί διαμαρτύρονται οι άντιπολιτευτικοί κύκλοι και ο Τύπος για τα συγχωροχάρτια και τις άμνηστίες που δίνει ή ενέα δημοκρατία (γράφει ΕΡΕ) στη χαϊδεμένη θυγατέρα της τη χούντα, σε χουνταίους και χουντόπουλα, που είναι σάρκα από τη σάρκα της και αίμα από το αίμα της; Γιατί αναλώνουν φαιά ούσια και χαλάν τη ζαχαρένια τους, και παραπονιούνται; Δεν τους τα λέγαμε από το Σεπτέμβρη του '74 αυτά; «Ότι ετήν έαυτού σάρκαν» ούδεις έμίσησεν;... «Έτσι εύεργετούν τους κακούς και άγνωούν τους σκύλους που εύλακτούν» όμοίως — κατά 'Ισοκράτην — και εκείνους που τους δίδουν τροφήν και τους τυχαίους διαβάτας» όπως οι κακοί το ίδιο εβδικούν και εκείνους που τους ύφελούν και εκείνους που τους βλάπτουν». Είναι λοιπόν κρίμα να μη ξέρουν οι μίζεροι ότι: ή διαλαχτική και μετριόπα-

θη δεξιά, όταν κουράζεται ή φθείρεται από την έξουσία, πρέπει να την πασάρει στη σκληρή και άδιάλλακτη, νεοταξική και άνένδοτη δεξιά, για να ανανεώνεται και να παίρνει καινούργια δύναμη και κάλυψη(!) «Αν άφήσουν την άλληλέγγυα γηγενή και έγγενή έξουσία στο έλεος των ευνουδοιόρων της άλλης δχθης κρυφοκοκκινότριχων, πως θα πάμε τότε... εδσο δεξιότερα τόσο και καλύτερα» κατά την καρδαμάκεια ύποθήκη;

Η μέδουσα και τ' άπολιθώματα

Τα πλοκάμια των σκοτεινών δυνάμεων και των λογής πρακτόρων είναι άπλωμένα τα τελευταία χρόνια άνάλογα και σ' όλες τις έλληνικές έπαρχίες. Έτσι ή μέδουσα της άντικατασκοπείας, άγρεύει κάποια πιστά και δουλικά ύποπόδια των ποδιών της, και τα έξασποστέλλει για την ένημέρωση και την προπαγάνδα της παντού, με προσωπεία, σαν έβώ, ενός τάχα άτυχου μουσικού... παρέκει ενός μοναχού ή κληρικού τύπου Μπάλφορ... Παραπέρα ενός σπουδαστή μελετητή λογογραφίας ή γλωσσολογίας, άλλού σαν θαυμαστοποιού και μέντιουμ της παραψυχολογίας(!) κ.ο.κ. Έτσι μαθαίνουν σατανικά το τί κρατάει ή σκούφια καθενός, τί μέρος του λόγου είναι ο κάθε πολίτης, ακόμα και ο παπάς της ένορίας του(!) Με τη διαφορά όμως ότι αυτά τα ρεμάλια, τα κενέφια των ύποπτων προελύσεων των πονηρών και ξένων πλείσεων, εσα κι αν γνωρίζουν και μεταδίνουν... ο περήφανος λαός τραβάει το δρόμο του μπροστά για προκοπή και έθνική ανεξαρτησία, τα πονηρεύεται και δεν τους δίνει σημασία. Κι αυτά τα κοινωνικά άποδράσματα καθώς είναι κατακάθια... θ' άπομείνουν γρήγορα μια μέρα κατάπτυστα άπόβλητα της εβγίας Σίας και... ζαράζαμε(!)

Πιστόλια και θεοί

Είδαμε έναν τίτλο άμερικάνικου κιν)γραφικού έργου που έλεγε: «Τό πιστόλι μου είναι ο θεός μου». Κι ένας φιλοαμερικάνος... άπόρησε με το θράσος του σεναριογράφου να σκυφαντεί την τόσο ήθικά πλασμένη χρυσόσκάνθαρη έξουσιαστική καρναμάφια των Η. Π.Α.

— Αὐτός — μουρμούρισε — διαβάλλει τὰ «χρηστά ἦθη» τῶν κηδεμόνων τοῦ «ἐλευθέρου κόσμου» καὶ τῆς «ἀγίας» ἀμερικανικῆς κοινωνίας, αἰσχος(!) Τί κάνει ἡ ἀστυνομία καὶ ἡ λογοκρισία καὶ δὲν τὸ ἀπαγορεύει;

— Μὰ κύριε στήν ἐπικυριαρχία τῶν ΗΠΑ ὅλα εἶναι στὸ σφυρὶ καὶ στὸ ἐμπόριο γιὰ τὸν θεὸ τοῦ ντόλλαρς.

— Ρὲ τί μοῦ λές; Οἱ γνῶμες σου εἶναι τρελές. Ὁ συγγραφέας αὐτοῦ τοῦ ἔργου δὲν εἶναι μάφιας οὔτε κού-κλουξ-κλάν, εἶναι κου-κου-ές.

— Γιατί μήπως οἱ περισσότεροὶ Ἀμερικανοί, δὲν ἔχουνε θεὸ τὸ ντόλλαρς; Καὶ μήπως δὲν ἔχουνε καὶ τὸ πιστόλι μέσο γιὰ τὴν κατάχτηση τοῦ ντόλλαρς; «Ὁ σκοπὸς ἀγιάζει τὰ μέσα»(!)

— Γιὰς γιὰς, ὦλράιτ!

Δύο ἀπάνθρωπα διδαχτικὰ ἔργα

Τὸν περασμένο χειμῶνα παρέλασαν ἀπὸ λίγους κινηματογράφους καὶ ἀπαγορευτῆκαν γρήγορα δύο συγκλονιστικὰ καὶ διδαχτικὰ ἔργα. Τὸ ἓνα ἦταν «Τὰ ἐγκλήματα τῆς CIA» γνήσιο κι αὐθεντικὸ ντοκυμαντέρ ποῦ ἔδειχνε τὶς ἐπεμβάσεις, τὰ πραξικοπήματα, τὰ ὠμὰ κι ἀπάνθρωπα βασανιστήρια καὶ κακουργήματα τῆς CIA, τὴν ἐξόντωση τοῦ Ἀλλιέντε καὶ τοῦ Τσέ Γκεβέρα κ.ἄ. «Ὁλ'

αὐτὰ βέβαια ἔργα τοῦ «Λευκοῦ» Οἴκου (γράφε κατραμαϊοῦ) καὶ τῆς κυβέρνησης τῶν ΗΠΑ. Τὸ ἄλλο ἦταν ἀνάμιχτο ἀπὸ ντοκυμαντερίστικα στοιχεῖα καὶ στοιχεῖα τέχνης ποῦ ἀφοροῦσε τὰ «πειραματόζωα» τοῦ Χίτλερ στὰ σαδιστικὰ ἐξοντωτικὰ του στρατόπεπα... Καὶ τὰ δύο, ἀντικαθρέφτιζαν πιστὰ τὰ τερατώδη ἐγκλήματα τοῦ ἀμερικάνικου καὶ τοῦ χιτλερικοῦ φασισμού. Πῶς ὁ πρῶτος διαδέχτηκε τὸν δεύτερο ἀσελγώντας, ποδοπατώντας καὶ ματώνοντας καννιβαλικά τὸ καταπονεμένο κορμὶ τῆς ἀνθρωπότητας!

Ὅμως αὐτὰ τὰ μακάβρια θεάματα σὰν προϊόντα κατανάλωσης στὶς ἀποικίες τῶν ΗΠΑ, ἔχουνε δύο ὄψεις: τὸ φτηνὸ ἐμπόριο, (ὅλα στὸ σφυρὶ γιὰ τὸ κέρδος) καὶ τὴν καλλιέργεια τοῦ φόβου καὶ τοῦ τρόμου στὶς μάζες τῶν ἀφελῶν. Μὰ ἡ ἐπίδραση ἀπὸ τὰ γεγονότα τοῦ δέους καὶ τῆς φρίκης, ἔχει κι αὐτὴ τὶς δυὸ πλευρὲς της, ἀπὸ τὴ μιὰ φοβίζει τοὺς ἀδύναμους μὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη... ἐξοργίζει τοὺς δυνατοὺς καὶ φανατίζει τοὺς δυναμικούς, ποῦ ὅσο κι ἂν θυμίζουν μακάβριο σατανικὸ παζάρι μὲ τὸ «θέλεις δῶσε - πάρε, θέλεις ἔπαρε καὶ δῶσε» τὰ ἠθικὰ καὶ διδαχτικὰ κέρδη εἶναι σὲ τελευταία ἀνάλυση ὑπὲρ τῶν λαῶν γιὰ τὴν ἀπολύτρωση ἀπὸ κάθε φασιστικὴ κρυφὴ ἢ φανερὴ δουλεία, καὶ γιὰ τὴν προάσπιση τῶν ἀνθρωπιστικῶν ἰδανικῶν καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

ΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΟΝΟΥ

Γιὰ τοὺς ἀδελφοὺς σεισμοπαθεῖς Ρουμάνους

Βαθύτατη ἡ συγκίνηση καὶ ἀμέριστη ἡ συμπάρασταση τῶν Ἑλλήνων στοὺς φίλους καὶ ἀδελφοὺς σεισμοπαθεῖς Ρουμάνους. Οἱ λαοὶ καὶ οἱ ἀπλοὶ ἀνθρωποὶ πονοῦν καὶ συμπονοῦν περισσότερο ὁ ἓνας τὸν ἄλλον. Τὸ κρίμα στάθηκε μεγάλο γιὰ τὰ χιλιατόσα θύματα ποῦ δὲν ξαναγυρίζουν. Ὅμως οἱ ἐγκέλαδοι στὸν κινούμενο πλανήτη μας, κατὰ καιροὺς, ποτέ τους δὲν ἀπόλειψαν. Αὐτὲς οἱ ἀόρατες δυνάμεις ξεσπᾶνε ἀνάλογα σ' ὅποιο ὑπέδαφος κοντὰ τυχαίνουν τὰ συμπίεσμένα καὶ συγκρουόμενα δαιμονισμένα ἀέρια μὲς στὰ βαθιὰ κενὰ τῆς γῆς τὰ ἔγκατα, καὶ συνταράζουν τὸ φλοιὸ τῆς καὶ μεταβάλλουν στὸ λεφτό, τ' ἀνθρώπινα οἰκοδομήματα σὲ συντρίμια. Ἀναπάντεχα κι ἀδάμαστα φαινόμενα. Κανεὶς δὲν

ξέρει πότε καὶ πῶς θὰ «τελευτήσει». Τὸ αὔριο ἀπὸ τέτιες συντέλειες εἶναι ἄγνωστο γιὰ ὅλους. Ὁ ἄνθρωπος ὅσο λιλιπούτιος μπροστὰ στὴ μάνα φύση, ἄλλο τόσο καὶ περήφανος νικητὴς στὰ πιδὸ πολλὰ τῆς μυστικῆς. Ὅμως ἡ ζωὴ προχωρεῖ. Καὶ ἡ γενικὴ πρόοδος ἐξασφαλίζεται στὸν φίλτατο ρουμάνικο λαὸ ἀπὸ τὸ σοσιαλιστικὸ του σύστημα. Γιαυτό, ἡ μόρφωση καὶ ἡ σωστὴ φιλοσοφία, ἡ γνώση τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, ἄς παραστέκουνε σὰν ὀλύμπιες ἠθικὲς ἀρετὲς, σὰν αἰσιόδοξες προοπτικὲς, ἀγγέλισσες παρηγοριᾶς στὴν παραπέρα εὐτυχισμένη του πορεία. Γιατὰ θὰ συνηγοροῦσε καὶ ὁ ἔθνικός μας Σολωμός:

«Τὸ χάσμα π' ἀνοιξ' ὁ σεισμὸς
εὐθύς ἐγιόμισ' ἄνθη».

Ἐκ

Ἄπο τῆ θεατρικῆ κίνηση

Κριτικές Σημειώσεις

τοῦ Λάμπρου Μάλαμα

ΜΑΞΙΜ ΓΚΟΡΚΥ: Ὁ Ἰ Μ Ι Κ Ρ Ο Ὄ
Ο Τ Ο Ι Ω.

Πόσο ἀλήθεια νεοκλασικοὶ καὶ ἐπικαιροὶ ἔ-
γιναν οἱ «Μικροιστοὶ» τοῦ τιτάνα τῆς σο-
σιαλ-ρεαλιστικῆς καὶ ἐπιναστατικῆς ψυχολο-
γίας Μ. Γκόρκυ στὸ θέατρο «Ἀλάμπρα»!
Ἔσοι δὲν τὸ εἶδαν, ἔχασαν ἴσως τὴν ὠραι-
ότερη καὶ κοινωνικο-διδασχικότερη παρά-
σταση τῆς χρονιάς. Μίση στις συγκρούσεις
τῶν νέων γενεῶν μὲ τὰ κατεστημένα, καὶ
στὴν «ἐκστρατεία τοῦ χάους» ποὺ ἐξελίχθη
ἢ CIA, (ὅπως καὶ στὸν τόπο μας), μὲ τὸ
τρίπτυχο: ἀμφισβήτηση - σύγχυση - ἄρνηση
σὲ ἀγωνιστικὲς καὶ ἀπολυτρωτικὲς ἀξίες τοῦ
λαοῦ, οἱ «Μικροιστοὶ» ἐκφράζουν καὶ ἀντι-
νακλοῦν τὰ γενεσιουργὰ αἰτία αὐτῶν τῶν κα-
ταστάσεων τῆς ἠθικῆς κατάπτωσης καὶ τῆς
κοινωνικῆς ἀποσύνθεσης, τὴν κακοδαιμονία
ποὺ πρέπει νὰ ξεπεραστεῖ μὲ μιὰ κάποια ἀ-
ναγέννηση. Στὴν καλύτερη ποιητικότερη
μετάφραση τοῦ Λικ. Καλλέογῃ, μὲ γεροῖς
προταγωνιστὲς τὴν Κ. Βασιλάκου καὶ τὸν
Θ. Μυλιωνά, ὁ σκηνοθέτης Κ. Μπάκας ἀπό-
δειξε τὴ μεγαλόπνοη σκηνοδιδασχικὴ του δύ-
ναμη. Τὸ ἔργο αὐτὸ τοῦ σχολάσχη τοῦ Σο-
σιαλιστικοῦ ρεαλισμοῦ Μ. Γκόρκυ εἶναι τὸ
πρῶτο μεγάλο ἀπὸ τίς θεατρικὲς του δημο-
σιουργίες καὶ τὸ παρθενικὸ ἀντίβασμά του
στὴν Ἑλλάδα. Ἔργο πολιυφόρο σὲ δύο
μέρη, ποὺ ἀφιπνίζει συνειδήσεις στὸν ἀγῶ-
να, γιὰ ἕναν ἠθικό, αἰσιόδοξο, δημοσιογικό
καὶ εἰτιχισμὲνο καινοῦργιο κόσμο. Μιὰ μικρο-
αστικὴ οἰκογένεια «Μπεγεμένωφ» στὴν τσα-
ρική Ρωσία ὅπου ὁ μεθυσμένος παραγὸς τὴν
κουρελιάζει λέγοντας στὸν πατέρα ποὺ τὴ
διαφεντεῖται πῶς εἶναι ἀφέντες εἶναι γουρού-
νια», «ἡ ζωὴ εἶναι ἀνοργάνωτη» καὶ «ἡ ἀχα-
λίνωτη βία θὰ πεθάνει» διὲ «τὰ πάντα ἀλλά-
ζουν», «χαρὰ ζητοῦμε κ' ἥλιο τραγουδάν-
τας». «Τὰ δικαιώματα δὲν σοῦ τὰ δίνουν, τὰ
παίρνεις...». «Ἡ ζωὴ εἶναι κακοφκαγμένη,
δὲν εἶναι στὰ μέτρα τῶν τίμων ἀνθρώπων,
τὴ χαλάτε σεις οἱ μικροαστοὶ». Καὶ μ' ἄλλα
λόγια οἱ βολεψκάρηδες, οἱ δειλοὶ, οἱ σημα-
ροντολόγοι, οἱ συμβατικοὶ μέσα στὴν καλο-

πύρασή τοις. Ἡ κόρη τοῦ «Μπεγεμένωφ»
κλαίει τὴ μοῖρα τῆς, νιώθει καταφρονημένη
ποὺ χάνει τὴν ἰσὴ καὶ φυσικὴ δύνωμη τῆς
ζωῆς τῆς, καὶ ὁ παραγὸς κραυγάζει: «Κατά-
ρα σ' αὐτὸ τὸ σπίτι...». Τὸ σπίτι ἀντιστοιχεῖ
ἀπὸ τὸ μερικὸ στὸ γενικὸ. Ὁ συγγραφεὺς
ἐποδηλώνει τὴν κατάρευση μιᾶς ὀλότελα πα-
ρημισμένης ἀστικῆς κοινωνίας, ποὺ ἡ ἀν-
τοχή τῆς δὲν ἔχει ἄλλα περιθώρια ἀπὸ τὸ
ἀπόγειο τῆς χρεωκοπίας, σὲ τελικὴ καταθ-
κη «χαριστικῆς βολῆς» πᾶ, καὶ ὄχι πρῶτα
στάδια συγκρούσεων καὶ πρῶτα λυτρωτικὰ
μητῆματα τύπων «Καραμάζωφ» Ντοστογιέ-
σκη. Οἱ παραγὸι γίνονται καταπύλτες καὶ
ἐξασπασμένοι σφραγίζονται τὸ ἱεροτραγικὸ
τέλος τῶν «μικροαστῶν». Ἀπὸ τὰ χεῖλη τῶν
προσθετικῶν νέων, ἔργατων καὶ ναυτῶν θὰ
ἀντηχήσουν οἱ χαρὲς τοῦ μέλλοντος. Ἡ ρι-
ζοσπαστικὴ ἀλλαγὴ συνοψίζεται σ' ἕναν και-
ριο λόγο ποὺ πείθει ἀπόλυτα γεννημένος καὶ
ἐξπλημένος ἀπὸ τὴ δράση καὶ τὰ πράγμα-
τα, ἀπὸ γνήσια καὶ καθάρια συγκινησιακὰ
βιώματα. Στὸ κοινωνικὸ αὐτὸ σύγχρονο ρε-
αλιστικὸ δράμα, χάρησαι λόγια καὶ συνθήμα-
τα σὲν τὰ πῦρακάτω: «Ἀγαπᾶ τὴ ζωὴ, τὴ
δουλειά, τοῖς ἀπλοῦς καὶ χαροῖμενους ἀν-
θρώποις». Ὡς πότε σὲ μιὰ κοινωνία «τὰ κο-
ροῖδα καὶ οἱ παλιάνθρωποι»; «Ἡ πονηριά εἶ-
ναι ἡ ἐξικανάδα τοῦ χτήνου». «Μισοῦμε τοὺς
ἀνθρώπους ποὺ χαλᾶνε τὴ ζωὴ». «Τὰ παιδιὰ
πρέπει νὰ ἔξερεις νὰ τ' ἀγαπᾶς». Τὰ σκη-
νικὰ καὶ τὰ κοστοῖμα ἐξικηρήτησαν τὸ σύν-
λο. Ἰδιότητες καὶ ἀκέρωτοι ἦταν οἱ χαρακτη-
ρες τοῦ ζεύγους τῶν «μικροαστῶν» ἡ παλαί-
μαχη Μαρία Φωκᾶ καὶ ὁ Β. Ἀνδριάπουλος.
Ἔοιοι οἱ καλλιτέχνες ἀπέδωσαν θαιμάσια.
Μὰ ἡ μεγάλη ἀποκάλυψη σ' αὐτὴ τὴν παρά-
σταση στάθηκε μὲ τὸ ἀμίμητο παίξιμό του
στὸ ρόλο τοῦ «Περτσίκιν» (ἔμπορο πουλιῶν)
ὁ Χρήστος Μάντζαρης, ἕνας ἰδιότυπος καὶ ἱ-
σως ἀδικημένος ἠθοποιός.

★

ΛΟΠΕ ΝΤΕ ΒΕΓΚΑ: Ὁ Φ Ο Ἰ Ν Τ Ε Ὁ
Β Ε Χ Ο ὸ Ν Α Ν.

Τὸ περίφημο τοῦτο ἔργο ποὺ παίχτηκε σὲ

ἐναλλασσόμενο ρεπερτόριο τὸ Γενάρη - Φλεβάρη ἀπὸ τὸ Κ.Θ.Β.Ε. στὴ Θεσ)νίκη, ἦταν μιὰ πολὺ εὐτυχισμένη καὶ διδαχτικὴ παράσταση. Ἡ μετάφραση τῆς Κ. Κάστρο, ἡ σκηνοθεσία καὶ οἱ στίχοι τοῦ Γ. Μιχαηλίδη καὶ τὰ σκηνικὰ - κοστουμια τῆς Α. Κυριακούλη χάρισαν στὴν ἐπικοδραματικὴ αὐτὴ δημιουργία τοῦ Βέγκα μεγαλόπρεπη ὄψη, συγκινησιακὴ μέθεξη καὶ ἐπαναστατικὴ πνοή. Τρανοδύναμη ἡ λαϊκὴ παρουσία καὶ συναρπαστικὴ ἢ τραγωδία αὐτοθυσία τοῦ λαοῦ, στὴν ἀσυδοσία τῶν τυράννων. Στὴ βάρβαρη καὶ κέρβερη συμπεριφορὰ τους, ὁ λαὸς ἀπαντᾷ ἐνωμένος στὴν πόλη Ὁβεχούνα τῆς Ἰσπανίας μὲ λαϊκοὺς χοροὺς καὶ ἀγνὰ λυρικὰ τραγούδια. Εὐγενικὸ καὶ παθητικὴς ἀντίστασης ἰδεώδικο μέσο ποὺ κληρονόμησε καὶ δίδαξε ἀργότερα κι ὁ μεγάλος Γκαρθία Λόρκα. Ἔτσι πρυτανεύει ἡ παληκαριὰ τοῦ λαοῦ. Τὰ λόγια τοῦ πρωταγωνιστῆ δῆμαρχου (Θ. Τζενεράλης) εἶναι ραπίσματα κατὰ τοῦ δυνάστη ἐπιδρομέα ποὺ ἀπαίτησε νὰ γλεντήσει τὰ κορίτσια τῆς πόλης καὶ τὴ δική του κόρη, ὅπως κάθε ἀκόρεστος τὰ παλιὰ χρόνια τυραννικὸς κι ἀληπασάδικος τύπος. Αὐτὴ ἡ τιμὴ τῶν κοριτσιῶν τοῦ λαοῦ ποὺ ποδοπατιοῦνταν καὶ κλέβονταν ἀπὸ τὸν ἰσχυρὸ τῆς ἡμέρας, εἶναι καὶ ἡ κεντρικὴ ἰδέα, ὁ πυρήνας τῆς τραγωδίας. Ἡ «Λαουρέντια» κόρη τοῦ δῆμαρχου γύρω στὰ 1470, ἀντιδρᾷ θανάσιμα σ' αὐτὴ τὴν προσβολὴ καὶ ταπεινώνει τὸν καταπιεστὴ ἄρχοντα «Φερνάντ Γκομέθ». Ὁ λαὸς ἐξεγείρεται κι ἐπαναστατεῖ. Ἔτσι ὅπως θὰ ἤθελε καὶ ὁ συγγραφέας του Λόπε ντὲ Βέγκα (1562—1635) ἡ θυελώδικη ἐκείνη κι ἐκρηκτικὴ φυσιογνωμία ποὺ ἔγραψε 1800 ἔργα καὶ σώθηκαν περίπου 800. Ὁ λαὸς δημιουργεῖ μιὰ ἐνωμένη καὶ συμπαγὴ ἀντίσταση, ποὺ σκοτώνει τὸν φεουδάρχη κι ἀψηφάει τὰ ὦμα καὶ μεσαιωνικὰ βασανιστήρια, χωρὶς νὰ ἀποκαλύπτει στὸ «ποιὸς ἐσκότωσε τὸν διοικητὴ» καὶ ποιὸς ξεσήκωσε τὰ πλήθη. Ἡ ἀπάντηση ποὺ ἔπαιρναν οἱ δῆμοι ἦταν μιὰ: «Ἡ Φουέντε Ὁβεχούνα». Τὸ ἐπικολαϊκὸ αὐτὸ θέατρο ἔχει ἕνα ἀντιστασιακὸ μεγαλεῖο, μιὰ τοῦ ὕψους καὶ μιὰ τοῦ βάθους. Πολυπρόσωπο ἔργο μὲ δραματικὲς κορυφώσεις ἀλλὰ καὶ κωμικὲς διαστάσεις, φέρνουν τὴ μοίρα τῆς ζωῆς καὶ σύμφωνα μὲ τὴν εὐριπίδεια ἐναλλαγὴ τῶν καταστάσεων, πότε στὴν εὐτυχία καὶ πότε στὴ

δυστυχία. Ψυχολογικὰ κυριαρχεῖ ὁ ρεαλισμὸς καὶ τὸ τραγωδίακὸ στοιχεῖο.

Ἐρωτες ἀγνοοὶ καὶ φυσικοί, ἀλλὰ καὶ ἀφύσικοι καὶ παράφοροι. Οἱ συγκρούσεις τοῦ ἀνυπόταχτου λαοῦ νὰ κρατήσῃ τὴν ἠθικὴ καὶ τὴν ἀξιοπρέπειά του ζωηφόρο ἰδανικὸ καὶ ἀγαθὸ του, νικοῦν ἠθικὰ καὶ ξεφτιλίζουν τοὺς βάρβαρους ἀφέντες μὲ συγκλονιστικὰ ἐπεισόδια μεταξὺ τῶν ἀδούλωντων δούλων καὶ τῶν ἀθλιόψυχων ἀρχόντων. Ἄλλὰ κι ἕνα ἄλλο δίδαγμα διάχυτο στὴ δρᾶση πῶς: ὅ,τι δημιουργεῖ ὁ λαὸς πάνω στὰ ἦθη κι ἔθιμά του εἶναι γεμάτο ὀμορφιά κι ἀγάπη. Ἐνῶ ὅ,τι προκαλοῦν οἱ τύραννοι εἶναι γεμάτο μίσος κι ἐγκλημα. Τελικὰ ὁ δῆμαρχος παντρεύει τὴν κόρη του μὲ παληκάρη τοῦ λαοῦ. Τὸ ἔργο διανθίζεται ἀπὸ μιὰ οἰκεία καὶ χαριτωμένη λαϊκὴ σάτιρα μὲ τὸν «Μέγκο» λαϊκὸ σατιρικὸ ποιητὴ, καὶ ἡ κατάληξη γίνεται ἀποθεωτικὴ μὲ τὴ δικαίωση τοῦ λαοῦ, ὅπου στὸ τέλος ὅμως παίρνει μιὰ χαλαρὴ παράταση ποὺ σὰν ἀμετροπέπεια στὰ λογικὰ αἰσθητικὰ σταθμὰ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς δραματικῆς δεοντολογίας, κουράζει καὶ μειώνει τὰ ἐντατικὰ κρεσέντα τῆς γενικῆς ἐπιτυχίας. Ὁ σκηνοθέτης Μιχαηλίδης θὰ μπορούσε νὰ ἀποφύγει τὴ μὴ φυσιολογικὴ καὶ προοδευτικὴ περίσσεια τοῦ τέλους. Καταπληκτικὸς στὸ ρόλο του στάθηκε ὁ Στέλιος Καπάτος. Ἐξοχα καὶ μὲ δύναμη καὶ μπρῖο ἔπαιξε καὶ ὁ Β. Γκόπης καὶ ὁ Κ. Κων)νίδης. Ἀναφέρουμε ὅσους διακρίθηκαν πειρσσότερο καθὼς καὶ τοὺς Θ. Τζενεράλη, Α. Ζησιμάτο καὶ Τζ. Καλύβα. Ἡ μουσικὴ Μικρούτσικου ἦταν προσαρμοσμένη ἄριστα στὶς ἀπαιτήσεις.

ΑΝΤΩΝ ΤΣΕΧΩΦ: «Γ Λ Α Ρ Ο Σ».

Στὸ θέατρο «Κάπα» ὁ Ν. Κούρκουλος μὲ τοὺς Ἀλεξανδράκη, Μιχαλακόπουλο, Γαληνέα, Καλογεροπούλου, Ρευματῆ κ.ἄ. ἔδωσαν ὄλο τὸ χειμῶνα μέτρα δυνάμεων στὸ τσεχωφικὸ θέατρο. Ὁ «Γλάρος» εἶναι δύσκολο ἔργο καὶ χρειάζεται δυναμικοὺς ἠθοποιούς, νὰ δημιουργοῦν τὴν ἀνάλογη ἀτμόσφαιρα, τὸ ἰδιαίτερο ψυχολογικὸ κλίμα, μιὰ ταιριαστὴ ἐμπειρικὴ ἐρμηνευτικὴ κλίμακα δραματικῶν μεταπτώσεων. Ἐδῶ ὁ Τσέχωφ ἀναλύει τίς ψυχικὲς καταστάσεις τοῦ ἴδιου τοῦ συγγραφέα ἑαυτοῦ του καὶ μὲ ρεαλιστικὴ ἀπεικόνιση γιὰ τὰ ἐσώτερα βάσανα τὴν προσκόλληση κι ἀ-

ηοσίωσή του στη δημοσιογία, Έρωτες και σκλαβωμένους πόθους που αντιστοιχούν σ' όλους τους συγγραφείς και καλλιτέχνες. 'Ο ίδιος ο Τσέχωφ αιτοαναλύεται, ζει βαθύτερα το δράμα της ζωής του, σηματοποιεί και υποφέρει, φιλοσοφεί, σαρκάζει, παραπονείται: δίκαια πάντα στο λειτούργημά του, στον κοινωνικό προσορισμό του. Με τα δεικνά και τις φιλοδοξίες, δίνει την ατμόσφαιρα των ήθων της κοινωνίας που βρίσκεται σε μια καταπιωπή προεπαναστατική. 'Ο δικαστικός, που δε χάφηκε τη ζωή του, ο γιατρός που εξηγεί τη φύση και φιλοσοφεί. Οι καπέλλες που έρωτεύονται και αγωνίζονται για την κατάκτησή τους, οι φιλόδοξα καλλιτέχνες που άγατούν και υποφέρουν, που αντιλογοούν και μονολογοούν, πλήττον και άγωνοούν. Το πάθος στον Έρωτα και στη δημοσιογία τους πυρακτώνει και τους οδηγεί ως την αυτοχειρία. 'Ο γιός που φιλοδοξεί να γίνει συγγραφέας και η άγαπημένη του να γίνει ήθοποιός, οι συγκρούσεις και οι αντιζηλίες με άλλον διάσημο συγγραφέα, ο γλάρος το πουλί που σκοτώνουν για να προκοιωνήσει συμβολικά το τέλος του Έργου, όλα ξετυλίγονται στο σπίτι της Άρκαντίνα στην άκρη μιας «μαγεμένης λίμνης» και το ανάλογο έξωτικό σκηνακό με τα όμοιοποχικά και ταξικά ρούσκα κοστούμια του Διον. Φι. τόποιλου, δημοιόγησησαν μια παράσταση με καινούργια και γοητευτική αίσθηση. Γενικά, η μοναξιά γίνεται δύναμη, η πλήξη άγωνία και είλικρινής έξομολόγηση, ο δυνατός το έπιστέγασμα της νίκης και ο ήδύναμος κι άπαισιόδοξος πεθαίνει.

Αυτό είναι το μέγα δίδαγμα του Τσέχωφ που δίνει από το πραχτικότερο ίσως Έργο του και με άναφορά σε Τολστόη, Τσιφγκιένεφ, Γκόρκυ και Γκόγκολ. Με την αυτοκτονία του ήρωα Κόστια, διδάσκει και η πίστη στην αισοδοξία και στην όμορφαία της ζωής. Οι θιασάρχεις και διακεκριμένοι ήθοποιοί στο κοινωνικορεαλιστικό αυτό δράμα, ένσάρκωσαν όλα με έξοχη ίσοκρατική δύναμη τοίς ρόλους των και με ιδιαίτερη Έμφαση οι Κούφκουλος, Μιχαλακόπουλος, Άλεξανδράκης Γαληντά και Καλογεροπούλου που μετέφρασε και το Έργο. 'Ο Φράνκ Χόουζερ που το σκηνοθέτησε, άπόδειξε πείρα και ίκανότητα καινοτομίας. Έπακοιφική συμβολή και πειστική άπτήχηση Έδωσε και η μοισική του Μίμη Πλέσσα.

ΠΕΔΡΟ ΚΑΛΝΤΕΡΟΝ: «'Η γυναικα στοιχειό».

'Αντίθετα με το «θαύμα της φύσης» που είχε χαρακτηρίσει ο Θεοδάντες τον πολυγραφότερο συγγραφέα Λόπε ντε Βέγκα και που στα Έργα του στάθηκε προοδευτικός κι επαναστάτης και υπηρέτησε το λαό, ο συμπατριώτης του Καλντερόν έναν αιώνα μετά, δημιούργησε ένα ιδιότυπο, με στοιχεία φάρσας κωμωδιακό θέατρο, που αίχμαλώτισε τους νεοκλασικούς της Εύρώπης, που μάγεψε και συντάραξε, επιδόληθηκε και θαυμάστηκε με τα ιδεαλιστικά του Έργα υπηρέτωντας πιστά τους βασιλιάδες και τους παπαδοκράτες της εποχής του. 'Ο Καλντερόν Έγραψε 73 θρησκευτικά και 108 άλλα κοινωνικά δράματα και σονέτα. «'Η Γυναίκα στοιχειό» είναι η καλύτερη κωμωδία του. Στη χώρα μας είχε ξαναπαιχτεί το '43 από το Έθνικό με Καρούσο, Νέζερ και Κατράκη. Στο θέατρο «Άμιράλ» που σκηνοθέτησε το χειμώνα ο Σπ. Εύαγγελάτος με άριστο άφαιρετικό σκηνακό του Ν. Πολίτη και ιδιορατική άντιληψη, με διαλεχτοίς ήθοποιούς σαν τον κορυφαίο της κωμωδίας που Έχουμε σήμερα Θύμιο Καρακατσάνη, δημιούργησε μια πολύ πικάντικη κι ευχάριστη παράσταση. 'Όταν ταιριάζουν: συγγραφέας, σκηνοθέτης και ήθοποιός, προσφέρουν σίγουρο θεατρικό άποτέλεσμα. 'Ο Καλντερόν σε μετάφραση του Κ. Καρβαίου άτύχησε στο δυναμισμό του Καρακατσάνη. Ίάν «Κοσμάς» παλιάτσος υπηρέτης του Ιππότη «Δόν Μανουέλ» (Φυσσούν) ο Καρακατσάνης Έδωσε ένα νέο σκαμπρόζικο εύρος στη σκηναή κι ένα αυθόρμητο γέλιο στους θεατές, με σπαρταριστές κωμικές μούτες. Έτσι σε κάθε Έργο δείχνει ότι προσθέτει κι από μια νέα κωμική διάσταση. Τα πρόσωπα Έχουν σχεδόν όλα μια λαχταριστή κινητική νευρικότητα. 'Η «Δόνα Άγγέλα» (Σ. Γιούλη) κλειδώνεται στο δωμάτιό της από τ' άδέρφια της (άφού σαν χήρα έρωτεύεται τον Ιππότη «Δόν Μανουέλ») για προστασία της τιμής που επιβάλουν τα ήθη της τοτινης σπανιόλικης κοινωνίας. Κάνει άπόπειρες με τη βοήθεια της καμαριέρας της, με έξωτικές κινήσεις και από μυστικούς διάδρομους, τον συναντάει κρυφά και ίκανοποιεί τον Έρωτά της. Άναστατώνει όμως τ' άδέρφια της και συγκρούεται με την πουριτανική συμπεριφορά τους. Το Έργο είναι

σάν ένα υπερβατικό παιγνίδι, με φοβίες, ἐπιφυλάξεις, ξόρκια και συμβολικές κινήσεις. Ἄλλὰ στὸ βάθος εἶναι μιὰ ἐρωτο-φαρσο-κωμική ἀλυσίδα με δραματικά στοιχεῖα, ὅπου ἡ Σ. Γιούλη σάν πρωταγωνίστρια ἀπόδειξε κι ἐδῶ τὸ γνωστό της ταλέντο. Ἀφομοιωτικός και ἄνετος τύπος ὁ Χ. Δοξαράς σάν ἀδερφός της· και καλὸς σάν ὑπὲρ της ὁ ταλαντούχος νέος ἠθοποιὸς Γ. Χριστοδούλου. Ὁ Θ. Καρακατσάνης ἀνεπανάληπτος στὸ δημιουργικὸ του ρόλο. Ἄλλὰ και σ' ὅποια φάση πού κάνει ἀντιθέατρο σὲ δύσκολη «κομέντια ντε λάρτε» ἀποδείχνει τὰ σπάνια καλλιτεχνικά του προσόντα. Μὰ και ἡ Πέπη Οἰκονομοπούλου, ἀεράτη και ὑπέροχη, πρόσθεσε στὸ ρόλο τῆς καμαριέρας τὴ δική της γοητευτικὴ τέχνη.

ΠΗΤΕΡ ΜΠΑΡΝΣ: «Ὁ Δικὸς μας»
«Ἡ ἄρχουσα τάξη»).

Μετὰ τὸ Λονδίνο και τὸ Παρίσι τὸ ἔργο αὐτὸ τοῦ νέου Ἄγγλου συγγραφέα, μιὰ ἀλλοπρόσωλη πολιτικο - κοινωνικὴ σάτιρα πολύφερνη, φανταχτερὴ μὰ ὄχι και τόσο πειστικὴ, βρῆκε στὸ Θέατρο τοῦ Δ. Χόρν μιὰ περισπούδαστη παραστασιακὴ ἐρμηνεύα. Ὅσο και ἂν ὁ συγγρ. δίνει μιὰ πρωτότυπη μυθολογικὴ ἐξέλιξη, τὸ ἔργο εἶναι ἀπὸ διδαχτικῆς πλευρᾶς κατὰ βάση ἰδεαλιστικὸ και ἀντιφατικὸ. Στηρίζεται βέβαια στὴ θεατρικὴ σαρκαστικὴ παράδοση τῶν παλιῶν Ἄγγλων συγγραφέων. Ἀπὸ κεῖ ξεκινάει, κόβει και ράβει, μοντάρει και μπολιάζει ὁ Μπάρνς, ὅπως τοῦ ἀρέσει, με θεαματικὲς σκηνὲς και τολμηρὰ συνθήματα, ἀλλὰ προκαθορίζει ὁ ἴδιος μᾶλλον κι ὄχι τὰ πρόσωπα τὴν ἐξελικτικὴ τους πορεία. Ἐνας ὀργισμένος πλούσιος κόμης φαντάζεται και πιστεύει ἀρρωστημένα πὼς εἶναι Θεὸς και σάν ἐκκεντρικὸς «ἀμαρτάνει» γιὰ τοὺς ἄλλους τῆς ἄρχουσας τάξης ὅταν σάν θεὸς τῆς καθολικῆς ἀγάπης και τῆς δικαιοσύνης, θίγει βαριά τὰ ὑποκριτικά τους τερτίπια, φωνάζοντας και ἐκθέτοντας τὶς σαπισμένες φατρίες μᾶς ἐξουσιαστικῆς διαφθορᾶς και παρακμῆς: «Οἱ ἄνθρωποι εἶναι ὅλοι ἴσοι ἀπάνω στὴ γῆ» «Τὰ μεγαλεῖα και τὰ πλούτη, ἡ ἀλαζονεία κι ἡ ἰδιοκτησία πρέπει νὰ σαρωθοῦν». «Τὸ μαχαίρι νὰ φτάσει ὡς τὸ κόκκαλο! Τὸ τσεκούρι νὰ ξεριζώσκει κάθε παλιό», «Οἱ ἰσχυροὶ τῆς γῆς πρέπει νὰ σκίψουν ν' ἀγκαλιάσουν και τὸν τελευταῖο

νικηριασμένο ἀλήτη» κ.ἄ. παρόμοια. Μὰ οἱ ἄλλοι πού κρατοῦν γερὰ τὰ οἰκόσημα τῆς ξεπασμένης ἀριστοκρατίας, ἀντιδροῦν φοβερὰ και φοροῦν στὸν παραισθησιακὸ ἥρωα Κόμη (Χόρν) τὸ ζουρλομαντύα τῆς ἐξόντωσης. Προπάντων ὁ ἑτεροθαλὴς ἀδερφός του. Κυριαρχεῖ τὸ τρίπτυχο: ἔγκλημα - ἐνοχὴ - τιμωρία. Οἱ τύποι εἶναι περισσότερο σχηματικοί, γιὰ τὸ κι ἂν ἐντυπωσιάζουν ἀδρά, ἀφήνουν σχεδὸν ἀσυγκίνητο τὸ θεατὴ. Βέβαια ὁ ὑποκριτικὸς λόγος ξεχωρίζει· και με βαθὺ σαρκασμὸ σατιρίζεται ἡ παραφροσύνη τῆς ἄρχουσας τάξης και ἡ θεράπουσα ἐπιστήμη τῆς «γηραιᾶ Ἀλβιόνα». Τὰ θεῖα σύμβολα στὴ σκηνή, κηρύττοντας τὸ λόγο τῆς ἀγάπης, φαίνονται ἐδῶ κι ἐκεῖ σάν παιγνίδια παρὰ τὴ δηκτικὴ εἰρωνία τῆς ὑποκρισίας τῶν μεγαλοαστῶν. Ὁ χῶρος δὲν παρουσιάζει μιὰ συγκεκριμένη και ρεαλιστικὴ δράση τῆς πολιτικῆς τῶν ἀρχόντων. Με πλούσια βέβαια σκηνικὰ και κοστουμια τοῦ Γ. Πάτσα χωρὶς ὑποβλητικὴ ἔλξη, κατὰ τὰ «εἰωθότα» τῶν Ἄγγλων «μιὰ στὸ καρφὶ και μιὰ στὸ πέταλο» ἀλλοῦ ἢ κήρυξη τῆς ἐκδίκησης κι ἀλλοῦ ἢ καλλιέργεια τοῦ φόβου στὴν ἀστικὴ κοινωνία. Ἰδέες ἀντιφατικῆς κι ὁ φόβος δὲ στέκει φιλοσοφικὰ στὴ σύγχρονη σωστὴ ἀγωγή και παιδεία. Ἡ σκηνοθεσία τοῦ Χόρν και τοῦ Γ. Ἐμιρζᾶ ἐνίσχυσε τὸ γοητευτικὸ παίξιμο τῆς Ἐ. Ἀνουσάκη, τῆς Ζ. Σαρρῆ, τοῦ Χόρν και ἰδιαιτέρως τοὺς ξεχωριστοὺς τύπους, τοῦ κληρικῶ (Σταρένιος) και τοῦ ὑπηρέτη (Κωνσταντόπουλος).

ΟΣΚΑΡ ΟΥΑΓ'ΙΛΝΤ: «Τὸ πορτραῖτο τοῦ Ντόριαν Γκρέιν».

Ἄν ζοῦσε σήμερα ὁ ἀτομικιστῆς Ἀμερικανο - ἰρλανδὸς συγγραφέας τοῦ «Ντὲ Προφούντις» θὰ τοῦ λέγαμε ὅτι: ὄχι, δὲν ὑπάρχει τέχνη ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὴν ἠθικὴ και τὴν πολιτικὴ. Ὅπως ἤθελε προφανῶς νὰ τὴν ἐκτρέψει χωρὶς νὰ τὸ πετυχαίνει, και νὰ τὴν ἀφορίζει ὁ ἴδιος ὁ δανδὴς ποιητῆς. Ὁ Δ. Ποταμίτης, θιασάρχης, σκηνοθέτης, ποιητῆς και ἠθοποιός, αὐτὴ ἡ λεπτὴ και λιτὴ ἀνήσυχη κι ἐκφραστικὴ παιδικὴ φυσιογνωμία με τὰ σπινθηροδόλα μάτια, κρύβει, ὅπως φαίνεται, μιὰ πολύτροπη δύναμη μέσα του, ἐνα φλογερὸ κι ἀκατασίγαστο φυσικὸ καλλιτεχνικὸ δαιμόνιο. Εἶναι σὲ θέση και δύσκολα ἔργα και με στριψόδικους ρόλους νὰ

τὰ βγάζει πέρα μὲ θαυμαστή εὐχέρεια καὶ μαεστρία. Ἡ Ροζ. Σώκου διασκεύασε τὸ ἐξπρεσιονιστικὸ αὐτὸ μυθιστόρημα τοῦ σκανδαλοθήρα Οὐάιλντ γιὰ τὸ θέατρο καὶ ὁ Ποταμίτης σκηνογράφος, σκηνοθέτης καὶ πρωταγωνιστής, μὲ μουσικὴ ἐπένδυση τοῦ Μ. Πλέσσα, ταυτισμένη μὲ τὶς αἰσθητηριακὰς συντεταγμένες τοῦ ἔργου δίνει τὸ «Πορτραίτο...» μὲ ἐκλεκτοὺς συνεργάτες τοὺς Τρ. Καρατζᾶ, Χ. Κωνσταντόπουλο, Ἄν. Ἀδριανού, Γιαν. Βορινὸ καὶ Π. Χατζηκουτσέλη μὲ βαθιὰ, ἐντυπωσιακὰ ἀποτελέσματα. Ἐρωτικὸ καὶ ψυχολογικὸ τὸ δράμα, μὲ ἐσωτερικὰς μεταλλαγὰς καὶ τύψεις, παλινδρομήσεις καὶ μετάνοιες. Ἀτομικὲς ἐξομολογητικὰς καὶ διαλογικὰς συγκρούσεις, μὲ σαρκαστικὰ στοιχεῖα πάνω στις ἀνισορροπίες τῶν προσώπων τοῦ Οὐάιλντ. Πρωτανεύει ὁ ἔρωτας, τὸ νοσηρὸ πάθος καὶ ὁ θάνατος. Ἄτομα ποὺ δὲν ἔχουν ἰμπιστοσύνη στὸν ἑαυτό τους. Μιὰ ὑποκειμενικὴ διαπάλη τοῦ ἀνθρώπου, ἐνὸς καλλιτέχνη ποὺ θέλει τὴν «καθαρὴ τέχνη», ὅπως ἔλεγε ὁ Κάντ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀντίνομη ἐνέργεια τοῦ ἀτόμου σὲ αὐτοκυρίαρχη ζωὴ, χωρὶς ξένες ἐπιδράσεις. Ἐνα ἀπλυστο ἀγῶν τοῦ σώπιου ἀστικοῦ κόσμου. Ἐδῶ τὸ ἀντιφατικὸ ὅτιμο βρίσκεται σὲ μιὰ βαθύτερη ψυχολογικὴ κρίση. Προτάσεις καὶ ἐνέργειες διεστραμμένων σεξουαλικῶν τύπων καὶ σκηνῶν. Ἀδιάρρηκτη πάλη τοῦ ἀνώμαλου, τοῦ ἀπληστοῦ ἀνθρώπου νὰ κυριαρχήσει στις ὁρμὲς καὶ στὰ ἐνστικτὰ του. Ὁ συγγραφεὺς φιλοσοφεῖ τὴ ζωὴ καὶ αὐτοδιαφεύδεται μὲ τὶς ἀντιδραστικὰς του θέσεις γιὰ τὸ συλλογικὸ μελλοντικὸ κοινωνικὸ θρίαμβο. Τάσσεται βέβαια μὲ τὴν δεκτικὴ ἡδονὴ τῆς ὕλης, σὲ κλειστὸ ἀτομικιστικὸ βίον, μὲ ἀναδρομικὰ ἱστορικὰ σύμβολα, σοφιστεῖες καὶ ἐξαιρετὴ ποιήση ποὺ δὲν σώζει. Ὁ «Μπάζιλ Χόλγουορντ», ὁ ζωγράφος (Χ. Κωνσταντόπουλος) εἶναι ἡ ἀντίθεση τοῦ Ντόριαν Γκραίη (Ποταμίτης) τῆς ἀπληστίας καὶ τῆς διαφθορᾶς. Εἶναι τὸ πνεῦμα τῆς λογικῆς καὶ τῆς ἐγκράτειας, ἀλλὰ καὶ ὁ σεμνότυφος καὶ στεῖρος, ὁ κούφιος καὶ ἀπραχτος ἠθικολόγος, ποὺ τὸν σκοτῶνει ἡ μανία τοῦ Γκραίη. Ἐπιπλέον οἱ παροξυσμοὶ καὶ οἱ παραισθήσεις τοῦ διεφθαρμένου ποὺ θυμίζουσιν ἰφενικούς ἤρωτες, καὶ ποὺ δταν φτάνει ἡ ὥρα τῆς τιμωρίας προσπαθεῖ νὰ ρίξει τὴν εὐθύνη στοὺς ἄλλους. Κι ἐπέρχεται ἔτσι ἡ βαθιὰ κρίση καὶ

σύγκρουση γιὰ τὴν αὐτιμωρία. Ἐξοχος καὶ ἐπιβλητικὸς ὁ Π. Χατζηκουτσέλης σὰν «Ἄλαν Κάμπελ» μὲ ζηλευτὸ μέτρο αὐτοκυριαρχίας. Τὸ διδάγμα καὶ τὸ μήνυμα, εἶναι ἡ αὐτοκαταστροφὴ τοῦ βρώμικου «πορτραίτου» του ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Ντ. Γκραίη.

★

ΝΑΖΙΜ ΚΙΚΜΕΤ: «Τὸ Κρανίον».

Στὸ θέατρο τοῦ λαοῦ (Κεφαλληνίας 18) μὲ τὸ ἔργο τοῦτο τοῦ Κικμέτ ἐπιτελέστηκε Συνας ἄθλος ἀπὸ νέους καλλιτέχνες μὲ δυναμικὰ ταλέντα πίστη καὶ αὐφροσύνη στὴ δουλειά τους. «Τὸ Κρανίον» εἶναι μιὰ κοινωνικο-δραματικὴ σάτιρα σὲ ἐξαιρετὴ μετάφραση τοῦ Στέλιου Μαγιάλου. Εἶχε προετοιμαστῆ καὶ τὸ 1947 ἀπὸ τὸν μεγάλο Λίμ. Βεάκη γιὰ νὰ πιχτεῖ σὲ ἀθηναϊκὴ σκηνή καὶ ἔπειτα στὴ Σαλονίκη (γενέτερος τοῦ συγγραφέα) ἀλλὰ εἶχε τότε ματαιωθεῖ. Ἐφέτος δλο τὸ χειμῶνα μὲ σκηνοθεσίαν τοῦ ἠθοποιοῦ Πάνου Κισαρίση διέγραψε μιὰ συγκινησιακὴ καὶ διδαχτικὴ πορεία. Ἡ παράσταση δραστη καὶ ἀξέχαστη. Ἀποκαλιπτικὰς σκηνὲς μὲ χαρακτηριστικοὺς τύπους ἀπὸ τὴ φτώχεια, τὴν ἀρχοντιά καὶ τὴ σαύλα τῆς ἀστικής κοινωνίας στὴν Τουρκία ἀλλὰ καὶ σὲ κάθε παρόμοια καὶ ὁμοίωπιθη χώρα. Κεντρικὴ ἰδέα τὸ χρῆμα, τὰ δελεαστικὰ καὶ μειωτικὰ κίνητρα γιὰ τὸν ἐξαγορασμὸ καὶ τὴν ἀλλοτρίωση τῶν σιντιδῶσεων. Ἐκβιασμοὶ σ' ἕνα γιατρό μὲ δραστη κῆρη γιὰ τὸ νοίκι τοῦ σπιτιοῦ καὶ τὴ μετατροπὴ του σὲ ἀβουλο γιὰ τὴν ἐπιστήμη του στοιχεῖο καὶ σὲ πιστὸ ὄργανο ἐκμεταλλετικῆς μαφίας. Ἐκβιασμοὶ στὸν ποιητὴ τὸν τίμο καὶ ἀγνό κα πείθομητο, νὰ πουληθεῖ στὸν κερδοσκοπο ἐκδότη καὶ νὰ γράφει καθ' ἑπαγόρευση. Τὸ ἔργο εἶναι ἀπὸ τὰ νεοκλασικά. Οἱ ψυχολογικὲς συγκρούσεις καὶ μεταπτώσεις, ὅλα τὰ δραματικὰ καὶ λεπτὰ σατιρικὰ του στοιχεῖα, συγκινοῦν βαθιὰ τὸ θεατὴ καὶ τὸν διδάσκουν μὲ ἱσοβλητικὰ αἰσθήματα καὶ ἐπιβλητικὰς ἰδέες γιὰ τὴ λύτρωση. Τὸν μεταφέρουν στὴν ἐπικαιρότητα καὶ στὴ σημερινὴ ζωὴ μας, πέρα ἀπὸ τὶς ὅποιες ἐπιδράσεις τῶν Τσέχοφ, Ἴψεν, Μπρέχτ κ.ἄ. Ὁ γιατρός «Νταλμανέζο» εἶναι παρακροιστικὸς καὶ παραισθησιακὸς τύπος (Γ. Πεταβάς), ἡ δραστη κῆρη του (Ἄσπ. Πολυχρονίδου), ὁ ποιητὴς (Λ. Βαρθάρος), ὁ Ὀύλιμς (ἐπιχειρηματίας Π. Κισαρίσης), ἡ Παιλὶνα ἀλλὰ καὶ στὸ ρόλο τῆς πόρνης (Σό-

νια Χαλκιᾶ), ὁ ἐκδότης (Γ. Καλαντζόπουλος) καὶ οἱ ἄλλοι καλλιτέχνες ὅλοι ἐξαίρετοι μὲ λιτὰ σκηνικά μέσα, μὲ ἐναλλαχτικά ἀφομοιωμένο καὶ θαυμάσιο παίξιμο καὶ μὰ ἀπαλή καὶ μὲ δραματική ἀπόχρωση προσαρμοσμένη συμβολική μουσική, ἔδωσαν ἕνα φινάλε καταπέλτη στὸ πνεῦμα τῆς πονηριάς, τῆς ἐκμετάλλευσης καὶ τῆς ἀλλοτριώσεως τοῦ καιροῦ μας, ἕνα γενναῖο ράπισμα στοὺς ἀδικητές, μὲ νικητὲς τοὺς ἀδικημένους.

ΜΑΡΣΕΛ ΠΑΝΙΩΛ: «Τ ο π ἄ ζ».

Μιά ἀξιόλογη μουσική γαλλική κωμωδία σὲ τρεῖς πράξεις, δοσμένη μὲ ἰδιαίτερη ἐπιμέλεια καὶ εὐθύνη ἀπὸ τὸν Κώστα Καρρᾶ καὶ τὸ θίασό του στὸ θέατρο «'Αθηνᾶ» μὲ σκηνοθεσία τοῦ Φώτη Λαζαρίδη καὶ ὠραῖο σκηνικὸ τοῦ Νίκου Πετρόπουλου. Παράσταση καλῆς ποιότητας διδαχτική μὲ ἰδεώδικο μήνυμα καὶ λυτρωτικὸ ἀποτέλεσμα τὴν καταδίκη τοῦ χρήματος. Ὁ Πανιώλ δίνει τὸν τίτλο στὸ ἔργο ἀπὸ τὸν πρωταγωνιστὴ τοῦ Τοπάζ (Κ. Καρρᾶ), ἕναν ἀφελῆ γιὰ τὰ σύγχρονα ἦθη τοῦ ἀτομικιστικοῦ συμφέροντος τίμιο καὶ ἄνεργο ἐκπ)κὸ πὺ μπλέκει μ' ἕναν ἀδίσταχτο ἐπιχειρηματία, τὸν «Λωρᾶν» (Γ. Τζώρτζη) καὶ τὴν ἀτίσιδα μεσίτρια «Σούζη». Ἡ δράση ξετυλίγεται μέσα σ' ἕνα κύκλωμα ἀπὸ κομπίνες, σκάνδαλα, κλοπὲς καὶ ἀπάτες σὲ βάρος τοῦ δημοσίου. Ἀλλὰ ἡ πάλη καὶ ἡ μεταμόρφωση τοῦ τίμιου Τοπάζ δίνει ἕνα μαστίγωμα ἀμείλικτο στὸ παράλογο καὶ ἀπληστο ἀτομικὸ συμφέρο καὶ γενικὰ στὴ φθοροποιὰ ἀτομικὴ ἰδιοκτησία. Κωμωδία μὲ προσδευτικές βάσεις καὶ θέσεις πὺ μ' ἕνα εὐχάριστο τρόπο προβληματίζει βαθιά, δίνοντας καίρια ραπίσματα στὸ κίνητρο τοῦ πλουτισμοῦ καὶ στὸ χρῆμα τῆς διαφθορᾶς τῶν χαρακτήρων. Καὶ κλείνει τὴν αὐλαία ὁ Τοπάζ πὺ ἀπαρνεῖται τὸν «μαμωνᾶ» κι ἀνοίγει δρόμο σ' ἕνα νέο κόσμο τιμιότητας καὶ ἠθικῆς. Οἱ τρεῖς διακεκριμένοι καλλιτέχνες καὶ ὁ Θ. Κατσαδράμης ἐξαίρετοι. Καλὸς καὶ ὁ Γ. Κωσταντῆς.

ΚΩΣΤΑ ΒΑΡΝΑΛΗ: «Ἡ ἀ λ η θ ι ν ῆ ἀ π ο λ ο γ ί α τ ο ὺ Σ ω κ ρ ἄ τ η».

Στὸ θέατρο Βεᾶκη, ὁ διαπρεπὴς ἠθοποιὸς

καὶ σκηνοθέτης Γιώργος Λαζάνης ἐπιφορτίστηκε μ' ἕνα χρέος καὶ μὰ τιμὴ νὰ δώσει ἀπὸ σκηνῆς τὸ περίφημο αὐτὸ ἔργο τοῦ μεγάλου μας Βάρναλη καὶ τὸ ξεπλήρωσε μὲ χαρακτηριστικὴ δύναμη καὶ ἄνεση. Μὲ λιτὸ σκηνικὸ καὶ ἀμφίεση ὅμοιος Σωκράτης ὁ Λαζάνης, ἀθθεντικός τυπίστας, δημιούργησε ἕναν ἀπὸ τοὺς καλύτερους ρόλους τῆς καριέρας του. Ἐκανε τὸν πεζό, σοφὸ κι ἀξιωματικὸ λόγο, περιεκτικὸ θεατρικὸ μονόλογο ὑπέρτατης διδαχῆς. Ὁ Νίτσε ἔλεγε κάποτε περίπου, ὅτι, γιὰ τὸ θέατρο φτάνει κι ἕνας ὠραῖος δραματικός ἢ φιλοσοφικὸς μονόλογος. Καὶ πὺς αὐτὸς μπορεῖ νὰ μείνει. Γιὰ τὴν ἐπιτυχία καὶ τὸ αἴσιο ἀποτέλεσμα ὁ ὑπέροχος καλλιτέχνης δούλεψε μόνος του μὲ πολὺ μόχθο. Ἀλλὰ ἄξια κι' ἀλησμόνητη ἢ προσφορά καὶ ἡ κατάθεσή του στὴν τράπεζα τῶν θεατρικῶν τοῦ ἐπιτυχιῶν. Μὲ τὴν «'Αληθινὴ Ἀπολογία...» ὁ Βάρναλης συντρίβει τοὺς τύραννους κι ὅλα τὰ δουρικὰ καθεστῶτα, μὲ τὸ λόγο τῆς ἀλήθειας, πὺ ἐμπεριέχει καὶ τὸ μήνυμα τῆς καθολικῆς ἀπολύτρωσης ἀνθρώπων καὶ λαῶν. Μὲ τὸν Λαζάνη σὲ σκῶμα καὶ σαρκασμὸ μᾶς ἰδιότυπης ὑποκριτικῆς ἐρμηνείας τῆς «'Αληθινῆς Ἀπολογίας», πήραμε μὰ ἀναβάπτιση μὲ τὰ νάματα τῆς λεξιμαγείας, τῆς τόσο γλυκόπικρης ἀλήθειας τῆς ζωῆς καὶ τῆς σωστῆς φιλοσοφίας, πὺ εἶχαμε δροσιστεῖ καὶ ποτιστεῖ ἀπὸ δεκάδες χρόνια πρὶν καὶ πὺ μᾶς ξαναθύμησε μὲ τόση ἐπικαιρικὴ σημασία ὅτι: νόμος εἶναι ἡ θέληση τῶν ἰσχυρῶν καὶ ἡ ἀδυναμία τῶν φτωχῶν καὶ καταπιεσμένων. Καὶ ὅτι ὅταν κυβερνᾶν οἱ ποιητὲς καὶ σοφοί, βασιλεύει στὴ γῆ ὁ Θεὸς καὶ ἡ ψυχῆ.

ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΚΟΥΡΤΗ: «Κ ο μ μ ἄ τ ι α
κ α ι θ ρ ὺ ψ α λ α».

Στὸ θέατρο τῆς ὁδοῦ Σταδίου τοῦ Κούν, παίχτηκαν μὲ σκηνοθεσία τοῦ ἴδιου, τὰ σκίτσογραφικὰ 8 μονόπραχτα τοῦ Γ. Σκούρτη. Πολλὰ ἀπ' αὐτά, νομίσματα μὲ δύο ὄψεις. Ἐνας κοινωνικὸς πίνακας μὲ διάφορα πολὺπλαγκτα ἐπεισόδια. Μερικὰ ἐπιτυχημένα κι ἄλλα μέτρια. Ρεαλιστικὰ μὲν, ἀλλὰ χωρὶς μηνύματα καὶ ὀρισμένα μὲ ἀδυναμίες καὶ ὑπερβολές. Ἡρωες ἄνεργοι, τεμπέληδες, ὑπάλληλοι, παράσιτα, κι ἕνας ἐργοδότης, ἀντιπροσωπεύουν ἕνα μέρος ἀπὸ τὴ χρεωκοπημένη ἀστική κοινωνία. Ὑστερικοί,

σπασμωδικοί και φλύαροι τύποι, άνολοκλήρωτοι, σκιτσογραφημένοι με κολοβές καταλήξεις, όσοι ένσαρκώνουν χωρίς γνήσιες συγκινήσεις και πειθώ, με μιá άκατάσχετη βωμολοχία πολλά μακάβρια στοιχεία κι έλλεινά καταντήματα τής σημερινής μας κοινωνίας. Ό συγγραφέας δέν κατόρθωσε άκόμα νά δώσει στο θέατρο πηγαία, άξιωματικά και πρωτότυπα έργα, παρά του ότι έννοήθηκε πολύ από τόν Κ. Κούν και τούς υπέροχους ήθοποιούς του. Ή δράση κ' ή αντίδραση σέ άφόρητη διαστολή και αντιδιαστολή τών ήθών, μά δοσμένα όχι σέ άληθινά και φυσικά μέτρα. Ή πολιτικολογία χωρίς σωστή βιοτική εξέλιξη. Όπου έπέπλεε τό δραματικό στοιχείο σέ αντίστοιχία με τήν πραγματικότητα του χτες και του σήμερα, υπήρχε μιá πειθώ που προκαλούσε συγκίνηση παράλληλα με τή δημιουργική γοητεία ήθοποιών σαν τήν Ήρώ Κυριακάκη, τόν Γιάννη Μόρτζο, τόν Μίμη Κουγιουμτζή κ.ά. Όπου όμως επικρατούσε ή φάρσα και ή άμετροέπεια του λόγου και τών συγκρούσεων, εκεί πρωτάνευε ό σολικισμός. Από τό θ σκίτσα, τό ένα στα «θρύλαφα» ήταν τόσο ζωντανό κι άληθινό που ένίσχυε τήν έπιτυχία του και τό παράστασε άριστοτεχνικό μ' ένα άπαραλλήλιστο φυσικό και δημιουργικό παίξιμο ή Ήρώ Κυριακάκη, μά που ό συγγρ. κλείνει τό φινάλε του λειψό χωρίς νά έξηγει τά αίτιά του. Πειστικό και άριστο ήταν έπίσης τό «Δάνειο». Στο σύνολό τους βέβαια τά «Κομμάτια και θρύλαφα» παράσταση έλληνική, με κάποιες κοινωνικές προεκτάσεις στο ξεσκεπάσμα και στο μασίγωμα τής άστικής κοινωνίας. Μιάς κοινωνίας διχασμένης, νευρωτικής και λιγόζωης. Δέν γίνεται λόγος έννοτήτων, ούτε καθαρά προοδευτικών θέσεων και μηνυμάτων. Ό συγγρ. στρέφει τά πυρά του και προς τούς δύο κόσμους. Δέν ξεχωρίζει τήν υπεροχή του νέου, του σοσιαλιστικού, που διαμορφώνει μιá στέρεη ήθική κοινωνία· παραπαίει και χτυπάει μιá εδώ και μιá εκεί. Ή άριστοτέλεια άξίωση του μύθου, θά έδινε περισσότερη βαρύτητα στη θεατρική τέχνη του συγγραφέα αν υπήρχε. Ό Κουγιουμτζής έρμήνευσε παραστατικά κι έξαιρετικά τόν «Άνεργο» μαζί με τή Μελίνα Βαμβακά. Αυτόκυρίαρχος και άπολαυστικός ήταν και ό Μπουγιουκλάκης στο «Δάνειο».

ΓΙΩΡΓΟΥ ΔΙΑΛΕΓΜΕΝΟΥ: «Χ ό σ α με
τ ή θ ε ί α σ τ ό π α.»

Μίσα σ' ένα κινιόφρηνο με όλες τις άνέσεις θέατρο «Στοά» με εγγενική συμπεριφορά και χωρίς φιλοδοσήματα. παίχτηκε για δεύτερη φέτος χρονιά στο Ζευγάρι, τό νεορεαλιστικό με ήθογραφικά στοιχεία δράμα του πρωτοφανέροντος ήθοποιού - συγγραφέα Γ. Διαλεγμένου με 5 καλλιτέχνες και μιá άπλή κρεβατοκάμαρα για σκηνηκό έργατικό σατιού σέ φτωχογειτονία. Καλοπαγμένες παραστάσεις με διαφημισεις, πολλοές έπαίνοτες και από έννοικριτικές άπόψεις θεατροκριτικών (τίποι Κ. Μίρη) που ίσως έφταναν στην ύπερβολή. Τό έργο βγαλμένο από τή μίσηρη ζωή ένός ζευγαριού από λαϊκό στρώμα, όποι οι έγνες για τά χρέη στον έμπορα ή στο μακαλή, ή άνεργία και ή δυσφορία από μιá περιθάλψη άρροιστης γριάς θείας και ή έλάδα σέ κάποια διαθήκη της. Έδωσαν μιá συμπιθίστατη ετήμη που κράτησε τόσον καιρό. Βέβαια οι πεντακοί του στόχαι ήταν 1) ό έξαγορασμός τής τιμής τής γυναίκας με τό πιο φτηνό έσώφροισχο (πράμα άπίθανο) που τής προστέρεσε ό καρτελατζής δοσός τής λαίκογειτονικής φραμάτειας και 2) ή έναγώνια άπαντοχή για τήν κληρονομιά τής θείας. Όστόσο, παρά τό βαθύτερο κοινωνικό νόημα και τις κάποιες ιδεολογικές προεκτάσεις στα ζόντα προβλήματα τής φτωχολογιάς, ό συγγραφέας πέρα από ένα φόρτο άργκολογίας και μιá ισχνή και περιορισμένη διαλογική έκφραστική γραμμή, δέν έδωξε ιδιαίτερη βιολογική και δραματική αποκδη στην εξέλιξη του μύθου, ούτε πλατιά πνοή και φαντασία. Ή σκηνη στο δέλεαρ του έσώφροισχου δέν έπειθε· και μήτε οι άφύσικαι κινυγάδες τών γυναικών πάνω στο φέρετρο τής νεκρής θείας. Τό έργο έχει καλή και συγκινητική άσχή, αλλά λιγοστό μικρόπνοο χωρίς πνεύμα θεατρογράφημα, που τό τέλος του ήταν κολοβό, μεσοδέζικο, χωρίς παροισία συγγενών και προσδοκούμενο φινάλε. Ήταν βέβαια διάφανη μά παρόγειστη ειρωνία, με φαρσοκοιμικά και τραγελαφικά στοιχεία. Σιμπαθητικές και έναγώνες δοισμένες σκηνές αλλά φτωχός και άνείκος ό θεατρικός του λόγος, γιατί ή συνολική δομή του έργου σαν έμπνευση από τό συγγραφέα δέν ολοκληρώθηκε σωστά, δέν τελειοποιήθηκε άκέραια. Κι όμως πολλές φορές από τούς

Σ' ένα βιβλίο τῆς Σόνιας Ἰλίνοκαγια

(Ἀπό τὴν ποίηση τῆς Ἀντίστασης)

Τοῦ Κώστα Χατζῆ

Διαβάζοντας τὸ βιβλίο τῆς σοβιετικῆς ἑλληνίστριας, σημείωσα πολλὰ ἐρωτήματα καὶ ἀπόψεις. Ἡ ἀναφορά τους στάθηκε ἀναπόφευκτη ἀνάγκη καὶ χρέος ἀπέναντι στὴν ἱερότητα καὶ ἀλήθεια γιὰ τὴν «Ποίηση τῆς Ἀντίστασης, στὴν μεταπολεμικὴ Ἑλλάδα» (ρωσικὴ ἔκδοση - Μόσχα 1974) καὶ ἑλληνικὴ («Κέδρος» 1976) «Συμβολὴ στὴν μελέτη τῆς μεταπολεμικῆς πολιτικῆς ποίησης στὴν Ἑλλάδα» (ὅλες οἱ ὑπογραμμίσεις στὸ κείμενο δικές μου). Γιατὶ αὐτὴ ἡ ἀντικατάσταση τοῦ ὄρου ἀπ' τὸν μεταφραστὴ (Μῆτσος Ἀλεξανδρόπουλος) τῆς ἀντίστασης (σοπροτιβλέναγια) σὲ πολιτικῆς (πολίτικα). Ποιὰ ἡ σκοπιμότητα τῆς ἀλλαγῆς, ποιούς ἱκανοποιεῖ καὶ σὲ ποιοῦ χώρο βρίσκονται;

Σχετικὸ. Κάποιος (καλοθελητῆς) Γιώργος Κεχαγιόγλου, σὲ παρουσίαση τῆς ρωσικῆς ἔκδοσης, σημειώνει, γιὰ τὴν «ἀντιστασιακὴ» ποίηση, τῆς «ἀντιστασιακῆς γενιᾶς» βάζοντας, ἔτσι - τὶς φράσεις σὲ εἰρωνικά, περιφρονητικὰ εἰσαγωγικά (Δὲς «πολίτης» τ. 3—4 1976). Τόση ἐχθρότητα καὶ ἀποστροφή!

Στὴν εἰσαγωγὴ (σελ. 9) τονίζεται γιὰ «τὶς ἀρκετὲς δυσκολίες» στὸ θέμα τῆς βιβλιογραφίας, ἀπ' τὴ συγγραφέα. Ποιοὶ ὅμως συνέβαλαν ἢ ἡ ἴδια, πῶς, νὰ τὶς ξεπεράσει. Γιατὶ αὐτὴ ἡ ἐκλεκτικότητά σὲ στίχους καὶ ὀνόματα ποιητῶν, ποῦ ἀντιπροσωπεύουν; Γενικά, φανερώνεται ἀνισόμερη ἀνάπτυξη καὶ ἀλλοίωση τοῦ πραγματικοῦ χαρακτήρα, τοῦ ὅλου θέματος. Ἀναφορικὰ μὲ τὴν ἑνημέρωση καὶ ἀντίληψη, σὲ πρόσωπα καὶ στοιχεῖα.

Στὴ σελ. 103, λέει: «Στὸν ποιητὴ Μίλτο Σαχτούρη ἀνήκει ἡ ἔκφραση «Δύσκολοι Καιροὶ» σὰν σύμβολο, καὶ ὅτι «Δύσκολες χρονιές» τιτλοφόρησε συλλογὴ (1959) ὁ Γιώργος Καφταντζῆς».

Τὸ σωστό. Τοῦ Σαχτούρη ἡ συλλογὴ «Τὰ φαντάσματα...» στὰ 1959 — καὶ στὰ 1960 ἡ συλλογὴ «Περίπατος» ποῦ ποιήματά της εἶναι οἱ «Δύσκολοι Καιροὶ». Τοῦ Καφταντζῆ, ἡ «Δύσκολες χρονιές» καὶ ὁμώνυμο ποίημα στὰ 1959.

Ἄλλη περίπτωση. Γιὰ τὴ νέα ποιητικὴ γενιὰ (σελ. 36), δίνει σὲ «ἐνδεικτικὴ ἀπα-

πὸ ἀπλοῦς καὶ ἀπλοῖκους ἥρωες, βγαίνουν τὰ πὸ περιεκτικὰ καὶ σοφὰ ποιητικὰ λόγια ποῦ σοῦ κερδίζουν τὴν συμπάθεια καὶ τὴν ψυχὴ. Ἀπὸ τὴ «Θεῖα σὺν» ἔλειπαν οἱ χαρακτηριστικοὶ τύποι καὶ μόνο ὁ ἔμποράκος ἦταν κάπως σωστός. Καλὸ καὶ ἐπαινετὸ τὸ σκηنيκὸ τοῦ Γ. Ζιάκκα. Ἡ σκηνοθεσίᾳ τοῦ πρωταγωνιστῆ Θαν. Παπαγεωργίου καὶ ὁ ρόλος του ἀνάλογα μὲ τὰ μίτρα τοῦ συγγραφέα ἐκπλήρωσαν μὲ συνέπεια καὶ ἀρετὲς σὲ ἄνετη ἀπόδοση τὶς προϋποθέσεις τοῦ ἔργου. Ἡ Λήδα Πρωτοψάλτη, γερὸ ταλέντο, ἔπαιξε μὲ ζῆλο καὶ συνείδηση. Συμπαιθὴς καὶ ὁ ἔμπορος Π. Κατῆβας.

★

ΧΡΗΣΤΟΥ ΚΑΤΣΙΓΙΑΝΝΗ: «"Α σ κ η ο η Α ὐ τ ο σ χ ε δ ι α σ μ ο Ὑ"».

Τὴν «Ἀντι...παράσταση» αὐτὴ στὸ θέατρο Γ. Παπᾶ μπορεῖ νὰ τὴν κρίνει κανεῖς

ἀνάλογα μὲ τὸ ἀποτέλεσμά της. Ὁ νέος ἠθοποιὸς Χάρης Νικολόπουλος μὲ ζῆλο καὶ ταλέντο ἐπωμίστηκε τὸ βάρος στὴν ὀργάνωση τῆς παράστασης. Ὁ Ρήγκας, ὁ Φασούλας, ὁ Μαρτίνος παραστάθηκαν (ὄλοι τους νέοι) καὶ προσαρμόστηκαν μὲ συνείδηση στὴν ἰδιόρρυθμη παράσταση μὲ τὴν ἀνάποδη σκηνικὴ τῆς ὄψης. Μὰ ἡ Μαίρη Σολωμοῦ καὶ ἡ Κώτση ἔπαιξαν μὲ τόση συναισθηματικὴ εἰλικρίνεια σὲ ρόλους μάνας καὶ κοριτσιοῦ σὲ πολεμικὴ ἀτμόσφαιρα μὲ τὰ τραγικὰ της ἀποτελέσματα, ποῦ ἐκλαιγαν στ' ἀλήθεια καὶ συγκίνησαν ξέχωρα τὸ κοινό. Μὲ θέμα τὸν πόλεμο καὶ τὶς τραγωδικές του καταστάσεις τὸ ἔργο ἔχει ἀνθρωπινὰ προεκτάσεις καὶ μῆνυμα εἰρήνης, ἀκόμα καὶ μὲ πικρὸ σαρκασμὸ καὶ παρανοϊκοὺς ἥρωες. Ἡ μουσικὴ ὑπόκρουση ὠραία, μὲ λαϊκὲς ἀποχρώσεις. ● ΜΑΛΑΜΑΣ

ρίθμηση» ονόματα και χρονολογίες γεννήσεως και πώς: «Σχεδόν κανείς τους δεν τέλειωσε σπουδές, δεν έλαβε πτυχίο». Την πληροφορούμε ότι: 'Απ' τους όκτώ, οι πέντε τέλειωσαν σπουδές — πήραν πτυχίο, και, ένας τους άφησε τη Χημεία (στον τρίτο χρόνο) για την έκδοτική εργασία.

Και, συμπληρωματικά, της ίδιας γενιάς, για ποιητές της μελέτης: τρεις πήραν πτυχίο.

Η άπορία μας είναι, πώς δεν πρόσεξε τις περιπτώσεις και δίχως έλεγχο τις παρουσίασε. Τόν Σαχτούρη χαρακτηρίζει ή εγκατάλειψη χωρίς αντίσταση, άπελπισία, μηδενισμός, «κάτι επικίνδυνα κομμάτια / χάος / είν' ή φυχή μου» και εκρυσταλλωμένος / μές τὸ θάνατό μου / τραγουδῶ (α'Δύσκολοι Καιροί»). 'Αντίθετα, τόν Καφταντζή, ή αντίσταση, τὸ ἀδιέξοδο, ή πίστη στὸν ἄνθρωπο, τὴ ζωή. «Γιὰ τὸσο μὴ δακρῦζεις ἄδερφέ μου / μόνο περήφανος ὀρθῶσου / κάτω ἀπ' αὐτὸν τὸν φίλο μας τὸν ἥλιο / πὸ ἤρεμα δουλεύει ἀκατάπαυστα / ... πὸς δὲν ἔσβησε ἡ φλόγα τῆς καρδιάς» (α'Δύσκολες χρονιές»).

Η ποίηση τοῦ Σαχτούρη, γενικά, δὲν ἔχει τὶς εἰδιότητες ἀκεραιότητας και θάρρους» (σελ. 117), είναι νοοτροπία χωρίς αισθητική και προεκτάσεις, κόσμος και προβλήματα — εσὲ δύσκολος καιροὺς / μηδενισμένος / ξεσπάω σ' ἕνα ἄσπρο θάνατο / μὲ αἷμα» (στο ἴδιο ποίημα). 'Αντίστοιχα στὸν Καφταντζή — «Εγὼ βάλθηκα νὰ λέω, νὰ λέω / γιὰ νὰ τροχίσ' ἡ λέξη μὲ τὴ λέξη / ἕνα κοφτερό σπαθί / γιὰ νὰ γενεῖ ὁ στίχος μὲ τὸ στίχο / μιὰ ἀνεμόσκαλα πανύψηλη» (στο ἴδιο ποίημά του).

Ὁ Δύσκολος καιρὸς ἔριξε σ' ἔρημη ἀκτὴ ναυαγούς, ὅπως και τὸν Τ. Σι ν ὀ π ο υ λ ο (σελ. 262). Είναι ἕνας ε'Επιζών» ναυαγὸς — μάρτυρας, ἕνας ἀπ' αὐτοὺς πὸ σκιαμαχοῦν μὲ τὸν ἐφιάλτη τους. Μὲ ἀμφιβολίες γιὰ τὸ παρὸν — «κανένα πέρασμα δὲν είναι νὰ τὸ ἐμπιστευτεῖς» — (καμιὰ προσπάθεια νὰ τὸ βρεῖ) — ἔτσι πὸς είναι «σφηνωμένος ἀνάμεσα / σὲ τούτες τὶς γυμνές / λαβίδες στὰ βουνά».

Τοὺς πὸ πάνω Σαχτούρη και Σινόπουλο δὲν μοιάζουν οἱ δύο 'Ιάσωνες — ὁ Δ ε π ο ὕ ν τ η ς και ὁ 'Ι ω α ν ν ἰ δ η ς. Ὁ ἀγώνας στὸν ἐσωτερικό τους κόσμο ταυτίζεται μὲ τὸν ἀγώνα τῆς ζωῆς — «Τὰ πό-

δια μου είναι ἔν' ἀπέραντο κομμάτι δρόμου / ...Παράξενο νὰ μεγάλωσαν τόσο ξαφνικά / τώρα πὸς θὰ βαδίζω ἔτσι πελώριος» (Αἴσθηση»). Και στὸ θάνατό του θὰ βρεῖ δικαίωση ζωῆς — «Τώρα δὲ μένει παρὰ νὰ κάνω ἕνα βῆμα / Νὰ πῆσω ἢ νὰ βγάλω φτερούγες» (ε'Ανεργος»).

Η ἐλπίδα και τ' ὄραμα τῆς πανανθρώπινης ἔνωσης, ἐκφράζεται στὴ συλλογὴ τοῦ Δεπούντη — «Οἱ καλεσμένοι τοῦ Πάσχα» — μὲ γνήσια ποιητικὴ αἴσθηση, ε'Ὅλοι οἱ νεκροὶ και ζωντανοὶ / γύρω στὸ γιορτινὸ τραπέζι τῆς Λαμπρῆς. Στὴν κεφαλὴ τοῦ τραπέζιου».

Αὐτὰ είναι σχετικά, μὲ τὴν ἔφεση τῶν ποιητῶν, τὴν ποιότητα και τὸ χαρακτῆρα τῆς ποιήσεώς τους.

'Αναφορικά μὲ τὸν Σ ε φ ἔ ρ η. Νομίζω δὲν ἀνήκει — πὸς μπόρεῖ ν' ἀνήκει στὴν κατηγορία τῶν ποιητῶν τῆς ἀντίστασης; Καμιὰ σχέση ή ποίηση και ή αἰσθητικὴ του και, πὸς οἱ στίχοι του — «συνηχοῦνται μὲ τοὺς στοιχισκὺς γιὰ τὴν ἐπερχόμενη 'Ανάσταση, τοῦ Σικελιανοῦ και ἄλλων ποιητῶν τῆς 'Αντίστασης» (σελ. 29).

Τοῦ Σικελιανοῦ — ετὰ χελιδόνια (πὸς) μηνῶν» μιὰν ἀνοιξη / Καινούργια 'Ελλάδα» πὸς ἀνασταίνεται εσὲ νέο Εἰκοσιένος» (ε'Επίγραμμα του) — δὲν είναι ὁ κῆρυκος τοῦ Σεφέρη, πὸς θὰ φέρει τὴν 'Ανοιξη — 'Ανάσταση, μὲ (τὸ θρησκευτικὸ σύμβολο) τὸν ε'Αη Γιώργη τὸν καβαλάρη γιὰ νὰ καρφώσει μὲ τὸ κοντάρι του πάνω στὸ χῶμα τὸν δράκοντα» (σελ. 29).

Ὁ Σικελιανὸς μιλάει γιὰ 'Ανάσταση νέου '21 — και ὄχι (νέκρα) 'Ανάσταση τῆς ἀρχαιοελληνικῆς μεγαλοπρέπειας και τῆς Μεγάλης 'Ιδέας (πὸς βούλιαξε μὲ τὴ Μικρασιατικὴ καταστροφή — ἀπότοκο τὸ «Μυθιστόρημά» του).

Τὸ «ἀπραγματοποίητο τῶν ἰδανικῶν πὸς πολέμησε ὁ κόσμος μας και ὁ λαὸς μας» (σελ. 114) είναι τὰ πραγματικὰ ἰδανικά τοῦ Σικελιανοῦ, τῶν ἀντιστασιακῶν ποιητῶν — γιὰ τὸν Σεφέρη είναι ἐκεῖνα τῆς ἀρχουσας τάξης και, πὸς τὰ κανόνια τοῦ Σκόμπυ (ἐπιχείρηση «Μάννα») ἐπανάφεραν στὴ χώρα μας...

Τὸν καιρὸ πὸς κυκλοφοροῦσαν τὰ ἀντιστασιακὰ τραγούδια τοῦ Σικελιανοῦ, στὴν 'Αλεξάνδρεια, ὁ Σεφέρης μὲ τὸ ε'Ἡμερολόγιο τοῦ καταστρώματος» — ἔδινε τὸ μέτρο

της αντίληψής του «για τὸ πατριωτικὸ αἴσθημά του, πὺ δὲν ἦταν τουλάχιστο ἀντιστασιακό.»

Ὁ Σεφέρης στάθηκε παντοῦ καὶ πάντοτε ἀμέτοχος. Γνωστὸς ὁμότεχνός του ἔγραφε — «καλῶ τὸ ἑλληνικὸ Νόμπελ νὰ πάρει θέση τώρα στὸ φλέγον πρόβλημα τῆς Κύπρου μας». («Ελεύθερος» 15.3.64, Ἀθήνα).

Ὁ κριτικὸς Π. Σπανδωνίδης (ἐπιφυλλίδα του 1963 — «σύγχρονη ποιητικὴ γενιά») — «Ὁ Σεφέρης ἐξ ἄλλου εἶναι ἕνας ποιητὴς ὑποτονικός... τοῦ χαμηλοῦ τόνου, τῆς πουριτανικῆς ἀπαθείας, ἐνὸς χώρου στὸν ὁποῖο ὅλοι οἱ ἐνθουσιασμοί, ὀραματισμοί, λυρισμοί, ἔχουν σθήσει... Μένει ἀπερίσκεπτος κι ὅταν ἀκόμη θὰ ἀναμέναμε τὴν ἔξαρσή του μπροστὰ στὴν περιπέτεια τῆς Κύπρου καὶ τὸν ἀγῶνα της. Ἔτσι τὸ τελευταῖο ποίημά του γιὰ τὴν Κύπρο, μένει μιὰ σειρά ψυχρῶν ἀναλογιῶν... γιὰ νὰ πετύχει τὴν αἰθερίωση τῆς σιωπῆς ἀδερφῆς τῆς καθαρότηας».

Τὸ κείμενο αὐτὸ ἀποκρίνεται στὴ διαπίστωση, γιὰ τὴν ποιητικὴ «χειρονομία του, παρακινημένου ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία του» (σελ. 115).

Καμιά «ἀντιστασιακὴ περιπέτεια» δὲν ἔζησε καὶ δὲν ἐξέφρασε ὁ Σεφέρης «παρακινημένος». Πρὸς τί λοιπὸν ἡ συμμετοχὴ του γιὰ «τὸ φοβερὸ μήνυμα τῆς Σαλαμίνας», τῆς Κύπρου. Πῶς μπορούσε νὰ πάρει θέση στὸ Κυπριακὸ — «Κύπρον, οὐ μ' ἐθέσπισεν...».

Τὸ ὅτι ἡ Ἰλίνσκαγια, βάζει σὲ εἰσαγωγικά: «ἕνας ἀπὸ τοὺς πρωτοπόρους τῆς νέας ποιητικῆς παράδοσης» (σελ. 17) ὄχι σὰν δική της ἀποτίμηση, αὐτὸ μᾶς βρίσκει σύμφωνος. Ὁ Σεφέρης δὲν εἶναι μέγας, μήτε πρωτοπόρος — ἀπλᾶ ἕνας καλὸς ποιητὴς τῆς γενιάς τοῦ '30.

Ἔνας φιλοσεφερικὸς τονίζει: «Ὅσοι περίμεναν ὅτι θὰ προκύψει ἕνας ἐθνικὸς ποιητὴς βέβαια γελάστηκαν. Ὁ Σεφέρης δὲν εἶναι ἀπὸ τὴν πᾶστα τῶν ὕμνωδῶν» (δὲς Ἀλ. Ἀργυρίου, «Καινούργια ἐποχὴ» χειμῶνας 1957, καὶ σελ. 106).

Ἀπερίσκεπτος κι ἀμέτοχος, τὸ ὁμολογεῖ ὁ ἴδιος στίς «Μέρες 1945—1951» (φοβερὸς δοκιμασίης γιὰ τὸ ἔθνος καὶ τὸ λαὸ) — στὸ «Δευτέρα τ' Ἀη - Γιώργη» — «πῶς

γιὰ νὰ συνεχίσω θάπρεπε νὰ μῶ ἔμπρακτα στὴν πολιτικὴ δὲν τὸ θέλω, θὰ δουλεύω γιὰ τὸ μόνο πράγμα πὺ μπορῶ νὰ κάνω ἐγὼ πὺ ἐξαρτᾶται ἀπὸ μένα».

Μήπως δὲν ἦταν ἔμπρακτα στὴν πολιτικὴ πὺ τόσες συνεπάγεται ὑποχωρήσεις καὶ συμβιβασμούς, στοὺς κανόνες τοῦ παιχνιδιοῦ;

Ἐπίκαιρο γίνεται αὐτὸ πὺ ἔγραψε ὁ Μᾶξ Φρίς (σελ. 104), στὸ «Ἡμερολόγιό» του (δὲς «Ἐπιθ. Τέχνης» Σεπτ. 1962 — κείμενο κάτω ἀπ' τὴν μετάφραση τῆς Χρύσας Λαμπρινοῦ) πῶς — «ὅποιος κρατᾶει πολιτικὴ οὐδετερότητα ἔχει κάνει τὴν ἐκλογὴ του πὺ τόσο πεισματικὰ θέλει νὰ ἀποφύγει: ἐξυπηρετεῖ τὸ κόμμα πὺ κυβερνᾶ».

«Ὅλοι οἱ ἐνθουσιασμοί, ὀραματισμοί, λυρισμοί, ἔχουν σθήσει» στὸ Σεφέρη (πιὸ πάνω, ὁ Σπανδωνίδης) — «Τὸ ζεστὸ νερὸ μοῦ θυμίζει κάθε πρωὶ / πῶς δὲν ἔχω τίποτα ἄλλο ζωντανὸ κοντά μου» (ἀπερίσκεπτος μέχρι εἰλικρίνειας).

Ἀναφορικὰ μὲ τὸν Κ α θ ἄ φ η (σελ. 15) — ἡ διαπίστωση «πὺ δὲν παραδίνεται ὅλος, γιὰτὶ διαθέτει γενναῖα ἀποθέματα στωϊκῆς ἐπίγνωσης κι ἀνδρισμοῦ».

Ἀλλὰ τί ποιότητας κι ἀξίας (κοινωνικῆς, αἰσθητικῆς κ.ά.) εἶναι αὐτὰ τὰ ἀποθέματα. Κι ἀκόμα, ἂν ἀντιστοιχοῦν κι ἀποκρίνονται, μὲ τὴν ἀποτίμηση πὺ ἔγινε.

Ἀποθέματα — ναί, ἐπίγνωσης — «μεγάλα κ' ὕψηλὰ τριγύρω μου ἔκτισαν τείχη» (ἀλλὰ ἀδύναμος κι ἄτολμος νὰ τὰ ἐγκαταλείψει) — κάθε προσπάθειά μου μιὰ καταδίκη εἶναι γραφτὴ» («Πόλις» 1910) — «...Μὰ τὰ παράθυρα δὲν βρίσκονται, ἢ δὲν μπορῶ νὰ τὰ βρῶ / Καὶ καλύτερα ἴσως νὰ μὴν τὰ βρῶ» («Παράθυρα»).

Ἡ ἀπομόνωση, τὸ ἀδιέξοδο — καὶ μόνο ἢ ἐπίγνωσή του δίχως τὸ ἀποτέλεσμα. Τέτοιο ἀποτέλεσμα πὺ βλέπουμε, στοὺς στίχους νέου ποιητῆ — «Σὲ σφίγγουν τώρα πιὸ πολὺ οἱ τοῖχοι» / «Ὅμως δὲν κλαῖς» / «Ἐνα ξερὸ ψωμὶ δαγκώνεις / Καὶ σκαρφαλώνεις στὸ παράθυρο» (Νίκος Παντῆς «Κρίση»). Σχετικοὶ εἶναι, οἱ στίχοι τοῦ Σαλβ. Κ ο υ α ζ ἰ μ ο ν τ ο (Νόμπελ). — «Ἐναν τοῖχο ὑψώνουν ἐναντία σὲ μένα / ...κάθε μέρα ὅλο καὶ πιὸ ψηλὰ / ζυγιάζουν τὴν στάθμη / ...πέρα ἀπ' αὐτὸ τὸ παραπέτασμα / ἐσὺ δὲν γυρεύεις μήτε χάρη ἐπιείκεια».

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΧΑΡΤΙΣΤΕΣ

Ἄς μᾶς συμπαθήσουν ὅσοι ὑπόγραψαν τὴν περιβόητη χάρτα '77 τὰ παρακάτω λίγα ἐρωτήματα καὶ ἀπορίες πάνω στὸ θέμα τῶν ἀνθρώπινων δικαιωμάτων. Σὲ τέτοιες προπαγανδιστικές ρετσέτες γιὰτὶ οἱ σοβαροὶ ἄνθρωποι δὲν ἔμαθαν νὰ ἐπιφυλάσσονται καὶ ἀμφιβάλλουν,

Μήπως παρασυρμένοι ἔπεσαν σὲ γκάφα καὶ παγίδα; Πῶς ἔθεσαν τὴν ὑπογραφή τους «ἐλαφρὰ τῆ καρδία»; Ἄλιμονο, τόση πείρα, τόσα χρόνια, τόσοι ἀγῶνες! Καὶ εἰρξάντο χειρῶν ἀδίκων; Ἴσως πολλοὶ νὰ μετάνιωσαν. Ἀλλὰ ποιὸς θὰ διαχωρίσει στὴν πράξη αὐτὴ τὴ διαφορά, μὲ τοὺς Γεωργαλάδες; Ἐπιτρέπονταν σὲ σπίτια κρεμασμένων νὰ μιλάνε γιὰ σκοινιά; Ἦταν σωστὸ σὲ τοῦτ' τὴ χώρα πού μὲ χίλιους ἐντεχνους τρόπους παραβιάζονται ἀπὸ τὸ 1945 ὡς τὰ σήμερα τ' ἀνθρώπινα δικαιώματα, νὰ διαμαρτύρονται διακόσιοι τόσοι Ἕλληνες διανοούμενοι ἔστω γιὰ ἐλάχιστους Τσέχους ἢ Ρώσους ἀντιδραστικούς; Ἐδῶ πού εἶχαμε 10 χρόνια ὡς πρόπερσι νὰ ἐκλέξουμε ἔστω μὲ χίλια κόλπα ἀπατηλά, νοθεῖες καὶ βίες κάποια στελέχη σὲ Βουλὴ, σὲ ὀργανώσεις ἢ καὶ ἐκκλησίας ἐπίτροπο ἀκόμα; Ἐδῶ πού παραβιάζονται συστηματικὰ μὲ δύο τρόπους τὰ δικαιώματα τῶν Ἑλλήνων, πού ἐπιβάλλουν οἱ ξένοι καὶ ντόπιοι ὀφέντες, δηλαδὴ πότε τὴν ταχτική τῆς ἀστυνομοκρατίας καὶ βίας καὶ πότε τὸν ἐλαστικὸ φιλελευθερισμὸ; Ἐδῶ πού στεροῦν ἀπὸ δεκάδες χιλιάδες πρόσφυγες στὶς ἀνατολικὲς χώρες τὸ δικαίωμα (30 χρόνια τώρα) νὰ γυρῖσουν, νὰ φιλήσουν τὸ πατρίο χῶμα τους καὶ νὰ πεθάνουν στὴν πατρίδα τους; Εἶναι ἀπλὸς παραβιασμὸς δικαιωμάτων αὐτό, ὅταν ἡ ἀμνηστία καὶ ἡ ληθὴ ἐφαρμόζονται πάντα μετὰ τὴν ἐπικράτηση τοῦ νικητῆ στὴν ἱστορία τῶν λαῶν; Λησμονοῦν διὰ καὶ ὁ Φράνκο διέγραφε τὸν ἐμφύλιο, ἀμέσως μετὰ τὴν ἤττα τῶν δημοκρατικῶν στὴν Ἰσπανία. Κι ἔγραφε σὲ κοινοτάφια γιὰ ὅλους: «Ἐπεσαν γιὰ τὴν πατρίδα»; Χτές οἱ Βιετναμέζοι νικητὲς δὲν χορήγησαν γενικὴ ἀμνηστία; Γιατί λοιπὸν δὲν καταγγέλλουμε τίς κατάφορες παραβιάσεις στὰ δικὰ μας δικαιώματα καὶ παρασταίνομε τοὺς ἱππότες σὲ παρατραηγμένες διαμαρτυρίες ξένων προσποιήσεων; Γιατί ὅσοι ὑπόγραψαν τάχα σὰν δημοκράτες κι ἀνθρωπιστὲς γιὰ τὸν τάχα «σοσιαλισμὸ μὲ ἀνθρώπινο πρόσωπο» δὲν σέβονται τὴν πλειοψηφία τῶν Τσεχοσλοβάκων πού καταδίκασε τὴ χάρτα '77; Ἄν ὑπῆρχε πλειονότητα λαοῦ πραγμα-

Καὶ πιὸ ἀγέρωχα, δονητικὰ ἢ Μάρκος Ἄνα (24 χρόνια στὰ κάτεργα τοῦ Φράγκο) — «Ἐγὼ δὲν ζητῶ ἐπιείκεια. Μὰ καταγγέλω... / Ἐμένα ὁ λόγος μου βάζει φωτιά καὶ καίει / τὰ πιὸ περήφανα δάση».

Στὸν Καβάφη. Ἡ ἐπίγνωση — «Χαρὰ καὶ μύρο τῆς ζωῆς μου ἡ μνήμη τῶν ὠρῶν / πού ἤβρα καὶ πού κράτησα τὴν ἡδονὴ ὡς τὴν ἠθελα» («Ἡδονή») καὶ — «Τὰ χρόνια τῆς νεότητός μου, ὁ ἡδονικὸς μου βίος / πῶς βλέπω τώρα καθαρὰ τὸ νῆμα τῶν / ... Κ' οἱ ἀποφάσεις μου νὰ κρατηθῶ ν' ἀλλάξω / διαρκούσαν δύο ἐβδομάδες τὸ πολὺ» («Νόηση»).

Ἀργότερα στὴ δύση τοῦ βίου του («Ἐπιθ. Τέχνης» Ἰαν. 1956, ὁ Μάρκος Αὐγέρης) — «Τότε θὰ ἀποχτήσει τὸ θάρρος

τῆς γνώμης του, θὰ πάφει νὰ ἔναι ὁ κρινόμενος καὶ θὰ τολμήσει νὰ γίνῃ ὁ κριτής... Θὰ μιλήσει τότε μ' ἔπαρση γιὰ τὴ ζωὴ του, γιὰ ἐτίς ἀνόητες μεταμέλειές του... θὰ ἡρωοποιήσει τίς ἀνώμαλες ἐπιδόσεις του καὶ θὰ χαρακτηρίσει τὸν ἑαυτὸ του καὶ τοὺς ὁμοίους του «ἀνδρείους τῆς ἡδονῆς». Ὅπως οἱ στίχοι του — «Κ' ἤπια ἀπὸ δυνατὰ κρασιά / καθὼς πού πίνουν οἱ ἀνδρείοι τῆς ἡδονῆς».

Δὲν ξέρομε γιὰ ποιὸ ἀνδρισμὸ τοῦ παρασημοφορήθηκε ὁ Καβάφης, ἀπ' τὸν δικτάτορα Πάγκαλο! Ἀναφορικὰ μὲ τὴν «Ποίηση τῆς ἤττας» καὶ ἐτὴν προσπάθεια ν' ἀναλυθεῖ κι ἀποσαφηνιστεῖ τὸ φαινόμενον» (σελ. 103).

(Ἡ συνέχεια στὸ ἐπόμενο)

τικά δυσαρεστημένη, δυστυχισμένη ἢ πεινασμένη γιὰ ἐλευθερία, γιὰ τὴν κακοποιημένη καὶ παρακαπηλεμένη αὐτὴ ἔννοια κλπ. ἀγαθὰ, γιὰτὶ δὲν θὰ ἐπαναστατοῦσε πού κατὰ Εὐριπίδη:

«ἕνας λαὸς ὅταν πεινάει κι ὅταν στενοχωρεῖται
τίποτα δὲν ἐντρέπεται, τίποτα δὲ φοβεῖται»;

“Ὅσοι ὑπογράφουν τέτιες χάρτες, γιὰτὶ δὲν μελετᾶνε πρῶτα καλὰ τὴν ἔννοια τῆς ἐλευθερίας καὶ τὸ νόημα τῶν μορφῶν τοῦ ὀρθόδοξου σοσιαλισμοῦ καὶ τῶν διάφορων φάσεων καὶ ἐξελισσόμενων καταστάσεων στὴν οἰκοδόμησή του; Γιὰτὶ βιάζονται καὶ δὲν κρατοῦν ὑπομονὴ καὶ ἐπιφύλαξη πού κατὰ τὸν Μίμνερμο «εἶναι χρυσὸς ἢ νηφαλιότητα καὶ ἢ δυσπιστία»; Γιὰτὶ οἱ 530.000 Τοῦρκοι μετανάστες καταγγέλουν τὴν ὁμοσπ. κυβέρνησι τῆς Δ. Γερμανίας στὴ διεθνή κοινὴ γνώμη, γιὰ τὶς διακρίσεις καὶ τὶς ἀθλιότητες τῶν γερμανικῶν νόμων; Κι ἔπειτα, ποιά ἔννοια δίνουν στ’ ἀνθρώπινα δικαιώματα; Τὸν ἄνθρωπο στὸ δυτικὸ κόσμῳ πού κανεὶς δὲν τοῦ δίνει σημασία ἂν ζεῖ ἢ ἂν πεθαίνει, πού ἀλλοτριώνεται καὶ γίνεται παρίας γιὰ ἕνα κομμάτι ψωμί; Γιὰτὶ οἱ λίγοι μεμψίμοιροι ἄνθρωποι στὸν σοσιαλιστικὸ κόσμῳ, δὲν κάνουν καλόπιστη κριτικὴ μὲ ἐποικοδομητικὲς παρατηρήσεις γύρω ἀπὸ τὶς ἀδυναμίες καὶ τὰ λάθη τῶν ὑπεύθυνων; Ἐκεῖ ὅπου ἡ πολιτεία ἐξασφαλίζει δουλειά, μόρφωση, υἰγεία, μέριμνα, στέγη, ψυχαγωγία, γηρατειά κλπ. σὲ ὅλους; Ποιὲς καὶ πού εἶναι οἱ καταχτητικὲς βλέψεις κι ἐπιδιώξεις τῶν σοσιαλιστικῶν χωρῶν, ἀφοῦ καταργοῦνε τὴν ἐκμετάλλευση καὶ τὴν κερδοσκοπία; Γιὰτὶ δὲν διαμαρτύρονται οἱ «χαρτιστὲς» γιὰ νύχτες Βαρβολομαίου, χιλιάδες ἐκτελέσεις, σφαγεῖα καὶ κολάσεις μετὰ τὸν Β΄ Παγκ. Πόλεμο πού δημιουργοῦν οἱ πολεμοκάπηλοι τοῦ δυτικοῦ κόσμου; Γιὰτὶ δὲν τόλμησαν ἔτσι «ὀμοθυμαδῶν» νὰ διαμαρτυρηθοῦν γιὰ τὸν διεθνή χωρ)κα καπιταλισμὸ, πού ἔσφαξε ἑκατομμύρια ἀθῶους στὸ Βιετνάμ, ἐνάμιση ἑκατομ. στὴν Ἰνδονησία τὸ ’66, ἑκατὸ χιλιάδες στὴν Περσία ἐπὶ Μωσαντέκ, γιὰ τὴν ἀόρατη ἀστυνομία «Ντίνα» τῆς Χιλῆς πού ἐξαφάνισε ἑκατοντάδες χιλιάδες πατριῶτες, γιὰ τὸν ἀποδεκατισμὸ τῶν Παλαιστινίων, γιὰ τὰ θύματα τῆς Μπιάφρα, τοῦ Ζαῖρ, τῆς Ταϋλάνδης, τῆς Καμπότζης, τῆς Ἀργεντινῆς, γιὰ τοὺς νεκροὺς τοῦ Λιβάνου, τῆς Τουρκίας, τοῦ Κογκό, τῆς Κύπρου μας καὶ τόσα ἄλλα «ὦν οὐκ ἔστι ἀριθμὸς»; Γιὰτὶ, ἡ ντιλετάντικη ἐκδηλούμενη «ἀνθρωπιά» στοὺς λίγους Τσέχους δὲν ὑπολόγισε τὸν ἐξανδραποδισμὸ τῶν λαῶν, χωρὶς ἐξάιρεση καὶ τὸν παλιότερο δικὸ μας μὲ τὰ δυόμιση ἑκατομ. τῆς Μικρασίας τὸ 1922 γιὰ νὰ κρατήσουν οἱ Ἀγγλογάλλοι τὰ πετρέλαια τῆς Μοσούλης; Ἄλλ’ ἂς μὴ πᾶμε στὴν ἱστορία τοῦ χτέος, στεκόμαστε στὰ διεθνή ἐγκλήματα τοῦ καπιταλισμοῦ τῶν ἡμερῶν μας, τὰ τόσα βάσανα τῶν λαῶν πού προκαλεῖ ἡ πανούκλα κερδοσκοπία τῶν πειρατῶν. Γιὰτὶ τόσο εὐκόλα μὲ μιὰ ὑπογραφή, καταδικάζουν ἄλλους ἀντ’ ἄλλους σὰν ὁ Καραγκιόζης; Γιὰτὶ ξεχνοῦν ὅταν ὑπογράφουν τὸ «μὴ δίκην δικάσεις πρὶν ἀμφὶν μύθον ἀκούσεις» τοῦ Ἰσοκράτη; Γιὰτὶ μᾶς θυμίζουν τὸν παρακάτω μῦθο; Μιὰ φορὰ ἕνας γάϊδαρος εἶχε βρεθεῖ πάνω σ’ ἕνα καράβι κι ἐκεῖ μέσα φέρανε κι ἕνα λύκο καὶ μιὰ ἀλεπού νὰ κάνουν δικαστήριο. Ὁ λύκος κ’ ἡ ἀλεπού εἶχαν ξεχάσει τὴν καταβρόχθιση τῶν ἀρνιῶν, τῶν προβάτων καὶ τῶν πουλερικῶν στὴ ζωὴ τους, κι ἔδωσαν συγχωροχάρτι στὸν ἑαυτὸ τους, καταδικάζοντας τὸν κακομοῖρη τὸ γάϊδαρο σὲ κατασπάρραξη, γιὰτὶ κάποτε εἶχε ἀρπάξει ἕνα μαρουλόφυλλο! Ὅμως προτοῦ τὸν κατασπαράξουν, κατάφερε καὶ τοὺς κλώτισε ἔντεχνα καὶ τοὺς δυὸ ἀδίσταχτους ψευτοδικαστὲς του καὶ τοὺς ἔριξε στὴ θάλασσα. . . Ἀφοῦ λοιπὸν οἱ παροικοῦντες στὸ δυτικὸ «παράδεισο» τῆς ἰδεολογικῆς ἀνομοιογένειας, τῆς κομφουζιακῆς βαβυλωνίας, τῆς «ἐκστρατείας τοῦ χάους» τῆς ΣΙΑ, τῆς γενικῆς νοθείας, τοῦ «πλουραλισμοῦ» τῆς ὑποκρισίας, τῆς ἀπάτης καὶ τοῦ ἀρριδισμοῦ, τῶν ἀγγέλων τῆς μεταφυσικῆς σκέψης καὶ πλάνης καὶ τῶν διαβόλων τῆς ἐκμεταλλευτικῆς τροχοπέδης καὶ κάθε πλεκτάνης, «ἀπάντων» τῶν ἠθικῶν παραβάσεων καὶ τῶν δαντικῶν κοινωνικῶν κολάσεων. . . πού πιστεύουν στὴ δημοκρατία, πῶς δέχονται ἕνα ἀσήμαντο ποσοστὸ, ἂν ὑποθέσουμε ζαχαρωφικῶν Τσεχοσλοβάκων, νὰ παραπονιοῦνται γιὰ μικροαδικίες καὶ μικροδυσარέσκεις (πού πάντα θὰ ὑπάρχουν) νὰ μεγαλοποιοῦν τὰ γεγονότα, νὰ διαστρεβλώνουν τὴν ἀλήθεια γιὰ τὴν πραγματικότητα στὴ χώρα τους; Γιὰτὶ δὲν ὑπολόγισαν τὴ γνώμη τοῦ Σάρτρ πού δήλωσε ὅτι: «δὲν πρέπει χωρὶς ποσότητα καὶ ποιότητα ἀνθρώπων νὰ δίνουμε πίστη καὶ βάση σὲ χάρτες», παράπονα καὶ διαμαρτυρίες τάχα γενικὲς πού παρασύρουν καὶ μπλέκουν σὲ σατανικὰ δίχτυα καὶ ὑπογράφουν τὰ παιγνίδια

της ΣΙΑ με τόση προχειρότητα κι επιπόλαιη κρίση και ψυχρολουσία; Τό να μιλάει κανείς για δικαιώματα και να τα υπερασπίζει, ενώ κρώτος τον λίθον βαλέτωσ πάει να πει ότι τα διδάσκει κάνοντας τον δάσκαλο. Όμως πώς θα γίνει πειστικός όταν ταυτίζεται με την παροιμία: «δάσκαλε που δίδασκες και νόμο δεν κράτεις»; Οι Ιθύνοντες του δυτικού κόσμου συνεχίζουν μ' άλλες βέβαια μορφές την πατρογονική τους παράδοση στις πειρατείες και τους γκαγκστερισμούς, και γιαυτό πρέπει να κρύβουν το πρόσωπό τους και να κάνουν ετουμπεκία. Ένα λαϊκό λιανοτράγουδο λέει: «όταν κλπίζει ο λουλάς, έσν δέν πρέπει να μιλάς». Αλλά, γιατί ή ταλαιπωρη ήλληνηκή Ιντελιγκέντσια τής ήττας, τής «αφισθήτησης» και τής έλίτικης πρωτοποριακής μαλιφακτούρας στην τέχνη που τροφοδοτεί τα συντηρητικά έκτροφεία τής παρακμής του άστικού πολιτισμού, δέ βλέπει σάν ή γκαμήλα το λοφίο της; Γιατί ή μόδα και ο συμμός του ξικπασμένου φιλελευθερισμού, τήν κάνει να συκοφαντεί τα όποια σοσιαλιστικά συστήματα και να γίνεται σιγονταδόρα και άθανταδόρα του καπιταλισμού; Ός πότε θα τσεχοσλοβακολογούν και θα σύγγαρολογούν έδώ, όπως παλιότερα οι 22 τής Λέρου που είχαν ριξει πρώτοι «τον λίθον του άνοθέματος» και χωρίς να κοιτάνε το δικό τους πογκρόμ, έριχναν στο φαί τής ΣΙΑ άλας και... λάδι στη φωτιά των ρούχων του Γιάν Παλας; Γιατί δέν διαμαρτυρήθηκαν ποτέ για τις φυλακές των ΗΠΑ που όπως κατάγγειλε ή Τζέην Φόντα είναι γεμάτες από προοδευτικούς διανοούμενους; Τέλος πάντων, ή δημιουργική ιστορία των λαών βαδίζει και με λάθη. Γίνονται άναπόφευκτα. Και τα πιο βαριά λάθη δέν τα προκαλούν οι άπλοοι άνθρωποι, οι μαχητές, αλλά αυτοί που διαχειρίζονται τις τύχες των λαών από υπεύθυνες θέσεις. Όμως το ζήτημα είναι αν αυτά τα λάθη τα προκαλούν έκούσια ή άκούσια άνυπολόγιστα πάνω στην πρόοδο και την άναγκαιότητα τής έξελιχτικής πορείας, ή ύπολογισμένα σατανικά για τη διαιώνιση τής όποιας δουλείας. Γιατί λοιπόν μερικοί δικοί μας διανοούμενοι άνατρέχουν στα μοιρολόγια τής Άχμάτοβα (1920), στον «Ζιβάγκο» του Πάστερνακ, ή στον «...Ντενίσοβιτς» του Σολτζενίτσιν, ή στις ψυχοπαθητικές αντίδράσεις των περιβόητων Τάραηδων Άμαλρικήδων και Μπουκόφσκηδων που τους διαφημίζουν τόσο επίπονα τα προπαγανδιστικά πρακτορεία τής δύσης; Όλα βέβαια αυτά τα άξιολύπητα άτομα, άποτελούν άσπείρα ύπόθεση για τα 260 έκατομ. τής ΕΣΣΔ και τα 16 έκατομ. τής Τσεχοσλοβακίας. Θυρούμαστε τον Πάστερνακ όταν ζούσε και άντιπαθούσε και πολεμούσε το καθεστώς τής πατρίδας του (που παρόλες τότε τις άδυναμίες και τις έλλείψεις, είχε χαρίσει λίγη άτυχία σ' έκατομμύρια δυστυχημένους άνθρωπος), του είχε μια βίλλα έξω από τη Μόσχα με τη σύνταξη του, με όλες τις άνέσεις και τις παροχές του. Το ίδιο και ο Σολτζενίτσιν (που είναι άδύναμος και σάν ταλέντο) συκοφαντούσε χρόνια το κοινωνικό σύστημα τής χώρας του άνενόχλητος. Κι όταν τα πρακτορεία τής ΣΙΑ τονε ζήτησαν πιο κοντά τους, ή ΕΣΣΔ τους τονε χάρισε... για να βάζει τώρα κρεμύδι στα μάτια του και να κλαίει σάν έμπιγκρς μετανιωμένος, κι όχι βέβαια για τήν «άγία Ρωσία» των τσαρικών και των Ρασπούτσηδων... αλλά για τη σημερινή Σοβιετική Ένωση τήν «Πολιτεία Θεού χωρίς Θεό» όπως τόσο εύστοχα μάς χαρακτηρισε σεβαστος συνάδελφος που τήν έπισκέφτηκε τελευταία. Αλλά και το νούμερο Ζαχάρωφ, όπως γράφουν οι έφημερίδες: «έχει τρία διαμερίσματα σε άστική περιοχή τής Μόσχας και μια διόροφη έξοχική κατοικία σε προάστιο τής πόλης, σύνταξη κλπ., ενώ κλαίγεται πως είναι φτωχός και καταπιεζόμενος». Ποιός ξέρει ποιός του είχε χαλάσει τη ζαχαρένια του κ. Ζαχάρωφ και για ποιο λόγο έκτροχιάστηκε από χρόνια και έγινε φερέφωνο των καπιταλιστών και έχθρος του ίδιου του λαού του (που θυσίασε 20 έκατομμύρια ζωές γιαυτόν τον Σοσιαλισμό), ενώ εκείνος φαίνεται νοσταλγεί τον τσαρισμό και τήν ταξική του ύπόσταση(!) Άντιπαράθεσαμε αυτά τα λίγα «εϊδωλα» και νούμερα των «σοβιετολόγων» γιατί είναι συναφή με τα λιγοστά τσέχικα όμογάλακτα στοιχεία τής τόσο διασκεδαστικής και άποκηρυγμένης χάρτας του '77 συναισθανόμενοι ότι οι χαρτιστές στάθηκαν άξιολύπητοι και ίσως να μη βρίσκουν εύκολες άπαντήσεις στα παραπάνω άμίλιχτα έρωτήματα.

«Άγαπητέ μου κ. Μάλαμα,

Σὰς συγχαίρω μ' ὅλη μου τὴν καρδιά γιὰ τὸ Ἐλεύθερο Πνεῦμα πὺ καταξιώνει τὸ περιοδικό σας. Χάρηκα πολὺ τὸ γραφτό σου γιὰ τὸν Ρίτσο. Τὸ χάρηκα γιατί εἶναι δίκαιο. Ἔτσι τὸ πιστεύω. Θαύμασα κι ἄλλη μιὰ φορὰ τὴ λεβεντιά σου στ' ἄρθρα τοῦ περιοδικοῦ. Σὲ χάρηκα καὶ στὰ βιβλία σου. Τὸ θέατρό σου εἶναι ἓνα σωστό, ὑπεύθυνο Λαϊκὸ Θέατρο. Τὸ θέατρο πὺ ἀγαπῶ. Κι ὅλη τὴν Τέχνη, Λαϊκὴ τὴ νοιώθω. Νὰ μηνυματοδοτεῖ. Τί ὠραίοι οἱ ἥρωές σου! Πόσο ξεκάθαρα τὰ περιγράμματά τους! Οἱ χαρακτηρισ τους! Ἐξοχος ὁ Νικηφόρος Ἄψαρῆς! Ὁ διάλογός σου, ὅλο ζωὴ κι ἀλήθεια! Διάβασα καὶ τὴν εὐαίσθητη «Συνομιλία» σου. Ἐκεῖ ὁ ποιητής, ὁ λυρικός. Ἡ ἀνθρωπιά σου, μέσα ἀπὸ τὴν ψυχὴ ἑνὸς ζῶου. Μιὰ πολὺ πρωτότυπη ἔμπνευση. Αὐτὸ λέει καὶ ἡ Ἰσμήνη καὶ σοῦ σφίγγουμε μαζί τὰ χέρια.

Γιῶργος Ν. Κάρτερ
ποιητὴς καὶ κριτικὸς - Ἀθήνα

«Άγαπητέ μου Λάμπρο,

Ὅργισμένος ἀπὸ τὴν ἐγκατάλειψη ἢ τὸ εὐγενικὸ ἀλυσόδεμα τῶν δῆμων καὶ κοινοτήτων τῆς χώρας καὶ καθὼς ἢ λαϊκὴ ἐτυμηγορία στὶς δημοτικὲς ἐκλογὲς μετατρέπεται σὲ κοροϊδία, κι ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει αὐτόνομο οἰκονομικὸ νοικοκυριὸ κι ὅλα παγιδεύονται ἔντεχνα κι ἐξαρτιοῦνται ἀπὸ τὴ θέληση τῶν κυβερνῶντων, δέξου τοὺς παρακάτω στίχους μου σὰ διαμαρτυρία ἑνὸς ἀπλοῦ πολίτη.

Γιὰ νὰ μπερδέψει τὸ λαὸ καὶ νὰ τὸν περιπαίξει

τὸ κράτος μας σοφίστηκε τούτ' τὴ γνωστὴ τὴ λέξη:

Αὐτοδιοίκηση, κι ἀπὲ κράτησε τὴν οὐσία

τοὺς πόρους καὶ τὸν κώδικα κι ὅλη τὴν ἐξουσία·

κ' οἱ δήμαρχοι κ' οἱ πρόεδροι κ' οἱ σύμ-

Λίγα ἀπὸ τὰ μνηύματα στο Ἐλεύθερο Πνεῦμα

βουλοὶ ἀντάμα
πάντα ζητιάνοι γίνονται κ' οἱ δῆμοι εἶναι
δράμα
καὶ τρέχουν καὶ γυρεύουνε καὶ δέχονται
πιέσεις
πότε μαζεύουν ψίχουλα καὶ πότε ὑποσχέ-
σεις.

Χρ. Χριστοδουλάκης
Πετρούπολη - Ἀθήνα

«Άγαπητέ μου κ. Μάλαμα,

Τυχαῖα βρέθηκε στὰ χέρια μου τὸ «Ἐλεύθερο Πνεῦμα» σας, κάτι μοναδικὸ πὺ συνάντησα μέσα στὴν ἀγορὰ τοῦ λογοτεχνικοῦ καὶ πολιτιστικοῦ Τύπου. Εἴταν τὸ τεῦχος 22, πὺ βρίθει ἀπὸ διαλεχτὰ περιεχόμενα καὶ προπάντων ἀπὸ θαρραλέα ἀγωνιστικὰ σημεῖωματα - τσεκούρι καὶ φωτιά γιὰ τὰ κακῶς κείμενα στὸν περίγυρό μας.

Ἐπιθυμῶ νὰ παρακολουθῶ τὴν ἐκκαθαριστικὴ σας προσπάθεια καὶ γι' αὐτὸ σὰς παρακαλῶ νὰ μὲ ἐγγράψετε συνδρομητὴ ἀπὸ τὸ πρῶτο τεῦχος τοῦ «Ε.Π.» πὺ θὰ ἐκδοθεῖ τὸ τρέχον ἔτος.

Σὰς στέλνω μὲ ταχυδρομικὴ ἐπιταγὴ 200 δρχ. καθὼς καὶ τὴν τελευταία ποιητικὴ συλλογὴ μου «Γουοντερμάτζικα». Ἄν ἡ ποίησή μου σὰς ἐνδιαφέρει, μπορῶ νὰ σὰς στείλω κι ἄλλες συλλογὲς μου πὺ ἐξέδωσα τὰ τελευταία πέντε χρόνια.

Μὲ ὅλη μου τὴ συμπάθεια

Ἄποστολος Μαγγανάρης
ποιητὴς καὶ δημοσιογράφος - Ἀθήνα

«Κε Μάλαμα, ἄξιε πνευματικὴ μαχητὴ, θερμὰ συγχαρητήρια γιὰ τὸ ἐξαιρετὸ «Ἐλεύθερο Πνεῦμα». Μὲ βαθιὰ ἐχτίμηση γιὰ τὸν ἀγῶνα σου...».

(Μεσεβρινὸς) Ἀντώνης Μυστακίδης
Συγγραφέας - Καθηγητὴς
Πανεπιστημίου - Σουηδία

«Τὸ περιοδικὸ «Ἐλεύθερο Πνεῦμα» μὰς συγκινεῖ βαθιά, γιατί δείχνει γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ, πὺς αὐτὸ πὺ ἐμεῖς στὴν πρωτεύουσα ὀνομάζουμε «ἐπαρχία» σκορπίζει πὺ πολὺ φῶς μὲ τὸ πατροπαράδοτο «λουξ» ἀπὸ

τον σύγχρονο ηλεκτρικό λαμπτήρα. Δεν βρίσκουμε τίποτε άλλο να γράφουμε, παρά ένα μεγάλο εύγε σε αυτούς που μοχθούν για την έκδοση αυτού του περιοδικού...».

ε'Η Νίκη»

Ἐφημερίδα τῆς Νίκαιας Πειραιῶς
«...Τὸ περιοδικὸ σας εἶναι πολὺ φροντισμένο. Κλείνει φωνὲς ἀπ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα κι ὅσο μπορεῖ ἀπόλο τὸν κόσμο. Ἐκτιμῶ βαθιὰ τὴν προσπάθειά σας...».

Ἐλευθ. Παπαδάκη

Λογοτέχνηδα - Θεσ)νίκη

ε'Αξιότιμε κ. Λ. Μάλαμα,

Εἶμαι ἓνας φοιτητῆς τῆς Νομικῆς στὸ Πανεπιστήμιο Θράκης. Ἐπειδὴ ἀσχολοῦμαι μὲ τὴ λογοτεχνία προμηθεύομαι διάφορα σχετικὰ ἐντυπα πού μὲ βοηθοῦν σημαντικὰ. Ἔνα ἀπ' αὐτὰ εἶναι τὸ ἀξιόλογο περιοδικὸ σας ε'Ελεύθερο Πνεῦμα», τὸ ὁποῖο εἰλικρινὰ ὁμολογῶ πὼς ξεχωρίζει καὶ στέκει φηλότερα ἀπὸ κάθε ἄλλο. Δὲ θὰ ἔθελα νὰ θεωρηθεῖ τούτο κολακεία ἢ κάτι τέτιο. Τὸ περιοδικὸ σας εἶναι ὄριμοι καρποὶ ἀκούραστης προσπάθειας πού καταβάλλεται τόσο ἀπὸ σᾶς κατὰ κύριο λόγο, ὅσο κι ἀπ' τοὺς ἐκλεχτοὺς συνεργάτες σας. Εὐχομαι ὁλόφυχα πάντα νὰ κερδίζει καινούργιες ἐπιτυχίες καὶ νὰ ζεσταίνεται ὄλο καὶ περισσότερο τὶς καρδιές τοῦ λαοῦ. Κι εἶμαι σίγουρος γι' αὐτό.

Σᾶς εὐχαριστῶ. Μ' ἐχτίμηση

Νίκος Ἐπ. Θαλαγκάρας

Κομοτηνὴ

ε'Αγαπητὲ κ. Μάλαμα,

Πρὶν 10 χρόνια εἶχα διαβάσει κάπου πὼς ἐκεῖνος πού διαβάσει κάποτε πεθαίνει μὰ ἐκεῖνος πού γράφει κερδίζει ζωὴ. Ἐκτοτε σταμάτησα νὰ διαβάζω καὶ ἄρχισα νὰ γράφω. Ὅμως παίρνοντας τὸ ε'Ελεύθερο Πνεῦμα» σου δὲν τὸ διάβασα ἀπλῶς, ἀλλὰ τὸ ρούφηξα στὴν κυριολεξία. Εἶναι στ' ἀλήθεια ὑπέροχο περιοδικὸ. Γράφεται καὶ ἐκβιβάζεται ἀπὸ πραγματικὰ ἐλεύθερο ἄνθρωπο καὶ θὰ πρέπει νὰ διαβάζεται ἀπὸ κάθε Ἕλληνα, ἂν θέλουμε νὰ ἴδουμε αὐτὸν τὸν πολὺπαθο τόπο λέφτερο».

Θερμὰ συγχαρητήρια

μὲ ἀπέραντη ἐκτίμηση

Ν. Παναγιωτοῦνης

ποιητῆς - Ἀθήνα

ε'Αγαπητὲ Λάμπρο,

Ἄντὶ γιὰ κάποιον — ἀπ' τοὺς συνηθισμένους χαιρετισμοὺς — ἄλλον ἢ ἄλλα λό-

για πολλὰ καὶ ταιριαστὰ κι ἀξία παινήματα, πού τόσοι καὶ τόσοι σοῦ γράφουν, ὁ θαυμασμός κι ἡ ἀγάπη γιὰ σένα καὶ τὸ ε'Ελεύθερο Πνεῦμα» σου, σοῦ στέλνει ἓνα, σκαρωμένο ἀπὸ κάποιο παιδί, ποίημα, πού θαρρῶ πὼς εἶναι μαζί καὶ μὲ τ' ἄλλα του, τρανὸ καὶ στὸ νόημά του».

Μὲ ἀγάπη

Στέφος Ἀθανασοῦλας Λόγιος - Καλαμπάκα

ε'Αγαπητὲ μου κ. Μάλαμα,

Καὶ πάλι συγχαρητήρια γιὰ τὴ συνέπεια πού ἐξακολουθεῖς ἀπὸ τὸ πρῶτο σου τεῦχος στὸ ε'Ελεύθερο Πνεῦμα». Καιρὸς ἡ ἀρτηριοσκληρωμένη πνευματικὴ μας ἡγεσία νὰ παραχωρήσει τὶς θέσεις τῆς... Ἄν δὲν βρισκόνταν οἱ δυὸ τρεῖς σὰν τὸν Μάλαμα νὰ κάνουν σημαία τὴν ἀλήθεια, γύρω ἀπ' τὸν πνευματικὸ μας χῶρο ἡ νάρκωση θὰ ἐξακολουθοῦσε αἰώνια. Περιμένω μὲ λαχτάρια τὴν κάθε κυκλοφορία τοῦ περιοδικοῦ σου».

Φιλικά

Ἄλ. Χρυσοστομίδης ποιητῆς - Πειραιᾶς

ε'Αγαπητὲ κ. Μάλαμα, Γειά χαρά,

Ἐχωριστὴ χαρὰ καὶ συγκίνηση μᾶς φέρνει ἐδῶ στὴν ξηνητιὰ τὸ ε'Ελεύθερο Πνεῦμα». Τὰ συγχαρητήριά μας δὲν ἐκφράζονται μὲ λόγια... Εἴσαστε Ἡρωες πού μὲ τὴ γραφίδα ὄπλο εἰρηνικὸ καὶ ἀκαταμάχητο, ὀρθώνετε κἄστρο ἄπαρτο τὴν ἀλήθεια καὶ μὲ τοὺς ἀγῶνες σας χτίζετε τὰ θεμέλια γιὰ τὴν παγκόσμια συναδέλφωση, τὴ λευτεριά καὶ τὴν εἰρήνη. Νὰ σᾶς μοιάσω θέλω καὶ τὸ προσπαθῶ. Νὰ σᾶς μοιάσουμε ὄλοι γιὰτὶ πρέπει...».

Μὲ φιλικὸς χαιρετισμοὺς

Ι. Βέργος - Δυτ. Γερμανία

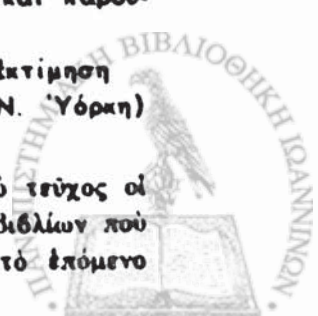
ε'Αγαπητὲ κ. Μάλαμα,

Σ' εὐχαριστῶ καὶ σὲ συγχαίρω γιὰ τὸ ε'Ελεύθερο Πνεῦμα» καὶ τὸν ἀγῶνα σου. Ἐγραφα γι'αὐτὸ ἓνα σημείωμα στὸν ε'Ἐθνικὸ Κήρυκα» τῆς Νέας Ὑόρκης. Ἀνακοίνωσε σὲ παρακαλῶ ἀπὸ τὶς στήλες τοῦ περιοδικοῦ σου ὅτι κάθε Παρασκευὴ δίνω εἰδικὲς ἐκπομπὲς ἀπὸ τὸν ἐδῶ Ραδιοσταθμὸ καὶ παρουσιάζω Ἑλληνες λογοτέχνες...».

Μὲ πολλὴ ἐκτίμηση

Ν. Δεληπαράσχος - λόγιος (Ν. Ὑόρκη)

Ἄπο πληθῶμα ἕλης σὲ τοῦτο τὸ τεῦχος οἱ κριτικὲς ἀξιολογήσεις τῶν νέων βιβλίων πού πήραμε τελευταία, ἔμειναν γιὰ τὸ ἐπόμενο τεῦχος.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ & ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

Διαλέξεις

Ο δοκιμογράφος, στοχαστής, μεταφραστής και κριτικός, σεβαστός φίλος Άρσένης Γεροντικός, έδωσε στις 6.3.77 δμλλα με θέμα «Καποδίστριας ο πρώτος Κυβερνήτης της Ελλάδας» στην αίθουσα της Ζ.Π.Α. Την περισπούδαστη δμλλα, τη διάβασε ο συνεργάτης μας καλλιτέχνης και σκηνοθέτης Μίλτος Τσίρκας, που συγκίνησε βαθιά κι ένθουσίασε το κοινό, με αποκαλυπτικές και μεγάλες κριτικές αλήθειες στις αιτιολογίες των πραγμάτων της εποχής εκείνης που ο Γεροντικός μας χάρισε, ακολουθώντας τα διδαχτικά αξιώματα του Πολύβιου και του Θουκυδίδη. Συγχαίρουμε τον λαμπρό και αγαπητό καθηγητή και τον φίλατο Μ. Τσίρκα για τη σπάνια αυτή δμλλα που πρέπει να τυπωθεί σε διβλίο, γιατί ξεσκεπάζει περιεκτικά όλες τις δολοπλοκίες και άτιμες των "Αγγλων «προστατών» και όλων των όμοίων τους, όλη την κυβερνητική κακοδαιμονία που δέρνει το λαό και τον τόπο μας από το 1821 και μέχρι σήμερα.

Στην ίδια αίθουσα το Γενάρη ο διαπρεπής οικονομολόγος Κώστας Χατζηιωγγύρης έδωσε διάλεξη διαφωτιστική για τη σύνδεση με την ΕΟΚ και τις δυνατότητες της χώρας μας.

Στην ΕΠΜ ο Ίατρικος Σύλλογος της πόλης δργάνωσε δμλλα με δμλητή τον διακεκριμένο παιδίατρο και λόγιο κ. Άπόστολο Τόλη στις 19.3.77 και θέμα «Σφάλματα κατά την άσκηση της Παιδιατρικής».

Στην αίθουσα του Γαλλικού Ίνστιτούτου στις 3.3.77 ο έξαλρετος μελετητής και λόγιος καθηγητής κ. Λάκης Παπαϊωάννου έδωσε σπουδαία διάλεξη για τη ζωή και το έργο του Ρ. Ρολλάν.

Την 17.1.77 ο ποιητής κ. Α. Τσούρας μίλησε στην «Αρχαιολογική Έταιρία» με θέμα: «Γεώργιος Τσάκαλος» (ένας άνθρωπος στις παρυφές του μύθου). Άπάγγειλε ο καλλιτέχνης Χρήστος Κυτσιγιάννης κ.ά.

Στην ίδια αίθουσα στις 14.3.77 ο ποιητής και συγγραφέας Σήφης Κόλλιας και ο εκδότης και λόγιος Στέφανος Βασιλόπουλος μίλησαν για τη γενική προσφορά του Ρουμελιώτη Ιστορικού συγγραφέα Πάνου Ι. Βασιλείου. Άπάγγειλε ή καλλιτέχνης Λένα Πολυτίμου.

Στις 10.2.77 στο Κέντρο Λοιμωτική μίλη-

σε ο κ. Γ. Βλαχοδημητράκος για τον εκλεκτό άνθρωπιστή ποιητή Ντίνο Βλαχογιάννη. Την δμλλα προλόγισε ο ποιητής Χρ. Πύρπασος.

Ο Σύλλογος Λακώνων φοιτητών στην Άθήνα έδωσε λογοτεχνικές βραδιές αφιερωμένες στους Δ. Γληνό, Κ. Βάρναλη, Θ. Κορνάρο και στα παιδιά του Πολυτεχνείου. Βραβείο στον Χ. Σκανδάλη

Το Κουτλίδειο βραβείο Λαογραφικού διαγωνισμού στην Άθήνα '76 - '77 που είχε προκηρύξει το Λύκειο Άθηνών, το κέρδισε φέτος ο φίλος και συνεργάτης μας λόγιος εκπαιδευτικός κι έξοχος λαογράφος Χρήστος Σκανδάλης για το έργο του «Λαϊκή Λατρεία στο χώρο της Ήπειρου».

Το "Αρμα Θέσπιδος

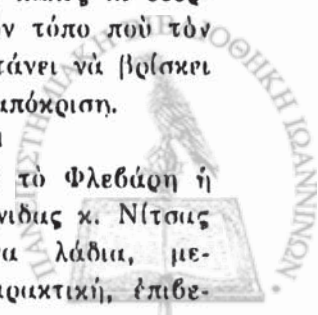
και ο Τ. Άποστολίδης

Ο καλλιτεχνικός αυτός όργανισμός άρχισε να εκτελεί στα μέσα του Μάρτη το πρόγραμμα του από τα Γιάννινα περιοδεύοντας σ' όλη την Ελλάδα. Στο Παλλάδιο έδωσε με έπιτυχία παραστάσεις στο έργο του Σαίξπηρ «Ρωμαίος και Ιουλιέττα», κλασικό μπαλέτο με το χορόδραμα «Σταχτοπούτα» και κουαρτέτο μουσικής δωματίου με έπικεφαλή τον μοναδικό και κορυφαίο Έλληνα και γιαννιώτη βιολίστα Τάση Π. Άποστολίδη. Ο Τάσης άποδείχνει παντού σαν πρώτο βιολι της Εύρώπης ότι είναι μεγάλος καλλιτέχνης και άποτελεί καύχημα για την Ελλάδα, τιμή για την Ήπειρο και περηφάνια για τον τίμο άγωνιστή πατέρα του και το γιαννιώτικο λαό.

Ο κ. Στ. Βασιλάκος

Ο Εύπατριδης και παλιός Ήπειρώτης βουλευτής στην Άθήνα κ. Στέφανος Βασιλάκος έδωσε κι έφέτος στο ξενοδοχείο «Έσπέρια» δμλλα σαν εκπρόσωπος σύμβουλος του Ταμείου Νομικών με θέμα γύρω από τη σημερινή νεολαία. Ο κ. Βασιλάκος τόνισε ότι για όποιες τυχόν ήθικες παρεκλίσεις των νέων, δέν είναι υπεύθυνοι μόνον οι δάσκαλοι αλλά και οι γονείς. Ο κ. Β. έχει καλές κι ευεργετικές διαθέσεις και για τον τόπο που τον γέννησε και τον ανάδειξε, φτάνει να βολέσει κατανόηση και ειλικρινή άνταπόκριση. Η κ. Νίτσα Γ. Παπακώστα

Μεγάλη έπιτυχία σημείωσε το Φλεβάρη ή πλούσια έκθεση της καλλιτέχνης κ. Νίτσας Παπακώστα. Πενήντα έργα λάδια, μελάνι, πιστέλ, μολύβι και χαρκατική, έπιβε-

δύωσαν πάλι στο πλατύ και φιλότεχνο κοινό, το άνησιχο και δημοιοργικό ταλέντο της εξαίρετης ζωγράφου. Η Παπακώστα σημειώνει μεγάλη εξέλιξη και άνοδο στη δημοιοργική της εργασία, όπως είχαμε προβλέψει από τα ξεκινήματά της. Η κατάχτηση της αισθητικής, σε ίσομετρίες και έναρμονίσεις επαβλητικών χρωμάτων με την ψυχογραφική της δύναμη, τα λαογραφικά, κοινωνικά και ιστορικά της θέματα μάς δείχνουν μία ζωγράφο ποιήτρια σε άνωτερα επίπεδα ποιητικής εφρορίας. Παράλληλα με τα πλατιά της θεματικά ενδιαφέροντα, περισώζει και από τη φθορά της καμφάγας άπληστίας του μοντερνισμού στην αρχιτεκτονική, πολλά από τα παλιά γραφικά σπίατα των Γιαννίνων με την ιδιόρρυθμη βιζαντινοθεματική τους μορφή.

Έκθέσεις χαλκογραφίας και πυρογραφίας

Στην Ήπειρωτική Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών εξέθεσαν τον Μάρτη Έργα τους σε χαλκό και πυρογραφίες οι παρακάτω νέοι καλλιτέχνες: Λούλα Π. Δογορίτη, Σοφία Κλεάρχου - Παπασιτύλου, Μίμικα Χαριλάου Τόλη, Τάσος Παπιάς, Β. Μίχου, Χρήστος Σταμπούντζας, Τ. Κοτίλια, Τούλα Πράσσου, Λοικιάς Λοικιάς, ή ό π έ ρ ο χ η Έ λ έ ν η Ι. Μ π ό τ σ ι ο υ, ή δ ε κ ά χ ρ ο ν η παιδοούλα θαύμα Νίκη Γ. Τζαλαμακλή κ.ά. Άληθινή άποκάλιψη με καταπληκτικές συνθέσεις άποτέλεσε ή Μιμικά Χ. Τόλη και ή Λούλα Π. Δογορίτη. Ένα Έργο μάλιστα της κ. Τόλη είναι πολύ άξιοθαύμαστο γιατί άπεικονίζει στην άνάγλυφη χαλκογραφία της τό σινολπτικό πρό-

σωπο της βίας και των πολέμων όλων των αίωνων, με τό κορυφαίο δίδαγμα της ειρήνης και της άδερφοσύνης των λαών.

Ό Μηνάς Χ. Στράτης

Ό λιμπρός νατουραλίστας Ήπειρώτης καλλιτέχνης Μηνάς Χο. Στράτης διάλεψε και πάλι τον Μάρτη στον Παρνασσό της Άθήνας, με 50 Έργα του, κυρίως λάδια, σε νεκρές φύσεις με τη γνωστή άναπαραστατική ζωντάνια, τη λεπτότητα, τη χάρη, τη γοητεία και την όμορφιά που χαρίζει ή ζωγραφική τέχνη του και στολίζει πολλά από τα μεγάλα σαλόνια της πρωτεύουσας.

ΑΠΟΝΟΜΗ ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΣΕ ΗΠΕΙΡΟΤΕΣ

Για τό διήγημα

Ό συνεργάτης και φίλος διηγηματογράφος Χαφ. Πέτσος έλαβε από την Ήπειρωτική Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών βραβείο διηγήματος 3.000 δραχ. που άθλοθέτησε ό φίλτατος μηχανικός και πρόεδρος Άνατολής κ. Άχιλλέας Έμμανουηλίδης.

Για την ποίηση

Ό έκλεκτός ποιητής Κώστας Νικολαΐδης και ό φίλος φιλόλογος Λάκης Παπαϊωάννου βραβεύτηκαν με χρηματικά ποσά για ποιήματά τους καθώς και άλλοι. Τα χρηματικά βραβεία χορήγησε ό κ. Άχιλλέας Φλώρος.

Για την καλλιτεχνική φωτογραφία

Πήρε βραβείο με 3.000 δραχ. ό ισόρροχος πατριώτης έρασιτέχνης φωτογράφος κ. Γιώργος-Τσοιλανίδης που έδωσε ό πρόεδρος του ΟΗΘ κ. Σάββας Νικολάτος.

Άνάλογα βραβεία και Έπαινοι δόθηκαν και στη ζωγραφική με χορηγό τον έπαχειρηματία κ. Ιωάννη Καμπέρη.

Βιβλία που λάβαμε

Ποιητικά

Δημήτρη Κακαβελάκη: «Messa confusa».

Λούλας Δ. Κωνσταντινίδου: «Στιγμή Σποράς».

Άποστόλου Μαγγανάρη: «Wondermagica».

Χρήστου Κατσιγιάννη: «Τά ψηλά κι άπάτητα Περβόλια».

Στυλιανού Κατσίκας: «Άναφορά στο Λόγο».

Σπύρου Γ. Μουσελίμη: «Λαχανομαζώματα».

Πάνου Ν. Παναγιωτούνη: «Τό "Άσπρο Δωμάτιο».

Νίκου Παναγιωτούνη: Στιγμές Άγώνα και άγάπης».

» » : «365 Γιατί».

» » : Μή σκοτώνεις τον ποιητή».

» » : «Όχλος και Ήλιαχτίδες».

Ι. Π. Κουτσοχέρα: "Άνθρωποι για τα δίκαια του ανθρώπου όρθωθείτε».

» » : «Σιγή και Κραυγή της Θάλασσας».

«Ὁ θάνατος τοῦ γερο-Λήμιου» Νίτσας Γ. Παπακώστα ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Λ. Μάλαμα
-Κατσαντώνης καὶ Κλεφτουριὰ-

Γιώργου Ν. Κάρτερ: «Δοκιμὲς γιὰ τὴν Τηλεόραση».

Ἄρσενη Γεροντικοῦ: «Ἀνθολόγιο ξένης ποιήσεως» (ἔκδοση Ι. Χ. Σιόντη).

Φοίδου Δέλφη: «Τὸ σῶμα τῶν λέξεων».

Γιάννη Κοφίνη: «Πικρὸ ἀντίδωρο».

Μαρίτσας Παρασκευᾶ: «Πορεία».

Ἄριστείδη Μανουὴλ Μαρία: «Ὁ μελλοθάνατος τῆς ποιήσεως». Π Ε Ζ Ο Υ Ρ Α Φ Ι Κ ᾶ

Κώστα Γ. Καλαντζή: «Τὸ πρόβλημα τῶν μειονεκτικῶν παιδιῶν καὶ ἐφήβων καὶ ἡ ἀντι-
μετώπισή του» καὶ «Διαταραχὲς τοῦ λόγου στὴν παιδικὴ ἡλικία».

Γιώργου Δ. Καρανικόλα: «Ρασοφόροι».

Χρήστου Πύρπασου: «Τὸ Θρυλικὸ '21».

Γιώργου Χ. Χιονίδη: «Ἕνας Βουλευτὴς Ἀπολογεῖται...».

Μανόλη Μιχαλάκη: «Γράμμα στὴ Μάνα μου».

Τάσου Γ. Ἀναγνώστου: «Ὁ καθρέφτης καὶ τὸ πρόσωπο».

Νικολάου Β. Λώλη: «Χριστιανικὰ Μνημεῖα καὶ Θρύλοι τῆς Ἠπείρου».

Μεσεβρινοῦ: «Ἡ Προδομένη γλώσσα».

Περικλῆ Ροδάκη: «Τὸ ξένο κεφάλαιο στὴ χώρα μας».

Κώστα Π. Λαζαρίδη: «Τὸ Κουκούλι».

Γιώργου Δ. Βελισσαρίου: «Ἀφηρημένες Ἰδέες».

Ἀλεξάνδρας Παραφεντίδου: «Λαογραφικὲς ὁμοιότητες Βοῖου - Δυτ. Μακεδονίας» καὶ

Ἠπείρου. «Οἱ Ἀράπ'δες» τῆς Νικίσιανης.

Ἀναστασίου Μπίγγου: «Ὁ Ἅγιος Δονάτος καὶ τὸ Κάστρο τῆς Παραμυθιάς».

Κώστα Μίσσιου: «Τὰ Μυτιλήνια».

Α. Νενεδάκη: «Τὸ χειρόγραφο τῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν».

Καγιετάνο Ροσέλ (Μετάφρ. Μάγιας Ρούσου): «Ἱστορία τῆς Ναυμαχίας τῆς Ναυ-
πάκτου».

Στέλιου Παπανικολάου: «Τεῖ Νεολιθικὰ εἰδῶλια».

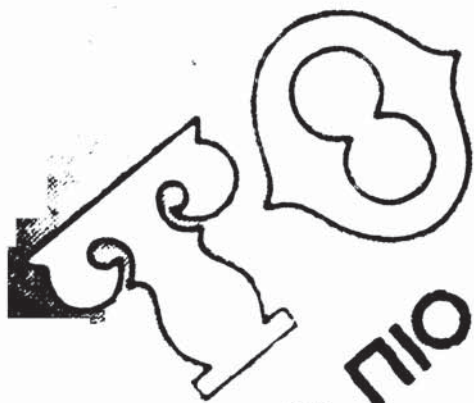
Ἐρσης Λάγκε: «Ραγιαδες».

Κώστα Νικολαΐδη: «Ἡ Ζωοδόχος καὶ τ' ἄλλα Καμποχώρια τῶν Γιαννίνων».

ΤΙΜΕ

ΤΟ ΠΙΟ ΥΛΙΚΟ ΟΝΟΜΑ!!!
Για σωστή και συνεπή
διεκπεραίωση
δεξιοτήτων

Σ' ὄλο τὸν κόσμο ξαστεριά, σ' ὄλο τὸν κόσμο ἥλιος (Δημοτικό)

Ἀριθ. εἰσ. 985 . 1980

Θ Ε Μ Α Τ Α :

- Ἡ φυσικὴ καὶ λαϊκὴ ὠφελιμιστικὴ τέχνη
- Ἀνέκδοτη παγκόσμια καὶ ἑλληνικὴ ποίηση
- Κριτικὲς μελέτες καὶ διηγήματα
- Ἱστορικὲς ἀποκαλύψεις τοῦ Κ. Λῶρενς
- Τὸ σύγχρονο ἀσιατικὸ διήγημα
- Τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ στὴν εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ
- Γιὰ μιὰ νέα τέχνη μορφῆς καὶ περιεχομένου
- Βιβλιοκριτικὴ καὶ χρέος κριτικῶν
- Παρατηρήσεις στὴν ἀντιστασιακὴ ποίηση
- Φιλοσοφικοὶ στοχασμοὶ
- Ἕνας συγγραφέας τῆς ἠττοπάθειας
- Αἰσθητικὲς ἀναλύσεις θεατρικῶν ἔργων
- Ἐρωτήματα καὶ ἀπορίες γιὰ τοὺς («χαρτιστές»)
- Δεκάδες βαρυσήμαντα σχόλια σ' ἐπίκαιρα θέματα
- Μηνύματα στὸ «Ἐλεύθερο Πνεῦμα»
- Πνευματικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ γεγονότα κ.ά.

Πρωτότυπη Ἐπιθεώρηση ἀγωνιστικῆς λογοτεχνίας καὶ κριτικοῦ προβληματισμοῦ. Μαχητικὸ ὄργανο διαφώτισης καὶ πνευματικῆς καλλιέργειας τοῦ λαοῦ

“Ὅσα σημειῶνω, τὰ σημειῶνω γιὰτὶ δὲν ὑποφέρω νὰ βλέπω τὸ ἄδικο νὰ πνίγει τὸ δίκαιο”

Μ α κ ρ υ γ ι ἄ ν η ς